

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**Η Αντιμετώπιση της Διαφθοράς και της Απάτης μέσω της Εταιρικής
Διακυβέρνησης στην Ελλάδα με βάση τη Διεθνή Εμπειρία: Ιδιωτικός και
Δημόσιος Τομέας**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ιωάννα Σεραφείμ

Αθήνα, 2020

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η Αντιμετώπιση της Διαφθοράς και της Απάτης μέσω της Εταιρικής Διακυβέρνησης
στην Ελλάδα με βάση τη Διεθνή Εμπειρία: Ιδιωτικός και Δημόσιος Τομέας

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ιωάννα Σεραφείμ

Αθήνα, 2020

Τριμελής Επιτροπή:

Φίλος Ιωάννης, Καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Ζιούβας Δημήτριος, Επίκουρος Καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου

Τσαγκαράκης Νικόλαος, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Copyright © Ιωάννα Σεραφείμ, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διδακτορικής διατριβής εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διδακτορικής διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Στο πλαίσιο ολοκλήρωσης της διδακτορικής μου διατριβής με θέμα: «Η Αντιμετώπιση της Διαφθοράς και της Απάτης μέσω της Εταιρικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα με βάση τη Διεθνή Εμπειρία: Ιδιωτικός και Δημόσιος Τομέας» θα ήθελα να ευχαριστήσω ορισμένους ανθρώπους, χωρίς τη βοήθεια των οποίων δεν θα ήταν εφικτή η ολοκλήρωσή της.

Ευχαριστώ θερμά τον Επιβλέποντα Καθηγητή της διδακτορικής διατριβής μου, κ. Ιωάννη Φίλο, χωρίς τη βοήθεια και τη συμπαράστασή του οποίου δεν θα ήταν εφικτή η έναρξη και η ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας. Οι συμβουλές του αλλά και η διαθεσιμότητά του ανά πάσα ώρα και στιγμή κατέστησαν εφικτή την ολοκλήρωση της παρούσας διατριβής.

Στον αδερφό μου, Γιώργο Σεραφείμ, Charles M. Williams Professor of Business Administration, Harvard Business School, οι συμβουλές του οποίου αποτέλεσαν καταλύτη για τη σωστή εκτίμηση και ανάλυση των εμπειρικών αποτελεσμάτων.

Στους γονείς μου χωρίς τη συμπαράσταση και την παραίνεση των οποίων δεν θα ήταν εφικτή η ολοκλήρωση. Τέλος, στο σύζυγό μου, για τις ώρες και τις διακοπές που του στέρησα προκειμένου να αφιερωθώ στην μελέτη και στην έρευνα.

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

*Στον αδερφό μου
Γιώργο Σεραφείμ
Charles M. Williams Professor of Business Administration,
Harvard Business School*

Δήλωση αυθεντικότητας διατριβής

Η παρούσα διδακτορική διατριβή είναι διαθέσιμη για χρήση στις βιβλιοθήκες, υπό τον όρο ότι οι μελετητές της αναγνωρίζουν πως τα πνευματικά δικαιώματα ανήκουν στην Συγγραφέα.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα διδακτορική διατριβή είναι αποτέλεσμα προσωπικής μου εργασίας. Η χρήση άλλων εργασιών και ερευνών καθώς και στοιχείων που ανήκουν σε άλλους συγγραφείς ή φορείς (ιδρύματα, οργανισμούς, εταιρείες, κτλ.), αλλοδαπούς και εγχώριους, φαίνεται ευκρινώς στο κείμενο της διατριβής, με συγκεκριμένη αναφορά τόσο στις υποσημειώσεις, όσο και στη γενική βιβλιογραφία.

Ιωάννα Σεραφείμ

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3
Δήλωση αυθεντικότητας διατριβής	5
Περίληψη	11
Εισαγωγή	13
1. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας	18
1.1. Αιτίες διαφθοράς	19
2. Διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες καταπολέμησης της διαφθοράς	35
3. Φορείς καταπολέμησης της διαφθοράς διεθνώς	48
4. Πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς στην Ελλάδα	52
5. Δείκτες μέτρησης επιπέδου διαφθοράς	56
5.1. Διεθνής Διαφάνεια	56
5.1.1. Δείκτης Διεθνούς Διαφάνειας 2018	60
5.2. Παγκόσμια Τράπεζα	63
5.3. Prs Group – International Country Risk Guide	66
6. Οργανισμοί Καταπολέμησης Διαφθοράς Στις Χώρες Με Την Καλύτερη Αξιολόγηση	66
6.1. Δανία	66
6.2. Νέα Ζηλανδία	67
6.3. Φιλανδία	68
6.4. Σιγκαπούρη	68
6.5. Σουηδία	69
6.6. Ελβετία	69
6.7. Νορβηγία	70
6.8. Κάτω Χώρες	70
6.9. Καναδάς	71
6.10. Λουξεμβούργο	71
7. Δεδομένα και Ανάλυση	75
7.1. Ανάλυση δεδομένων	78

8. Διαφθορά και Εταιρική Διακυβέρνηση	88
8.1. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας.....	99
8.2. Η Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα	110
8.3. Η Εταιρική Διακυβέρνηση των Εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών Εταιριών	120
9. Συμπεράσματα	122
Βιβλιογραφία	128
Παράρτημα	147

Πίνακες

Πίνακας 1: Οι χώρες με τον μικρότερο Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (Διεθνής Διαφάνεια – CPI Index)	61
Πίνακας 2: Δείκτης διαφθοράς για την Ελλάδα 1996-2017 (Παγκόσμια Τράπεζα) ...	64
Πίνακας 3: Οι χώρες με τον καλύτερο Δείκτη Διακυβέρνησης (Παγκόσμια Τράπεζα)	65
Πίνακας 4: Φορείς πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς των 10 χωρών με την καλύτερη αξιολόγηση.....	71
Πίνακας 5: Αριθμός χωρών που αξιολογήθηκαν από Διεθνής Διαφάνεια 1998-2018 και για τις οποίες υπάρχουν βαθμολογίες καθόλη τη χρονική περίοδο.....	76
Πίνακας 6: Συνολικός αριθμός χωρών που αξιολογήθηκαν από τη Διεθνής Διαφάνεια για την περίοδο 1998-2018	77
Πίνακας 7: Στατιστικά στοιχεία δείγματος.....	82
Πίνακας 8: Έλεγχος σημαντικότητας για την ύπαρξη ανεξάρτητου φορέα	82
Πίνακας 9: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας με ανεξάρτητη μεταβλητή το κατά κεφαλή ΑΕΠ	84
Πίνακας 10: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας με ανεξάρτητη μεταβλητή την ελευθερία του τύπου	84
Πίνακας 11: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας με ανεξάρτητη μεταβλητή το επίπεδο δημοκρατίας.....	84
Πίνακας 12: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας ανάλογα με το φορέα που υπάγεται	85
Πίνακας 13: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας ανάλογα με τις αρμοδιότητες.....	86
Πίνακας 14: Στατιστικά στοιχεία panel data	87
Πίνακας 15: Βασικές διαφορές νόμων 3016/2002 & 4706/2020	115
Πίνακας 16: Διάρθρωση Διοικητικών Συμβουλίων εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιριών	122
Πίνακας 17: Επιτροπές ανά εισηγμένη εταιρία	122
Πίνακας Α1: Καταγραφή φορέων ανά χώρα	147
Πίνακας Α2: Αξιολόγηση χωρών από Διεθνής Διαφάνεια περιόδου 2018-1998.....	168
Πίνακας Α3: Κωδικοποιημένα δεδομένα	176
Πίνακας Α4: Έλεγχος πολυσυγγραμικότητας	184

Πίνακας Α5: Εταιρική Διακυβέρνηση Εισηγμένων στο Χ.Α. εταιριών.....	185
---	-----

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1: Δείκτης Διεθνούς Διαφάνειας για την Ελλάδα 2012-2018 (Διεθνής Διαφάνεια)	62
Διάγραμμα 2: Δείκτης Διαφθοράς για την Ελλάδα 1996-2017 (Παγκόσμια Τράπεζα)	64
Διάγραμμα 3: Κατανομή φορέων με βάση την υπαγωγή τους σε άλλο φορέα	74
Διάγραμμα 4: Κατανομή φορέων με βάση τις δραστηριότητες που διαθέτουν	74

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η έρευνα κατά πόσο η δημιουργία ενός κεντρικού συντονιστικού φορέα επηρεάζει, σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο, το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα, όπως αυτό μετράτε από τους δείκτες της Διεθνούς Διαφάνειας και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Στην παρούσα διατριβή αναλύθηκαν οι καλές πρακτικές χωρών που διακρίνονται από χαμηλό επίπεδο διαφθοράς, η διαχρονική αντιμετώπιση της διαφθοράς στην Ελλάδα ενώ αναλύθηκαν και οι πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις στον τομέα της εταιρικής διακυβέρνησης και αξιολογήθηκε ο βαθμός ετοιμότητας των ελληνικών εισηγμένων εταιριών στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί η στενή σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και επιπέδου διαφθοράς, όπως έχει καταγραφεί από τη διεθνής βιβλιογραφία, δηλαδή όσο πιο αυστηρό είναι το θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης τόσο πιο χαμηλό δύναται να είναι το επίπεδο διαφθοράς.

Για την εξαγωγή συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από τη Διεθνή Διαφάνεια και το Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (CPI Index) για την περίοδο 1998-2018 χρησιμοποιώντας την μέθοδο ανάλυσης της διατομής (cross sectional analysis). Για τον έλεγχο του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης των ελληνικών εισηγμένων εταιριών αντλήθηκαν πληροφορίες αναφορικά με τη σύνθεση των Διοικητικών Συμβουλίων και των Επιτροπών που προβλέπει το νέο θεσμικό πλαίσιο από την ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αθηνών, τις ιστοσελίδες των εταιριών και τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης αυτών.

Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο, η δημιουργία σε μία χώρα ενός κεντρικού φορέα για την αντιμετώπιση της διαφθοράς μειώνει το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα, όπως αυτό μετράται από το δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας. Από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν για τις ελληνικές εισηγμένες προέκυψε ότι στην πλειονότητα αυτών η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου δεν διακρίνεται από ανεξαρτησία των μελών και από ποσόστωση σε φύλλο. Παράλληλα, η πλειοψηφία αυτών θα πρέπει να προβεί στη θέσπιση περισσότερων επιτροπών που προβλέπονται από το νέο θεσμικό πλαίσιο, με εξαίρεση την επιτροπή ελέγχου και τον εσωτερικό έλεγχο που ήδη υφίστανται.

Λέξεις-κλειδιά: διαφθορά, απάτη, εταιρική διακυβέρνηση, βιωσιμότητα, Διεθνής Διαφάνεια, Παγκόσμια Τράπεζα, πρόληψη, εκπαίδευση, καταστολή.

Abstract

The purpose of the current Ph.D. thesis is to explore whether the establishment of a central authority against corruption affects the level of the corruption that exists in a country. The level of the corruption in a country is measured by the CPI Index of the Transparency International and the Governance Index of the World Bank, which actually measure the perception of the people and not the actual amount of the corruption. Fighting corruption has been proved as one of the major challenges that deter economic growth if one takes into account that corruption amounts to 5% of the world Growth Domestic Product on a yearly basis. In the current Ph.D. thesis we present best practices of the countries that have showed remarkable improvement in their corruption level as well as the initiatives that Greece has undertaken throughout the years. In addition, we present the current amendments in the Greek legislation and we analyze the level of preparation of the Greek listed companies in the Athens Stock Exchange in light of the new law.

For the analysis we use data from the CPI Index of the Transparency International for the period 1998-2018 using cross sectional analysis, using a total data of 2,595 evaluations. For the corporate governance level of the Greek listed firms we have gathered data from the web site of the Athens Stock Exchange, the web sites of the listed firms and the corporate governance codes.

From the empirical analysis we have concluded that the establishment of a central authority against corruption in a country lowers the level of corruption at a statistically significant level. In addition, based on the data for the Greek listed firms, the majority needs to proceed until July 2021 in major changes in the composition of the Board of Directors in terms of equality and independency. In parallel, Greek listed firms need to proceed to the establishment of various commissions that the new legislation provides.

Keywords: corruption, anti-corruption, fraud, corporate governance, sustainability, Transparency International, World Bank, prevention, suppression, education.

Εισαγωγή

Η αντιμετώπιση της διαφθοράς και της απάτης αποτελεί πάγια επιτακτική ανάγκη στο σύνολο των αναπτυγμένων χωρών αλλά και των αναπτυσσομένων χωρών οι οποίες επιθυμούν να μετεξελιχθούν σε αναπτυγμένες. Συγκεκριμένα, η αντιμετώπιση φαινόμενων διαφθοράς και απάτης αποτελεί διακύβευμα τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, αποτελώντας βασικό πυλώνα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που αναπτύχθηκε κατά την προηγούμενη δεκαετία. Ιδιαίτερα δε στην Ελλάδα, η αντιμετώπιση της διαφθοράς, μετά την αποκάλυψη σημαντικών υποθέσεων, με συνολικό προσπορισμό οφέλους φυσικών προσώπων πολλών δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ, αποτέλεσε βασικό άξονα των μεταρρυθμίσεων που επιβλήθηκαν στη χώρα από το 2010 και εντεύθεν.

Η ολοένα αυξανόμενη σημασία καταπολέμησης της διαφθοράς και ενίσχυσης της έννοιας της διακυβέρνησης προκύπτει και κατά την τελευταία συνεδρίαση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) τον Απρίλιο του 2018 στην οποία υιοθετήθηκε το πλαίσιο βάσει του οποίου το ΔΝΤ θα αξιολογεί τις χώρες-μέλη του στα θέματα διαφθοράς και διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, η υιοθέτηση του πλαισίου-κειμένου περιλαμβάνει τέσσερις (4) άξονες οι οποίοι αφορούν:

- Ο πρώτος άξονας αφορά την αξιολόγηση και τον εντοπισμό των τρωτών διαδικασιών περιλαμβανομένων τον εντοπισμό πιθανών εστιών διαφθοράς. Συγκεκριμένα, η αξιολόγηση των δομών σχετίζεται με αυτές που έχουν οικονομικές επιπτώσεις και αφορούν: (α) τη δημοσιονομική διακυβέρνηση, (β) τον έλεγχο του χρηματοπιστωτικού συστήματος, (γ) τις διαδικασίες και λειτουργίες της κεντρικής τράπεζας, (δ) το κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς, (ε) την πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.
- Ο δεύτερος άξονας αφορά την αξιολόγηση των επιπτώσεων τυχόν αδυναμιών του πρώτου άξονα σε μακροοικονομικό επίπεδο.
- Ο τρίτος άξονας αφορά την υιοθέτηση μέτρων και τρόπων αντιμετώπισης των αδυναμιών του πρώτου άξονα σε περίπτωση που από την αξιολόγηση προκύπτει ότι υπάρχουν σημαντικές αρνητικές μακροοικονομικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της χώρας.

- Ο τέταρτος άξονας αφορά την υιοθέτηση προληπτικών μέτρων για την αποτροπή φαινομένων δωροδοκίας από τον ιδιωτικό τομέα και την απόκρυψη φαινομένων διαφθοράς.

Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με το εξωτερικό όπου οι έννοιες της απάτης και της διαφθοράς είναι ταυτόσημες, η έννοια της διαφθοράς, ορίζεται ως η κατάχρηση δημόσιας εξουσίας για την απόκτηση ιδίου οφέλους. Ειδικότερα, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 35 του ν. 4620/2019 (ΦΕΚ Α' 96) «Κύρωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας» ορίζεται ότι: *«Στην αρμοδιότητα του εισαγγελέα εγκλημάτων διαφθοράς υπάγονται τα κακουργήματα που τελούν υπουργοί ή υφυπουργοί και δεν καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 86 του Συντάγματος, καθώς και τα κακουργήματα που διαπράττουν, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή επωφελούμενοι από την ιδιότητά τους, βουλευτές, μέλη του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου (ευρωβουλευτές) που εκπροσωπούν την Ελλάδα, γενικοί και ειδικοί γραμματείς υπουργείων, διοικητές, υποδιοικητές ή πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, κάθε υπάλληλος κατά την έννοια του άρθρου 13 περ. α' ΠΚ και όσοι υπηρετούν μόνιμα ή πρόσκαιρα και με οποιαδήποτε ιδιότητα ή σχέση: α) σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ιδρύθηκαν από το Δημόσιο και από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εφόσον τα ιδρυτικά νομικά πρόσωπα συμμετέχουν στη διοίκησή τους ή τα νομικά αυτά πρόσωπα είναι επιφορτισμένα με εκτέλεση κρατικών προγραμμάτων οικονομικής ανασυγκρότησης ή ανάπτυξης και β) σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, στα οποία, κατά τις κείμενες διατάξεις, μπορούν να διατεθούν από το Δημόσιο και από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου επιχορηγήσεις ή χρηματοδοτήσεις, ακόμη και αν οι υπαίτιοι έχουν παύσει να φέρουν την ιδιότητα αυτή, εφόσον αυτά σχετίζονται με επιδίωξη οικονομικού οφέλους των ιδίων ή τρίτων ή την πρόκληση βλάβης στο Δημόσιο, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή στα ανωτέρω νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.»*

Παράλληλα, η έννοια της απάτης, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹ σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων, ορίζεται όσον αφορά τις δαπάνες κάθε εκ προθέσεως πράξη ή παράλειψη, σχετικά με:

-
- ¹ Άρθρα 287 και 325 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ),
 - άρθρο 83 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης,

- τη χρήση ή την υποβολή πλαστών, ανακριβών ή ελλιπών δηλώσεων ή εγγράφων, με αποτέλεσμα την αχρεωστήτως είσπραξη ή παρακράτηση πόρων που προέρχονται από το γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή από τους προϋπολογισμούς των οποίων η διαχείριση ασκείται από τις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες ή για λογαριασμό τους,
- την αποσιώπηση πληροφοριών κατά παράβαση ειδικής υποχρέωσης, με τα αυτά αποτελέσματα,
- τη μη κατά προορισμό χρήση αυτών των πόρων, για σκοπούς άλλους από αυτούς για τους οποίους χορηγήθηκαν αρχικώς.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα και το ελληνικό δίκαιο, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των εννοιών της διαφθοράς και της απάτης στην Ελλάδα έγκειται στο γεγονός της συμμετοχής κρατικού αξιωματούχου ή/και λειτουργού με σκοπό τον προσπορισμό οφέλους, σε αντίθεση με την έννοια της απάτης η οποία περιορίζεται σε έκνομες ενέργειες που αφορούν τον ιδιωτικό τομέα. Εξάιρεση αποτελεί η έννοια της απάτης στην αξιοποίηση των διαρθρωτικών κονδυλίων που διατίθενται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα κράτη-μέλη, το γνωστό σε όλους ΕΣΠΑ². Σημειώνεται δε ότι σε διεθνές επίπεδο στην έννοια της διαφθοράς περιλαμβάνονται οι έννοιες της απάτης, της δωροδοκίας, της δωροληψίας, της κατάχρησης και εν γένει του οικονομικού εγκλήματος.

Γιατί όμως η καταπολέμηση της διαφθοράς και η προαγωγή της διαφάνειας αποτελεί αναντίρρητη ανάγκη όλων των οικονομιών και κοινωνιών σε παγκόσμιο επίπεδο; Η διαφθορά αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης καθώς διαβρώνει τον πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό ιστό μιας χώρας. Η διαφθορά νοθεύει τους μηχανισμούς της αγοράς όπως ο ανταγωνισμός και αποθαρρύνει τις εγχώριες και ξένες επενδύσεις, εξαλείφοντας κατ' επέκταση τις αναπτυξιακές προοπτικές του συνόλου της κοινωνίας. Στο πολιτικό πεδίο, η ύπαρξη φαινομένων διαφθοράς καταστρατηγεί την έννοια της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου καθώς υπονομεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο πολιτικό σύστημα και εξασθενεί τη λογοδοσία των πολιτικών και ηγετών. Στη δημόσια διοίκηση, η

• Ευρωπαϊκή Εισαγγελία: άρθρο 86 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας.

² Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης. Αποτελεί την 7ετή συμφωνία που υπογράφει κάθε φορά η Ευρωπαϊκή Ένωση με κάθε κράτος μέλος της και περιλαμβάνει τον ορισμό του ποσού των ευρωπαϊκών κονδυλίων που κάθε κράτος-μέλος έχει στη διάθεσή του για την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων αλλά και τους κανόνες υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών.

διαφθορά έχει αρνητικά αποτελέσματα καθώς ευνοεί τον νεποτισμό και την ύπαρξη ενός δαιδαλώδους γραφειοκρατικού συστήματος διαδικασιών, που έχει ως αποτέλεσμα μη ικανά άτομα να βρίσκονται στα κέντρα λήψης αποφάσεων, γεγονός που οδηγεί σε μείωση της αποτελεσματικότητας και της χρηστής διακυβέρνησης. Στο οικονομικό πεδίο, η διαφθορά αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης και της δυνατότητας μία χώρα να προσελκύσει νέες επενδύσεις, ενώ οι δημόσιοι πόροι προορίζονται σε τομείς και προγράμματα που δεν προσφέρουν την καλύτερη σχέση κόστους-οφέλους αλλά που προσφέρουν τις καλύτερες προοπτικές για τον παράνομο πλουτισμό των διεφθαρμένων δημόσιων αξιωματούχων. Με άλλα λόγια, η ανάθεση των συμβάσεων του δημοσίου τομέα πραγματοποιείται σε αυτόν που έχει προσφέρει το υψηλότερο τίμημα δωροδοκίας με αποτέλεσμα να υπονομεύεται η ποιότητα των εκτελούμενων έργων. Έρευνα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι χώρες με υψηλά ποσοστά διαφθοράς προσελκύουν λιγότερες επενδύσεις σε σχέση με χώρες με χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς. Στον τομέα του περιβάλλοντος, η διαφθορά μπορεί να οδηγήσει σε υψηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, σε παράνομο εμπόριο άγριων ζώων και στην εξάλειψη οικοσυστημάτων. Σε κοινωνικό επίπεδο, η διαφθορά έχει αρνητικά αποτελέσματα στα ανθρώπινα δικαιώματα, στην ισότητα των φύλων και στα δικαιώματα των εργαζομένων.

Επιπλέον, σύμφωνα με την έκθεση 2017³ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη διαφθορά στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 68% των ερωτηθέντων⁴ εκτιμά ότι η διαφθορά είναι διάχυτη στη χώρα του σημειώνοντας πτώση κατά 8% σε σχέση με την έρευνα του 2013 ενώ μόλις στο 5% των ερωτηθέντων έχει ζητηθεί αντάλλαγμα. Η Ελλάδα στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατέχει τη θλιβερή πρωτιά μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το 96% των ερωτηθέντων να εκτιμούν ότι η διαφθορά στη χώρα μας είναι διάχυτη, ακολουθούμενη από την Ισπανία, την Κροατία και την Κύπρο με 94% των πολιτών τους να εκτιμά ότι η διαφθορά είναι εκτεταμένη στη χώρα τους. Στην ερώτηση εάν τους έχει ζητηθεί αντάλλαγμα ή εάν γνωρίζουν κάποια τέτοια περίπτωση, μόλις το 9% των ερωτηθέντων στη χώρα μας απάντησε ότι έχει ίδια εμπειρία. Η χώρα όπου οι κάτοικοί της θεωρούν ότι δεν είναι μεγάλη η διαφθορά στη χώρα τους είναι η Φιλανδία με ποσοστό 21% των ερωτηθέντων και αμέσως μετά η Δανία με 22%. Τα

³ Special Eurobarometer 470, Report Corruption, October 2017.

⁴ Το σύνολο των ερωτηθέντων ανήλθε σε 28.080 άτομα.

αποτελέσματα αυτά είναι συμβατά και με τα αποτελέσματα αξιολόγησης της διαφθοράς από τη Διεθνή Διαφάνεια, όπου η Φιλανδία και η Δανία περιλαμβάνονται μεταξύ των πιο «καθαρών» χωρών. Από την έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναδεικνύεται ότι το 56% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι η μεγαλύτερη διαφθορά έγκειται στα πολιτικά κόμματα και στους πολιτευτές. Μάλιστα, σχεδόν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακόμα και στη Φιλανδία και στη Δανία που θεωρούνται οι χώρες με την μικρότερη διαφθορά, σχεδόν το ήμισυ των ερωτηθέντων και άνω θεωρεί ότι δεν υπάρχει διαφάνεια στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων ενώ σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το εν λόγω ποσοστό διαμορφώνεται σε 58%. Αναφορικά με το είδος της διαφθοράς που θεωρείται ότι είναι εκτεταμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι πολίτες απάντησαν σε ποσοστό 59% ότι οι υποθέσεις «υψηλής διαφθοράς», δηλαδή οι υποθέσεις που εμπλέκονται πολιτικοί δεν διώκονται αποτελεσματικά, με το αντίστοιχο ποσοστό στην Ελλάδα να διαμορφώνεται σε 86% κατέχοντας την πρώτη θέση μεταξύ των κρατών μελών. Με βάση τα ανωτέρω προκύπτει ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η διαφθορά στην οποία εμπλέκονται πολιτικοί και πολιτικά κόμματα αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή διαφθοράς, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των πολιτών της. Απογοητευτικό είναι επίσης το γεγονός ότι μόλις το 30% των ερωτηθέντων στα κράτη μέλη εκτιμά ότι γίνονται αποτελεσματικές ενέργειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 21%. Επομένως, γίνεται αντιληπτό η σημασία που θα πρέπει να δοθεί τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στη χώρα μας στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁵, το κόστος διαφθοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται ετησίως σε 120 δισ. ευρώ, ιδιαίτερα μεγάλο ποσό εάν αναλογιστεί κανείς ότι ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2020 ανήλθε σε 168,7 δισ. ευρώ.

Η ολοένα και αυξανόμενη σημασία καταπολέμησης της διαφθοράς απασχόλησε τη Διεθνή Διαφάνεια στην τελευταία έκθεσή της σχετικά με την αποτυχία των μελών του G-20 να αναπτύξουν αποτελεσματικές δράσεις καταπολέμησής της, καθώς σύμφωνα με την έκθεση του οργανισμού περίπου 2 τρισεκατομμύρια δολάρια διακινούνται παγκοσμίως ως ‘μαύρο χρήμα’ χωρίς να προκύπτουν οι πραγματικοί δικαιούχοι αυτών.

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_el.pdf

Για το λόγο αυτό το σύνολο των δράσεων που αναπτύσσονται τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα έχουν μετατοπιστεί από τον τομέα της καταστολής στον τομέα της πρόληψης φαινομένων διαφθοράς και απάτης, δηλαδή στην ανάπτυξη τέτοιων δομών και λειτουργιών που να μειώνουν τις πιθανότητες εκδήλωσης ανάλογων φαινομένων.

Επιπλέον, με δεδομένη τη σημασία που έχουν στην οικονομική ζωή μιας χώρας οι επιχειρήσεις, είναι σημαντικοί οι κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης και το οικείο θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει σε αυτή.

1. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια, που αποτελεί τον μεγαλύτερο σε παγκόσμιο επίπεδο, μη κυβερνητικό οργανισμό που ασχολείται με την έννοια και τα φαινόμενα διαφθοράς, η διαφθορά⁶ ορίζεται ως «η χρησιμοποίηση της εξουσίας για την απόκτηση ιδίου οφέλους». Η διαφθορά, σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια, μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως μεγάλη, μικρή και πολιτική ανάλογα με το ύψος του οφέλους και τον κλάδο που διενεργείται. Ειδικότερα, η «μεγάλη» διαφθορά ορίζεται ως ο προσπορισμός οφέλους αξιωματούχων μελών της κυβέρνησης ή/και κατόχων υψηλών κρατικών αξιωμάτων σε βάρος του κοινωνικού συνόλου. Η «μικρή» διαφθορά αναφέρεται σε περιπτώσεις δωροδοκίας κρατικών αξιωματούχων από πολίτες για τη διεκπεραίωση υποθέσεών τους. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα στην κατηγορία αυτή αποτελούν ο χρηματισμός αστυνομικών για τη διαγραφή προστίμων, ο χρηματισμός γιατρών και εν γένει ο χρηματισμός δημοσίων υπαλλήλων μεσαίου ή/και χαμηλού επιπέδου στη δομή του οργανισμού. Η έννοια της «πολιτικής» διαφθοράς αναφέρεται στην κατάχρηση διαδικασιών και θεσμών από πολιτικούς με σκοπό τη διατήρηση της εξουσίας τους και τον προσπορισμό περιουσιακού οφέλους.

Αντίστοιχους ορισμούς για την έννοια της διαφθοράς έχει αναπτύξει τόσο ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) όσο και η Παγκόσμια Τράπεζα, στους οποίους οργανισμούς η Ελλάδα αποτελεί μέλος. Συγκεκριμένα, ο ΟΟΣΑ ορίζει τη διαφθορά⁷ ως «η ενεργητική ή παθητική κακή χρήση της εξουσίας από κρατικούς αξιωματούχους για τον προσπορισμό περιουσιακού ή άλλου οφέλους». Ο

⁶ <https://www.transparency.org/what-is-corruption#define>

⁷ <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4773>

ορισμός που έχει δοθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα⁸ διαφοροποιείται στο γεγονός ότι στην έννοια της διαφθοράς περιλαμβάνει και την κατάχρηση εξουσίας από ιδιώτες για την αποκόμιση προσωπικού οφέλους. Ειδικότερα, η Παγκόσμια Τράπεζα ορίζει ότι *«η διαφθορά διενεργείται όταν δημόσιος ή ιδιώτης αξιωματούχος είτε χρησιμοποιεί τη θέση και την εξουσία του είτε δωροδοκεί για τον προσπορισμό ιδίου οφέλους είτε χρηματικού είτε άλλου»*.

Η έννοια της διαφθοράς ως η κατάχρηση της εξουσίας με σκοπό τον προσπορισμό ιδίου οφέλους, είτε χρηματικού είτε άλλης μορφής, έχει χρησιμοποιηθεί και από τη διεθνή βιβλιογραφία με σκοπό τη διερεύνηση των αιτιών εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς, τις μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται, την αξιολόγηση των χωρών αλλά και την μέτρηση των επιπτώσεων.

1.1. Αιτίες διαφθοράς

Το 2005 ο Διευθυντής Διεθνών Σχέσεων της Παγκόσμιας Τράπεζας, Δρ. Vinay Bhargava, δημοσίευσε ένα άρθρο σχετικά με τα αίτια και τις επιπτώσεις της διαφθοράς. Συγκεκριμένα, ως αίτια εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς ανέφερε: (α) την έλλειψη ξεκάθαραυ θεσμικού πλαισίου το οποίο δίνει τη δυνατότητα σε κρατικούς αξιωματούχους να ερμηνεύουν τους νόμους κατά το δοκούν και προς όφελος συγκεκριμένων ατόμων με σκοπό την αποκόμιση ιδίου οφέλους, κυρίως μέσω δωροδοκιών, (β) την έλλειψη διακυβέρνησης και λογοδοσίας η οποία δίνει τη δυνατότητα σε κρατικούς αξιωματούχους να καταχραστούν την εξουσία που κατέχουν ωφελώντας ένα κοινωνικό σύνολο ή ομάδα σε βάρος άλλου, (γ) χώρες με χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα παρουσιάζουν χαμηλό δείκτη διακυβέρνησης και κατά συνέπεια μεγαλύτερες πιθανότητες εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς. Όπως θα αναλυθεί και κατωτέρω, το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα αποτελεί πηγή και αποτέλεσμα εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς, (δ) την περιορισμένη εφαρμογή των κανόνων δικαίου και του εθνικού νομοθετικού πλαισίου με αποτέλεσμα να ευνοείται η εκδήλωση έκνομων ενεργειών μεταξύ των οποίων και φαινόμενα διαφθοράς καθώς υπάρχει ατιμωρησία, (ε) το περιορισμένο εύρος λογοδοσίας των πολιτικών αξιωματούχων και οι κλειστές οικονομίες, δηλαδή οικονομίες που έχουν περιορισμένες συναλλαγές με άλλες χώρες, ευνοούν την εκδήλωση φαινομένων διαφθοράς, (στ) τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά έθνους. Για παράδειγμα, η παροχή

⁸ <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm#note1>

δώρα μπορεί να περιλαμβάνεται στην κουλτούρα και στην εθιμοτυπία ενός έθνους, ωστόσο στη σύγχρονη εποχή μπορεί να θεωρηθεί ως ενέργεια απόπειρας δωροδοκίας. Οι Montinola, G. & Jackman R. (2002) στην έρευνά τους αναφέρουν και αυτοί τα ήθη και έθιμα ενός λαού ως πηγή διαφθοράς καθώς η παροχή δώρων δύναται να εντάσσεται στην κουλτούρα ενός λαού, αιτία που πρώτος ανέφερε το 1997 ο Kaufmann στην έρευνά του. Επιπλέον, αναφέρουν την έλλειψη ανταγωνισμού σε οποιαδήποτε έκφανση της οικονομικής και πολιτικής ζωής μία χώρας, ως αιτία εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς καθώς η ύπαρξη μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών καταστάσεων ευνοεί την κατάχρηση εξουσίας από κρατικούς αξιωματούχους.

Οι πολλαπλές αιτίες εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς, η αδυναμία μέτρησης των πραγματικών υποθέσεων διαφθοράς και οι αρνητικές συνέπειες στη λειτουργία του κράτους και των επιχειρήσεων προκάλεσαν από πολύ νωρίς το επιστημονικό ενδιαφέρον. Η διεθνής βιβλιογραφία χωρίζεται σε δύο βασικές κατηγορίες αναφορικά με την μελέτη του φαινομένου διαφθοράς. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις επιστημονικές αναφορές σχετικά με την επίδραση της διαφθοράς στη λειτουργία του κράτους αλλά και στους παράγοντες που μπορούν να συμβάλλουν στην μείωση της διαφθοράς εκ μέρους της πολιτείας. Η δεύτερη κατηγορία αφορά την μελέτη των επιχειρήσεων και τους παράγοντες που επηρεάζουν την μείωση της διαφθοράς σε εταιρικό επίπεδο.

Πριν την παρουσίαση των βιβλιογραφικών αναφορών θα πρέπει να τονιστεί η αδυναμία μέτρησης του πραγματικού επιπέδου διαφθοράς που υπάρχει σε μία χώρα καθώς το σύνολο των δεικτών μετρούν την αντίληψη σχετικά με το επίπεδο της διαφθοράς που υπάρχει σε μία χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έρευνα των Olken & Pande (2012) οι οποίοι παρατήρησαν ότι το πρόβλημα με τους δείκτες μέτρησης αντίληψης διαφθοράς είναι ότι δεν μετράνε με ακρίβεια το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ανωτέρω διαπίστωσης αποτελεί η πρώτη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύτηκε το 2014 αναφορικά με την μέτρηση του επιπέδου διαφθοράς σε κάθε κράτος μέλος. Σύμφωνα με την ανωτέρω έκθεση, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 76% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι υπάρχει υψηλό επίπεδο διαφθοράς στη χώρα του ενώ μόλις το 8% των ερωτηθέντων ανέφερε ότι έχει εμπειρία ή/και έχει λάβει γνώση φαινομένων διαφθοράς τους τελευταίους 12 μήνες. Ανάλογη αναντιστοιχία παρατηρείται και στην Ελλάδα, όπου το 99% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι υπάρχει διαφθορά στη χώρα ενώ μόλις το 7% ανέφερε ότι του έχει ζητηθεί να δωροδοκήσει

κατά το τελευταίο έτος. Συμπληρωματικά των ανωτέρω, σε έρευνα των Graycarra & Monaghana (2015) προέκυψε ότι στις πλούσιες οικονομίες παρουσιάζονται υψηλά επίπεδα εκτίμησης ύπαρξης φαινομένων διαφθοράς από τους πολίτες ενώ παρουσιάζονται ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα στην καταμέτρηση πραγματικών φαινομένων διαφθοράς. Με άλλα λόγια, ακαδημαϊκές έρευνες επιβεβαιώνουν την ύπαρξη διαφορών μεταξύ πραγματικών περιστατικών εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς και αντίληψης περί ύπαρξης διαφθοράς. Ανάλογα ευρήματα προέκυψαν και από την έρευνα του Chabona (2016) ο οποίος μελέτησε τους δείκτες με τους οποίους μετράται το επίπεδο της διαφθοράς σε μία χώρα. Ο πιο δημοφιλής δείκτης είναι ο δείκτης της Διεθνούς Διαφάνειας – Corruption Perception index (CPI) και της Παγκόσμιας Τράπεζας - Control of Corruption (CC). Ταυτόχρονα, αρκετές μελέτες σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα βασίζονται σε έρευνες που γίνονται και αφορούν είτε την μέτρηση της κοινής γνώμης σχετικά με την αντίληψη που έχουν για το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα τους είτε καταγράφουν γεγονότα διαφθοράς στα οποία οι πολίτες έχουν γίνει μάρτυρες. Το γεγονός ότι οι ανωτέρω δύο δείκτες είναι οι πιο δημοφιλείς αναδεικνύει και τη δυσκολία που υπάρχει στο να καταγραφεί πραγματικά το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα. Η έρευνα των Escresa & Ricci (2016) συμφωνεί με τα ευρήματα του Chabona (2016) αναφορικά με τη δυσκολία μέτρησης του επιπέδου διαφθοράς σε μία χώρα και προσθέτει ότι ακόμα μεγαλύτερη δυσκολία υπάρχει στην μέτρηση μεταβολών του επιπέδου διαφθοράς σε μία χώρα διαχρονικά.

Από τους πρώτους που εξέτασαν τις συνέπειες της διαφθοράς στην ανάπτυξη μίας χώρα ήταν ο Mauro (1995) όπου μελέτησε την σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας λειτουργίας κρατικών δομών, ήτοι αποτελεσματικής λειτουργίας του κράτους, και προσέλκυσης επενδύσεων. Συγκεκριμένα, η μελέτη του απέδειξε τη θετική σχέση μεταξύ της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης, της πολιτικής σταθερότητας, της έλλειψης διαφθοράς και της γραφειοκρατίας και της προσέλκυσης νέων επενδύσεων. Στη συνέχεια, οι Campos et al. (1999) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ διαφθοράς και ξένων επενδύσεων αναδεικνύοντας ένα παράδοξο φαινόμενο που παρατήρησαν στις χώρες της Ανατολικής Ασίας. Ειδικότερα, από την έρευνά τους ανέδειξαν το παράδοξο φαινόμενο ότι όσο μεγαλύτερη και προβλέψιμη⁹ είναι η διαφθορά σε μία χώρα τόσο περισσότερες ξένες επενδύσεις

⁹ Η έννοια της προβλέψιμης διαφθοράς αναφέρεται στο κατά πόσο είναι επαναλαμβανόμενη, δηλαδή όταν οι κρατικοί αξιωματούχοι ζητούν και λαμβάνουν ανταλλάγματα προς ίδιο όφελος.

πραγματοποιούνται στη χώρα αυτή και άρα, η εισροή ξένων επενδύσεων συνεπάγεται και υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης. Ωστόσο, οι ίδιοι οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η εξαγωγή καθολικού συμπεράσματος από την περίπτωση της Ανατολικής Ασίας οδηγεί σε λάθος συμπεράσματα, καθώς πολλαπλές έρευνες έχουν αναδείξει τις αρνητικές συνέπειες της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Ακολούθησαν αρκετές έρευνες μεταξύ των οποίων οι Bardhan (1997), Elliott (1997), Kaufmann (1997), Tanzi (1998), Rose-Ackerman (1999), Wei (2000), και Svensson (2005) όπου απέδειξαν ότι η διαφθορά σε μία χώρα αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξή της.

Οι Bevan & Estrin (2004) μελέτησαν τις άμεσες ξένες επενδύσεις κατά την περίοδο 1994-2000 από τις δυτικές χώρες προς τις κεντρικές και ανατολικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (E.E.). Οι παράγοντες που επηρεάζουν περισσότερο το δείκτη των άμεσων ξένων επενδύσεων (FDI) αποτελούν το κόστος εργασίας, το μέγεθος αγοράς και η γειννίαση μεταξύ των χωρών. Επίσης, παρατήρησαν ότι στις χώρες που επίκειται να εισέλθουν στην E.E. παρατηρούνται αυξημένες ξένες επενδύσεις. Ένας από τους λόγους που δίνεται τόση σημασία στο δείκτη FDI είναι πέραν από το γεγονός ότι συμβάλλει στην ανάπτυξη μίας οικονομίας, αποτελεί τη βάση για αποτελεσματικότερη εταιρική διακυβέρνηση, όπως αποδεικνύουν οι Djankov & Murrell (2002).

Ένας άλλος παράγοντας που επιδρά καταλυτικά στο επίπεδο της διαφθοράς σε μία χώρα είναι ο βαθμός αλληλεπίδρασης με το εξωτερικό. Συγκεκριμένα, οι Ades & Tella (1999) μελέτησαν την επίδραση που έχει στο επίπεδο διαφθοράς μίας χώρα οι συναλλαγές της με άλλες χώρες. Ειδικότερα, βρήκαν ότι το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα είναι μεγαλύτερο όσο μεγαλύτερος είναι ο προστατευτισμός των εγχώριων εταιριών από μονοπωλιακή νομοθεσία και εν γένει νομοθεσία που μειώνει τον ανταγωνισμό και την αλληλεπίδραση με αλλοδαπές εταιρίες. Συμβατά αποτελέσματα παρουσίασε και ο Jha (2018) σύμφωνα με τον οποίο η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος μίας χώρας προς την κατεύθυνση της εξάλειψης μονοπωλίων, το άνοιγμα της αγοράς, η μείωση των χρηματοοικονομικών εμποδίων, μειώνει το επίπεδο διαφθοράς λόγω της αλληλεπίδρασης με άλλες χώρες, ευρήματα που είναι σύμφωνα με την θεωρία περί μείωσης διαφθοράς μέσω εξάλειψης εμποδίων στην άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας. Αντίστοιχα συμπεράσματα παρουσίασαν και οι Campante & Do (2014) σύμφωνα με τους οποίους οι 'κλειστές' οικονομίες, με υψηλά εμπόδια εισόδου, παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς

σε σχέση με τις οικονομίες που διακρίνονται από ελεύθερο ανταγωνισμό και αλληλεπιδρούν με τρίτες χώρες.

Ακολούθησε ο Treisman (2000) ο οποίος εξετάζοντας τις αξιολογήσεις των χωρών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που παρουσίασαν κατά την περίοδο 1980-1990, από τα πιο ευρύ δείγματα που έχουν χρησιμοποιηθεί σε έρευνα μελέτης της διαφθοράς, απέδειξε ότι το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα συνδέεται με το επίπεδο δημοκρατίας που επικρατεί αλλά και με το επίπεδο συναλλαγών που διενεργεί μία χώρα με τρίτες χώρες του εξωτερικού. Ταυτόχρονα όμως απέδειξε ότι η μείωση του επιπέδου διαφθοράς σε μία χώρα είναι μία αργή διαδικασία και προκειμένου να επιτευχθεί μείωση απαιτείται σημαντική αύξηση των συναλλαγών με το εξωτερικό ή/και της εκδημοκράτισης ενός κράτους και όχι απλά μία μικρή αύξηση. Αντίστοιχα, η έρευνά του το 2007 επιβεβαίωσε τα ανωτέρω προσθέτοντας ότι η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας έχει αρνητικά αντίστροφη σχέση με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή. Ανάλογα αποτελέσματα κατέγραψαν και οι Sandholtz & Gray (2003), οι οποίοι απέδειξαν ότι όσο περισσότερο μία χώρα αλληλεπιδρά με τη διεθνή κοινότητα τόσο περισσότερη είναι η πίεση για την καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς ενώ η συμμετοχή των χωρών σε διεθνείς οργανισμούς οδηγεί σε χαμηλότερα επίπεδα εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς.

Αντίστοιχα αποτελέσματα είχε η έρευνα των Spencer & Gomez (2011) οι οποίοι μελέτησαν τη συμπεριφορά των εταιριών που δραστηριοποιούνται σε πολλαπλές χώρες και βρήκαν ότι εταιρίες που δραστηριοποιούνται σε τρίτες χώρες παρουσιάζουν μικρότερα επίπεδα διαφθοράς σε αντίθεση με εταιρίες που δραστηριοποιούνται μόνο στο εσωτερικό της χώρας τους.

Οι Sandholtz & Gray (2003) εξέτασαν τη σχέση μεταξύ του επιπέδου διαφθοράς που παρατηρείται σε μία χώρα και του βαθμού οικονομικών συναλλαγών με τρίτες χώρες. Ειδικότερα, οι Sandholtz & Gray απέδειξαν ότι όσο περισσότερες είναι οι οικονομικές συναλλαγές μίας χώρας με το εξωτερικό τόσο μεγαλύτερη είναι η πίεση για μικρότερα επίπεδα διαφθοράς και άρα μικρότερης εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς σε αντίθεση με χώρες οι οποίες χαρακτηρίζονται από περιορισμένες συναλλαγές με τρίτες χώρες.

Οι Mudambi, Navarra & Delios (2013) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ του επιπέδου πολυπλοκότητας διαδικασιών που επικρατούν σε ένα κράτος και του επιπέδου διαφθοράς και εισροών ξένων επενδύσεων. Από τα στοιχεία τους προκύπτει ότι όσο πιο πολύπλοκες είναι οι διαδικασίες που ακολουθούνται σε ένα κράτος τόσο

μεγαλύτερο είναι το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί αλλά και τόσο λιγότερες ξένες επενδύσεις προσελκύει. Τα ευρήματα αυτά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από μία κυβέρνηση κατά το σχεδιασμό πολιτικών καταπολέμησης της διαφθοράς καθώς ένα πολύπλοκο σύστημα διαδικασιών μπορεί να έχει αντίθετα αποτελέσματα, δηλαδή μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση συμπεριφορών και φαινομένων διαφθοράς αντί στην καταπολέμησή τους. Συμβατά με την ανωτέρω έρευνα είναι και τα ευρήματα των Holcombe & Boudreaux (2015) οι οποίοι εξέτασαν τη σχέση μεταξύ διαφθοράς και πολυπλοκότητας νομοθεσίας σημειώνοντας τη θετική σχέση. Ειδικότερα, έχοντας σαν αναφορά τις σκανδιναβικές χώρες, οι οποίες παρουσιάζουν διαχρονικά το χαμηλότερο επίπεδο διαφθοράς σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια, οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται από απλουστευμένο νομοθετικό πλαίσιο. Η αιτία βασίζεται στο γεγονός ότι η πολυπλοκότητα του δικονομικού συστήματος μίας χώρας συνεπάγεται την ύπαρξη πολλών ευκαιριών εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς από κρατικούς αξιωματούχους προκειμένου να ‘διευκολύνουν’ την επίλυση ζητημάτων ιδιωτών και επιχειρήσεων.

Ανάλογα ευρήματα προέκυψαν και από την έρευνα του Kaufmann (2000) ο οποίος μελέτησε τη σχέση της διαφάνειας με την οικονομική ανάπτυξη, καταλήγοντας στην ύπαρξη θετικής σχέσης. Συγκεκριμένα, ο Kaufmann ανέφερε ορισμένες ενέργειες προς ενίσχυση της διαφάνειας όπως:

- Δημοσίευση περιουσιακών στοιχείων των υποψηφίων σε κρατικές θέσεις.
- Δημοσίευση των εισφορών (είτε σε είδος είτε σε χρήμα) των υποστηρικτών υποψηφίων.
- Δημοσίευση των σχεδίων νόμων και όλων των υπό ψήφιση νομοθετημάτων.
- Αποτελεσματική εφαρμογή νομοθεσίας για τη σύγκρουση συμφερόντων, υιοθέτηση νομοθεσίας περί ‘lobbying’, δημοσίευση λίστας με εταιρίες που αποδεδειγμένα συμμετέχουν σε δωροδοκίες και διαφθορά.
- Εύκολη πρόσβαση στις κρατικές λειτουργίες.
- Ελευθερία του τύπου.
- Διαφάνεια και δημοσίευση των δαπανών και των εσόδων του κράτους.
- Διαφάνεια στη λειτουργία των τραπεζών και στους πραγματικούς μετόχους αυτών.
- Διαφάνεια στη λειτουργία και στην οικονομική διαχείριση σε τοπικό επίπεδο.

Η προστιθέμενη αξία της επιπλέον πληροφόρησης προς τους επενδυτές στην ενίσχυση της διαφάνειας της λειτουργίας των επιχειρήσεων επιβεβαιώνεται και από τα ευρήματα των Hombach & Sellhorn (2018).

Ειδικότερα, οι Gu et al. (2017) μελέτησαν τη συμβολή των ελεγκτικών εταιριών στην μείωση των φαινομένων απάτης σε επιχειρήσεις που είτε διακρίνονται από υψηλό βαθμό απάτης είτε/και λειτουργούν σε οικονομίες με υψηλά επίπεδα διαφθοράς. Τα συμπεράσματά τους καταλήγουν στο ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές βοηθούν στην μείωση των φαινομένων εταιρικής απάτης ειδικά στις επιχειρήσεις που λειτουργούν σε περιβάλλον με υψηλό δείκτη διαφθοράς. Αντίστοιχα, οι Liu et al. (2017) εξετάζοντας 70.000 επιχειρήσεις σε πάνω από 121 χώρες την περίοδο 2006-2014 απέδειξαν ότι επιχειρήσεις που δημοσιεύουν ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις από ορκωτούς ελεγκτές διακρίνονται από χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς καθώς αυξάνεται η διαφάνεια των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε σχέση με τις εταιρίες που δημοσιεύουν μη ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις.

Μία άλλη παράμετρος η οποία έχει μελετηθεί εκτενώς σε διεθνές επίπεδο σχετικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί η αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας που επικρατεί σε ένα κράτος. Συγκεκριμένα, ο Cazuga (2008) μελέτησε την αποτελεσματικότητα εφαρμογής της νομοθεσίας, ώστε να λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγων στις επιχειρήσεις για τη διενέργεια επενδύσεων και συναλλαγών σε χώρες που χαρακτηρίζονται από υψηλό δείκτη διαφθοράς. Ταυτόχρονα, οι Shleifer & Vishny (1993) απέδειξαν ότι η διαφθορά σε μία χώρα ενεργεί σαν 'έμμεσος φόρος' καθώς αυξάνει το κόστος των συναλλαγών και αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα των επενδύσεων. Ο Mauro (1995, 1998) απέδειξε ότι χώρες με υψηλό δείκτη διαφθοράς έχουν χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης και επομένως, η μείωση του επιπέδου διαφθοράς σε μία χώρα είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξή της. Ωστόσο, παρόλο που σε όλες τις χώρες υπάρχουν νόμοι που απαγορεύουν τη δωροδοκία και τη δωροληψία, συνεχίζονται τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς σε χώρες που έχουν μη αποτελεσματικό δικαστικό σύστημα, δηλαδή δεν είναι αποτελεσματική η εφαρμογή των νόμων. Σε αυτές τις χώρες το πλέον αποτελεσματικό μέτρο για την μείωση της διαφθοράς φαίνεται να είναι η αλληλεπίδραση με άλλες χώρες. Ειδικότερα, η εφαρμογή νομοθεσίας κατά της διαφθοράς σε προηγμένες χώρες στις οποίες απαγορεύεται μεταξύ άλλων και η δωροδοκία αλλοδαπών αξιωματούχων (είτε πολιτικών είτε/και δημοσίων λειτουργών) ενεργεί ευεργετικά προς τις χώρες με υψηλό επίπεδο διαφθοράς καθώς μειώνονται οι

εμπορικές συναλλαγές με τις χώρες αυτές. Ταυτόχρονα, ο Cazurra σημειώνει ότι καθοριστικός παράγοντας για την μείωση της διαφθοράς σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η ταυτόχρονη εφαρμογή της νομοθεσίας περί απαγόρευσης δωροδοκίας αλλοδαπών αξιωματούχων σε πολλές χώρες και όχι σποραδικά. Απόδειξη των ανωτέρω αποτέλεσε το γεγονός ότι χώρες που έχουν υιοθετήσει τη Σύμβαση του ΟΟΣΑ κατά της δωροδοκίας (OECD Anti-Bribery Convention) επενδύουν λιγότερο σε κράτη με υψηλό δείκτη διαφθοράς. Η αποτελεσματικότητα στην εφαρμογή νομοθεσίας κατά της διαφθοράς αναδεικνύεται και από την έρευνα των Dassy et al. (2018) οι οποίοι μελέτησαν την απόδοση των επιχειρήσεων (ROA¹⁰) μετά την εφαρμογή νομοθεσίας κατά της διαφθοράς σε διάφορες πολιτείες των Η.Π.Α. Σημειώνεται ότι παρόλο που οι Η.Π.Α. έχουν χαμηλό δείκτη διαφθοράς στο σύνολο, ωστόσο παρουσιάζονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων πολιτειών στο επίπεδο διαφθοράς. Τα ευρήματά τους αναδεικνύουν ότι επιχειρήσεις οι οποίες δρουν σε πολιτείες με υψηλό δείκτη διαφθοράς παρουσιάζουν πτώση στην απόδοσή τους μετά την εφαρμογή νομοθεσίας κατά της διαφθοράς. Ωστόσο, κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι η πτώση στην απόδοση των επιχειρήσεων είναι παροδική μέχρι την προσαρμογή τους στο νέο περιβάλλον και στις νέες ‘καθαρές’ πρακτικές. Επιπλέον, οι Dincer & Johnston (2016) μελέτησαν το επίπεδο διαφθοράς μεταξύ των διαφόρων πολιτειών της Αμερικής. Συγκεκριμένα, παρατήρησαν ότι ενώ το θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι όμοιο μεταξύ των πολιτειών, παρατηρούνται διαφορετικά επίπεδα διαφθοράς μεταξύ τους. Η εξήγηση που δίνουν είναι ότι διαχρονικά οι πολιτείες που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ηθική στη λειτουργία τους παρουσιάζουν μειωμένα επίπεδα διαφθοράς σε σχέση με τις πολιτείες που λειτουργούν περισσότερο με βάση ατομικές και ωφελμιστικές πολιτικές.

Οι Hope et al. (2018) μελέτησαν την επίδραση στο επίπεδο διαφάνειας των κινεζικών επιχειρήσεων μετά τη νομοθεσία για την καταπολέμηση της διαφθοράς στην Κίνα. Τα ευρήματά τους συμβαδίζουν με τη θεωρία καθώς από τις εισηγμένες επιχειρήσεις που εξέτασαν διαπίστωσαν ότι το επίπεδο της διαφάνειας τους ενισχύθηκε σημαντικά μετά την παραίτηση των στελεχών τους που είχαν στενές σχέσεις με κυβερνητικούς αξιωματούχους, ως απόρροια της εφαρμογής σχετικής νομοθεσίας.

¹⁰ Return On Assets. Ορίζεται το ποσοστό που προκύπτει από τα συνολικά καθαρά κέρδη μιας επιχείρησης διά του συνολικού ενεργητικού της.

Με αφορμή την αξιολόγηση των χωρών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς όπως αξιολογείται από τη Διεθνή Διαφάνεια και το γεγονός ότι τα $\frac{3}{4}$ των χωρών παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο διαφθοράς, ο Kim (2013) εξέτασε τη σχέση μεταξύ του επιπέδου ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε μία χώρα και του επιπέδου διαφθοράς που την χαρακτηρίζει. Ανάλογα ευρήματα της σχέσης μεταξύ της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και του επιπέδου διαφθοράς (μεγαλύτερη ηλεκτρονική διακυβέρνηση συνεπάγεται μικρότερο επίπεδο διαφθοράς) παρουσίασαν και οι Anderson (2009), Bertot et al. (2010), Kim et al. (2009), Pina et al. (2007), Shim and Eom (2008) παρόλο που σημείωσαν το γεγονός ότι η ηλεκτρονική διακυβέρνηση μπορεί να αναπτύξει άλλες μορφές εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς από τους κρατικούς λειτουργούς. Ο Kim (2013) καταλήγει ότι η ηλεκτρονική διακυβέρνηση έχει θετικά αποτελέσματα στην καταπολέμηση της διαφθοράς εάν συνοδεύεται με κρατικούς λειτουργούς οι οποίοι έχουν υψηλό επίπεδο κατάρτισης και κουλτούρας καταπολέμησης της διαφθοράς. Ταυτόχρονα, σημειώνει ότι ο κανόνας δικαίου και η ύπαρξη αποτελεσματικής νομοθεσίας καταπολέμησης της διαφθοράς αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την καταπολέμηση της διαφθοράς σε μία χώρα.

Ανάλογα ευρήματα με τον Kim (2013) παρουσίασαν και οι Lash & Batavia (2013). Συγκεκριμένα, οι Lash & Batavia (2013) βρήκαν ότι η ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα καταπολέμησης της διαφθοράς. Ταυτόχρονα, τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο κρατικός παρεμβατισμός στο εμπόριο και στο επιχειρείν τόσο μεγαλύτερα είναι και τα επίπεδα διαφθοράς σε μία χώρα ενώ αντίθετα, το επίπεδο διαφθοράς σχετίζεται αρνητικά με το επίπεδο φορολογίας.

Οι Montinola & Jackman (2002) μελέτησαν το επίπεδο διαφθοράς σε σχέση με το πολιτικό σύστημα που επικρατεί σε μία χώρα. Τα ευρήματα τους αποδεικνύουν ότι οι λιγότερα δημοκρατικές χώρες όπου επικρατούν κλειστά συστήματα διακυβέρνησης, εμφανίζουν και μεγαλύτερα επίπεδα διαφθοράς σε σχέση με τις δημοκρατικά διακυβερνώμενες χώρες όπου τα συστήματα διακυβέρνησης χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία.

Αντίστοιχα αποτελέσματα ανέδειξε και η Neudorfer (2015) όπου παρουσίασε ότι χώρες με δημοκρατικά συστήματα διακυβέρνησης και οικονομική ανάπτυξη παρουσιάζουν μικρότερο επίπεδο διαφθοράς καθώς οι πολίτες απαιτούν περισσότερα κοινωνικά αγαθά από την πολιτεία, όπως π.χ. εκπαίδευση και επομένως απομένουν λιγότεροι πόροι στην κυβέρνηση για να διοχετευτούν σε φαινόμενα διαφθοράς.

Επομένως, σύμφωνα με την Neudorfer η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της δημοκρατίας σε μία χώρα αποτελούν μέσο καταπολέμησης της διαφθοράς.

Σημαντικός παράγοντας καταπολέμησης της διαφθοράς έχει αναδειχτεί η ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης και της λογοδοσίας σε εταιρικό επίπεδο. Ειδικότερα, οι Bernstein & Van der Ven (2017) ανέδειξαν τη σημασία που δίνουν οι κυβερνήσεις τα τελευταία χρόνια στην υιοθέτηση 'καλών πρακτικών' στον τομέα της εταιρικής διακυβέρνησης αλλά ταυτόχρονα και στη δυσκολία υιοθέτησης καλών πρακτικών που να είναι αποδεκτές από το σύνολο των επιχειρήσεων. Στόχος της υιοθέτησης καλών πρακτικών είναι η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα (sustainability) των επιχειρήσεων αλλά και η δημιουργία μίας βάσης σύγκρισης αυτών.

Οι Eng & Mak (2003) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ της μετοχικής σύνθεσης μιας εταιρίας και της σύνθεσης του Διοικητικού της Συμβουλίου (Δ.Σ.) με το επίπεδο ανακοίνωσης πληροφοριών για την εταιρία. Από την έρευνά τους προκύπτει ότι οι εταιρίες που διαθέτουν μεγάλη διασπορά στο μετοχολόγιό τους, έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή ανεξαρτήτων μελών στο Δ.Σ. παρουσιάζουν και μεγαλύτερη παροχή πληροφοριών σχετικά με την εταιρία. Παρόμοια αποτελέσματα μεγαλύτερης δημοσίευσης πληροφοριών εμφανίζουν και οι μεγαλύτερες εταιρίες καθώς και οι εταιρίες με μικρότερο δανεισμό. Σημειώνεται ότι το επίπεδο της μη δεσμευτικής αποκάλυψης πληροφοριών μετράται με το πλήθος των πληροφοριών που δεν είναι υποχρεωτικές να δημοσιευτούν στον ετήσιο απολογισμό της εταιρίας.

Στον τομέα των επιχειρήσεων, σύμφωνα με έρευνα των Serafeim & Healy (2013), χρησιμοποιώντας δείγμα 480 εταιριών που αξιολογούνται από τη Διεθνή Διαφάνεια σχετικά με τις πολιτικές καταπολέμησης της διαφθοράς που δημοσιεύουν, οι εταιρίες που λαμβάνουν υψηλές βαθμολογίες στον τομέα καταπολέμησης της διαφθοράς επιλέγουν να ελέγχονται από μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες που απολαμβάνουν υψηλής εκτίμησης καθώς επίσης και να λειτουργούν σε χώρες όπου οι νόμοι καταπολέμησης της διαφθοράς εφαρμόζονται αποτελεσματικά. Ενδεικτικό των αρνητικών επιπτώσεων της δωροδοκίας στη λειτουργία των επιχειρήσεων αποτελούν τα ευρήματα του Serafeim (2014) σύμφωνα με τα οποία η αποκάλυψη περιπτώσεων δωροδοκίας επηρεάζει αρνητικά την ηθική των υπαλλήλων της εταιρίας και τις σχέσεις της εταιρίας με λοιπά συνδεδεμένα μέρη. Οι Healey & Serafeim (2016) εξέτασαν κατά πόσο οι αναφορές των εταιριών σχετικά με τις πολιτικές που εφαρμόζουν κατά της διαφθοράς έχουν απτά αποτελέσματα και δεν αποτελούν μόνο αναφορές. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματά τους αποδεικνύουν ότι η αξιολόγηση των

εταιριών σχετικά με την κατάταξή τους σε δείκτη διαφθοράς σχετίζεται με το εάν είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο, εάν ο έλεγχος των οικονομικών τους καταστάσεων γίνεται από τις 4 μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες αλλά και από τον κλάδο και τη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. Με άλλα λόγια, εταιρίες που είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο, ο έλεγχος των οικονομικών τους καταστάσεων γίνεται από μία από τις 4 μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες και λειτουργούν σε χώρα και κλάδο που έχει χαμηλά επίπεδα διαφθοράς, παρουσιάζουν αφενός καλύτερη αξιολόγηση στους δείκτες διαφθοράς και αφετέρου έχουν χαμηλότερες εμφανίσεις σε δημοσιεύματα σχετικά με φαινόμενα διαφθοράς. Επομένως, οι Healey & Serafeim καταλήγουν ότι οι αναφορές των εταιριών σε πολιτικές καταπολέμησης της διαφθοράς δεν παραμένουν απλές αναφορές αλλά παράγουν αποτελέσματα τα οποία αντικατοπτρίζονται από την αξιολόγησή τους στους δείκτες διαφθοράς.

Τις αρνητικές επιπτώσεις της διαφθοράς ανέδειξαν και οι Brown et al. (2018) οι οποίοι εξετάζοντας την αξία των αμερικανικών επιχειρήσεων την περίοδο 1984-2013 απέδειξαν στατιστικά σημαντικά αρνητική σχέση μεταξύ της διαφθοράς και της αξίας των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, οι Brown et al. απέδειξαν ότι η ύπαρξη διαφθοράς μειώνει την αποτελεσματικότητα των επενδύσεων των επιχειρήσεων, αλλοιώνει τον ανταγωνισμό αλλά επηρεάζει και την απόφαση των επιχειρήσεων σχετικά με την επιλογή έδρας τους. Αντίστοιχα ευρήματα σχετικά με την αρνητική σχέση μεταξύ διαφθοράς και οικονομικής ανάπτυξης παρουσίασε και ο Lambsdorff (2005). Ταυτόχρονα, ο Lambsdorff (2005) πραγματοποίησε μία ανασκόπηση του συνόλου των ακαδημαϊκών ερευνών σχετικά με τα αίτια και τις συνέπειες της διαφθοράς. Κοινός τόπος όλων των ακαδημαϊκών ερευνών είναι η αδυναμία προσδιορισμού του αιτίου και της συνέπειας και για το λόγο αυτό η αντιμετώπιση της διαφθοράς δεν είναι εύκολη υπόθεση. Ειδικότερα, από το σύνολο της ακαδημαϊκή κοινότητας έχουν αναδειχθεί οι αρνητικές συνέπειες της διαφθοράς, όπως η μείωση της οικονομικής ανάπτυξης, η μεγαλύτερη ανισορροπία των εισοδημάτων, ο υψηλός πληθωρισμός λόγω αύξησης των τιμών, η εγκληματικότητα λόγω κοινωνικών ανισορροπιών, η μείωση του ανταγωνισμού και η εμφάνιση μονοπωλιακών αγορών. Ταυτόχρονα, το σύνολο των ανωτέρω συνεπειών μπορούν να αποτελέσουν και τα αίτια εμφάνισης διαφθοράς σε μία κοινωνία σύμφωνα με την έρευνα του Lambsdorff, ενώ η διαφθορά έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και των δημοσίων πολιτικών, όπως είναι η χειροτέρευση του δημόσιου συστήματος υγείας, η φοροδιαφυγή αλλά και οι αρνητικές επιπτώσεις στο

περιβάλλον λόγω της ανεξέλεγκτης εκμετάλλευσης των φυσικών πηγών. Αναφορικά με τους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση της διαφθοράς, σύμφωνα με τον Lambsdorff, είναι η μεγαλύτερη ελευθερία του τύπου και το κράτος δικαίου με την ύπαρξη αποτελεσματικού και αυτόνομου συστήματος απονομής της δικαιοσύνης. Ανάλογα αποτελέσματα αναφορικά με τις θετικές συνέπειες της ελευθερίας του τύπου στην μείωση της διαφθοράς ανέδειξαν και οι Lederman et al. (2005) υποστηρίζοντας επιπλέον ότι τα δημοκρατικά καθεστώτα έχουν θετική επίπτωση στην μείωση της διαφθοράς. Το ανωτέρω συμπέρασμα αποδεικνύεται και με εμπειρικά δεδομένα αφού η ύπαρξη δημοκρατικού πολιτεύματος έχει σαν αποτέλεσμα αφενός την ύπαρξη λογοδοσίας από τους ασκούντες δημόσια διοίκηση και εξουσία και αφετέρου συνεπάγεται μεγαλύτερη ελευθερία του τύπου.

Οι Mamuna, Sohagh & Hassanc (2017) μελέτησαν τη θετική σχέση μεταξύ του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης και οικονομικής ανάπτυξης που επικρατεί σε μία χώρα καθώς και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι κυβερνήσεις προκειμένου να ενισχύσουν την οικονομική τους ανάπτυξη θα πρέπει να αναπτύσσουν πολιτικές που ενισχύουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία αλλά και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Ανάλογα ευρήματα για τις αρνητικές επιπτώσεις της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη παρουσίασαν και οι Aghion, Cage et al. (2016). Σύμφωνα με την μελέτη τους, όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο διαφθοράς που παρατηρείται σε μία χώρα τόσο μειώνονται τα οφέλη της φορολογίας σε όρους ανάπτυξης. Ειδικότερα, η ερευνά τους εντάσσεται στο πλαίσιο διερεύνησης των θετικών πτυχών της φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας μέσω της αποτελεσματικής αξιοποίησης των φορολογικών εσόδων από μία χώρα, συνιστώσα η οποία επηρεάζεται αρνητικά από την ύπαρξη διαφθοράς καθώς οι πόροι ενός κράτους διοχετεύονται σε μη αποτελεσματικές πρακτικές. Αντίστοιχα αποτελέσματα έχει και η έρευνα των Braun & Di Tella (2000) και Al-Marhubi (2000) σύμφωνα με τις οποίες η ύπαρξη διαφθοράς σε μία χώρα συνδέεται θετικά με το επίπεδο πληθωρισμού, σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο. Η ύπαρξη διαφθοράς έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του πληθωρισμού, καθώς οι τιμές αυξάνονται, επηρεάζοντας αρνητικά τις επενδύσεις και κατ' επέκταση την ανάπτυξη λόγω των αυξημένων τιμών. Ανάλογα αποτελέσματα παρουσίασαν και οι Ellis et al. (2015) σύμφωνα με τους οποίους η ύπαρξη διαφθοράς αυξάνει το κόστος μίας επιχείρησης και επιδρά αρνητικά στη δημιουργία νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς δεν υπάρχει αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων αυτής. Επομένως, η

πτώση στην καινοτομία συνεπάγεται και πτώση στην οικονομική ανάπτυξη μιας οικονομίας καθώς η καινοτομία αποτελεί πυλώνα ενίσχυσης της οικονομικής ανάπτυξης. Αντίστοιχα με τα συμπεράσματα των Ellis et al. (2015) είναι και τα ευρήματα των Huang & Yuan (2017) σχετικά με την αρνητική σχέση μεταξύ διαφθοράς και επιπέδου καινοτομίας σε μία οικονομία.

Ο Cazurra (2015) ανέλυσε τις επιπτώσεις της διαφθοράς στις διασυνοριακές συναλλαγές και τις συμπεριφορές των επιχειρήσεων αποδεικνύοντας ότι η διαφθορά σε αρκετές περιπτώσεις χωρών δεν ξεκινά από τους δημόσιους λειτουργούς αλλά από τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Χονγκ Κονγκ και η Βραζιλία όπου η μεν πρώτη χώρα έχει χαμηλότερο δείκτη διαφθοράς από τη δεύτερη, ωστόσο οι επιχειρηματίες της πρώτης έχουν μεγαλύτερη τάση στη δωροδοκία αλλοδαπών αξιωματούχων σε σχέση με τους επιχειρηματίες της Βραζιλίας.

Ο Rowbottom (2016) μελέτησε μία διαφορετική πτυχή εκδήλωσης διαφθοράς, αυτής της οικονομικής συνεισφοράς ιδιωτών σε πολιτικούς υποψηφίους. Σύμφωνα με τον Rowbottom, δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η οικονομική συνεισφορά ιδιωτών σε πολιτικούς υποψηφίους οδηγεί σε οικονομικές εξαρτήσεις ή/και σε φαινόμενα διαφθοράς όταν αυτοί εκλεγούν. Για το λόγο αυτό προτείνει τη δημοσίευση των οικονομικών συνεισφορών κατά τη διάρκεια της εκλογικής περιόδου ακόμα και τη θέσπιση ανώτατου ορίου. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η λογοδοσία και η διαφάνεια αφού πλέον οι πολίτες με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία θα μπορούν να κρίνουν εάν οι οικονομικές συνεισφορές υποδηλώνουν και την εκδήλωση φαινομένων διαφθοράς εκ μέρους του υποψηφίου σε περίπτωση εκλογής του.

Οι Singh & Bhattacharya (2017) μελέτησαν μία άλλη πτυχή εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς αυτό της ποσότητας κυκλοφορίας χρήματος αποδεικνύοντας ότι και η κεντρική τράπεζα μίας χώρας μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Ειδικότερα, οι Singh & Bhattacharya βρήκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα τα οποία δείχνουν την αρνητική σχέση μεταξύ κυκλοφορίας του χρήματος, όπως αυτή καθορίζεται από τη νομισματική πολιτική που ακολουθείται από την εκάστοτε κεντρική τράπεζα και του επιπέδου διαφθοράς που παρατηρείται σε μία χώρα. Συγκεκριμένα, όσο μεγαλύτερη είναι η κυκλοφορία χαρτονομισμάτων τόσο μεγαλύτερο είναι και το επίπεδο διαφθοράς. Για το λόγο αυτό, οι Singh & Bhattacharya προτείνουν την υιοθέτηση πολιτικών από την

εκάστοτε κυβέρνηση μείωσης των συναλλαγών σε μετρητά προκειμένου να μειώσουν την πιθανότητα εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς.

Οι Weitzel & Berns (2006) μελέτησαν μία διαφορετική συνέπεια του επιπέδου διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα, την επίδραση που έχει στο τίμημα εξαγορών εταιριών. Από την μελέτη 4.979 περιπτώσεων εξαγορών απέδειξαν ότι το τίμημα των εξαγορών για επιχειρήσεις που λειτουργούν σε χώρες με υψηλό επίπεδο διαφθοράς ήταν σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με επιχειρήσεις που λειτουργούν σε χώρες με χαμηλό επίπεδο διαφθοράς, κατ' αναλογία της αρνητικής σχέσης που υπάρχει μεταξύ επιπέδου διαφθοράς και ξένων επενδύσεων. Αντίστοιχα, οι Nguyen et al. εξέτασαν τις επιπτώσεις της διαφθοράς στις συγχωνεύσεις των εταιριών. Τα ευρήματά τους υποδεικνύουν ότι επιχειρήσεις που λειτουργούν σε χώρες με υψηλό επίπεδο διαφθοράς και διακρίνονται και οι ίδιες από υψηλό δείκτη διαφθοράς τείνουν στο να χρησιμοποιούν τα ρευστά διαθέσιμα για την πραγματοποίηση εξαγορών, μετακινώντας με αυτόν τον τρόπο τις δραστηριότητές τους σε περιοχές με μικρότερο δείκτη διαφθοράς.

Σύμφωνα με τον Alderman (2013), η καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί ένα πεδίο όπου η διεθνής συνεργασία και η ανταλλαγή καλών πρακτικών συνιστά απαραίτητο στοιχείο για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών καταπολέμησης της διαφθοράς ενώ η στενή συνεργασία εταιριών και κράτους αποτελεί βασικό πυλώνα για την αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των ιδιαίτερα αρνητικών συνεπειών της διαφθοράς αποτελεί η έρευνα του Alemu (2012) ο οποίος μελέτησε τις άμεσες καθαρές επενδύσεις σε 16 ασιατικές χώρες την περίοδο 1995-2009. Σύμφωνα με τα ευρήματα της ανωτέρω έρευνας, 1% αύξηση του επιπέδου διαφθοράς που παρατηρείται σε μία χώρα οδηγεί σε μείωση των άμεσων καθαρών επενδύσεων κατά 9,1% καθώς μειώνεται η εμπιστοσύνη των επενδυτών στα πολιτικά συστήματα διακυβέρνησης και στις δομές των οικονομιών. Με βάση τα ανωτέρω, μπορεί κανείς να αναλογιστεί τα ευεργετικά οφέλη που θα μπορούσε να έχει μία χώρα μειώνοντας τα επίπεδα εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι σύμφωνα με έρευνα του J. Johnson (2014), υπάρχουν περιορισμένα στοιχεία και εμπειρίες στην εφαρμογή μεθοδολογιών καταπολέμησης της διαφθοράς προκειμένου να εκτιμηθεί το κόστος υλοποίησης πολιτικών κατά της διαφθοράς. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με έρευνα των Chen et al. (2011) η υιοθέτηση και εφαρμογή των συστάσεων του ΟΟΣΑ σχετικά με τις καλές πρακτικές διακυβέρνησης δεν οδηγεί σε καλύτερο επίπεδο εταιρικής

διακυβέρνησης στις αναδυόμενες αγορές, παρά μόνο εάν συνδυαστεί με την υιοθέτηση επιπλέον νομοθετικών πρωτοβουλιών από την κυβέρνηση.

Οι Fan, Lin & Treisman (2008) εξέτασαν μία διαφορετική πτυχή εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς και δωροδοκίας κρατικών αξιωματούχων, το κατά πόσο η ύπαρξη πολλαπλών επιπέδων ιεραρχίας και δομών στο δημόσιο τομέα σχετίζεται με την εκδήλωση φαινομένων διαφθοράς. Χρησιμοποιώντας δείγμα 9.000 ερωτηθέντων σε πάνω από 80 χώρες διαπίστωσαν ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ πολυπλοκότητας δομών του δημοσίου τομέα και φαινομένων διαφθοράς, δηλαδή η ύπαρξη περισσότερων επιπέδων στην ιεραρχία άσκησης της δημόσιας εξουσίας σχετίζεται με μεγαλύτερη πιθανότητα εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς. Επιπλέον, διαπίστωσαν στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ των εισοδημάτων των δημοσίων υπαλλήλων και της εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς. Ειδικότερα, διαπίστωσαν ότι όσο μεγαλύτερο είναι το διανεμόμενο ΑΕΠ, πράγμα που παρατηρείται στις αναπτυγμένες χώρες, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα ένας κρατικός αξιωματούχος να ζητήσει χρηματικό αντάλλαγμα για τη διεκπεραίωση μίας υπόθεσης είτε πολίτη είτε επιχειρηματία. Αντίστοιχα ευρήματα παρουσίασε και ο Nuria (2007) σύμφωνα με τον οποίο η αποκέντρωση εξουσιών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο από την κεντρική εξουσία θα πρέπει να συνοδεύεται και από ισχυρούς μηχανισμούς ελέγχου καλής διακυβέρνησης.

Ο Svensson (2005) πραγματοποίησε μία διαστρωματική ανάλυση μεταξύ των διαφόρων δεικτών που μετρούν την αντίληψη των πολιτών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα τους καταγράφοντας κοινά χαρακτηριστικά που παρατηρούνται μεταξύ των χωρών. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας στοιχεία σχετικά με την κατάταξη των χωρών για το επίπεδο διαφθοράς με βάση τους δείκτες της Διεθνούς Διαφάνειας, της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Δείκτη Μέτρησης Κινδύνου Χωρών¹¹ παρουσίασε τα κοινά χαρακτηριστικά των χωρών που παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο διαφθοράς. Πιο συγκεκριμένα, οι χώρες που χαρακτηρίζονται ως οι πιο διεφθαρμένες ανήκουν στις αναπτυσσόμενες χώρες, αρκετές από αυτές έχουν κυβερνηθεί από σοσιαλιστικά καθεστώτα, χαρακτηρίζονται από χαμηλό βιοτικό επίπεδο και θεωρούνται ως «κλειστές» οικονομίες, δηλαδή οικονομίες που δεν έχουν συναλλαγές με τρίτες χώρες. Επίσης, το επίπεδο διαφθοράς σύμφωνα με τον Svensson εξαρτάται και από το θρήσκευμα της χώρας, καθώς το

¹¹ International Country Risk Guide
<https://www.prsgroup.com/explore-our-products/international-country-risk-guide/>

θρήσκευμα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καθημερινότητα των πολιτών, όπως π.χ. χώρες με μουσουλμανικό θρήσκευμα έχουν χαμηλότερο επίπεδο διαφθοράς και επομένως δεν είναι στην κουλτούρα των δημόσιων λειτουργών να ζητούν ανταλλάγματα για τη διεκπεραίωση των εργασιών. Επιπλέον, χώρες με χαμηλό δείκτη εκπαίδευσης των πολιτών διακρίνονται από υψηλό δείκτη διαφθοράς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα άλλων ερευνών, ο Svensson κατέληξε ότι οι υψηλοί μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων μειώνουν το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα με την προϋπόθεση ότι λειτουργούν αποτελεσματικά οι μηχανισμοί ελέγχου. Αντίστοιχα, η ύπαρξη ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων μειώνει το επίπεδο διαφθοράς σε αντίθεση με την ύπαρξη μονοπωλιακών αγορών.

Σε αντίθεση με την πλειονότητα των ερευνών που μελετούν την αντίληψη σχετικά με την ύπαρξη της διαφθοράς σε μία χώρα, οι Goel & Nelson (1998) και οι Fisman & Gatti (2002) χρησιμοποίησαν αντικειμενικά μετρήσιμα στοιχεία χρησιμοποιώντας τον αριθμό υποθέσεων των δημοσίων υπαλλήλων που καταδικάστηκαν στις Η.Π.Α. για υποθέσεις διαφθοράς. Παρόλα αυτά η χρησιμοποίηση του αριθμού των υποθέσεων απορρίφθηκε από το σύνολο σχεδόν της ακαδημαϊκής κοινότητας καθώς οι Goel & Nelson (1998) ανέπτυξαν τον ισχυρισμό ότι ο κρατικός παρεμβατισμός και οι μεγαλύτερες δημόσιες δαπάνες σχετίζονται με μεγαλύτερη πιθανότητα εμφάνισης διαφθοράς. Ωστόσο, υπάρχει και μια διαφορετική ερμηνεία σύμφωνα με την οποία οι μεγαλύτερες κρατικές δαπάνες έχουν σαν αποτέλεσμα την ύπαρξη περισσότερων πηγών για την δικαιοσύνη και άρα την ταχύτερη απονομή δικαιοσύνης. Για το λόγο αυτό το σύνολο των ερευνών βασίζεται σε εκτιμήσεις σχετικά με την αντίληψη των πολιτών για το επίπεδο της διαφθοράς στη χώρα τους παρά σε αντικειμενικά στοιχεία. Όπως αναλύεται και παρακάτω, οι Δείκτες που χρησιμοποιούνται διεθνώς μετράνε την αντίληψη των πολιτών και όχι πραγματικά δεδομένα.

Η πολυπλοκότητα ανάλυσης του φαινομένου της διαφθοράς οδήγησε τον Ang (2020) να εξετάσει τη διαφθορά με βάση επιμέρους στοιχεία της (μεγάλη και μικρή δωροδοκία) καθώς οι παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα διαφέρουν ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας αυτής (π.χ. πολιτεύμα που επικρατεί, οικονομικό μέγεθος κλπ). Επομένως, ο Ang εισάγει μία νέα προοπτική στην αξιολόγηση του επιπέδου διαφθοράς σε μία χώρα προτείνοντας ότι θα πρέπει να εξετάζουμε το είδος της διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή και την επίπτωση που έχει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και όχι υιοθετώντας τη συνολική βαθμολόγηση

που δίνεται από τους διεθνείς οργανισμούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα σύμφωνα με τον Ang αποτελεί η Κίνα που παρόλο που διακρίνεται από υψηλό βαθμό ύπαρξης φαινομένων διαφθοράς έχει καταγράψει τα τελευταία χρόνια και υψηλούς βαθμούς ανάπτυξης λόγω του είδους της διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή (δωροδοκίες υψηλών αξιωματούχων – μεγάλη διαφθορά) που κατά τον Ang ισοδυναμεί με επένδυση και όχι με έμμεσους φόρους.

2. Διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες καταπολέμησης της διαφθοράς

Σε διεθνές επίπεδο αρκετές είναι οι πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται είτε από κάθε κράτος ξεχωριστά είτε στο πλαίσιο της συμμετοχής των κρατών σε ένα διεθνές όργανο. Μερικές από τις πιο γνωστές πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς διεθνώς είναι οι ακόλουθες:

- 20 Οδηγίες για την καταπολέμηση της διαφθοράς (Twenty Guiding Principles for the Fight against Corruption, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe)

Οι εν λόγω αρχές υιοθετήθηκαν από τους Υπουργούς του Συμβουλίου της Ευρώπης την 6 Νοεμβρίου 1997 και προβλέπουν ότι οι φορείς που αναλαμβάνουν την πρόληψη, έρευνα και καταστολή των φαινομένων διαφθοράς θα πρέπει να είναι ανεπηρέαστοι από πολιτική επιρροή αλλά και να είναι εξοπλισμένοι με το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό για την αποτελεσματική διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς.

- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (United Nations Convention Against Corruption)

Η εν λόγω σύμβαση υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών 31.10.2003 και τέθηκε σε εφαρμογή από την 14.12.2005. Αποτελεί την πιο διευρυμένη πολιτική πρόληψης και καταστολής της διαφθοράς καθώς μέχρι σήμερα 186 χώρες έχουν προσχωρήσει σε αυτή. Η σύμβαση περιλαμβάνει δράσεις τόσο κατά της πρόληψης φαινομένων διαφθοράς αλλά και κατά της ποινικοποίησης αυτών καθώς και της ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση διασυνοριακών φαινομένων διαφθοράς αλλά και μεθόδων επανάκτησης περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από υποθέσεις διαφθοράς. Σημειώνεται ότι με το νόμο 3666/2008 (ΦΕΚ 113/Α'/18.6.2008) η Ελλάδα κύρωσε την εν λόγω Σύμβαση.

Αντίστοιχες συστάσεις σχετικά με τη βιωσιμότητα των εταιριών σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα εκδίδει και το παράρτημα των Ηνωμένων Εθνών United Nations Global Compact, το οποίο έχει εκδώσει και αναθεωρεί τις 10 συστάσεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία της εργασίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την εταιρική διακυβέρνηση και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

- Νομοθεσία των Η.Π.Α. κατά της δωροδοκίας αλλοδαπών αξιωματούχων (Foreign Corrupt Practices Act)

Η εν λόγω νομοθεσία τέθηκε σε εφαρμογή την 19.12.1977 και προβλέπει αυστηρές ποινές που φτάνουν μέχρι και την φυλάκιση σε περίπτωση που αμερικανός πολίτης/εταιρία εμπλακεί σε δωροδοκία αλλοδαπού αξιωματούχου. Το νομοθέτημα δεν προβλέπει μόνο τη δωροδοκία μέσω καταβολής χρήματος αλλά περιλαμβάνει και την οποιαδήποτε άμεση ή μέσω τρίτων παροχή σε είδος σε αλλοδαπό αξιωματούχο με σκοπό τη διενέργεια συναλλαγής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Αμερικανικό Δημόσιο από το 2000 και μετά έχει έσοδα άνω των 8 δισ. δολαρίων κατ'εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας. Σημειώνεται ότι ανάλογη πρόνοια δεν υπάρχει στην ελληνική έννομη τάξη.

- Συμβούλιο της Ευρώπης ενάντια στη Διαφθορά (Group of States against Corruption – GRECO)

Την 1.5.1999 17 χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, συμφώνησαν στη δημιουργία μιας ομάδας χωρών που θα αναπτύξουν τις πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθούν τα κράτη μέλη για την πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς αλλά και θα αξιολογούν τα κράτη μέλη σε τακτική βάση για την πρόοδό τους στον τομέα αυτό. Όπως αναφέρθηκε η αξιολόγηση των χωρών πραγματοποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα και ο κάθε κύκλος αξιολόγησης δίνει έμφαση σε συγκεκριμένους τομείς υψηλού κινδύνου εμφάνισης διαφθοράς. Συγκεκριμένα, ο πρώτος κύκλος (2000-2002) αξιολόγησης έδωσε έμφαση στην ύπαρξη και λειτουργία εθνικών δομών καταπολέμησης της διαφθοράς και στην αμνηστία των κρατικών αξιωματούχων σε περίπτωση εμπλοκής τους σε υποθέσεις διαφθοράς. Ο δεύτερος κύκλος αξιολόγησης (2003-2006) είχε κύριο θέμα την ανίχνευση, κατάσχεση και δήμευση των οικονομικών στοιχείων που προήλθαν από υποθέσεις διαφθοράς καθώς και των πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Ο τρίτος κύκλος αξιολόγησης που ξεκίνησε το 2007

έδωσε έμφαση στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης της κάθε χώρας, το Συμβούλιο εκδίδει συστάσεις οι οποίες είναι δεσμευτικές προς υλοποίηση προκειμένου το κράτος μέλος να μην χάσει τη συμμετοχή του στο Συμβούλιο κατά της Διαφθοράς.

- Νομοθεσία κατά της διαφθοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχουν δύο βασικά νομοθετήματα σχετικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το πρώτο αφορά τη «Σύμβαση περί της καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την 25.6.1997 καθώς και την «Απόφαση-πλαίσιο αριθ. 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα», η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την 31.7.2003. Ταυτόχρονα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει αρκετά νομοθετήματα σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, την καταπολέμηση της διαφθοράς στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και της ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων ενώ προωθεί και τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέα προκειμένου να επιταχύνει τις διαδικασίες για τις διασυνοριακές υποθέσεις διαφθοράς εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε την Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ. Η τροποποίηση αυτή κρίθηκε απαραίτητη μετά τις πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις που δέχτηκαν χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και των οικονομικών σκανδάλων. Η Ελλάδα ενσωμάτωσε την εν λόγω Οδηγία στο εθνικό δίκαιο με την ψήφιση του νόμου 4734/2020 (ΦΕΚ Α' 196). Η εν λόγω Οδηγία και η εθνική νομοθεσία εισάγει νέες ρυθμίσεις σχετικά με την εξακρίβωση της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων σε μία εταιρική οντότητα και μάλιστα θέτει ως κατώφλι την κατοχή ποσοστού 25% σε μία εταιρική οντότητα είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω τρίτων. Μάλιστα για το σκοπό αυτό θεσπίζεται η υποχρέωση καταχώρισης των στοιχείων σχετικά με την ταυτότητα των πραγματικών

δικαιούχων στο Κεντρικό Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων που τηρείται στο Υπουργείο Οικονομικών περιλαμβανομένων για πρώτη φορά και των εμπιστευματοδόχων (trustees). Από την υποχρέωση καταχώρισης εξαιρούνται οι φορείς που περιλαμβάνονται στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης που τηρείται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, οι εισηγμένες εταιρίες σε ρυθμιζόμενη αγορά ή σε Πολυμερή Μηχανισμό Διαπραγμάτευσης και οι αρμόδιες αρχές για την εποπτεία καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Μάλιστα το Υπουργείο Οικονομικών ορίζεται ως ο Κεντρικός Συντονιστικός Φορέας στον τομέα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στον ν. 4734/2020 αναφέρονται οι λοιποί φορείς που ορίζονται ως αρμόδιοι ανάλογα με τον τομέα δραστηριότητας των εταιριών, όπως π.χ. η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για τις εισηγμένες εταιρίες και λοιπές εταιρίες του τομέα παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, η Τράπεζα της Ελλάδος για τα πιστωτικά ιδρύματα, η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων για τους λογιστές-φοροτέχνες, τους μεσίτες, τους εμπόρους και εκπλειστηριαστές αγαθών μεγάλης αξίας, το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας για τους ενεχυροδανειστές και τους αργυραμοιβούς, η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων για τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές και τους ιδιώτες ελεγκτές, η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων για τα καζίνο, τις επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες τυχερών παιγνίων και τα πρακτορεία που παρέχουν τις εν λόγω υπηρεσίες, το Υπουργείο Δικαιοσύνης για τους συμβολαιογράφους και δικηγόρους. Λόγω του πολυάριθμου των υπηρεσιών που εμπλέκονται στον έλεγχο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, στον Κεντρικό Συντονιστικό Φορέα που είναι το Υπουργείο Οικονομικών συστήνεται και αντίστοιχη Επιτροπή Στρατηγικής στην οποία μετέχουν εκπρόσωποι των εμπλεκόμενων φορέων. Επιπλέον, με το νέο νομοθέτημα ρυθμίζονται νομοθετικά για πρώτη φορά οι πάροχοι υπηρεσιών και ανταλλαγής μεταξύ εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και οι πάροχοι υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών, οι οποίοι εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ενώ καταρτίζεται και ειδικός κατάλογος που αναρτάται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών και κοινοποιείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπου καθορίζονται τα ακριβή καθήκοντα που συνιστούν σημαντικό δημόσιο λειτούργημα, όπως αυτό ορίζεται στο νόμο («πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα»). Παράλληλα, για την έγκαιρη εξακρίβωση οποιωνδήποτε προσώπων κατέχουν ή ελέγχουν τραπεζικούς λογαριασμούς και λοιπά τραπεζικά προϊόντα,

θεσπίζεται κεντρικός αυτοματοποιημένος μηχανισμός ηλεκτρονικής ανάκτησης δεδομένων, ο οποίος ορίζεται το Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών που στη χώρα μας υπάρχει ήδη από το 2013 με το νόμο 4170/2013 (ΦΕΚ Α' 163). Παράλληλα, ενισχύεται η προστασία των προσώπων που καταγγέλλουν υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και συγκεκριμένα τα υπόχρεα πρόσωπα είναι υποχρεωμένα στη συγκρότηση και λειτουργία ανεξάρτητης υπηρεσίας ελέγχου για την εξακρίβωση της εφαρμογής των εσωτερικών πολιτικών, ελέγχων και διαδικασιών ενώ οφείλουν να θεσπίζουν διαδικασίες που επιτρέπουν στους εργαζομένους τους να καταγγέλλουν παραβάσεις εσωτερικά, μέσω ειδικού, ανεξάρτητου και ανώνυμου διαύλου.

- Σύμβαση Αφρικανικής Ηπείρου για την πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς (African Union Convention on Preventing and Combating Corruption)

Η εν λόγω σύμβαση υιοθετήθηκε από τις αφρικανικές χώρες την 11.7.2003 και τέθηκε σε εφαρμογή την 5.8.2006. Η εν λόγω σύμβαση προβλέπει ότι οι οργανισμοί που έχουν αναλάβει την πρόληψη και καταπολέμηση υποθέσεων διαφθοράς θα πρέπει να διαθέτουν προσωπικό που είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο και διαθέτει το κίνητρο για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

- Σύμβαση των χωρών που συνιστούν τον Οργανισμό των Αμερικανικών Πολιτειών¹² (Inter-American Convention against Corruption)

Η σύμβαση υιοθετήθηκε από τις χώρες μέλη την 29 Μαρτίου 1996 στο Καράκας στη Βενεζουέλα και τέθηκε σε εφαρμογή την 6 Μαρτίου 1997. Αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια συνολικής αντιμετώπισης του φαινομένου της διαφθοράς και προβλέπει τη σύσταση και ενδυνάμωση φορέων πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς καθώς και την ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

- Σύμβαση του ΟΟΣΑ για την δωροδοκία αλλοδαπών αξιωματούχων

Το 1997 ο ΟΟΣΑ έθεσε σε ισχύ τη Σύμβαση σχετικά με την δωροδοκία αλλοδαπών αξιωματούχων στις διεθνείς συναλλαγές, η οποία εμπλουτίστηκε με νέες πολιτικές το 2009. 36 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και 8 χώρες εκτός ΟΟΣΑ (Αργεντινή, Βραζιλία, Βουλγαρία, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Περού, Ρωσία και Νότιος Αφρική) έχουν υιοθετήσει την εν λόγω Σύμβαση. Το σύνολο των χωρών αξιολογούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα από τον ΟΟΣΑ σχετικά με την υιοθέτηση πρακτικών και

¹² http://www.oas.org/juridico/english/corr_bg.htm

πολιτικών αποφυγής δωροδοκίας αλλοδαπών αξιωματούχων. Επίσης, ο ΟΟΣΑ σε τακτά χρονικά διαστήματα εκδίδει εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο κάθε χώρας στην καταπολέμηση της διαφθοράς ενώ σημαντική έμφαση δίνει στην υιοθέτηση αποτελεσματικών πολιτικών προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος.

Ο ΟΟΣΑ πέραν από τις πολιτικές καταπολέμησης της διαφθοράς σε επίπεδο κράτους έχει εκδώσει και τις 6 συστάσεις για καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση. Οι εν λόγω συστάσεις ανακοινώθηκαν το 2015 και έγιναν αποδεκτές από το σύνολο των 20 οικονομικά ισχυρότερων χωρών και αναφέρονται στα εξής:

Σύσταση 1: Υιοθέτηση εκ μέρους της πολιτείας ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης με στόχο την μεγαλύτερη διαφάνεια και αποτελεσματικότητα των αγορών.

Σύσταση 2: Ενίσχυση της δικαιοδοσίας των μετόχων στον έλεγχο των αποφάσεων των διοικήσεων.

Σύσταση 3: Δημοσίευση περισσότερων πληροφοριών προκειμένου να ελαχιστοποιούνται περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των αναλυτών, των θεσμικών επενδυτών και των υπευθύνων παροχής επενδυτικών συμβουλών.

Σύσταση 4: Μεγαλύτερη πρόσβαση του συνόλου των μετόχων σε πληροφορίες σχετικά με την πορεία των εταιριών.

Σύσταση 5: Μεγαλύτερη παροχή πληροφόρησης προς τους μετόχους και τους επενδυτές περιλαμβάνοντας και άλλες πληροφορίες σχετικά με την πορεία μίας εταιρίας πέραν από τα υποχρεωτικά στοιχεία δημοσίευσης.

Σύσταση 6: Αυξημένη ευθύνη των μελών Δ.Σ. οι οποίοι θα πρέπει να διασφαλίζουν τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων. Ταυτόχρονα προτείνεται η τοποθέτηση ανεξάρτητων μελών στις επιτροπές ελέγχου, μέτρησης κινδύνου και αμοιβής των στελεχών.

Συνοψίζοντας, με βάση τα ανωτέρω αλλά και τις εκθέσεις και έρευνες που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς, μη κυβερνητικές οργανώσεις και πανεπιστημιακούς, μεταξύ των καλών πρακτικών και πολιτικών που πρέπει να αναπτύσσει ένα κράτος περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- Υιοθέτηση μιας ανεξάρτητης υπηρεσίας η οποία θα έχει σαν μοναδική αποστολή την καταστολή φαινομένων διαφθοράς και την εξάλειψη των δυνατοτήτων εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς. Η αποστολή της εν λόγω υπηρεσία θα διενεργείται μέσω ενός συνδυασμού δράσεων καταστολής, πρόληψης και

εκπαίδευσης ενώ θα συνεργάζεται στενά με το σύνολο των δημόσιων υπηρεσιών, όπως τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, τις δικαστικές αρχές, τα αρμόδια υπουργεία, τις σχετικές ανεξάρτητες αρχές, την Κοινωνία των Πολιτών και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Η αποστολή της εν λόγω υπηρεσίας αναφέρεται στο συντονισμό των υπηρεσιών που εμπλέκονται στον αγώνα κατά της διαφθοράς. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία μιας τέτοιας υπηρεσίας είναι η ύπαρξη έμπρακτης πολιτικής βούλησης καταπολέμησης της διαφθοράς και η διασφάλιση της ανεξαρτησίας της και των μελών της.

- Ύπαρξη ενός δίκαιου και αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος όπου θα χαρακτηρίζεται από ταχεία απονομή της δικαιοσύνης ενώ θα διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας.

- Εναρμόνιση υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου με τις διεθνείς συστάσεις σχετικά με την καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς. Μερικά από τα σημαντικότερα νομοθετήματα-όπλα στην καταπολέμηση της διαφθοράς, πέραν των διατάξεων της ποινικής νομοθεσίας, είναι η πλήρης διαφάνεια στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και των υποψήφιων βουλευτών, προκειμένου να είναι σε όλους τους πολίτες γνωστή η προέλευση των οικονομικών ενισχύσεων, ώστε να ενισχυθεί η λογοδοσία και η διαφάνεια στη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Επιπλέον, η ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου για τον έλεγχο της περιουσιακής κατάστασης και της τυχόν ύπαρξης σύγκρουσης συμφερόντων κατά την άσκηση των καθηκόντων από δημόσιους και μη λειτουργούς, η ύπαρξη διαδικασιών για την αποδοχή δώρων από δημόσιους λειτουργούς, η ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού συστήματος μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος συνιστούν βασικούς πυλώνες στην ύπαρξη ενός αποτελεσματικού και ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Σημειώνεται ωστόσο ότι η ύπαρξη πολυνομίας ευνοεί την εκδήλωση φαινομένων διαφθοράς ενώ ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να αποδίδεται ώστε τα νέα νομοθετήματα να μην αφήνουν περιθώρια εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς.

- Απλοποίηση διοικητικών διαδικασιών και ελαχιστοποίηση της επαφής των πολιτών με τη δημόσια διοίκηση μέσω χρησιμοποίησης νέων τεχνολογιών. Συγκεκριμένα, η υιοθέτηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη δημόσια διοίκηση μέσω της εισαγωγής νέων τεχνολογιών και επικοινωνιών έχει ως αποτέλεσμα την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών, την ενίσχυση της διαφάνειας, της

ακεραιότητας, της λογοδοσίας αλλά και της αποδοτικότητας μέσω της καλύτερης και ταχύτερης εξυπηρέτησης του πολίτη, αφού δίνεται η δυνατότητα ηλεκτρονικής διασύνδεσης των διαφόρων βάσεων δεδομένων της δημόσιας διοίκησης, με στόχο την ενιαία και ολοκληρωμένη διαχείριση των συναλλαγών του πολίτη με τις δημόσιες υπηρεσίες.

- Υιοθέτηση της χρήσης ανοικτών δεδομένων ώστε να ενισχυθεί η συμμετοχή, η διαφάνεια και ο δημόσιος έλεγχος και η προώθηση της επιχειρηματικότητας αφού πλέον οι επιχειρήσεις και ιδιαίτερα αυτές που δραστηριοποιούνται στον τομέα των νέων τεχνολογιών έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

- Ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας και ηθικής στη δημόσια διοίκηση. Η ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας συνιστούν καταρχήν μία έξωθεν καλή μαρτυρία προς τους πολίτες ότι η συμπεριφορά των δημοσίων λειτουργών, από τον ανώτατο πολιτειακό άρχοντα μέχρι τον υπάλληλο, διέπεται από κανόνες και διαδικασίες που οφείλουν να τηρούν και ότι σε αντίθετη περίπτωση θα υπάρχουν επιπτώσεις. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο έλεγχος εφαρμογής των κωδίκων δεοντολογίας και η πρόβλεψη ύπαρξης συνεπειών σε περίπτωση μη τήρησής τους.

- Καταγραφή των τομέων υψηλού κινδύνου, δηλαδή των τομέων που ενέχουν υψηλή πιθανότητα εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς και ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών ώστε να θωρακιστούν οι τομείς αυτοί τόσο με το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο όσο και με την ανάπτυξη ενός συστήματος παρακολούθησης και ελέγχου.

- Ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών με την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή και με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό. Συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού σε νέες τεχνικές και εργαλεία ανίχνευσης υποθέσεων διαφθοράς. Επιπλέον, σημαντική θεωρείται η ανάπτυξη εξειδικευμένων τμημάτων εκδίκασης υποθέσεων διαφθοράς στο πλαίσιο επιτάχυνσης απονομής της δικαιοσύνης.

- Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών και ευαισθητοποίησή τους μέσω της συνεχούς ενημέρωσης για τις υλοποιούμενες δράσεις στον τομέα καταπολέμησης της διαφθοράς. Αλλαγή της κουλτούρας και της νοοτροπίας των πολιτών ώστε να απαιτούν αυξημένη λογοδοσία της δημόσιας διοίκησης και του πολιτικού συστήματος.

- Ανάπτυξη πλατφορμών προώθησης της ψηφιακής έκφρασης και της συμμετοχής των πολιτών (σχόλια, προτάσεις κακοδιοίκησης, προτάσεις βελτίωσης,

κτλ) στα κέντρα λήψης αποφάσεων, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο (τοπική αυτοδιοίκηση).

- Ενίσχυση της διαφάνειας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο και της νομοθετικής διαδικασίας μέσω της ανοικτής διαβούλευσης και εμπλοκή των πολιτών στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, μέσω συμμετοχής του σε αυτή.

- Διαφάνεια στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος μέσω δημοσίευσης των εσόδων και δαπανών του κράτους και κατάρτισης ισολογισμών. Διαφάνεια στη διενέργεια προμηθειών και στη σύναψη συμβάσεων.

- Σύμπραξη του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα για την ανάληψη κοινών ενεργειών σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος αλλά και για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στον αγώνα καταπολέμησης της διαφθοράς.

- Βιώσιμη Ανάπτυξη (Sustainable Development Goals)

Το 2015 οι χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών αναγνώρισαν τις σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο πλανήτης και για το λόγο αυτό υιοθέτησαν τους Βιώσιμους Στόχους Ανάπτυξης. Η Ατζέντα 2030 περιλαμβάνει 17 Βιώσιμους Στόχους Ανάπτυξης σε όλες τις πτυχές της ζωής με στόχο την ισότητα, τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη. Στόχος των χωρών μελών που υιοθέτησαν την Ατζέντα 2030 είναι τα επόμενα δέκα έτη να έχουν αναλάβει δράση και να έχουν προβεί σε ενέργειες για την υλοποίηση των Βιώσιμων Στόχων. Ειδικότερα, οι Στόχοι αναλύονται ως εξής:

1. Μηδενική φτώχεια

Παρόλο που την τελευταία δεκαετία το ποσοστό φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο μειώθηκε από 14,3% το 2010 σε 7,1% το 2019, η πανδημία του covid-19 δημιουργεί δυσοίωνες προβλέψεις για το μέλλον, καθώς αναμένεται πάνω από 70 εκατ. άνθρωποι να πέσουν κάτω από το όριο της φτώχειας, κάτι που συνεπάγεται την αδυναμία εκπλήρωσης του στόχου για μηδενική φτώχεια το 2030. Σημειώνεται ότι ο στόχος για μηδενική φτώχεια ήταν μέχρι το 2030 να μην υπάρχει άνθρωπος που να ζει με λιγότερα από 1,25 δολάρια ανά ημέρα, που σύμφωνα με τον ΟΗΕ ορίζεται ως το όριο της φτώχειας.

2. Μηδενική πείνα

Ο στόχος αναφέρεται στην ανάπτυξη βιώσιμων συστημάτων παραγωγής τροφίμων με στόχο το 2030 το σύνολο των ανθρώπων, περιλαμβανομένων των ανηλίκων, να έχουν

πρόσβαση σε υγιεινές τροφές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΗΕ, το 2019 περίπου 750 εκατ. άνθρωποι παγκοσμίως δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν τροφή. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, το 2030 το 9,8% του παγκόσμιου πληθυσμού ή 840 εκατ. άνθρωποι θα είναι εκτεθειμένοι σε πείνα, λαμβανομένου υπόψη και των επιπτώσεων της πανδημίας covid-19.

3. Καλή υγεία και ευημερία

Ο στόχος αναφέρεται αφενός στην εξάλειψη μέχρι το 2030 μεταδοτικών ασθενειών όπως η μαλάρια και το HIV, στην μείωση των θανάτων νεογνών και αφετέρου στη βελτίωση ποιότητας ζωής των ανθρώπων μέσω υιοθέτησης υγιών προτύπων ζωής και εξάλειψης χρήσης ναρκωτικών ουσιών και αλκοολισμού. Φυσικά, η πανδημία covid-19 θα επηρεάσει την επίτευξη του στόχου μέχρι το 2030.

4. Ποιοτική εκπαίδευση

Πριν την πανδημία covid-19, οι προβλέψεις για το 2030 ήταν ότι περισσότερα από 200 εκατ. παιδιά θα ήταν εκτός βασικής εκπαίδευσης παρόλο που το ποσοστό μειώθηκε από 26% το 2000 σε 17% το 2018. Μάλιστα, τα 2/3 του ενήλικου πληθυσμού που δεν είχαν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση (περίπου 750 εκατ. άνθρωποι σύμφωνα με στοιχεία του 2016) αποτελούσαν γυναίκες, επιβεβαιώνοντας την ανισότητα των φύλων, όπως παρουσιάζεται και στον επόμενο βιώσιμο στόχο. Ο στόχος είναι μέχρι το 2030 το σύνολο του πληθυσμού (γυναίκες και άντρες) να έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια). Βέβαια, η πανδημία covid-19 θέτει εν αμφιβόλω την επίτευξη του στόχου καθώς αρκετές χώρες έχουν στραφεί στην τηλε-εκπαίδευση, δυνατότητα ωστόσο που αφενός δεν έχουν οι χώρες με χαμηλά εισοδηματικά κριτήρια (κυρίως χώρες της Αφρικής) και αφετέρου ακόμα και μέσα στην ίδια χώρα υπάρχουν μεγάλες εισοδηματικές ανισότητες που καθιστούν δύσκολη έως ανέφικτη την πρόσβαση στην τηλε-εκπαίδευση (π.χ. αρκετές οικογένειες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα αγοράς ηλεκτρονικών υπολογιστών, πόσο μάλλον δε όταν η οικογένεια έχει πλέον του ενός παιδιού). Στις περιπτώσεις αυτές είναι κρίσιμη η δυνατότητα του κράτους να προσφέρει δωρεάν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό εξοπλισμό και σε υπηρεσίες διαδικτύου). Ταυτόχρονα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες προκειμένου να είναι αποτελεσματική η διδασκαλία των μαθημάτων μέσω τηλε-εκπαίδευσης.

5. Ισότητα των φύλων

Ο στόχος της ισότητας των φύλων αφορά κυρίως τις γυναίκες και σκοπός είναι μέχρι το 2030 να εξαλειφθεί κάθε είδους διάκριση και κάθε μορφής βίας έναντι των γυναικών. Ταυτόχρονα, στόχος είναι να εξαλειφθεί η διάκριση στις αμοιβές ίδιας θέσης μεταξύ των δύο φύλων αλλά και η ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών στην πολιτική και σε διευθυντικές θέσεις. Σημειώνεται ότι 750 εκατ. γυναίκες παγκοσμίως έχουν παντρευτεί κάτω από την ηλικία των 18 ετών ενώ μόλις το 23,7% των θέσεων στα κοινοβούλια κατέχονται από γυναίκες.

6. Καθαρό νερό και αποχέτευση

Η πρόσβαση σε καθαρό νερό αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης καθώς 3 στους 10 ανθρώπους δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό ενώ 1.000 παιδιά πεθαίνουν καθημερινώς λόγω έλλειψης πρόσβασης σε καθαρό νερό. Ταυτόχρονα, περίπου 2,4 δισ. άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες αποχέτευσης. Στόχος είναι μέχρι το 2030 το σύνολο του πληθυσμού να έχει πρόσβαση σε καθαρό νερό και σε αποχετευτικό δίκτυο.

7. Φτηνή και καθαρή ενέργεια

Η πράσινη ανάπτυξη λόγω του φαινομένου της υπερθέρμανσης του πλανήτη και της κλιματικής αλλαγής αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης. Άλλωστε, υπενθυμίζεται ότι στην αξιολόγηση των εταιριών σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι ενέργειες κάθε επιχείρησης για την προστασία του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό, ο στόχος αναφέρεται μέχρι το 2030 τα κράτη να έχουν στραφεί σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή στις αποκαλούμενες καθαρές μορφές ενέργειας. Το ενθαρρυντικό στοιχείο για την επίτευξη του στόχου είναι ο ταχύς ρυθμός ανάπτυξης και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με αποτέλεσμα το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από 8,6% το 2010 να εκτιμάται σε 22,5% το 2020¹³. Στην Ελλάδα, ο στόχος για την πράσινη ανάπτυξη είναι πέραν της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η πλήρης απόσυρση μονάδων λιγνιτικής παραγωγής μέχρι το 2028¹⁴.

8. Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη

Ο παγκόσμιος δείκτης ανεργίας μειώθηκε σε 5,6% το 2017 από 6,4% το 2000, ωστόσο το 61% του ενεργού πληθυσμού απασχολείται σε μη δηλωμένη εργασία. Στόχος είναι μέχρι το 2030 το σύνολο του ενεργού πληθυσμού να έχει πρόσβαση σε εργασία, δίκαια αμειβόμενη, με διασφαλισμένα εργασιακά δικαιώματα.

¹³ Στοιχεία Global Data

¹⁴ Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), ΦΕΚ Β' 4893/2019

9. Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές

Στόχος είναι μέχρι το 2030 η ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών, οι οποίες θα βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού και η ανάπτυξη της βιομηχανίας με στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης και της ευημερίας.

10. Λιγότερες ανισότητες

Η μείωση των ανισοτήτων αναφέρεται τόσο μεταξύ των δύο φύλων όσο και μεταξύ των ανθρώπων που βιώνουν κάποιου είδους αναπηρία. Στόχος είναι μέχρι το 2030 να ενισχυθεί η πρόσβαση σε υπηρεσίες για ανθρώπους με αναπηρία αλλά και να μειωθούν οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ των κρατών καθώς χώρες με χαμηλά εισοδηματικά κριτήρια έχουν μεγαλύτερο ποσοστό θνησιμότητας.

11. Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες

Σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού της γης (3,5 δισ. άνθρωποι) ζουν σε πόλεις και μέχρι το 2030 ο αριθμός αναμένεται να ανέλθει σε 5 δισ., με επιπτώσεις στην αυξημένη κατανάλωση ενέργειας και στην εκπομπή ρύπων στα μεγάλα αστικά κέντρα. Στόχος είναι μέχρι το 2030 η ισόρροπη ανάπτυξη των αστικών κέντρων, με τη δημιουργία χώρων πρασίνου και κατάλληλης πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες κοινής ωφελείας (π.χ. καθαρό νερό, δίκτυο αποχέτευσης, κλπ).

12. Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, περίπου το 1/3 της παγκόσμιας παραγωγής καταλήγει στα σκουπίδια ενώ η επιβάρυνση του περιβάλλοντος μέσω της υπερ-αλίευσης, της σπάταλης χρήσης πηγών νερού, της μείωσης της γονιμότητας του εδάφους έχουν σαν αποτέλεσμα την μείωση της δυνατότητας παραγωγής τροφίμων από φυσικές πηγές. Στόχος είναι μέχρι το 2030 η αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων στην τροφική αλυσίδα, με μείωση των απορριμμάτων αλλά και προστασίας του περιβάλλοντος.

13. Δράση για το κλίμα

Η προστασία του περιβάλλοντος έχει αναδειχθεί σε παγκόσμια προτεραιότητα λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Μάλιστα το 2019 αποτέλεσε τη χρονιά με την μεγαλύτερη θερμοκρασία μετά το 2016. Για το λόγο αυτό το 2015 υπεγράφη στο Παρίσι η συμφωνία για την κλιματική αλλαγή στην οποία έχουν προσχωρήσει 175 χώρες, με στόχο την μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Σημειώνεται ότι λόγω της πανδημίας covid-19 και του κλεισίματος των αγορών σημειώθηκε σημαντική μείωση των εκπομπών αερίου.

14. Ζωή στο νερό

Το υγρό στοιχείο καλύπτει τα 3/4 της επιφάνειας του πλανήτη ενώ οι θάλασσες και οι ωκεανοί απορροφούν περίπου το 30% των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ωστόσο, λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική μείωση των πάγων και αύξηση της στάθμης των ωκεανών. Στόχος είναι μέχρι το 2030 η μείωση της υπερ-εκμετάλλευσης του φυσικού πλούτου που βρίσκεται στο νερό, όπως η υπερ-αλίευση, αλλά και η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα αφενός για τη βελτίωση της ποιότητας του νερού και της διατήρησης της φυσικής ζωής και αφετέρου για την μείωση της υπερ-θέρμανσης.

15. Ζωή στη στεριά

Η ανεξέλεγκτη χρήση των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο έχει οδηγήσει περίπου 1 εκατ. είδη ζώων και φυτών σε αφανισμό. Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος μέσω του αφανισμού των δασών έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική επιβάρυνση του αέρα αλλά και του αφανισμού των ζώων καθώς διαταράσσεται όλη η τροφική αλυσίδα. Στόχος είναι μέχρι το 2030 η συνετή διαχείριση των φυσικών πηγών (χλωρίδας και πανίδας) με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.

16. Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί θεσμοί

Η διαφθορά απειλεί το σύνολο των θεσμών ενός κράτους δικαίου και έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση του εισοδήματος και την φτώχεια του πληθυσμού. Το 2018 ο ΟΗΕ κατέγραψε τον υψηλότερο αριθμό προσφύγων, ανερχόμενοι σε 70 εκατ. ανθρώπους. Στόχος μέχρι το 2030 είναι η ενίσχυση των θεσμών και του κράτους δικαίου σε όλα τα κράτη καθώς και η πρόσβαση του συνόλου του πληθυσμού στη δικαιοσύνη.

17. Συνεργασία για τους στόχους

Προκειμένου να επιτευχθούν οι βιώσιμοι στόχοι μέχρι το 2030 θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των κρατών μέσω της ανταλλαγής καλών πρακτικών, τεχνολογίας, ενίσχυσης εμπορικών συναλλαγών και ανταλλαγής πληροφοριών.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, ο Στόχος 16 περιλαμβάνει την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ενίσχυση της διαφάνειας καθώς μεταξύ άλλων αναφέρεται και στην ενίσχυση της λογοδοσίας. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί στόχο σε όλους σχεδόν τους Βιώσιμους Στόχους καθώς η ενίσχυση της διαφάνειας μειώνει την ανισότητα και την φτώχεια, οδηγεί σε οικονομική ανάπτυξη και σε βιώσιμες πόλεις.

Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα ξεκίνησε από το 2002 τη διαδικασία για την επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης αλλά μόλις το 2018 δημοσίευσε την πρώτη

ολιστική προσέγγιση, με συγκεκριμένες ενέργειες και στρατηγική για την επίτευξη των 17 Στόχων, μεταξύ των οποίων και η στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς (Στόχος 16 και 17). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα στην έκθεσή της το 2018 χρησιμοποίησε στοιχεία από τη Διεθνής Διαφάνεια για την αξιολόγηση της επίτευξης του Στόχου 16.

3. Φορείς καταπολέμησης της διαφθοράς διεθνώς

Στον Πίνακα Α1 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η λίστα με τους φορείς καταπολέμησης της διαφθοράς ανά χώρα καθώς και τις αρμοδιότητες των φορέων αυτών. Από την επισκόπηση των φορέων που παρουσιάζονται στον Πίνακα Α1 προκύπτει ότι οι φορείς καταπολέμησης της διαφθοράς χωρίζονται σε εκείνους που διαθέτουν ελεγκτικό μηχανισμό και σε εκείνους που διαθέτουν μόνο συντονιστικό χαρακτήρα χωρίς να διαθέτουν ελεγκτικό μηχανισμό. Άλλωστε, σύμφωνα και με έρευνα του ΟΟΣΑ¹⁵, οι οργανισμοί που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς για την καταπολέμηση της διαφθοράς διακρίνονται σε εκείνους που στοχεύουν στην πρόληψη φαινομένων διαφθοράς και σε εκείνους που έχουν κατασταλακτικό χαρακτήρα, δηλαδή επικεντρώνονται στην καταπολέμηση της διαφθοράς, μέσω ελεγκτικών μηχανισμών, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς.

Μεταξύ των φορέων καταπολέμησης της διαφθοράς παγκοσμίως, οι οργανισμοί που λειτουργούν στο Χονγκ Κονγκ και στη Σιγκαπούρη αποτελούν από τα πιο πετυχημένα παραδείγματα μείωσης της διαφθοράς στη χώρα. Το ανωτέρω αποδεικνύεται και από την 3^η θέση που καταλαμβάνει στο Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας η Σιγκαπούρη ενώ το Χονγκ Κονγκ κατατάσσεται στην 14^η θέση με βάση το Δείκτη Αντίληψης του 2018.

Ο οργανισμός καταπολέμησης της διαφθοράς (Corrupt Practices Investigation Bureau) στη Σιγκαπούρη ιδρύθηκε το 1952 και αναφέρεται απευθείας στον Πρωθυπουργό της χώρας. Τα βασικότερα στοιχεία που συνέβαλαν στην καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί κυρίως το γεγονός ότι ο εν λόγω οργανισμός είναι ο αποκλειστικά αρμόδιος για την έρευνα υποθέσεων διαφθοράς καθώς διαθέτει ελεγκτικό μηχανισμό. Ταυτόχρονα, το προσωπικό και ο προϋπολογισμός του οργανισμού υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ του 2008 και του 2014 αποδεικνύοντας την

¹⁵ Specialized Anti-Corruption Institutions: Review of Models, 2013

έμπρακτη βούληση του πολιτικού βίου της χώρας για καταπολέμηση της διαφθοράς (το προσωπικό από 86 άτομα το 2008 ανήλθε σε 222 άτομα το 2014 και ο προϋπολογισμός από 11,2 εκατ. δολάρια το 2008 εκτινάχτηκε σε 31,1 εκατ. δολάρια το 2014). Στα τέλη του 2017 ο οργανισμός διέθετε 6.265 εργαζόμενους. Σύμφωνα με τον απολογισμό του 2017, υποβλήθηκαν 778 καταγγελίες με το 92% των καταγγελιών να αφορούν τον ιδιωτικό τομέα.

Ο οργανισμός καταπολέμησης της διαφθοράς (Independent Commission Against Corruption - ICAC) στο Χονγκ Κονγκ ιδρύθηκε το 1974. Αποτελεί οργανισμό που διαθέτει και τους τρεις πυλώνες αντιμετώπισης της διαφθοράς (πρόληψη, καταστολή και εκπαίδευση) και θεωρείται από τους πλέον πετυχημένους διεθνώς. Ο προϋπολογισμός του οργανισμού ανήλθε στα τέλη του 2018 στα 140 εκατ. δολάρια και το προσωπικό του σε 1.386 εργαζόμενους. Ένας από τους παράγοντες επιτυχίας του οργανισμού αποτέλεσε ότι από τη σύστασή του η πρώτη υπόθεση διαφθοράς που χειρίστηκε ήταν η αποκάλυψη χρηματισμού και η τιμωρία υψηλών αξιωματούχων του Χονγκ Κονγκ, δίνοντας έτσι το 'σήμα' στους πολίτες της πραγματικής δέσμευσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς στη χώρα. Σύμφωνα με τον απολογισμό του 2017, ο οργανισμός δέχθηκε 2.835 καταγγελίες εκ των οποίων το 66% αφορούν υποθέσεις διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με την έρευνα του οργανισμού το 99,1% των πολιτών της χώρας ανέφερε ότι δεν είχε έρθει εις γνώση του φαινόμενο διαφθοράς στη χώρα.

Η Νορβηγία αποτελεί επίσης μία από τις χώρες με το μικρότερο δείκτη διαφθοράς παγκοσμίως, σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια. Ωστόσο, στη Νορβηγία υπάρχει οργανισμός μόνο καταπολέμησης της διαφθοράς (Økoktrim) καθώς το περιορισμένο εύρος διαφθοράς προκύπτει από την ανεξαρτησία των δημοσίων υπαλλήλων στην άσκηση των καθηκόντων τους, τους αποτελεσματικούς μηχανισμούς ελέγχου της δημόσιας διοίκησης και τη διαφάνεια που διέπουν τη νορβηγική δημόσια διοίκηση.

Σύμφωνα με τον Quah (2017) οι κυριότεροι παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία ενός οργανισμού καταπολέμησης της διαφθοράς είναι οι ακόλουθοι:

- Ο οργανισμός θα πρέπει να έχει αποκλειστικό σκοπό τη διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς και θα πρέπει να έχει και ελεγκτικές αρμοδιότητες.

- Ο οργανισμός θα πρέπει να έχει τα απαιτούμενα κεφάλαια και το προσωπικό προκειμένου να ανταπεξέλθει γρήγορα και αποτελεσματικά στην διερεύνηση των υποθέσεων διαφθοράς.

- Ισχυρή πολιτική βούληση για την καταπολέμηση της διαφθοράς και μηδενική ανοχή σε υποθέσεις διαφθοράς ακόμα και από ανώτατους κυβερνητικούς αξιωματούχους.

Αντίστοιχα, ο ΟΟΣΑ στην έκθεσή του το 2013¹⁶ σχετικά με τους οργανισμούς πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς διεθνώς αναφέρει τους κάτωθι παράγοντες ως στοιχεία επιτυχούς λειτουργίας των εν λόγω οργανισμών:

- Δημιουργία ενιαίου σχεδίου δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς. Το εν λόγω σχέδιο δράσης θα πρέπει μεταξύ άλλων να αναλύει τους τομείς υψηλού κινδύνου εμφάνισης διαφθοράς στην χώρα, να προτείνει μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης, να προτείνει τρόπους συντονισμού των ελεγκτικών μηχανισμών και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που έχουν υιοθετηθεί. Ταυτόχρονα, ο οργανισμός της κάθε χώρας θα πρέπει να λειτουργεί ως μοναδικό σημείο διεθνούς συνεργασίας με λοιπές χώρες στα θέματα διαφθοράς.

- Υιοθέτηση προληπτικών μέτρων έναντι φαινομένων διαφθοράς στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Ορισμένα από τα σημαντικότερα προληπτικά μέτρα περιλαμβάνουν: προώθηση ακεραιότητας στο δημόσιο τομέα, πρόληψη σύγκρουσης συμφερόντων, διαφάνεια στη χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων και προσώπων, μέτρα πρόληψης κατά τους ξεπλύματος μαύρου χρήματος, πλήρης δημοσιοποίηση δημόσιων πληροφοριών.

- Ενίσχυση της γνώσης για τις αρνητικές συνέπειες της διαφθοράς μέσω εκπαίδευσης των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, διενέργειας εκπαιδευτικών σεμιναρίων και ενημερωτικής καμπάνιας απευθυνόμενες στο σύνολο των πολιτών, μη κυβερνητικών οργανώσεων, μέσων μαζικής ενημέρωσης.

- Αποτελεσματική έρευνα και δίωξη υποθέσεων διαφθοράς. Για την αποτελεσματική έρευνα και δίωξη υποθέσεων διαφθοράς απαιτείται ο σωστός συντονισμός και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών αλλά και η ανταλλαγή πληροφοριών με τρίτες χώρες. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη ενός συντονιστικού μηχανισμού των διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών που υπάρχουν σε μία χώρα.

¹⁶ Specialized Anti-Corruption Institutions: Review of Models, 2013

- Ανεξαρτησία του οργανισμού από πολιτικές επιρροές. Προϋπόθεση για την ανεξαρτησία του οργανισμού είναι η υιοθέτηση του σχεδίου κατά της διαφθοράς από τον πολιτικό κόσμο της χώρας. Ταυτόχρονα, η ανεξαρτησία του οργανισμού επιτυγχάνεται όταν αυτός συστήνεται αυτόνομος, όχι δηλαδή στα πλαίσια ενός υπουργείου, ή όταν συστήνεται στο πλαίσιο ενός οργανισμού που ήδη απολαύει ανεξαρτησίας όπως είναι η δικαιοσύνη. Παράλληλα, η επιλογή του επικεφαλής του οργανισμού θα πρέπει να προέρχεται από διαφανή διαδικασία, με συγκεκριμένα κριτήρια, ώστε η επιλογή του να είναι απαλλαγμένη από πολιτικές επιρροές, πράγμα που σημαίνει ότι η επιλογή και ο διορισμός του επικεφαλής από τον επικεφαλής της κυβέρνησης ή Υπουργό δεν ενδείκνυται. Αντίστοιχη διαφανής διαδικασία θα πρέπει να ακολουθηθεί και για τη στελέχωση του οργανισμού.

- Στελέχωση του οργανισμού με το απαραίτητο προσωπικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδίκευση των ανθρωπίνων πόρων. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται και η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού σε νέες τεχνολογίες και μεθοδολογίες διερεύνησης υποθέσεων διαφθοράς.

Διεθνώς, οι οργανισμοί που ασχολούνται με τη διαφθορά μπορούν να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

A) Πολλαπλών αρμοδιοτήτων οργανισμοί. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οργανισμοί οι οποίοι έχουν ολιστική προσέγγιση και ασχολούνται και με τους τρεις πυλώνες αντιμετώπισης της διαφθοράς, ήτοι της πρόληψης, της καταστολής και της εκπαίδευσης/ενημέρωσης για τις αρνητικές συνέπειες της διαφθοράς. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οργανισμοί όπως αυτοί του Χονγκ Κονγκ, της Σιγκαπούρης, οι οποίοι αποτέλεσαν και οδηγό για τους οργανισμούς της Αυστραλίας, της Μποτσουάνα, της Λιθουανίας, της Λετονίας, της Πολωνίας και της Ουγκάντα.

B) Καταστολής και δίωξης. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι περισσότεροι οργανισμοί διεθνώς που ασχολούνται με την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς και ασχολούνται αποκλειστικά και μόνο με την έρευνα και τη δίωξη υποθέσεων διαφθοράς. Παραδείγματα τέτοιων χωρών αποτελούν η Νορβηγία, Βέλγιο, Ισπανία, Κροατία, Ουγγαρία και Μάλτα.

Γ) Πρόληψης. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οργανισμοί που σαν σκοπό έχουν την ανάπτυξη ενός στρατηγικού σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση της διαφθοράς καθώς και την υλοποίηση ενημερωτικών προγραμμάτων για την

εκπαίδευση των πολιτών για τις αρνητικές συνέπειες της διαφθοράς. Παραδείγματα χωρών αποτελούν η Γαλλία, η Σερβία και η Σλοβενία.

4. Πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς στην Ελλάδα

Η Ελλάδα μέχρι και το 2013 δεν είχε αναπτύξει ένα πλαίσιο πρόληψης και καταπολέμησης διαφθοράς με αποτέλεσμα να εκδηλωθούν αρκετές περιπτώσεις με χαρακτηριστικότερη την υπόθεση των αμυντικών εξοπλισμών.

Η πρώτη συστηματική αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς σε κυβερνητικό επίπεδο πραγματοποιήθηκε πολύ πρόσφατα, μόλις το 2013 με τη σύσταση της θέσης του Εθνικού Συντονιστή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς και τη θέσπιση του Εισαγγελέα εγκλημάτων διαφθοράς (ν. 4139/2013). Το τρίπτυχο των αρμοδιοτήτων του Εθνικού Συντονιστή, σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, αναφέρονταν στα ακόλουθα: α) Διαμόρφωση στρατηγικού σχεδίου κατά της διαφθοράς, β) Παρακολούθηση της εφαρμογής του σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής: πολιτικό, κυβερνητικό, διοικητικό, δικαστικό, γ) Συντονισμός όλων των υπηρεσιών και φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της διαφθοράς και αξιολόγηση του έργου τους. Το στρατηγικό σχέδιο κατά της διαφθοράς καλύπτει τριετή χρονικό ορίζοντα, το οποίο αναθεωρείται πριν την πάροδο αυτών, προκειμένου να αντικατοπτρίζει τις κατάλληλες δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν. Ειδικότερα, το στρατηγικό σχέδιο κατά της διαφθοράς αποτελείται από δύο βασικούς πυλώνες, της πρόληψης και της καταστολής φαινομένων διαφθοράς, με στόχο τη διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού και λειτουργικού πλαισίου ώστε να προαχθεί η διαφάνεια και η ακεραιότητα στη δημόσια διοίκηση. Ειδικότερα, ο πυλώνας της πρόληψης περιλαμβάνει δράσεις προκειμένου να ενισχυθεί η γνώση και η αντίληψη των πολιτών στη μη συμμετοχή τους σε φαινόμενα διαφθοράς και στις αρνητικές επιπτώσεις των φαινομένων αυτών στην οικονομία και στην κοινωνία. Η ευαισθητοποίηση του κοινού στην καταπολέμηση της διαφθοράς θα πρέπει να ξεκινάει από την μικρή ηλικία προκειμένου πλέον να αλλάξει η κουλτούρα, η νοοτροπία και η κατανόηση των πολιτών στις αρνητικές επιπτώσεις των φαινομένων διαφθοράς. Παράλληλα, περιλαμβάνονται δράσεις προκειμένου να αναμορφωθεί το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο ώστε να προάγει τη διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων και στη λειτουργία των δημόσιων λειτουργιών περιλαμβανομένων και της πολιτικής ηγεσίας, προκειμένου να ενισχυθεί η λογοδοσία και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στη δημόσια διοίκηση και στο πολιτικό σύστημα.

Επιπλέον, στον τομέα καταστολής, περιλαμβάνονται δράσεις σχετικά με την αναδιάρθρωση των ελεγκτικών μηχανισμών, ώστε να αποφευχθούν οι αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων και να καταστούν πιο αποτελεσματικοί στην έρευνα υποθέσεων διαφθοράς αλλά και δράσεις σχετικά με την επιμόρφωση του προσωπικού σε νέες τεχνικές και μεθόδους ανίχνευσης.

Το 2015 ο Εθνικός Συντονιστής για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς αντικαταστάθηκε με τη Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, η οποία αρχικά εποπτευόταν από τον Υπουργό Επικρατείας και σήμερα αποτελεί Γραμματεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, πέραν των αρμοδιοτήτων του Εθνικού Συντονιστή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, ανέλαβε και συντονιστικό ρόλο των διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών αλλά και των σωμάτων επιθεώρησης και ελέγχου που υφίστανται στην ελληνική δημόσια διοίκηση για τον αποτελεσματικό έλεγχο υποθέσεων διαφθοράς. Παράλληλα, τοποθετήθηκε ανώτατος εισαγγελικός λειτουργός ο οποίος επιβλέπει την πορεία των καταγγελιών σχετικά με υποθέσεις διαφθοράς.

Το 2019 με τον ν. 4622/2019 (ΦΕΚ Α' 133) ιδρύθηκε η Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ), η οποία ενσωμάτωσε τη Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς και τα εξής ελεγκτικά σώματα: α) Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, β) Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, γ) Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας, δ) Σώμα Επιθεωρητών Δημοσίων Έργων και ε) Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Μεταφορών, με αρμοδιότητες σε όλη την επικράτεια, ακολουθώντας τα πρότυπα των αλλοδαπών αρχών καταπολέμησης της διαφθοράς και εξαλείφοντας την επικάλυψη αρμοδιοτήτων που υπήρχε μεταξύ των διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών. Οι αρμοδιότητες της ΕΑΔ καταλαμβάνουν ένα ευρύ πλαίσιο στο οποίο περιλαμβάνονται οι φορείς του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι επιχειρήσεις των οποίων τις διοικήσεις ορίζει το Δημόσιο, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού και οι εποπτευόμενες από αυτούς επιχειρήσεις, καθώς και ιδιωτικοί φορείς και φυσικά πρόσωπα. Συνεπώς, με τις διευρυμένες αρμοδιότητες που έχει παράσχει ο νόμος στην ΕΑΔ αποτελεί τον κεντρικό φορέα πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς. Σημειώνεται ότι η ΕΑΔ ορίστηκε και ως η Ελληνική Υπηρεσία Συντονισμού Καταπολέμησης της Απάτης (Α.Φ.Ο.Σ.), δηλαδή η

υπηρεσία αρμόδια για τον έλεγχο καταγγελιών και υποθέσεων κατάχρησης των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των διαρθρωτικών ταμείων.

Στόχος της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας είναι τόσο η πρόληψη όσο και η καταστολή φαινομένων διαφθοράς αλλά και η ενημέρωση/εκπαίδευση των πολιτών κατά της διαφθοράς. Ταυτόχρονα, η ΕΑΔ είναι αρμόδια και για τον έλεγχο της περιουσιακής κατάστασης δημοσίων υπαλλήλων (πόθεν έσχες). Η ΕΑΔ έχει συσταθεί ως ανεξάρτητα νομοθετικά κατοχυρωμένη αρχή, με οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια και διοικείται από τον Διοικητή καθώς και από το πενταμελές Συμβούλιο Διοίκησης (Πρόεδρος και 4 μέλη) το οποίο μεταξύ άλλων εγκρίνει τη στρατηγική και το ετήσιο σχέδιο δράσης της ΕΑΔ. Αμφότεροι ο Διοικητής και το Συμβούλιο Διοίκησης επιλέγονται κατόπιν ακρόασης από την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής. Ταυτόχρονα, στην ΕΑΔ λειτουργεί Επιτροπή Ελέγχου η οποία επιβλέπει την οικονομική διαχείριση και την αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας της ΕΑΔ. Επίσης, στην ΕΑΔ έχει συσταθεί το Εθνικό Συντονιστικό Όργανο Ελέγχου και Λογοδοσίας (Ε.Σ.Ο.Ε.Λ.) σκοπός του οποίου είναι ο εντοπισμός τυχόν αλληλοεπικαλύψεων μεταξύ των ελεγκτικών δράσεων άλλων μηχανισμών καταπολέμησης της διαφθοράς (π.χ. Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας και Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων Ελληνικής Αστυνομίας), η ανάπτυξη κοινών συνεργασιών αλλά και οι προτάσεις για εισαγωγή καινοτόμων ελεγκτικών διαδικασιών.

Αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς σημειώθηκε σημαντική πρόοδος με βασικότερα τα νομοθετήματα για τον έλεγχο της περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) και του ελέγχου χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και των υποψηφίων. Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος 3213/2003 (ΦΕΚ Α' 309), με τις τελευταίες τροποποιήσεις από το 2013 και εντεύθεν, διεύρυνε τις κατηγορίες των υπόχρεων προσώπων αλλά και εισήγαγε το ηλεκτρονικό σύστημα υποβολής περιουσιακής κατάστασης διευκολύνοντας τον τρόπο ελέγχου αλλά και διευκολύνοντας τον τρόπο ανάδειξης περιπτώσεων παράνομου πλουτισμού. Ταυτόχρονα, οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν το 2014 με το ν. 4281/2014 (ΦΕΚ Α' 160) εισήγαγαν για πρώτη φορά την υποχρέωση δήλωσης σύγκρουσης οικονομικών συμφερόντων, η οποία περιλαμβάνει τη δήλωση των πάσης φύσεως αμειβόμενων και μη δραστηριοτήτων των υπόχρεων προσώπων προκειμένου να είναι σε θέση ο ελεγκτικός μηχανισμός να ερευνά την ύπαρξη τυχόν σύγκρουσης συμφερόντων με το βασικό αξίωμα που κατέχουν οι υπόχρεοι.

Σημαντική βελτίωση επήλθε και στη νομοθεσία για τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και των υποψηφίων. Συγκεκριμένα, με τις βελτιώσεις που επήλθαν στο ν. 3023/2002 (ΦΕΚ Α' 146) η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και υποψηφίων από ιδιώτες δύναται να πραγματοποιείται μόνο μέσω τραπεζικών λογαριασμών οι οποίοι είναι δηλωμένοι στην Επιτροπή Ελέγχου η οποία λειτουργεί στη Βουλή. Ταυτόχρονα θα πρέπει να δηλώνεται στην Επιτροπή Ελέγχου η προέλευση των χρηματοδοτήσεων, δηλαδή απαγορεύονται πλέον οι ανώνυμες δωρεές ενώ προκειμένου κόμμα ή συνασπισμός κομμάτων να λάβει τραπεζική χρηματοδότηση δεν μπορεί να βάλει ως ενέχυρο ποσοστό μεγαλύτερο του 50% της τρέχουσας κρατικής του χρηματοδότησης. Επιπλέον, το θεσμικό πλαίσιο προβλέπει την ανάρτηση στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Ελέγχου της προέλευσης των οικονομικών ενισχύσεων κάθε κόμματος και συνασπισμού κομμάτων.

Στην Ελλάδα το 2016 συνήφθηκε σύμβαση μεταξύ της χώρας και του ΟΟΣΑ για την ανάπτυξη πλαισίου και πολιτικών καταπολέμησης της διαφθοράς με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το έργο διήρκεσε από τον Οκτώβριο του 2016 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2017 και είχε 10 βασικούς άξονες:

Άξονας 1: Εκσυγχρονισμός εσωτερικών και εξωτερικών μηχανισμών ελέγχου

Άξονας 2: Υιοθέτηση ειδικών πολιτικών καταπολέμησης της διαφθοράς σε τομείς υψηλού κινδύνου

Άξονας 3: Ενίσχυση της δομής και του προσωπικού της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς

Άξονας 4: Ενίσχυση της γνώσης των πολιτών σχετικά με την πρόληψη φαινομένων διαφθοράς και της ακεραιότητας

Άξονας 5: Ενίσχυση του μηχανισμού προστασίας μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα

Άξονας 6: Αποτελεσματική διαχείριση και διερεύνηση των καταγγελιών

Άξονας 7: Ενίσχυση της ακεραιότητας μέσω του συστήματος δήλωσης περιουσιακής κατάστασης και χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων

Άξονας 8: Εισαγωγή της έννοιας της ακεραιότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα

Άξονας 9: Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και της συνεργασίας του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα

Άξονας 10: Ενίσχυση του συστήματος επανάκτησης περιουσιακών στοιχείων

5. Δείκτες μέτρησης επιπέδου διαφθοράς

Η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών ερευνών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα χρησιμοποιεί τρεις βασικούς δείκτες μέτρησης: τον Δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας, της Παγκόσμιας Τράπεζας και το Δείκτη Μέτρησης Κινδύνου Χωρών. Σημειώνεται ότι ο τελευταίος δείκτης αναπτύσσεται από ιδιωτική εταιρία, ωστόσο λόγω της ακρίβειας των μετρήσεων και του γεγονότος ότι γίνεται αποδεκτό από τις δικαστικές αρχές για την μέτρηση κινδύνου μίας χώρας, αποτελεί τον πιο δημοφιλή δείκτη μεταξύ αυτών που αναπτύσσονται από ιδιωτικές εταιρίες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα δεν υπάρχει δείκτης που να μετρά το ακριβές επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα καθώς η διαφθορά αναδεικνύεται μέσα από έρευνες ενώ όλοι οι δείκτες μετράνε το επίπεδο αντίληψης σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε ένα κράτος.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα βασικότερα χαρακτηριστικά των δεικτών αυτών και η μεθοδολογία ανάπτυξής τους.

5.1. Διεθνής Διαφάνεια

Η Διεθνής Διαφάνεια αποτελεί μη κυβερνητικό μη κερδοσκοπικό οργανισμό που ιδρύθηκε το 1993 με σκοπό τη δημιουργία ενός κινήματος έναντι στη διαφθορά. Σήμερα απαριθμεί άνω των 100 τοπικών/εθνικών παραρτημάτων σε όλον τον κόσμο. Στην Ελλάδα λειτουργεί παράρτημα που συστάθηκε στις 28.11.1996.

Ο Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς (CPI Index) ξεκίνησε να καταρτίζεται το 1995 μετρώντας την αντίληψη των πολιτών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί στο δημόσιο τομέα στη χώρα τους και αποτελεί το πιο δημοφιλή και πιο διαδεδομένο δείκτη παγκοσμίως. Τα αποτελέσματα του δείκτη προέρχονται από διαφορετικές πηγές και αποτελούν έναν σύνθετο δείκτη. Η μεθοδολογία του δείκτη άλλαξε το 2012 δίνοντας τη δυνατότητα πλέον για τη σύγκριση των αποτελεσμάτων διαχρονικά. Για το λόγο αυτό τα αποτελέσματα προ του 2012 δεν είναι συγκρίσιμα διαχρονικά.

Ο δείκτης χρησιμοποιεί κλίμακα από το 0 έως το 100 όπου 0 λαμβάνουν οι πλέον διεφθαρμένες χώρες ενώ 100 οι χώρες με την μικρότερη αντίληψη περί ύπαρξης διαφθοράς. Ο δείκτης χρησιμοποιεί 13 διαφορετικές πηγές σχετικά με την ύπαρξη διαφθοράς στο δημόσιο τομέα και στη δωροδοκία κρατικών αξιωματούχων από ιδιώτες. Η εξαγωγή των αποτελεσμάτων και προς ενίσχυση της αξιοπιστίας πραγματοποιείται από ερευνητές της Διεθνούς Διαφάνειας και επιβλέπεται και από

δύο ακαδημαϊκούς. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι προκειμένου μία χώρα να ενταχθεί στο δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας θα πρέπει να περιλαμβάνεται σε τουλάχιστον 3 διαφορετικούς δείκτες/πηγές από τα οποία αντλεί στοιχεία ο οργανισμός. Επιπλέον και με δεδομένο ότι ο δείκτης παρουσιάζει την αντίληψη των πολιτών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα τους και όχι το ποσοστό διαφθοράς σε μία χώρα, κάθε μέτρηση συνοδεύεται και από το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

Οι 13 πηγές που αντλούνται τα στοιχεία είναι οι κάτωθι:

1. African Development Bank Country Policy and Institutional Assessment

Τα στοιχεία της μελέτης προέρχονται από την Αφρικανική Αναπτυξιακή Τράπεζα (African Development Bank) καλύπτοντας 54 χώρες της αφρικανικής ηπείρου. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει: α) λογοδοσία δημοσίων υπαλλήλων, β) πρόσβαση των πολιτών σε δημόσιες πληροφορίες σχετικά με την άσκηση δημόσιας εξουσίας και γ) επιρροή ιδιωτικών συμφερόντων στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.

2. Bertelsmann Stiftung Sustainable Governance Indicators

Τα στοιχεία της μελέτης προέρχονται από το ίδρυμα Bertelsmann Stiftung ερευνώντας 41 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ. Η μελέτη ερευνά κατά πόσον οι υφιστάμενοι μηχανισμοί αποτρέπουν δημόσιους λειτουργούς από τη διαφθορά, επίπεδο ελέγχου των δημοσίων οικονομικών, έλεγχος χρηματοδότησης πολιτικών κομμάτων, πρόσβαση στις δημόσιες πληροφορίες, λογοδοσία δημοσίων υπαλλήλων, διαφάνεια δημοσίων συμβάσεων και αποτελεσματική δίωξη υποθέσεων διαφθοράς.

3. Bertelsmann Stiftung Transformation Index

Επίσης, η έρευνα διενεργείται από το ίδρυμα Bertelsmann Stiftung αξιολογώντας 129 χώρες. Η έρευνα αξιολογεί κατά πόσο οι δημόσιοι λειτουργοί που χρησιμοποιούν το αξίωμά τους για την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων διώκονται και τιμωρούνται καθώς και το επίπεδο μηχανισμών ακεραιότητας που υπάρχουν (εάν υπάρχουν) στο δημόσιο τομέα.

4. Economist Intelligence Unit Country Risk Service

Η έρευνα διενεργείται από το ερευνητικό τμήμα της εφημερίδας The Economist γνωστό και ως Economist Intelligence Unit. Η έρευνα καλύπτει 131 χώρες παγκοσμίως και οι πτυχές που μελετώνται είναι εάν υπάρχουν μηχανισμοί λογοδοσίας και ελέγχου των δημοσίων οικονομικών, εάν υπάρχουν περιπτώσεις κακοδιαχείρισης δημοσίων κεφαλαίων από μέλη της κυβέρνησης για την

εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων και συμφερόντων πολιτικών κομμάτων, εάν υπάρχουν κεφάλαια για τα οποία δεν υπάρχει κανένας έλεγχος, εάν υπάρχει μεγάλος αριθμός κρατικών λειτουργών που διορίζονται απευθείας από την κεντρική κυβέρνηση, εάν υπάρχει μία ανεξάρτητη αρχή που να ελέγχει τα δημόσια οικονομικά, εάν υπάρχει τμήμα της δικαιοσύνης που να δικάζει αποκλειστικά περιπτώσεις κακοδιαχείρισης δημοσίων κεφαλαίων από υπουργούς καθώς και εάν υπάρχει παράδοση στη χώρα δωροδοκίας για την εξασφάλιση δημόσιας σύμβασης ή για τη διεκπεραίωση ιδιωτικής υπόθεσης.

5. Freedom House Nations in Transit

Η έρευνα διενεργείται από το ίδρυμα Freedom House που ελέγχει και αξιολογεί το επίπεδο ελευθερίας παγκοσμίως σε 29 χώρες. Η έρευνα αξιολογεί το επίπεδο των μηχανισμών αποτροπής φαινομένων διαφθοράς, σύγκρουσης συμφερόντων, το επίπεδο ύπαρξης μηχανισμών αποτροπής, έρευνας και δίωξης φαινομένων διαφθοράς, το επίπεδο προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, των δημοσιογράφων και των ερευνητών καθώς και το επίπεδο ανοχής των πολιτών στη διαφθορά.

6. Global Insight Business Conditions and Risk Indicators

Η IHS Global Insight αποτελεί εταιρία συγκέντρωσης μακροοικονομικών στοιχείων και στοιχείων αξιολόγησης κινδύνου χωρών αξιολογώντας 204 χώρες παγκοσμίως. Η έρευνα μελετά το επίπεδο διαφθοράς μεταξύ των 204 χωρών από την πολύ μικρή διαφθορά (petty corruption) μέχρι την υψηλού επιπέδου διαφθορά.

7. IMD World Competitiveness Center World Competitiveness Yearbook Executive Opinion Survey

Η έρευνα διενεργείται από το IMD Business School μελετώντας 63 χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η μελέτη αξιολογεί 333 παράγοντες προκειμένου να εκτιμήσει το επίπεδο διαφθοράς σε κάθε μία χώρα.

8. Political and Economic Risk Consultancy Asian Intelligence

Η Political and Economic Risk Consultancy (PERC) αποτελεί ιδιωτική συμβουλευτική εταιρία σε θέματα στρατηγικής και ανάλυσης πληροφοριών για εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην Ανατολική και Νοτιανατολική Ασία. Μελετά 15 χώρες μέσω ερωτηματολογίων σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε κάθε χώρα.

9. The PRS Group International Country Risk Guide

Ο όμιλος PRS αποτελεί ιδιωτική εταιρία με έδρα τη Νέα Υόρκη που ειδικεύεται στην αξιολόγηση πολιτικού κινδύνου σε κάθε χώρα, μελετώντας 140 χώρες παγκοσμίως. Η μελέτη διερευνά το επίπεδο διαφθοράς σε σχέση με το πολιτικό σύστημα της κάθε χώρας, δηλαδή κατά πόσο οι πολιτικοί κάθε χώρας ζητούν χρηματικά ανταλλάγματα για τη διεκπεραίωση ιδιωτικών υποθέσεων, όπως η απόδοση σύμβασης, η φορολογική μεταχείριση, η έκδοση δανείου κλπ.

10. World Bank Country Policy and Institutional Assessment

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελεί διεθνή οργανισμό η οποία μελετά 95 χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η έρευνα εξετάζει το επίπεδο διαφάνειας, λογοδοσίας και διαφθοράς στο δημόσιο τομέα.

11. World Economic Forum Executive Opinion Survey

Το World Economic Forum αποτελεί διεθνή, μη κερδοσκοπικό οργανισμό, μελετώντας το επίπεδο διαφθοράς σε 140 χώρες παγκοσμίως. Το επίπεδο διαφθοράς σε κάθε χώρα μελετάται με κατά πόσο είναι πιθανό να δοθεί αντάλλαγμα προκειμένου ιδιώτης να κερδίσει μία σύμβαση, να έχει συγκεκριμένη φορολογική μεταχείριση, να κερδίσει μία δικαστική υπόθεση, να εισάγει είτε να εξάγει προϊόντα προς όφελός του.

12. World Justice Project Rule of Law Index Expert Survey

Το World Justice Project αποτελεί μη κερδοσκοπικό οργανισμό που σκοπό έχει την προώθηση και την εδραίωση του κανόνα δικαίου στις χώρες. Η έρευνά του εξετάζει 113 χώρες και περιλαμβάνει 53 διαφορετικές ερωτήσεις με σκοπό να εκτιμηθεί το επίπεδο χρησιμοποίησης του κρατικού αξιώματος για την προσπόριση ιδίου οφέλους.

13. Varieties of Democracy (V-Dem)

Η έρευνα διεξάγεται από το Πανεπιστήμιο του Gothenburg αξιολογώντας το επίπεδο δημοκρατίας σε 177 χώρες. Η μελέτη διερευνά το επίπεδο διαφθοράς σε διοικητικό, δικαστικό και νομοθετικό επίπεδο.

Πέραν του Δείκτη, η Διεθνής Διαφάνεια εκπονεί και το Παγκόσμιο Βαρόμετρο της Διαφθοράς (Global Corruption Barometer) το οποίο περιλαμβάνει τις απόψεις των πολιτών σχετικά με τη διαφθορά που επικρατεί στη χώρα τους, εάν έχει μεταβληθεί το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα τους, σε ποιους φορείς εντοπίζονται εντονότερα προβλήματα διαφθοράς καθώς και εάν έχουν δωροδοκήσει κάποιο κρατικό αξιωματούχο. Το Βαρόμετρο ξεκίνησε το 2003 με την πιο πρόσφατη έκδοση το 2017, που αποτελεί και την ένατη κατά σειρά έκδοση. Σημειώνεται ότι για την έκδοση του 2017 Βαρομέτρου λήφθηκαν συνεντεύξεις από 162.136 άτομα σε 119

χώρες ενώ η διαδικασία διενέργεια των συνεντεύξεων ξεκίνησε από το 2014 και διήρκεσε μέχρι και τις αρχές του 2017. Η βασική διαφορά μεταξύ του Παγκόσμιου Βαρόμετρου και του Δείκτη Διαφθοράς (CPI Index) αποτελεί το γεγονός ότι το Βαρόμετρο βασίζεται σε συνεντεύξεις που πραγματοποιούνται σε πολίτες και μετράει περιπτώσεις όπου ο πολίτης έχει πράγματι δωροδοκήσει κρατικό αξιωματούχο. Αντίθετα, ο Δείκτης Διαφθοράς βασίζεται στις εκτιμήσεις των ειδικών που ασχολούνται με την παρακολούθηση της διαφθοράς στη χώρα τους σύμφωνα με τις 13 πηγές από τις οποίες αντλούνται στοιχεία.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Βαρόμετρο του 2017, 1 στους 4 πολίτες ανέφεραν ότι δωροδόκησαν κάποιο δημόσιο λειτουργό κατά τη διάρκεια συναλλαγής τους με δημόσια υπηρεσία. Το μικρότερο ποσοστό δωροδοκιών παρατηρήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση (9%) ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (30%) σημειώθηκε στην Μέση Ανατολή και Βόρειο Αφρική. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η αστυνομία και οι πολιτικοί, με ποσοστό 36%, βρίσκονται στις πρώτες θέσεις μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών που οι πολίτες εκτιμούν ότι είναι οι πιο διεφθαρμένες. Σημειώνεται ότι και στην προηγούμενη έκθεση του Βαρομέτρου το 2013, η αστυνομία και οι πολιτικοί κατείχαν στις πρώτες θέσεις. Επομένως, συνάγεται το συμπέρασμα ότι μεταξύ της τετραετίας που μεσολάβησε μεταξύ των δύο εκθέσεων δεν έγιναν σημαντικά βήματα από τις κυβερνήσεις προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια των δύο δημοσίων φορέων. Το ανωτέρω συμπέρασμα επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το 57% των ερωτηθέντων πολιτών σε παγκόσμιο επίπεδο θεωρούν ότι οι κυβερνήσεις δεν προβαίνουν σε αρκετές ενέργειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς, με την Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική να κατέχει την πρώτη θέση με ποσοστό 68%. Ωστόσο, το ενθαρρυντικό στοιχείο της τελευταίας έρευνας του Βαρομέτρου αποτελεί το γεγονός ότι το 58% των ερωτηθέντων πολιτών με ηλικία μικρότερη των 24 ετών θεωρούν ότι μπορούν να κάνουν τη διαφορά. Με άλλα λόγια, το στοιχείο αυτό κρίνεται σημαντικό καθώς σημαίνει ότι η κοινωνία των πολιτών έχει κατανοήσει το σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει στην καταπολέμηση της διαφθοράς εάν αναλάβει ενεργό ρόλο.

5.1.1. Δείκτης Διεθνούς Διαφάνειας 2018

Το 2018 ο οργανισμός αξιολόγησε 180 χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο, με τη Δανία να καταλαμβάνει την 1^η θέση, ήτοι αποτέλεσε τη χώρα με την μικρότερη διαφθορά. Υπενθυμίζεται ότι η Δανία αποτελεί τη χώρα με την μικρότερη διαφθορά, σύμφωνα με το Δείκτη Διεθνούς Διαφάνειας, από το 2012 ενώ ανάλογα ευρήματα έχουν βρεθεί

και από την έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2017¹⁷ όπου η Δανία μαζί με τη Φιλανδία αποτελούν τις πιο καθαρές χώρες μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Την τριάδα συμπληρώνει η Νέα Ζηλανδία καταλαμβάνοντας τη δεύτερη καλύτερη θέση και η Φιλανδία κατακτώντας την τρίτη θέση. Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι 10 χώρες με τον μικρότερο δείκτη εκτίμησης διαφθοράς, την περίοδο 2012-2018. Υπενθυμίζεται ότι το 2012 αποτελεί το έτος που η Διεθνής Διαφάνεια άλλαξε την μεθοδολογία της στον τρόπο υπολογισμού του Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Πίνακας 1: Οι χώρες με τον μικρότερο Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (Διεθνής Διαφάνεια – CPI Index)

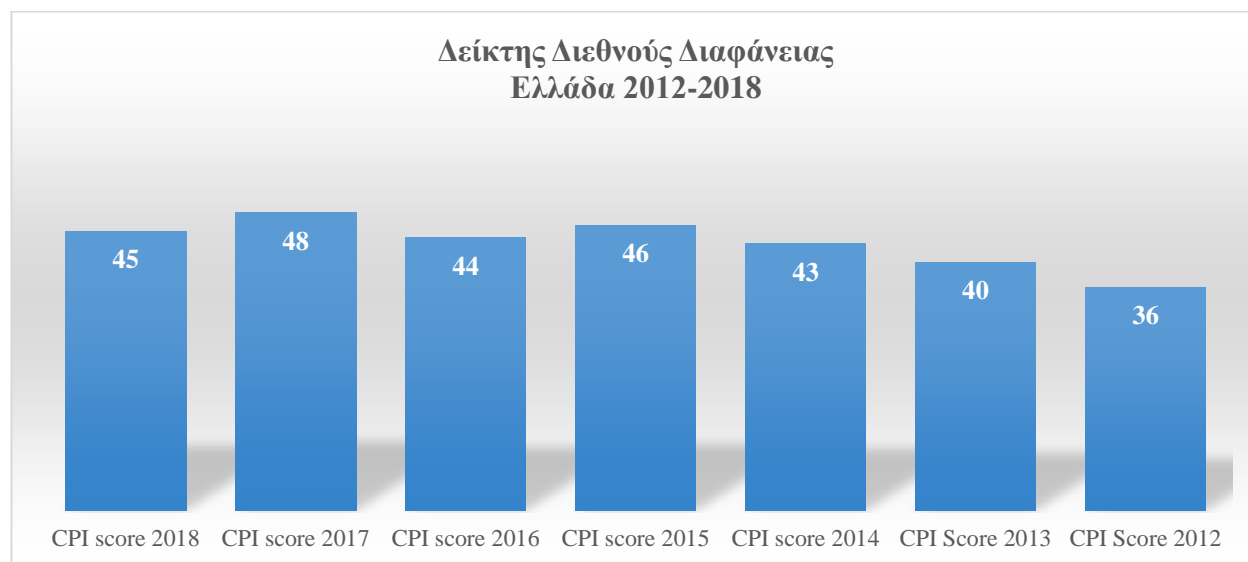
Χώρα	CPI score 2018	CPI score 2017	CPI score 2016	CPI score 2015	CPI score 2014	CPI score 2013	CPI score 2012
Δανία	88	88	90	91	92	91	90
Νέα Ζηλανδία	87	89	90	91	91	91	90
Φιλανδία	85	85	89	90	89	89	90
Σιγκαπούρη	85	84	84	85	84	86	87
Σουηδία	85	84	88	89	87	89	88
Ελβετία	85	85	86	86	86	85	86
Νορβηγία	84	85	85	88	86	86	85
Κάτω Χώρες	82	82	83	84	83	83	84
Καναδάς	81	82	82	83	81	81	84
Λουξεμβούργο	81	82	81	85	82	80	80

Πηγή: *Corruption Perceptions Index (2018) by Transparency International is licensed under CC-BY-ND 4.0*

Η Ελλάδα το 2018 βρέθηκε στην 67^η θέση με βαθμολογία 45 έναντι της 59^{ης} θέσης που είχε βρεθεί το 2017 με βαθμολογία 48. Διαχρονικά, από το 2012 μέχρι και το 2018 το επίπεδο αντίληψης διαφθοράς στη χώρα μας παρουσιάζεται στο κατώτερο διάγραμμα:

¹⁷ Special Eurobarometer 470, Report Corruption, October 2017.

Διάγραμμα 1: Δείκτης Διεθνούς Διαφάνειας για την Ελλάδα 2012-2018 (Διεθνής Διαφάνεια)

Πηγή: *Corruption Perceptions Index by Transparency International is licensed under CC-BY-ND 4.0*

Με βάση το παραπάνω διάγραμμα ενώ η Ελλάδα παρουσιάζει βελτίωση από το 2012 μέχρι και το 2015 στη συνέχεια σημειώνεται μία κόπωση στις προσπάθειες βελτίωσης της αντίληψης των πολιτών σχετικά με το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα μας. Σημειώνεται ότι όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η συστηματική προσπάθεια πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς στη χώρα μας ξεκίνησε το 2013 με τη σύσταση του Εθνικού Συντονιστή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, την εκπόνηση του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού κατά της διαφθοράς που περιλάμβανε δράσεις πρόληψης και καταστολής φαινομένων διαφθοράς και τη σύσταση της Εισαγγελίας κατά της Διαφθοράς. Η προσπάθεια αυτή αντικατοπτρίστηκε στη βελτίωση του δείκτη καθώς από το 40 αναρριχήθηκε στο 46, ωστόσο στη συνέχεια καταγράφηκε πτώση με εξαίρεση το 2017 που συγκέντρωσε το υψηλότερο επίπεδο διαχρονικά (48). Παράλληλα, με βάση τα στοιχεία του 2018, η Ελλάδα μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταλαμβάνει την προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών με το υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς με την τελευταία θέση να καταλαμβάνει η Βουλγαρία (δηλαδή να θεωρείται η πιο διεφθαρμένη χώρα). Αντίστοιχα, μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ καταλαμβάνει την τρίτη σειρά από το τέλος ακολουθούμενη από την Τουρκία και το Μεξικό που έχει το υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς.

5.2. Παγκόσμια Τράπεζα

Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα υπολογίζοντας το Παγκόσμιο Δείκτη Διακυβέρνησης ο οποίος συνίσταται από έξι (6) παράγοντες χρησιμοποιώντας 31 διαφορετικές πηγές: α) λογοδοσία, β) πολιτική σταθερότητα και απουσία τρομοκρατίας, γ) αποτελεσματικότητα διακυβέρνησης, δ) ποιότητα θεσμικού πλαισίου, ε) κανόνας δικαίου και στ) έλεγχος διαφθοράς. Η μεθοδολογία αναπτύχθηκε από τον Kaufmann (2010) και αξιολογεί τις εξής αντιλήψεις: α) στον τομέα της λογοδοσίας μετράει τη συμμετοχή των πολιτών στην εκλογή της κυβέρνησης και στην ελευθερία του τύπου, β) στον τομέα της πολιτικής σταθερότητας μετράει την πιθανότητα κατά την οποία ένα πολίτευμα ή μία κυβέρνηση απειλείται από ανατροπή από την επιβολή βίας ή τρομοκρατίας, γ) στον τομέα της αποτελεσματικότητας της διακυβέρνησης μετράται η αντίληψη σχετικά με την αποτελεσματικότητα των δημοσίων υπηρεσιών και η ανεξαρτησία τους από πολιτικές πιέσεις, δ) στον τομέα της ποιότητας του θεσμικού πλαισίου μετράται η αντίληψη της κυβέρνησης να διαμορφώσει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και τις πολιτικές για την ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ε) στον τομέα του κανόνα δικαίου μετράται η αντίληψη των πολιτών περί της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης, της αστυνομίας καθώς και του περιορισμού της εγκληματικής δραστηριότητας, στ) στον τομέα της διαφθοράς μετράται η αντίληψη των πολιτών σχετικά με την άσκηση δημόσιας εξουσίας για τον προσπορισμό προσωπικού οφέλους. Οι τιμές του Δείκτη κυμαίνονται από -2,5 (χειρότερη διακυβέρνηση) ως και +2,5 (καλύτερη διακυβέρνηση).

Ο Δείκτης της Παγκόσμιας Τράπεζας ξεκίνησε να υπολογίζεται από το 1996 κάθε δύο έτη ενώ από το 2002 υπολογίζεται σε ετήσια βάση. Το 2017 ο Δείκτης είχε αξιολογήσει 214 χώρες σχετικά με την αντίληψη της διαφθοράς που επικρατεί σε κάθε χώρα έναντι 54 χωρών το 1996.

Κοινή συνιστώσα τόσο του Δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας και του Δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι ότι μετράνε αντιλήψεις σχετικά με τους υπό εξέταση παράγοντες και όχι πραγματικά περιστατικά. Ωστόσο, η βασική διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι για να συμπεριληφθεί μία χώρα στον Δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας απαιτούνται αξιολογήσεις από τουλάχιστον τρεις πηγές ενώ στο Δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι αρκετή έστω και μία πηγή αξιολόγησης για την ένταξη μίας χώρας στο Δείκτη Διακυβέρνησης.

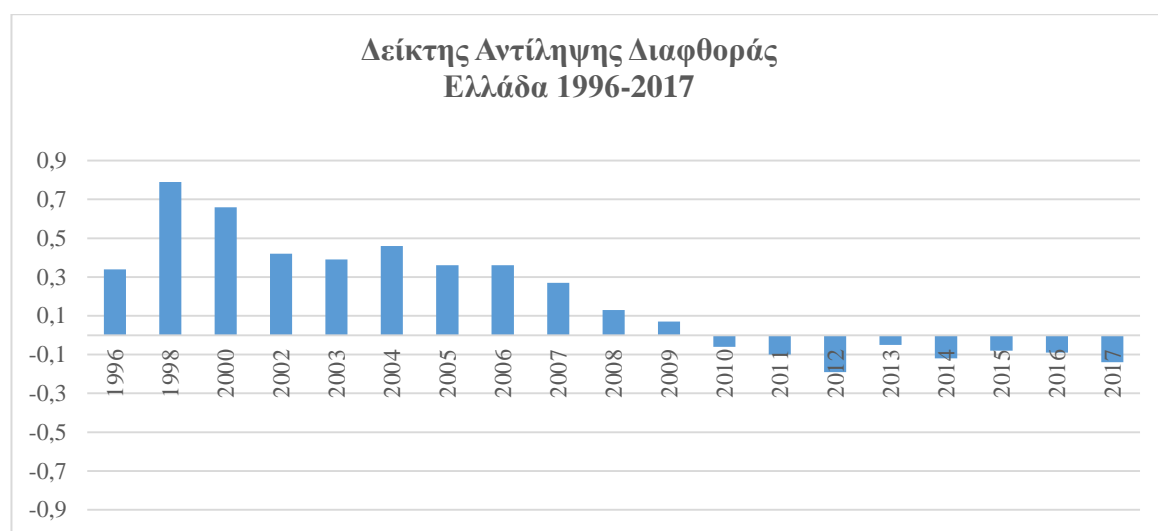
Η διαχρονική εξέλιξη του Δείκτη Διακυβέρνησης σχετικά με την αντίληψη της διαφθοράς στην Ελλάδα παρουσιάζεται για την περίοδο 1996-2017 στον Πίνακα 2 που ακολουθεί:

Πίνακας 2: Δείκτης διαφθοράς για την Ελλάδα 1996-2017 (Παγκόσμια Τράπεζα)

Έτος	Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς
1996	0,34
1998	0,79
2000	0,66
2002	0,42
2003	0,39
2004	0,46
2005	0,36
2006	0,36
2007	0,27
2008	0,13
2009	0,07
2010	-0,06
2011	-0,10
2012	-0,19
2013	-0,05
2014	-0,12
2015	-0,08
2016	-0,09
2017	-0,14

Πηγή: www.govindicators.org

Διάγραμμα 2: Δείκτης Διαφθοράς για την Ελλάδα 1996-2017 (Παγκόσμια Τράπεζα)

Πηγή: www.govindicators.org

Βασικό χαρακτηριστικό της μέτρησης αντίληψης για τη διαφθορά στην Ελλάδα αποτελεί η συνεχής χειροτέρευση του δείκτη παρουσιάζοντας μάλιστα αρνητικές τιμές από το 2010 και μετά με τη χειρότερη αντίληψη να καταγράφεται το 2012 (-0,19).

Οι δέκα (10) χώρες με την καλύτερη αξιολόγηση στο Δείκτη Διακυβέρνησης παρουσιάζονται στον Πίνακα 3 που ακολουθεί για την περίοδο 2017-2012:

Πίνακας 3: Οι χώρες με τον καλύτερο Δείκτη Διακυβέρνησης (Παγκόσμια Τράπεζα)

Χώρα	Control of Corruption 2017	Control of Corruption 2016	Control of Corruption 2015	Control of Corruption 2014	Control of Corruption 2013	Control of Corruption 2012
Νέα Ζηλανδία	2.24	2.28	2.28	2.25	2.34	2.32
Νορβηγία	2.24	2.20	2.24	2.23	2.29	2.26
Φιλανδία	2.22	2.24	2.28	2.17	2.20	2.24
Δανία	2.19	2.23	2.21	2.25	2.40	2.38
Σουηδία	2.14	2.19	2.24	2.15	2.29	2.31
Σιγκαπούρη	2.13	2.09	2.09	2.07	2.08	2.12
Λιχτενστάιν	2.06	2.04	2.06	2.08	1.84	1.80
Σουηδία	1.99	1.99	2.14	2.15	2.13	2.15
Λουξεμβούργο	1.99	2.10	2.10	2.07	2.12	2.12
Καναδάς	1.92	1.99	1.89	1.84	1.89	1.93

Πηγή: www.govindicators.org

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα μεταξύ του Δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας και της Παγκόσμιας Τράπεζας συμπεραίνουμε ότι η κατάταξη των χωρών είναι όμοια, επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα του Treisman (2007) σχετικά με την ύπαρξη συντελεστή συσχέτισης κοντά στο 1 μεταξύ των δύο Δεικτών. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Treisman (2007) ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ του Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας και του Δείκτη Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας διαμορφώνεται στο 0,94, ενώ ο συντελεστής συσχέτισης του Δείκτη Αξιολόγησης Κινδύνου που αναλύεται ακολούθως έχει συντελεστή συσχέτισης 0,88 με το Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας και 0,84 με το Δείκτη Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας. Πιο συγκεκριμένα, η μοναδική διαφοροποίηση μεταξύ των δέκα (10) καλύτερων χωρών στην αντίληψη περί ύπαρξης διαφθοράς συγκρίνοντας τους Πίνακες 1 και 3 αποτελεί η εμφάνιση του Λιχτενστάιν στο Δείκτη Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας σε αντίθεση με την όγδοη θέση που καταλαμβάνουν οι Κάτω Χώρες στο Δείκτη της Διεθνούς

Διαφάνειας. Σημειώνεται ότι οι Κάτω Χώρες καταλαμβάνουν την 11^η θέση στην αξιολόγηση του Δείκτη Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας.

5.3. Prs Group – International Country Risk Guide

Ο Δείκτης αξιολόγησης κινδύνου μία χώρας καταρτίζεται από τον ιδιωτικό οργανισμό PRS και ελέγχει μεταξύ άλλων και το επίπεδο αντίληψης διαφθοράς σε μία χώρα. Ο Δείκτης καταρτίζεται από τις αρχές του 1980 με αποτέλεσμα να είναι ο Δείκτης με τα περισσότερα δεδομένα και μετρήσεις συγκριτικά με το Δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας και της Παγκόσμιας Τράπεζας, ωστόσο τα δεδομένα του δεν είναι δημόσια διαθέσιμα.

Επομένως, σύμφωνα με τα ανωτέρω κρίνεται ασφαλές η χρησιμοποίηση ενός δείκτη για την εξαγωγή εμπειρικών συμπερασμάτων, με δεδομένο τον υψηλό συντελεστή συσχέτισης.

6. Οργανισμοί Καταπολέμησης Διαφθοράς Στις Χώρες Με Την Καλύτερη Αξιολόγηση

6.1. Δανία

Η Δανία την τελευταία πενταετία μαζί με τη Νέα Ζηλανδία καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις στην αξιολόγηση της Διεθνούς Διαφάνειας σχετικά με την αντιμετώπιση της διαφθοράς παρά το μεγάλο σκάνδαλο ξεπλύματος χρήματος που ξέσπασε το 2018 στη θυγατρική της Danske Bank στην Εσθονία, του μεγαλύτερου τραπεζικού ιδρύματος της χώρας και της αποκάλυψης κατάχρησης 15 εκατ. ευρώ περίπου από υπάλληλο του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων κατά την περίοδο 2002-2018. Το εντυπωσιακό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες που συμπληρώνουν τη δεκάδα είναι ότι η Δανία δεν διαθέτει οργανισμό αποκλειστικά για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς αλλά αντίθετα ένα πλέγμα νόμων και κανόνων διέπουν την κουλτούρα της δανέζικης κοινωνίας. Παράλληλα, η Δανία διαθέτει εισαγγελικό μηχανισμό (The Prosecution Service¹⁸), με προσωπικό 1.100 ατόμων τα οποία υπηρετούν σε 12 περιοχές. Η εν λόγω υπηρεσία διαθέτει εκτός της κεντρικής υπηρεσίας/κεντρικού εισαγγελικού λειτουργού και δύο επιπλέον περιφερειακά εισαγγελικά γραφεία εκ των οποίων το ένα αφορά τη δίωξη σημαντικών υποθέσεων οικονομικού εγκλήματος και διεθνούς εγκλήματος (State Prosecutor for Serious

¹⁸ <https://anklagemyndigheden.dk/en/about-us>

Economic and International Crime). Στην εν λόγω υπηρεσία των σοβαρών υποθέσεων οικονομικού εγκλήματος υπηρετούν τόσο αστυνομικοί όσο και νομικοί και οικονομολόγοι.

Παρόλο που δεν διαθέτει ειδική υπηρεσία στην πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς, η Δανία από πολύ νωρίς ανέπτυξε ‘κουλτούρα’ και νομοθεσία ενάντια στη διαφθορά και στην απάτη. Ειδικότερα, από τους προηγούμενους αιώνες η χώρα ανέπτυξε ποινική νομοθεσία κατά της διαφθοράς και της απάτης καθώς και κανόνες δεοντολογίας για τους δημοσίους υπαλλήλους. Το αποτέλεσμα αυτής της μακράς ιστορίας της χώρας στην υιοθέτηση κανόνων ενάντια στη διαφθορά και στην απάτη έχει σαν αποτέλεσμα οι κάτοικοι της Δανίας να έχουν την αντίληψη ότι η διαφθορά στη χώρα τους είναι σε μηδενικά σχεδόν επίπεδα¹⁹ αλλά να έχουν και πράγματι την καλύτερη αξιολόγηση από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης διαφθοράς. Επομένως, η κουλτούρα που υπάρχει στη χώρα εδώ και δύο πλέον αιώνες σε συνδυασμό και με το υψηλό βιοτικό επίπεδο²⁰ έχει σαν αποτέλεσμα η διαφθορά στη χώρα να είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

6.2. Νέα Ζηλανδία

Η Νέα Ζηλανδία καταλαμβάνει τις πρώτες θέσεις μαζί με τη Δανία μεταξύ των χωρών που διακρίνονται για το χαμηλό επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα. Ταυτόχρονα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, όπως και η Δανία, έτσι και η Νέα Ζηλανδία δεν διαθέτει έναν μοναδικό φορέα πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς και της απάτης αλλά αντίθετα υπάρχει ένα σύμπλεγμα κανόνων, νόμων και διαφόρων υπηρεσιών που εμπλέκονται. Ειδικότερα, στη Νέα Ζηλανδία υπάρχει η υπηρεσία που ελέγχει τη σωστή λειτουργία της αστυνομίας και διερευνά υποθέσεις διαφθοράς σε αυτή (The Independent Police Conduct Authority) καθώς και ο Διαμεσολαβητής (Ombudsman) ο οποίος διαχειρίζεται καταγγελίες/υποβολή παραπόνων των πολιτών στις συναλλαγές τους με το Δημόσιο. Σημειώνεται ότι στη Νέα Ζηλανδία ο Διαμεσολαβητής διαδραματίζει και το ρόλο της προστασίας μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Ταυτόχρονα ο Κρατικός Επίτροπος (State Services Commission) έχει μεταξύ άλλων την αρμοδιότητα ανάπτυξης και επιβολής κανόνων ακεραιότητας και δεοντολογίας στις δημόσιες υπηρεσίες. Παράλληλα,

¹⁹ Eurobarometer 2017. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ε.Ε.), μόνο το 22% του πληθυσμού της Δανίας θεωρεί ότι η διαφθορά είναι εκτεταμένη στη χώρα, το οποίο μαζί με τη Φιλανδία (21%) αποτελούν τα χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε.

²⁰ Η Δανία κατατάσσεται στην 9^η θέση σύμφωνα με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, Στοιχεία Παγκόσμια Τράπεζα 2017.

σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι ενδεχομένως ρόλο στο χαμηλό επίπεδο αντίληψης διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα αποτελεί και η γεωγραφική θέση καθώς είναι μία απομακρυσμένη χώρα και επομένως ο βαθμός αλληλεπίδρασης με τρίτες χώρες είναι σχετικά χαμηλός.

6.3. Φιλανδία

Η τρίτη κατά σειρά χώρα με την καλύτερη αξιολόγηση στο επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί, σύμφωνα με την αξιολόγηση της Διεθνούς Διαφάνειας και η χώρα με το μικρότερο ποσοστό (21%) αντίληψης των κατοίκων της περί ύπαρξης διαφθοράς μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι η Φιλανδία. Στη χώρα δεν υπάρχει κάποια ανεξάρτητη αρχή ή κάποιος ανεξάρτητος φορέας ο οποίος λειτουργεί ως εθνικός συντονιστής για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς αλλά το Υπουργείο Δικαιοσύνης διαδραματίζει το ρόλο αυτό. Στη Φιλανδία, παρόλο τα μικρά ποσοστά διαφθοράς, σημειώνεται η αποκαλούμενη και ως ‘μεγάλη’²¹ διαφθορά, δηλαδή ο χρηματισμός δημοσίων λειτουργών σε μεγάλα έργα της χώρας, όπως οι υποδομές, οι δημόσιες συμβάσεις, ο χωροταξικός σχεδιασμός και η χρηματοδότηση των πολιτικών προσώπων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ από τον Φεβρουάριο του 2017 έχει υποβληθεί η στρατηγική για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς, η φιλανδική κυβέρνηση δεν την έχει ακόμα υιοθετήσει.

6.4. Σιγκαπούρη

Η Σιγκαπούρη αποτελεί την πρώτη χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης με την καλύτερη αξιολόγηση για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τρίτη στη σειρά μεταξύ των 180 χωρών που αξιολογεί η Διεθνής Διαφάνεια (στοιχεία 2018). Στη Σιγκαπούρη υπάρχει ένας κεντρικός φορέας υπό την ονομασία Corrupt Practices Investigation Bureau, ο οποίος ιδρύθηκε το 1952 και αποτελεί τον μοναδικό φορέα για την πρόληψη, την καταπολέμηση και την έρευνα υποθέσεων διαφθοράς. Ο εν λόγω φορέας αποτελεί κυβερνητική δομή και λογοδοτεί απευθείας στον Πρωθυπουργό της χώρας. Στόχος του φορέα είναι τόσο η πρόληψη και η εκπαίδευση των πολιτών για τις βλαβερές συνέπειες της διαφθοράς, από τις πολύ μικρές ηλικίες

²¹ Η διαφορά μεταξύ της ‘μεγάλης’ και της ‘μικρής’ διαφθοράς έχει να κάνει με το ποσό των χρημάτων του χρηματισμού και με το επίπεδο που λαμβάνει χώρα. Η ‘μεγάλη’ διαφθορά αναφέρεται σε μεγάλα ποσά χρηματισμού και αφορά συναλλαγές σε υψηλότερο ιεραρχικό επίπεδο, πολλές φορές περιλαμβάνει και πολιτικά πρόσωπα. Αντίθετα, η ‘μικρή’ διαφθορά αναφέρεται στο χρηματισμό δημοσίων λειτουργών σε χαμηλότερο ιεραρχικό επίπεδο (χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο χρηματισμός των οδηγών σε αστυνομικούς για την μη καταγραφή κυκλοφοριακών παραβάσεων) και περιλαμβάνει μικρά ποσά χρηματισμού.

μέχρι τις μεγαλύτερες, όσο και η έρευνα υποθέσεων διαφθοράς στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα αλλά και οι συστάσεις για την αλλαγή διαδικασιών λειτουργίας κρατικών δομών για την αποτροπή φαινομένων διαφθοράς.

Η λειτουργία του φορέα της Σιγκαπούρης αποτελεί ένα από τα πιο πετυχημένα παραδείγματα πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς σε παγκόσμιο επίπεδο. Το βασικό στοιχείο είναι ότι σε ένα και μόνο φορέα, ο οποίος αναφέρεται στον Πρωθυπουργό, είναι συγκεντρωμένο το σύνολο των λειτουργιών που απαιτούνται για την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς. Ειδικότερα, ένας και μόνο φορέας αναπτύσσει δράσεις για την ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι ένας και μόνο φορέας υποδέχεται καταγγελίες τις οποίες και διερευνά μέχρι το τελικό στάδιο. Η δομή αυτή έχει σαν αποτέλεσμα την ταχεία και αποτελεσματική διερεύνηση των υποθέσεων και τον μην κατακερματισμό δυνάμεων σε διάφορες δημόσιες υπηρεσίες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα χαμηλά ποσοστά διαφθοράς που υπάρχουν στη χώρα σχετίζονται και με το υψηλό κατά κεφαλή εισόδημα στη χώρα, που στα τέλη του 2018 ανήλθε σε \$58.247,90,²² καταλαμβάνοντας την όγδοη θέση σε παγκόσμια κλίμακα.

6.5. Σουηδία

Στη Σουηδία δεν υπάρχει ανεξάρτητος φορέας πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς. Το 2003 συστάθηκε μία ειδική μονάδα διερεύνησης υποθέσεων διαφθοράς (National Anti-Corruption Unit) στη Σουηδική Εισαγγελική Αρχή (Swedish Prosecution Authority).

6.6. Ελβετία

Στην Ελβετία δεν υπάρχει ένας ανεξάρτητος φορέας πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς αλλά αντίθετα, κατόπιν συστάσεως από το Συμβούλιο της Ευρώπης, έχει συσταθεί μία διακυβερνητική ομάδα εργασίας²³ (Interdepartmental Working Group on Combating Corruption) που στόχο έχει το συντονισμό των διαφόρων υπηρεσιών και φορέων που λειτουργούν στα καντόνια της Ελβετίας. Στην εν λόγω ομάδα εργασίας συμμετέχουν εκπρόσωποι της κεντρικής κυβέρνησης, των πόλεων, των καντονιών, του επιχειρηματικού κόσμου, της ακαδημαϊκής κοινότητας, της κοινωνίας των πολιτών και των εισαγγελικών αρχών. Η ομάδα εργασίας έχει σαν

²² <https://tradingeconomics.com/country-list/gdp-per-capita>

²³ <https://www.eda.admin.ch/eda/en/home/foreign-policy/financial-centre-economy/corruption/working-group-combating-corruption.html>

στόχο το συντονισμό των διαφόρων υπηρεσιών στην αποτελεσματική καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς μέσω ανταλλαγής πληροφοριών και καλών πρακτικών ενώ η κάθε συνάντηση είναι θεματική, δηλαδή επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση συγκεκριμένου θέματος κάθε φορά. Σημειώνεται ότι η ομάδα εργασίας δεν διαθέτει εκτελεστική εξουσία, καθώς μπορεί να εκδίδει μόνο συστάσεις προς την κεντρική και τις περιφερειακές διοικήσεις ενώ δεν ασχολείται με τη διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς. Επομένως, θα μπορούσε να πει κανείς ότι διαδραματίζει ρόλο συμβούλου προς τη δημόσια διοίκηση. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το βασικότερο πρόβλημα της Ελβετίας δεν είναι η διαφθορά αλλά η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα μαύρου χρήματος) μέσω του τραπεζικού συστήματος της χώρας, το οποίο κατέχει και διακινεί το 30% των παγκόσμιων περιουσιακών στοιχείων.

6.7. Νορβηγία

Στη Νορβηγία συστάθηκε το 1989 ο Εθνικός Φορέας για την Έρευνα και Δίωξη Οικονομικών και Περιβαλλοντολογικών Εγκλημάτων (ØKOKRIM). Ο εν λόγω Φορέας διαθέτει στο ανθρώπινο δυναμικό του τόσο αστυνομικούς όσο και εισαγγελικούς λειτουργούς καθώς και ειδικευμένους προανακριτικούς υπαλλήλους σε οικονομικά και περιβαλλοντολογικά εγκλήματα. Ο φορέας παρόλο που διαθέτει δικό του προσωπικό σε αστυνομική δύναμη συνεργάζεται με τις κατά τόπους αστυνομικές περιφέρειες για τη διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς. Η διαφορά με τους υπόλοιπους φορείς που αναφέρθηκαν ανωτέρω έγκειται στο γεγονός ότι τα διάφορα τμήματα του φορέα διευθύνονται από εισαγγελικό λειτουργό.

6.8. Κάτω Χώρες

Στις Κάτω Χώρες δεν υπάρχει ανεξάρτητος φορέας για το συντονισμό των δράσεων πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς, αλλά την αρμοδιότητα την έχει το Υπουργείο Δικαιοσύνης μέσω των εισαγγελικών αρχών και η αστυνομία. Ωστόσο ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι το 2016 η κυβέρνηση υιοθέτησε την Πράξη σχετικά με την προστασία μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος (Whistleblowers Authority Act) η οποία προέβλεπε την ίδρυση φορέα για την προστασία μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Ειδικότερα, η Πράξη προβλέπει ότι οποιαδήποτε εταιρία με προσωπικό άνω των 50 ατόμων θα πρέπει να διαθέτει εσωτερική διαδικασία υποβολής καταγγελιών. Η εν λόγω Αρχή υποδέχεται καταγγελίες/αναφορές από εργαζόμενους και σε περίπτωση που κριθεί ότι κάποιος πληροί τις προϋποθέσεις για μάρτυρας δημοσίου συμφέροντος, η εν λόγω Αρχή δύναται να διερευνήσει την

υπόθεση. Παράλληλα, η Αρχή διαθέτει και συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις προκειμένου να εισάγουν τις έννοιες της διαφάνειας και της ακεραιότητας στον τρόπο λειτουργίας τους.

Επιπλέον, στις Κάτω Χώρες λειτουργεί η υπηρεσία Fiscal Information and Investigation Service-FIOD, η οποία αποτελεί υπηρεσία καταπολέμησης της απάτης και του οικονομικού εγκλήματος και συνιστά διωκτική αρχή, λειτουργώντας υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών.

6.9. Καναδάς

Στον Καναδά δεν υφίσταται φορέας πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς και της απάτης, καθώς η αστυνομία διαθέτει την αρμοδιότητα αυτή.

6.10. Λουξεμβούργο

Το Λουξεμβούργο δεν διαθέτει φορέα πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς και της απάτης, καθώς η αστυνομία είναι επιφορτισμένη με την αρμοδιότητα αυτή. Σημειώνεται ότι όπως στην Ελβετία έτσι και στο Λουξεμβούργο σημαντικός παράγοντας στην οικονομική ζωή της χώρας είναι το τραπεζικό σύστημα και η διακίνηση κεφαλαίων μέσω αυτού.

Στον Πίνακα 4 που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των φορέων πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς που καταλαμβάνουν τις δέκα πρώτες θέσεις στην αξιολόγηση της Διεθνούς Διαφάνειας. Σημειώνεται ότι η κατάταξη είναι σχεδόν όμοια με αυτή της Παγκόσμιας Τράπεζας, όπως αναλυτικά περιγράφηκε ανωτέρω.

Πίνακας 4: Φορείς πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς των 10 χωρών με την καλύτερη αξιολόγηση

Χώρα	Ονομασία Φορέα	Αρμοδιότητες
Δανία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
Νέα Ζηλανδία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
Φιλανδία	Υπουργείο Δικαιοσύνης	Συντονισμός
Σιγκαπούρη	Corrupt Practices Investigation Bureau	Εκπαίδευση Συντονισμός Προανακριτικές
Σουηδία	National Anti-Corruption Unit	Αποτελεί μέρος της Σουηδικής Εισαγγελικής Αρχής
Ελβετία	Interdepartmental Working Group on Combating Corruption	Έχει μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα
Νορβηγία	ØKOKRIM	Προανακριτικές
Κάτω Χώρες	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
Καναδάς	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
Λουξεμβούργο	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	

Πηγή: Ιστοσελίδες φορέων

Αποτελεί αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι μισές από τις χώρες που καταλαμβάνουν τις δέκα πρώτες θέσεις με την καλύτερη αξιολόγηση στην καταπολέμηση της διαφθοράς δεν διαθέτουν αποκλειστικό φορέα για το συντονισμό των δράσεων πρόληψης και καταστολής της διαφθοράς. Ειδικότερα, από τις υπόλοιπες πέντε χώρες που έχουν κατονομάσει κάποιο φορέα αρμόδιο για υποθέσεις διαφθοράς, στη Φιλανδία είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης που εκ αρμοδιοτήτων εμπλέκεται στη διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς όπως και σε όλες τις χώρες παγκοσμίως, στην Ελβετία υπάρχει μόνο μία ομάδα εργασίας με αποκλειστικά και μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα και στη Σουηδία ο φορέας είναι μέρος της εισαγγελικής αρχής της χώρας. Επομένως, από το σύνολο των δέκα χωρών μόνο η Σιγκαπούρη διαθέτει έναν δημόσιο φορέα που αποτελεί τον μοναδικό για τον συντονισμό των δράσεων πρόληψης και καταστολής της διαφθοράς όπως κάτι αντίστοιχο υπάρχει και στη Νορβηγία.

Περαιτέρω, στον Πίνακα Α1 του Παραρτήματος παρουσιάζονται οι φορείς καταπολέμησης της διαφθοράς που υπάρχουν στις 180 χώρες που αξιολογεί η Διεθνούς Διαφάνεια, με βάση την κατάταξη για το έτος 2018. Ειδικότερα, στον Πίνακα Α1 παρουσιάζονται ανά χώρα ο φορέας καταπολέμησης της διαφθοράς που υπάρχει ή η μη ύπαρξη φορέα, οι αρμοδιότητες τις οποίες έχει (οι αρμοδιότητες έχουν κατηγοριοποιηθεί σε: Εκπαίδευση-Πρόληψη-Καταστολή), το έτος ίδρυσής του φορέα καθώς και η κατηγοριοποίησή του ανάλογα με τη λογοδοσία του. Οι πληροφορίες προήλθαν από τις ιστοσελίδες των φορέων, της εκάστοτε κυβέρνησης και από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο σε κάθε χώρα. Ειδικότερα:

Αναφορικά με το είδος του φορέα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι βασικότερες κατηγορίες είναι οι εξής:

- **Ανεξάρτητο:** από το νομοθετικό πλαίσιο σύστασης του φορέα προκύπτει ότι ο φορέας δρα ανεξάρτητα, χωρίς πολιτική παρέμβαση και χωρίς να λαμβάνει οδηγίες, κατευθύνσεις ή/και συστάσεις από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία.
- **Δικαιοσύνη-Εισαγγελία:** σε αρκετές χώρες ο φορέας καταπολέμησης της διαφθοράς δρα ως τμήμα/διεύθυνση του Υπουργείου Δικαιοσύνης είτε η εισαγγελία της χώρας διαθέτει ειδικό τμήμα καταπολέμησης της διαφθοράς.
- **Αστυνομία:** η αστυνομία της χώρας διαθέτει ειδικό τμήμα για την διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς.

- Κυβέρνηση: σε αυτές τις χώρες υπάρχει μεν φορέας κατά της διαφθοράς ωστόσο από το νομοθετικό πλαίσιο προκύπτει ότι αναφέρεται είτε στην Κυβέρνηση είτε στον ανώτατο πολιτειακό άρχοντα της χώρας (Πρωθυπουργός ή Πρόεδρος).

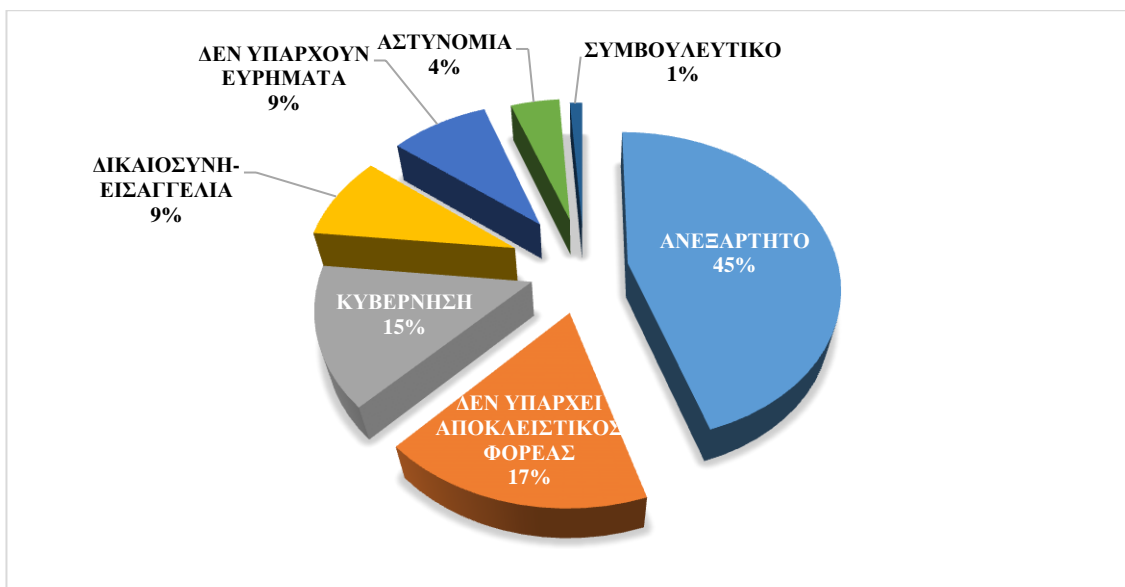
Θα πρέπει να σημειωθεί ότι 35 από τις 180 χώρες δεν διαθέτουν κανένα αποκλειστικό φορέα κατά της διαφθοράς ενώ σε 16 χώρες δεν κατέστη εφικτό να βρεθούν ευρήματα.

Αναφορικά με τις αρμοδιότητες, η κατηγοριοποίηση περιλαμβάνει:

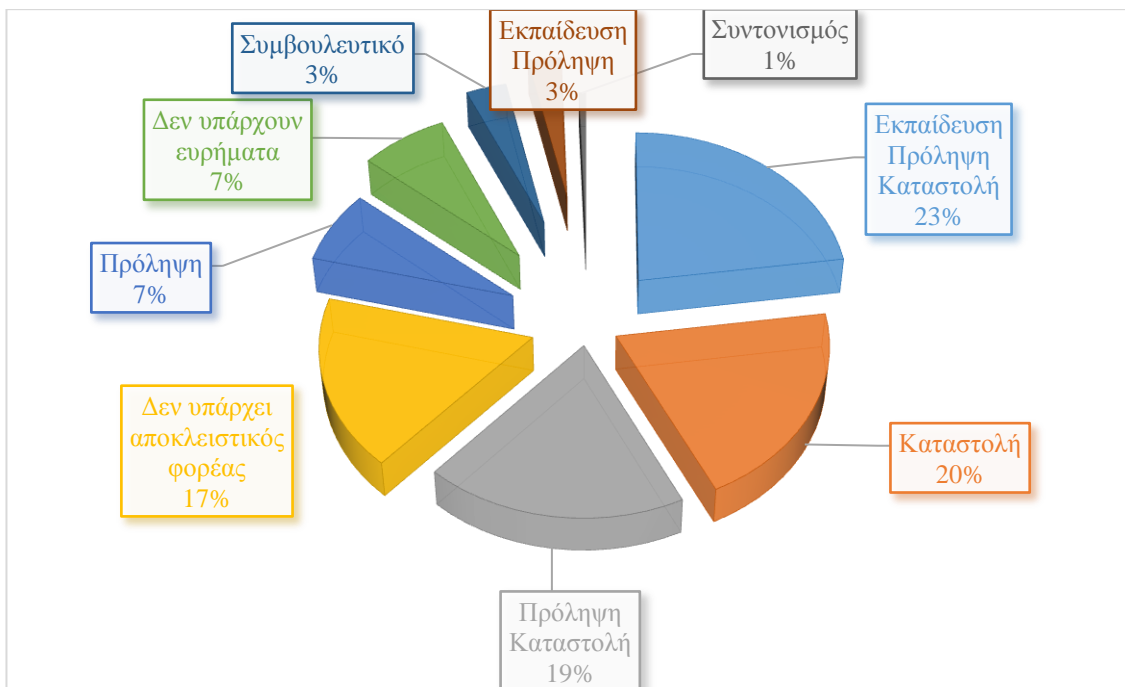
- Εκπαίδευση: ο φορέας αναπτύσσει εκπαιδευτικές δράσεις για τη συνεχή ενημέρωση των πολιτών κατά της διαφθοράς.
- Πρόληψη: ο φορέας διαθέτει σύστημα ελέγχου των καταγγελιών και αναπτύσσει δράσεις για την πρόληψη της διαφθοράς. Ενδεικτικά ως δράσεις πρόληψης αναφέρονται η ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας, η ανάπτυξη στρατηγικών σε τομείς υψηλού κινδύνου εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς, η ανάπτυξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου κλπ.
- Καταστολή: ο φορέας έχει τη δυνατότητα δίωξης υποθέσεων διαφθοράς.
- Συμβουλευτικό: ο φορέας έχει μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα προς την εκάστοτε κυβέρνηση.
- Συντονισμός: ο φορέας διαθέτει μόνο συντονιστικές αρμοδιότητες των ελεγκτικών φορέων που λειτουργούν στη χώρα.

Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται οι βασικότερες κατηγορίες και αρμοδιότητες των φορέων που λειτουργούν στις 180 χώρες:

Διάγραμμα 3: Κατανομή φορέων με βάση την υπαγωγή τους σε άλλο φορέα

Διάγραμμα 4: Κατανομή φορέων με βάση τις δραστηριότητες που διαθέτουν

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτουν τα εξής:

Το 45% των χωρών που αξιολογούνται, ήτοι 81 χώρες, διαθέτουν αποκλειστικό φορέα κατά της διαφθοράς, ο οποίος είναι ανεξάρτητος με βάση τον ιδρυτικό τους νόμο. Εάν λάβουμε υπόψη μας ότι 24 επιπλέον χώρες διαθέτουν τη δικαιοσύνη-εισαγγελία ή την αστυνομία ως το βραχίονα καταπολέμησης της διαφθοράς, τότε το ποσοστό των χωρών που διαθέτουν ανεξάρτητους φορείς ανέρχεται σε 58,33% καθώς η Δικαιοσύνη-Εισαγγελία και η Αστυνομία διαθέτουν τα

εχέγγυα της ανεξαρτησίας. Επομένως, η πλειοψηφία των χωρών που αξιολογεί η Διεθνής Διαφάνεια διαθέτει ανεξάρτητο φορέα ενώ η δεύτερη επιλογή που ακολουθεί αμέσως μετά είναι η μη ύπαρξη αποκλειστικού φορέα. Ειδικότερα, 31 χώρες, ήτοι το 17,22% των χωρών που αξιολογούνται, δεν διαθέτουν αποκλειστικό φορέα. Σημειώνεται ότι 5 από τις 31 χώρες βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα με την καλύτερη αξιολόγηση στην αντίληψη του επιπέδου διαφθοράς. Αναφορικά με τις αρμοδιότητες των φορέων που λειτουργούν προκύπτει ότι το 38,89%, ήτοι 70 χώρες, διαθέτουν κατασταλτικό χαρακτήρα ενώ το 22,78% των χωρών αναπτύσσουν και εκπαιδευτικές δράσεις. Από τα ανωτέρω προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι περισσότερες χώρες εκτιμούν ότι οι φορείς τους θα πρέπει να διαθέτουν κατασταλτικές αρμοδιότητες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς ενώ μικρότερη σημασία δίνεται στον τομέα της εκπαίδευσης της κοινωνίας αναφορικά με τις αρνητικές συνέπειες φαινομένων διαφθοράς.

7. Δεδομένα και Ανάλυση

Από τις βιβλιογραφικές αναφορές που παρουσιάστηκαν ανωτέρω προκύπτει ότι οι ακαδημαϊκοί διαχρονικά έχουν ασχοληθεί είτε με τις συνέπειες που έχει το υψηλό επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα (βλέπε χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη και λιγότερες άμεσες ξένες επενδύσεις) είτε με τη σχέση που έχουν μεμονωμένοι παράγοντες (π.χ. απλουστευμένο ή μη θεσμικό πλαίσιο, ταχύτητα απονομής δικαιοσύνης, συναλλαγές με τρίτες χώρες, εταιρική διακυβέρνηση, κλπ) στο επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα.

Αυτό που δεν έχει διερευνηθεί από τη βιβλιογραφία διεθνώς και αποτελεί αντικείμενο της παρούσας διατριβής είναι κατά πόσο η ύπαρξη ενός κεντρικού φορέα οδηγεί στην μείωση του επιπέδου διαφθοράς σε μία χώρα. Συγκεκριμένα, η υπόθεση που εξετάζεται στην παρούσα διατριβή είναι η εξής:

H1: η ύπαρξη ενός κεντρικού φορέα οδηγεί στη βελτίωση της θέσης μίας χώρας στην κατάταξη αξιολόγησης της διαφθοράς, δηλαδή στην μείωση του επιπέδου της διαφθοράς.

Περαιτέρω, στην παρούσα διατριβή αναλύεται και ο βαθμός επίδρασης μιας σειράς χαρακτηριστικών που διαθέτει ο κεντρικός φορέας στην αξιολόγηση του επιπέδου της διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα.

Η ιδέα για την παρούσα ανάλυση προέκυψε από το γεγονός ότι παρατηρώντας διαχρονικά τις χώρες που καταλαμβάνουν τις δέκα πρώτες θέσεις, σύμφωνα με την αξιολόγηση της Διεθνούς Διαφάνειας (CPI Score) και της Παγκόσμιας Τράπεζας

(Governance Index) παρατηρείται ότι η πλειοψηφία αυτών δεν διαθέτει κεντρικό φορέα για τη διαχείριση των υποθέσεων διαφθοράς.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα διατριβή προήλθαν από το Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας (CPI Score) για την περίοδο από 1998 μέχρι και το 2018. Σημειώνεται ότι όπως αναφέρθηκε ανωτέρω ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ των τριών δημοφιλέστερων δεικτών (Διεθνής Διαφάνεια, Παγκόσμια Τράπεζα, PRS Group) ισούται σχεδόν με 1, συνεπώς η επιλογή ενός εκ των τριών δεικτών δεν επηρεάζει τα εμπειρικά αποτελέσματα (Treisman 2007).

Το δείγμα περιλαμβάνει 180 χώρες που έχουν αξιολογηθεί από τη Διεθνή Διαφάνεια κατά τα έτη 1998-2018, με έτος αναφοράς το 2018. Στον Πίνακα 5 παρουσιάζεται ο συνολικός αριθμός των χωρών ανά έτος για τις οποίες υπάρχουν βαθμολογίες για όλη την περίοδο 1998-2018, με έτος αναφοράς το 2018. Σημειώνεται ότι το σύνολο των 180 χωρών που έχει αξιολογηθεί από τη Διεθνή Διαφάνεια το 2018 δεν διαθέτει βαθμολογία για το σύνολο της υπό εξέταση περιόδου (1998-2018), καθώς διαχρονικά μεταβάλλεται το δείγμα των χωρών που αξιολογεί η Διεθνή Διαφάνεια.

Πίνακας 5: Αριθμός χωρών που αξιολογήθηκαν από Διεθνή Διαφάνεια 1998-2018 και για τις οποίες υπάρχουν βαθμολογίες καθόλη τη χρονική περίοδο

Έτος	Αριθμός χωρών που αξιολογήθηκαν (έτος αναφοράς 2018)
2018	180
2017	180
2016	176
2015	168
2014	174
2013	176
2012	175
2011	175
2010	168
2009	170
2008	165
2007	163
2006	154
2005	149
2004	137
2003	124
2002	96
2001	85
2000	85

1999	92
1998	81

Πηγή: *Transparency International*

Αναφορικά με τη γεωγραφική διασπορά των χωρών που αξιολογήθηκαν, το μεγαλύτερο ποσοστό (27,22% ή 49 χώρες) προέρχεται από την υποσαχάρια περιοχή της Αφρικής και ακολουθεί η ήπειρος της Αμερικής με 17,78% (32 χώρες), η Ασία-Ωκεανία και η Δυτική Ευρώπη-Ευρωπαϊκή Ένωση με ποσοστό 17,22% η κάθε μία (31 χώρες), η ανατολική Ευρώπη και Κεντρική Ασία με 10,56% (19 χώρες) και τελευταία είναι η Μέση Ανατολή και Νότια Αφρική με ποσοστό 10% (18 χώρες).

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα πιο πρόσφατα χρόνια η Διεθνής Διαφάνεια έχει προβεί σε περισσότερες αξιολογήσεις χωρών σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Άλλωστε, με βάση τα δεδομένα της Διεθνούς Διαφάνειας προκύπτει ότι ο αριθμός των χωρών που έχουν αξιολογηθεί αυξάνεται διαχρονικά, παραμένοντας τα τελευταία χρόνια σχεδόν σταθερός σε 180 χώρες, όπως παρουσιάζεται κατωτέρω (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: Συνολικός αριθμός χωρών που αξιολογήθηκαν από τη Διεθνή Διαφάνεια για την περίοδο 1998-2018

Έτος	Αριθμός χωρών που αξιολογήθηκαν
2018	180
2017	180
2016	176
2015	168
2014	175
2013	177
2012	176
2011	183
2010	178
2009	180
2008	180
2007	180
2006	163
2005	159
2004	147
2003	133
2002	102
2001	91
2000	90
1999	99
1998	85

Πηγή: *Transparency International*

Το σύνολο των χωρών που έχουν χρησιμοποιηθεί στο δείγμα παρουσιάζεται στον Πίνακα Α1 του Παραρτήματος. Στον Πίνακα Α1 παρουσιάζεται για κάθε χώρα η ονομασία του κεντρικού φορέα, ο ιστότοπος του κεντρικού φορέα, οι αρμοδιότητες που έχει, η κατηγορία στην οποία ανήκει (εάν είναι ανεξάρτητος ή εάν υπάγεται σε κάποιο άλλο φορέα και το είδος αυτού) και το έτος ίδρυσής του. Σημειώνεται ότι οι αρμοδιότητες ενός φορέα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες τις οποίες μπορεί να διαθέτει ένας φορέας σωρευτικά ή κάποιων εκ των τριών: α) πρόληψη, β) καταστολή, γ) εκπαίδευση δ) συντονισμός και ε) συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Η κατηγορία στην οποία ανήκει διακρίνεται στις εξής υπο-κατηγορίες: α) ανεξάρτητος, β) δικαιοσύνη-εισαγγελία, γ) αστυνομία, δ) συμβουλευτικό, ε) κυβέρνηση.

Ειδικότερα, για τη δημιουργία της βάσης δεδομένων, όπως αυτή παρουσιάζεται στον Πίνακα Α1 του Παραρτήματος, αναζητήθηκε μέσω διαδικτύου εάν υπάρχει φορέας κατά της διαφθοράς για κάθε χώρα που περιλαμβάνεται στο δείγμα. Πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη ή μη φορέα κατά της διαφθοράς αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα του φορέα, τους ετήσιους απολογισμούς του φορέα, την πράξη σύστασης και το έτος ίδρυσής του, την ιστοσελίδα κάθε κυβέρνησης και το θεσμικό πλαίσιο. Σημειώνεται ότι δεν κατέστη εφικτό να βρεθούν στοιχεία για τις παρακάτω 11 χώρες: Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Σάντα Λουκία (Saint Lucia), Μπελαρούς, Νησιά του Σολομώντα, Τουρκία, Μπενίν, Γκάμπια, Αλβανία, Μεξικό, Τουρκμενιστάν και Σομαλία. Επομένως, τα δεδομένα που αναλύονται κατωτέρω προέρχονται από 169 χώρες σε σύνολο 180 χωρών που έχουν αξιολογηθεί από τη Διεθνή Διαφάνεια.

Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της διατομής (cross sectional analysis) και για το λόγο αυτό τα δεδομένα δεν επηρεάζονται από την αλλαγή μεθοδολογίας που πραγματοποίησε η Διεθνή Διαφάνεια το 2012 στον υπολογισμό του Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς.

Από την ανάλυση των δεδομένων, όπως αναλυτικά περιγράφονται παρακάτω, προκύπτει ότι η ύπαρξη ενός κεντρικού φορέα καταπολέμησης της διαφθοράς βελτιώνει τη θέση μιας χώρας, σε στατικά σημαντικό επίπεδο.

7.1. Ανάλυση δεδομένων

Όπως αναλυτικά περιγράφηκε από την ανασκόπηση της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, το σύνολο των ακαδημαϊκών ευρημάτων έχει επικεντρωθεί σε παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα εξετάζοντας μεταξύ

άλλων, τις άμεσες ξένες επενδύσεις, τις συναλλαγές με το εξωτερικό, το επίπεδο της δημοκρατίας και οικονομικής ανάπτυξης κ.α. Ωστόσο, από την ακαδημαϊκή κοινότητα δεν έχει ερευνηθεί ακόμα εάν η ύπαρξη ενός κεντρικού φορέα βελτιώνει τη θέση μιας χώρας σε κατάταξη και βαθμολογία, δηλαδή εάν η ύπαρξη ενός κεντρικού φορέα κατά της διαφθοράς μειώνει το επίπεδο της διαφθοράς σε μία χώρα.

Αντικείμενο της παρούσας εμπειρικής μελέτης είναι να ελεγχθεί εάν η ύπαρξη ενός κεντρικού φορέα κατά της διαφθοράς μειώνει το επίπεδο διαφθοράς ή εάν είναι μη στατιστικά σημαντικό.

H₀: Η ύπαρξη κεντρικού φορέα κατά της διαφθοράς μειώνει το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα.

H₁: Η ύπαρξη κεντρικού φορέα κατά της διαφθοράς δεν μειώνει το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα.

Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των δεδομένων που ακολουθούν είναι:

$$\text{CPI Score } 2018_i = \alpha + b_1 * \text{Treatment}_i + b_2 * \text{CPI Score } 2006_i + \varepsilon_i$$

όπου η μεταβλητή Treatment_i λαμβάνει κάθε φορά την τιμή της μεταβλητής που ελέγχεται, όπως αναλύεται κατωτέρω, για τη χώρα i . Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι χρησιμοποιείται ως σταθερή μεταβλητή η βαθμολογία για το έτος 2006 (CPI Score 2006) προκειμένου να ελεγχθεί το πρόβλημα της ενδογένεσης (endogeneity) και της αντίστροφης αιτιότητας (reverse causality). Συγκεκριμένα, η εισαγωγή σταθερής μεταβλητής στο μοντέλο εξασφαλίζει ότι το CPI Score του 2018 δεν επηρεάζει την τιμή Treatment_i , δηλαδή την πιθανότητα χώρες που έχουν συστηματικά υψηλότερες ή χαμηλότερες τιμές του CPI Score να είναι πιο πιθανόν ή λιγότερο πιθανόν να δημιουργήσουν αρμόδιους φορείς για τη διαφθορά. Όμοια αποτελέσματα εξήχθησαν και όταν χρησιμοποιήθηκαν σαν μεταβλητή ελέγχου (control variable) οι βαθμολογίες CPI Score των ετών 2004, 2005, 2007 ή 2008. Συνεπώς, η επιλογή της μεταβλητής που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του συντελεστή b_2 δεν επηρεάζει τα αποτελέσματα.

Επίσης, στην ανάλυση των δεδομένων ελέγχθηκε το συστηματικό σφάλμα επιλογής²⁴ (selection bias) που σημαίνει ότι το μοντέλο που επιλέχθηκε είναι

²⁴ Όταν το υπό εξέταση δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού.

αντιπροσωπευτικό του τι συμβαίνει στο σύνολο του πληθυσμού. Ωστόσο, πριν την εξαγωγή συμπερασμάτων με τη μέθοδο της ανάλυσης διατομής (cross sectional analysis) κατά πόσο η ύπαρξη ή μη ενός συντονιστικού φορέα μειώνει το επίπεδο διαφθοράς, είναι σημαντικό να εξεταστούν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο διαφθοράς μιας χώρας. Για το λόγο αυτό στην ανάλυση των δεδομένων ελέγχθηκε για κάθε χώρα το επίπεδο ελευθερίας του τύπου²⁵, το κατά κεφαλή ΑΕΠ²⁶, η απονομή δικαιοσύνης²⁷ και το επίπεδο δημοκρατίας²⁸ που επικρατεί σε κάθε χώρα.

Οι μεταβλητές που εξετάζονται στην παρούσα διατριβή (τιμές που λαμβάνει η μεταβλητή Treatment) είναι οι κάτωθι (η κωδικοποίηση παρουσιάζεται συγκεντρωτικά ανά χώρα στον Πίνακα Α3 του Παραρτήματος):

- Authority (no single authority=1, single authority=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που μία χώρα δεν διαθέτει κάποιο συγκεκριμένο φορέα καταπολέμησης της διαφθοράς και στην αντίθετη περίπτωση, δηλαδή που διαθέτει φορέα κατά της διαφθοράς λαμβάνει την τιμή 0.

Στην περίπτωση που μία χώρα διαθέτει κεντρικό φορέα, έχει πραγματοποιηθεί η ακόλουθη κωδικοποίηση αρμοδιοτήτων:

- Coordination (exists coordination=1, no coordination=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας διαθέτει αρμοδιότητες συντονισμού και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

- Training (training=1, no training=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας κατά της διαφθοράς της χώρας διαθέτει αρμοδιότητες εκπαίδευσης και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

- Prevention (exists prevention=1, no prevention=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας κατά της διαφθοράς διαθέτει αρμοδιότητες πρόληψης και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

- Suppression (exists suppression=1, no suppression=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας κατά της διαφθοράς διαθέτει αρμοδιότητες καταστολής και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

²⁵ Reporters without Borders. Τα δεδομένα προήλθαν από την ιστοσελίδα https://rsf.org/en/ranking_table

²⁶ World Bank Group

²⁷ The World Justice Report. <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjr-rule-law-index-2019/current-historical-data>

²⁸ Democracy Index. https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index

- Consulting (exists consulting=1, no consulting=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας κατά της διαφθοράς διαθέτει συμβουλευτικές αρμοδιότητες και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

Στην περίπτωση που μία χώρα διαθέτει κεντρικό φορέα, δύναται να λάβει τις ακόλουθες τιμές ανάλογα εάν είναι ανεξάρτητος φορέας ή αναφέρεται/αποτελεί μέρος άλλου δημόσιου φορέα της χώρας. Οι τιμές που λαμβάνει η τιμή Treatment είναι οι ακόλουθες:

- Independent Authority (independent authority=1, no independent authority=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας κατά της διαφθοράς θεωρείται ανεξάρτητος και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση. Σημειώνεται ότι για τον χαρακτηρισμό ενός φορέα ως ανεξάρτητου ή μη, οι πληροφορίες αντλήθηκαν από τον ιστότοπο του κάθε φορέα, τους ετήσιους απολογισμούς του καθώς και από την ιδρυτική πράξη σύστασης του φορέα.

- Justice-Prosecution (exists =1, other=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση κατά την οποία ο φορέας ανήκει στις εισαγγελικές αρχές, δηλαδή η αρμόδια εισαγγελική αρχή της χώρας διαδραματίζει και τον ρόλο του φορέα καταπολέμησης της διαφθοράς και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

- Police (exists=1, other=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση κατά την οποία ο φορέας περιλαμβάνεται στους κόλπους της αστυνομίας, ήτοι αποτελεί κάποιο ξεχωριστό ή μη τμήμα της αστυνομίας και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

- Government (exists=1, other=0)

Η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 1 στην περίπτωση που ο φορέας αναφέρεται στην κυβέρνηση της χώρας και την τιμή 0 στην αντίθετη περίπτωση.

Από τα ανωτέρω γίνεται κατανοητό ότι σε περίπτωση που μία χώρα έχει λάβει την τιμή 1 στην μεταβλητή Authority, δηλαδή η χώρα δεν διαθέτει μοναδικό φορέα κατά της διαφθοράς, τότε λαμβάνει την τιμή 0 σε όλες τις υπόλοιπες μεταβλητές.

Το σύνολο των κωδικοποιημένων δεδομένων παρουσιάζονται στον Πίνακα A3 του Παραρτήματος.

Πίνακας 7: Στατιστικά στοιχεία δείγματος

Fit Statistics	
R-Square	0.6016
Adjusted R-Square	0.5968

Σύμφωνα με τον Πίνακα 7, ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού του μοντέλου Adjusted R^2 ισούται με 59,68%, που σημαίνει ότι το ποσοστό της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής, που είναι η βαθμολογία το 2018 (CPI Score 2018), εξηγείται κατά 59,68% από το μοντέλο. Συνεπώς, ο Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας (CPI Score) εξηγείται σε υψηλό ποσοστό από το μοντέλο.

Περαιτέρω, τα δεδομένα ελέγχθηκαν για πολυσυγγραμικότητα (multicollinearity) όπου από τον Πίνακα A4 του Παραρτήματος δεν προκύπτει να υπάρχει, παρόλο που σύμφωνα με την οικονομική επιστήμη οι μεταβλητές έχουν την τάση να κινούνται με την ίδια κατεύθυνση. Με άλλα λόγια, σύμφωνα με τον Πίνακα A4 του Παραρτήματος, οι ανεξάρτητες μεταβλητές που εξετάζονται στην παρούσα διατριβή δεν έχουν μεγάλο βαθμό συσχέτισης μεταξύ τους, ήτοι τιμές μεγαλύτερες του 0,7, με εξαίρεση τη σχέση μεταξύ δημοκρατίας και ελευθερίας του τύπου που ο βαθμός συσχέτισης είναι 0,795. Ωστόσο, η σχέση αυτή είναι και η αναμενόμενη καθώς όσο περισσότερο δημοκρατικό είναι το πολίτευμα μιας χώρας τόσο μεγαλύτερη ελευθερία του τύπου επικρατεί.

Στον Πίνακα 8 εξετάστηκε εάν η ύπαρξη κεντρικού φορέα επηρεάζει τη βαθμολογία κάθε χώρας διατηρώντας ως μεταβλητή τη βαθμολογία για το έτος 2018 (CPI Score 2018).

Πίνακας 8: Έλεγχος σημαντικότητας για την ύπαρξη ανεξάρτητου φορέα

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	7,63	1,85	4,12	0,00
Authority	4,50	1,77	2,55	0,01
CPI_Score_2004	0,80	0,02	32,70	0,00

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	6,65	1,74	3,81	0,00
Authority	4,55	1,68	2,71	0,01
CPI_Score_2005	0,81	0,02	33,81	0,00

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	5,72	1,58	3,62	0,00
Authority	5,61	1,47	3,83	0,00
CPI_Score_2006	0,82	0,02	35,64	0,00

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	5,65	1,30	4,36	0,00
Authority	4,25	1,14	3,74	0,00
CPI_Score_2007	0,85	0,02	43,96	0,00

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	5,72	1,27	4,49	0,00
Authority	3,96	1,14	3,47	0,00
CPI_Score_2008	0,85	0,02	45,69	0,00

Από τα ανωτέρω αποτελέσματα προκύπτει ότι η ύπαρξη κεντρικού φορέα βελτιώνει την αξιολόγηση της χώρας, δηλαδή μειώνει το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο ($t\text{-stat} > |2|$).

Σύμφωνα με την έρευνα του Treisman (2000) το επίπεδο της δημοκρατίας που επικρατεί σε μία χώρα επιδρά θετικά στην μείωση του επιπέδου διαφθοράς που υπάρχει σε αυτή. Ανάλογος δείκτης του επιπέδου της δημοκρατίας που επικρατεί σε μία χώρα είναι και η ελευθερία του τύπου, δηλαδή οι πιο δημοκρατικές χώρες χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ελευθερία του τύπου σε αντίθεση με τις λιγότερο δημοκρατικές χώρες. Αντίστοιχα, ο Kaufmann (2000) μελετώντας τη θετική σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης μίας χώρας και του επιπέδου διαφθοράς που επικρατεί (όσο μεγαλύτερη η οικονομική ανάπτυξη τόσο μικρότερο το επίπεδο της διαφθοράς) εξέτασε ότι μεταξύ άλλων παραγόντων που ενισχύουν το επίπεδο διαφάνειας σε μία χώρα είναι και η ελευθερία του τύπου. Παράλληλα, οι Brunetti & Weder (2003) απέδειξαν στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ ελευθερίας του τύπου και επιπέδου διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα. Ειδικότερα, όσο μεγαλύτερη ελευθερία του τύπου υπάρχει τόσο μικρότερη είναι η διαφθορά στην εν λόγω χώρα, αναγνωρίζοντας την ελευθερία του τύπου ως ένα σημαντικό παράγοντα ελέγχου της διαφθοράς και λογοδοσίας. Το ανωτέρω μπορεί να γίνει αντιληπτό καθώς μεγαλύτερη ελευθερία του τύπου συνεπάγεται μεγαλύτερη πληροφόρηση του κοινού αναφορικά με τη δράση της δημόσιας διοίκησης και άρα οδηγεί και σε μεγαλύτερη λογοδοσία και διαφάνεια. Τα ευρήματα του Kaufmann (2000) και των

Brunetti & Weder (2003) επιβεβαιώθηκαν αρκετά χρόνια αργότερα και από την έρευνα των Hombach & Sellhorn (2018).

Με δεδομένο ότι το επίπεδο της διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα επηρεάζεται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες, όπως περιγράφηκε αναλυτικά στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας της παρούσας διατριβής, εξετάστηκαν και οι παράμετροι του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της ελευθερίας του τύπου και του δείκτη δημοκρατίας, εάν επηρεάζουν την επίδραση που έχει η ύπαρξη κεντρικού φορέα στο επίπεδο διαφθοράς μιας χώρας.

Στους Πίνακες 9, 10 και 11 που ακολουθούν παρουσιάζονται τα στατιστικά ευρήματα όταν λαμβάνεται υπόψη το κατά κεφαλή ΑΕΠ (μεταβλητή *lgdp*), η ελευθερία του τύπου (*press freedom 2018*) και το επίπεδο της δημοκρατίας (*democracy index 2018*).

Πίνακας 9: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας με ανεξάρτητη μεταβλητή το κατά κεφαλή ΑΕΠ

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	-4,49	7,03	-0,64	0,52
Authority	4,64	1,50	3,09	0,00
Lgdp	1,43	0,91	1,57	0,12
CPI_Score_2006	0,76	0,04	18,55	0,00

Πίνακας 10: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας με ανεξάρτητη μεταβλητή την ελευθερία του τύπου

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	15,74	2,92	5,39	0,00
Authority	4,00	1,34	2,98	0,00
Press_freedom_2018	-0,18	0,05	-3,37	0,00
CPI_Score_2006	0,75	0,03	27,28	0,00

Πίνακας 11: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας με ανεξάρτητη μεταβλητή το επίπεδο δημοκρατίας

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	2,02	1,81	1,12	0,26
Authority	3,21	1,29	2,49	0,01
Democracy_Index_2018	1,82	0,42	4,35	0,00
CPI_Score_2006	0,70	0,03	21,48	0,00

Από τα ανωτέρω αποτελέσματα προκύπτει ότι τα συμπεράσματα παραμένουν τα ίδια, δηλαδή η ύπαρξη κεντρικού φορέα βελτιώνει τη θέση της χώρας στην αξιολόγηση του επιπέδου διαφθοράς, ακόμα και όταν λαμβάνουμε υπόψη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, την ελευθερία του τύπου και το επίπεδο δημοκρατίας. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η ελευθερία του τύπου έχει αρνητικό πρόσημο καθώς έχει αντίστροφη βαθμολογία, δηλαδή υψηλότερη βαθμολογία προς το 100 σημαίνει λιγότερη ελευθερία του τύπου. Ο λόγος που οι εν λόγω μεταβλητές εξετάζονται ξεχωριστά και δεν εξετάστηκαν στην ίδια παλινδρόμηση είναι ότι έχουν υψηλό βαθμό πολυσυγραμμικότητας (multicollinearity).

Στον Πίνακα 12 παρουσιάζονται τα στατιστικά ευρήματα για τις χώρες εκείνες που υπάρχει κεντρικός φορέας και η επίδραση που έχει στο επίπεδο διαφθοράς ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει. Ειδικότερα, οι κατηγορίες που εξετάστηκαν είναι οι εξής: α) ανεξάρτητος, β) δικαιοσύνη/εισαγγελία, γ) αστυνομία και δ) κυβέρνηση.

Πίνακας 12: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας ανάλογα με το φορέα που υπάγεται

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	5,90	1,66	3,55	0,00
Independent_Authority_	5,75	1,60	3,59	0,00
Justice_Prosecution_	6,66	2,08	3,20	0,00
Police_	9,79	3,41	2,87	0,00
Government_	3,83	1,60	2,39	0,02
CPI_Score_2006	0,81	0,03	32,32	0,00

Με βάση τα ανωτέρω ευρήματα προκύπτει ότι ανεξάρτητα της κατηγορίας στην οποία ανήκει ο φορέας, αυτός (ο φορέας δηλαδή) επιδρά θετικά στην αξιολόγηση της χώρας, ήτοι μειώνει το επίπεδο διαφθοράς, σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη επίδραση στην μείωση του επιπέδου διαφθοράς υπάρχει όταν ο φορέας ανήκει στην αστυνομία (9,79) που σημαίνει ότι στην κλίμακα του 100 η ύπαρξη κεντρικού φορέα κατά της διαφθοράς στην αστυνομία βελτιώνει τη θέση της χώρας κατά 9,79 μονάδες. Ακολουθεί η ύπαρξη φορέα στο χώρο της δικαιοσύνης που βελτιώνει τη θέση της χώρας κατά 6,66 μονάδες, η ύπαρξη ανεξάρτητου φορέα βελτιώνει τη θέση της χώρας κατά 5,75 μονάδες ενώ τελευταία στην επίδραση είναι η ύπαρξη κεντρικού φορέα που

λογοδοτεί στην κυβέρνηση και ελέγχεται από τον Πρωθυπουργό (3,83). Τα ανωτέρω ευρήματα είναι συμβατά με την έρευνα του Kaufman (2010).

Ακολούθως, εξετάστηκαν τα στατιστικά ευρήματα με βάση τις αρμοδιότητες που έχει ο κεντρικός φορέας. Οι αρμοδιότητες κατηγοριοποιήθηκαν στις εξής κατηγορίες: συντονισμός, εκπαίδευση, πρόληψη, καταστολή, συμβουλευτική. Τα ευρήματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 13.

Πίνακας 13: Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας ανάλογα με τις αρμοδιότητες

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	6,95	1,56	4,46	0,00
Coordination_	1,51	2,24	0,67	0,50
Training_	-0,91	1,72	-0,53	0,60
Prevention_	1,23	1,55	0,80	0,43
Supression_	3,84	1,38	2,79	0,01
Consulting_	-0,48	4,26	-0,11	0,91
CPI_Score_2006	0,82	0,02	37,99	0,00

Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι οι αρμοδιότητες που έχει ένας φορέας είναι στατιστικά μη σημαντικός παράγοντας, δηλαδή δεν επηρεάζει το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα. Εξάιρεση αποτελεί η αρμοδιότητα της καταστολής, όπου η μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική (t-stat=2,79), που σημαίνει ότι οι χώρες που διαθέτουν φορείς με κατασταλτικές αρμοδιότητες βελτιώνουν την αξιολόγηση της χώρας στο θέμα της διαφθοράς κατά 3,84 μονάδες στην κλίμακα του 100. Στο σημείο αυτό υπενθυμίζεται ότι η βαθμολόγηση μίας χώρας έχει να κάνει με την εκτίμηση που έχουν οι πολίτες για το επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή και όχι με το πραγματικό επίπεδο της διαφθοράς που υπάρχει. Επομένως, με βάση τα ανωτέρω, οι πολίτες εκτιμούν ότι η κατασταλτική αρμοδιότητα ενός φορέα μειώνει το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα τους.

Ένας διαφορετικός τρόπος να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της δημιουργίας φορέων για την αντιμετώπιση της διαφθοράς είναι να ελεγχθεί η μεταβλητότητα του CPI Score μέσα σε μία χώρα διαχρονικά, για όλη την περίοδο ελέγχου (1998-2018). Η διαφορά αυτή της μεθοδολογίας σε σχέση με την προηγούμενη είναι ότι τώρα η επίδραση της δημιουργίας κεντρικού φορέα εκτιμάται με βάση τη διαχρονική μεταβλητότητα του CPI Score σε μία χώρα ενώ στο προηγούμενο μοντέλο εκτιμάται με βάση την διαφορά του CPI Score μεταξύ χωρών

σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Για να γίνει αυτό δημιουργήθηκαν panel data λαμβάνοντας υπόψη όλες τις χώρες και όλες τις χρονιές όπου υπήρχαν δεδομένα και εκτιμήθηκε το κάτωθι panel model

$$CPI\ Score_{it} = b_1 * Effect_{it} + b_2 * Effect_{it} * Low\ Cpi_i + a_i + \gamma_t$$

όπου

$CPI\ Score_{it}$ είναι η βαθμολογία διαφθοράς για τη χώρα i τη χρονιά t .

$Effect_{it}$ παίρνει την τιμή 1 για τη χώρα i τη χρονιά t εάν η χώρα i εκείνη τη χρονιά έχει κεντρικό φορέα για τη διαφθορά ή αλλιώς παίρνει την τιμή μηδέν.

$Low\ Cpi_i$ παίρνει την τιμή 1 για τη χώρα i αν η χώρα είχε καλύτερο δείκτη διαφθοράς από την μέση τιμή του δείγματος των χωρών πριν από το 2006, δηλαδή παίρνει την τιμή 1 εάν η χώρα i ήταν σε καλύτερη θέση σε σχέση με τον μέσο όρο των βαθμολογιών. Η εν λόγω μεταβλητή παίρνει την τιμή μηδέν εάν η χώρα i ήταν σε χειρότερη θέση σε σχέση με τον μέσο όρο των βαθμολογιών.

a_i είναι country fixed effects. Αποτελεί ψευδομεταβλητή για τη χώρα i .

γ_t είναι year fixed effects. Αποτελεί ψευδομεταβλητή για τη χρονιά t .

Επομένως, με βάση το ανωτέρω μοντέλο οι χώρες που χαρακτηρίζονται από μεγάλη διαφθορά στο παρελθόν επηρεάζονται μόνο από την μεταβλητή b_1 (αφού η μεταβλητή $Low\ Cpi_i$ λαμβάνει την τιμή μηδέν) ενώ οι χώρες που έχουν μικρότερη διαφθορά επηρεάζονται από το άθροισμα των μεταβλητών $b_1 + b_2$ (αφού η μεταβλητή $Low\ Cpi_i$ λαμβάνει την τιμή 1).

Το σύνολο των τιμών που ελέγχθηκαν ανήλθαν σε 2.595 τιμές. Στον Πίνακα 14 παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία των panel data.

Πίνακας 14: Στατιστικά στοιχεία panel data

Parameter	Estimate	StdErr	tValue	pvalue
Intercept	25,58	0,93	27,63	0,00
Effect	2,26	0,83	2,71	0,01
Effect*low cpi	-4,25	1,53	-2,77	0,01
Country fixed effects	Yes			
Year fixed effects	yes			

Με βάση το ανωτέρω μοντέλο προκύπτει ότι στις χώρες με μεγάλη διαφθορά η δημιουργία κεντρικού φορέα συσχετίζεται με 2,26 μονάδες βελτίωση στην κλίμακα του 100 στα χρόνια μετά τη δημιουργία του φορέα, σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο.

Αντίθετα, η δημιουργία κεντρικού φορέα στις χώρες που χαρακτηρίζονται από χαμηλή διαφθορά μειώνει τη βαθμολογία της χώρας κατά 1,99 ($2,26+(-4,25)$) στην κλίμακα του 100 μετά τη δημιουργία του φορέα, σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο.

Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι: η ύπαρξη φορέα καταπολέμησης της διαφθοράς έχει στατιστικά σημαντικά θετικά αποτελέσματα στη βελτίωση της αξιολόγησης του επιπέδου διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή, όπως εκτιμάται από τους πολίτες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η δημιουργία ενός κεντρικού φορέα σε χώρες που θεωρούνται ως «καθαρές» επηρεάζει αρνητικά την κατάταξη της χώρας, σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο. Μία ερμηνεία σχετικά με την εξήγηση του φαινομένου αυτού θα μπορούσε να είναι ότι οι πολίτες των «καθαρών» χωρών ερμηνεύουν τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου φορέα ως αύξηση του επιπέδου διαφθοράς και για το λόγο αυτό η κυβέρνησή τους προχώρησε στη δημιουργία του φορέα αυτού. Υπενθυμίζεται ότι η αξιολόγηση της διαφθοράς μιας χώρας βασίζεται στην αντίληψη των πολιτών σχετικά με το επίπεδο της διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή και όχι με τις πραγματικές υποθέσεις διαφθοράς.

8. Διαφθορά και Εταιρική Διακυβέρνηση

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα ανωτέρω οι συνέπειες της διαφθοράς σε ένα κράτος έχει πολλαπλές συνέπειες αλλά ταυτόχρονα πηγάζει και από διαφορετικούς παράγοντες. Παραδείγματος χάριν το πολίτευμα που επικρατεί σε μία χώρα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί αυτή, έτσι οι χώρες με δημοκρατικό πολίτευμα τείνουν να έχουν μικρότερα επίπεδα διαφθοράς σε σχέση με χώρες που επικρατούν απολυταρχικά πολιτεύματα, καθώς στην τελευταία περίπτωση οι έννοιες της λογοδοσίας και της διαφάνειας είναι σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα αν όχι ανύπαρκτα.

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις και ο τρόπος του επιχειρείν που επικρατεί σε μία χώρα επηρεάζει και αυτός με τη σειρά του το επίπεδο διαφθοράς. Όπως έχει επισημάνει και ο Γενικός Γραμματέας του ΟΟΣΑ *«ο στόχος είναι να σταματήσει η δωροδοκία. Και αυτό θα συμβεί μόνο εάν οι επιχειρήσεις θέσουν σε εφαρμογή κανόνες αποφυγής δωροδοκίας»*. Συνεπώς, οι κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης που επικρατούν σε μία χώρα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε αυτή. Φυσικά δεν είναι ο μόνος παράγοντας καθώς η διαφθορά αποτελεί ένα πολυσύνθετο πρόβλημα το οποίο συντίθεται από πολλούς παράγοντες. Ωστόσο, στην παρούσα διατριβή έχει επιλεγεί να εξετασθεί το εάν η εταιρική διακυβέρνηση

σχετίζεται με το επίπεδο της διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα, καθώς οι επιχειρήσεις αποτελούν το βασικό πυλώνα της οικονομικής δραστηριότητας. Άλλωστε, ο ολοένα αυξανόμενος ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης αναδείχθηκε και στην πρόσφατη σύνοδο των G20²⁹ στο Νταβός της Ελβετίας τον Ιανουάριο του 2020 κατά την οποία οι ηγέτες των κρατών εξέδωσαν ανακοίνωση³⁰ σύμφωνα με την οποία ο ρόλος της επιχείρησης θα πρέπει να είναι η δημιουργία μακροπρόθεσμης και βιώσιμης ανάπτυξης για το σύνολο των εμπλεκόμενων μερών της. Ειδικότερα, οι ηγέτες των 20 μελών του G20 αποφάσισαν ότι οι στόχοι μιας επιχείρησης θα πρέπει να είναι:

A) Η δημιουργία βιώσιμης ανάπτυξης για το σύνολο των μετόχων, των εργαζόμενων, των προμηθευτών, των πελατών, της κοινωνίας των πολιτών. Στόχος της επιχείρησης θα πρέπει να είναι ο συγκερασμός των ενδιαφερόντων των επιμέρους εμπλεκόμενων μερών με σκοπό την μακροπρόθεσμη και βιώσιμη ανάπτυξη της κοινωνίας ως σύνολο.

B) Στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, η αξιολόγηση μιας επιχείρησης βασίζεται στο βαθμό επίτευξης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων καθώς και στο βαθμό επίτευξης των στόχων καλής διακυβέρνησης.

Γ) Οι επιχειρήσεις που έχουν εξαγωγικό χαρακτήρα ή/και δραστηριοποιούνται μέσω θυγατρικών εταιριών και σε άλλες χώρες θα πρέπει να έχουν μεταξύ άλλων ως στόχο την παγκόσμια ανάπτυξη και τον παγκόσμιο πλούτο. Για το λόγο αυτό οι επιχειρήσεις θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους για την παγκόσμια ανάπτυξη εισφέροντας η κάθε μία τις καλές πρακτικές, τις καινοτομίες και τους πόρους τους.

Με τον όρο εταιρική διακυβέρνηση ορίζουμε το σύνολο των κανόνων που διέπουν μία επιχείρηση ώστε να δραστηριοποιείται με λογοδοσία και διαφάνεια. Σε διεθνές επίπεδο, έχουν αναπτυχθεί σειρά ινστιτούτων τα οποία έχουν διαμορφώσει κανόνες που οφείλει να ακολουθήσει μία εταιρία. Συγκεκριμένα:

- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (United Nations Convention Against Corruption)

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς, η οποία αποτελείται από 10 αρχές εκ των οποίων η δέκατη αρχή προβλέπει ότι οι εταιρίες που συμμετέχουν θα πρέπει να

²⁹ Αποτελεί φόρουμ των 19 μεγαλύτερων σε όρους ΑΕΠ κρατών πλέον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. <https://g20.org/en/Pages/home.aspx>

³⁰ <https://www.weforum.org/agenda/2019/12/davos-manifesto-2020-the-universal-purpose-of-a-company-in-the-fourth-industrial-revolution/>

αναπτύξουν πλέγμα κανόνων και διαδικασιών που να αποτρέπουν τα φαινόμενα διαφθοράς και δωροδοκίας. Περίπου 10.000 επιχειρήσεις είναι ενεργές σε παγκόσμιο επίπεδο στις δράσεις που προβλέπει η Σύμβαση εκ των οποίων οι 56 είναι ελληνικές.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, ο οδηγός για την υλοποίηση της δέκατης αρχής είναι:

A) Δέσμευση της ηγεσίας της επιχείρησης για λειτουργία με διαφάνεια και λογοδοσία.

B) Αξιολόγηση από την εταιρία των κινδύνων εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς.

Γ) Προσδιορισμός των στόχων και της στρατηγικής της εταιρίας.

Δ) Ορισμός και εφαρμογή των κανόνων διαφάνειας και λογοδοσίας.

E) Αξιολόγηση της επιτυχούς εφαρμογής των κανόνων.

Στ) Δημοσίευση της στρατηγικής, των κανόνων και της επιτυχούς εφαρμογής αυτών.

- ΟΟΣΑ Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης (G20/OECD Principles of Corporate Governance)

Οι αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ αποτελούν τη βασική μέθοδο αξιολόγησης συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης σε παγκόσμιο επίπεδο. Αναπτύχθηκαν για πρώτη φορά το 1999 και η τελευταία αναθεώρησή τους πραγματοποιήθηκε το 2015 οπότε και υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο Ηγετών του G20. Σημειώνεται ότι οι Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ εστιάζουν κατά κύριο λόγο στη δημιουργία ενός οδηγού αρχών για εισηγμένες εταιρίες, τόσο του χρηματοπιστωτικού όσο και του μη χρηματοπιστωτικού τομέα. Ειδικότερα, οι Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης αναλύονται σε έξι (6) βασικές κατηγορίες:

- i. Διασφάλιση ενός αποτελεσματικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης.

Η αρχή αναφέρεται στην ανάπτυξη ενός πλαισίου που θα ενισχύει την διαφανή και δίκαιη λειτουργία των αγορών και την αποτελεσματική κατανομή των πηγών. Με άλλα λόγια, η αρχή αναφέρεται στην ανάπτυξη αφενός του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου από την πλευρά των χωρών και αφετέρου του κατάλληλου πλαισίου αρχών λειτουργίας των επιχειρήσεων (όπως π.χ. οι κανόνες δεοντολογίας).

- ii. Διασφάλιση δικαιωμάτων των μετόχων περιλαμβανομένων των μετόχων μειοψηφίας και των αλλοδαπών μετόχων.

Η αρχή αναφέρεται στην ίση μεταχείριση όλων των μετόχων και στην παροχή ίδιας πληροφόρησης. Επιπλέον, είναι υποχρέωση κάθε χώρας να αναπτύξει το κατάλληλο

θεσμικό πλαίσιο έτσι ώστε οι μέτοχοι μειοψηφίας να μπορούν να αναδεικνύουν περιπτώσεις κακοδιαχείρισης.

- iii. Θέσπιση συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης για τους θεσμικούς επενδυτές.

Η αρχή προβλέπει τη λειτουργία συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης για τους θεσμικούς επενδυτές κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καταγράφουν τυχόν ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων όταν ψηφίζουν στις Γενικές Συνελεύσεις των εταιριών που συμμετέχουν στο μετοχικό τους κεφάλαιο.

- iv. Δημιουργία πλούτου για τους μετόχους.

Στόχος της επιχείρησης θα πρέπει να είναι η δημιουργία πλούτου για το σύνολο των μετόχων της. Η υιοθέτηση συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης εξασφαλίζει ότι το Διοικητικό Συμβούλιο και η Διοίκηση ενεργεί προς όφελος των μετόχων της και όχι προς ίδιο όφελος.

- v. Δημοσιότητα και διαφάνεια.

Η υιοθέτηση συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να εξασφαλίζει τη δημοσιοποίηση του συνόλου των πληροφοριών που αφορούν την οικονομική κατάσταση, την ιδιοκτησιακή σύνθεση και τη λειτουργία της επιχείρησης, με διαφάνεια και με ταυτόχρονο τρόπο προς το σύνολο των μετόχων ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα εσωτερικής πληροφόρησης. Στόχος της εταιρικής διακυβέρνησης είναι μεταξύ άλλων η παροχή ίδιας πληροφόρησης με ταυτόχρονο τρόπο σε όλους τους μετόχους για τη λήψη αποφάσεων.

- vi. Αποτελεσματική λειτουργία του Διοικητικού Συμβουλίου.

Το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης δρα προς το συμφέρον της επιχείρησης και των μετόχων της. Για το λόγο αυτό σε αρκετές χώρες έχει υιοθετηθεί το διπλό σύστημα ελέγχου, δηλαδή έχουν διαχωριστεί οι διοικητικές αρμοδιότητες που ασκούνται από το Δ.Σ. σε σχέση με τις αρμοδιότητες ελέγχου που ασκούνται από ανεξάρτητη επιτροπή.

- Διεθνές Κέντρο Εμπορίου (International Chamber of Commerce)

Το Διεθνές Κέντρο Εμπορίου θέσπισε το 2011 έναν οδηγό για την εταιρική υπευθυνότητα και την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Ειδικότερα, ο οδηγός περιλαμβάνει συστάσεις σχετικά με τις συναλλαγές με τρίτα μέρη, με πολιτικά πρόσωπα και κόμματα, την αποδοχή δώρων και παροχών φιλοξενίας, τη σύγκρουση συμφερόντων, την υιοθέτηση πολιτικής μηδενικής ανοχής διακρίσεων κατά την

επιλογή του προσωπικού και την κατάλληλη εκπαίδευση αυτού για μηδενική ανοχή φαινομένων διαφθοράς, τη διαφάνεια και την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Ταυτόχρονα, στον εν λόγω οδηγό περιλαμβάνονται συστάσεις για την ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας, την ανάλυση και διαχείριση κινδύνων και την εν γένει ευθύνη του Δ.Σ. για τη λειτουργία της εταιρίας με ισχυρό σύστημα εταιρικής συμμόρφωσης.

- Συστάσεις Διεθνούς Διαφάνειας

Η Διεθνής Διαφάνεια αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης στην καταπολέμηση της διαφθοράς και τη θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ τους³¹ δημοσίευσε το 2009 ένα κείμενο αρχών στο οποίο περιλαμβάνει τις βασικότερες αρχές εταιρικής διακυβέρνησης που οφείλει μια εταιρία να ακολουθεί. Ειδικότερα, προτείνει:

- i. Οι αμοιβές των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και των διευθυντικών στελεχών θα πρέπει να αποφασίζονται από ανεξάρτητα, μη εκτελεστικά μέλη και θα πρέπει να συνδέονται με συγκεκριμένους στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη της εταιρίας. Οι αποδοχές θα πρέπει να δημοσιεύονται.
- ii. Οι εταιρίες θα πρέπει να δημοσιεύουν τις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης που ακολουθούν και τις μεθόδους καταπολέμησης της διαφθοράς που εφαρμόζουν.
- iii. Οι εταιρίες θα πρέπει να διαθέτουν εξωτερικό ελεγκτή που να πιστοποιεί την τήρηση των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης και την εφαρμογή κανόνων αντιμετώπισης της διαφθοράς καθώς και τα χρηματοοικονομικά τους στοιχεία.
- iv. Οι εταιρίες θα πρέπει να διαθέτουν κανόνες που να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των μετόχων περιλαμβανομένων και των μετόχων μειοψηφίας.
- v. Οι εταιρίες θα πρέπει να εφαρμόζουν κανάλια επικοινωνίας ώστε να ακούγονται οι απόψεις των μετόχων ιδιαίτερα όσον αφορά σε αποφάσεις του Δ.Σ. που αφορούν τους κανόνες αντιμετώπισης της διαφθοράς.
- vi. Οι εταιρίες οφείλουν να εξασφαλίζουν την τήρηση κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης και καταπολέμησης της διαφθοράς στο σύνολο των θυγατρικών τους εταιριών ανεξαρτήτως της χώρας που εδράζουν.
- vii. Οι εταιρίες προτείνεται να θεσπίσουν ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου και αποδοχών.

³¹ X. Wu, 'Corporate Governance and Corruption: A Cross-Country Analysis, International Journal of Policy, Administration and Institutions, 18(2), pp. 151-170

viii. Οι εταιρίες οφείλουν να προστατεύουν τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος με τη θέσπιση κατάλληλης εκπαίδευσης και την υιοθέτηση ειδικής τηλεφωνικής γραμμής για την αναφορά φαινομένων διαφθοράς. Τη σημαντική συμβολή των εργαζομένων στην αποκάλυψη φαινομένων διαφθοράς και απάτης εντός των επιχειρήσεων ανέδειξαν και οι Dyck and Gonzales (2007) σύμφωνα με τους οποίους το μεγαλύτερο ποσοστό των υποθέσεων διαφθοράς (19% επί του δείγματος των εταιριών στις Η.Π.Α. που ανέλυσαν) που αποκαλύπτονται προέρχονται από εργαζόμενους των εταιριών.

- Caux round Table (CrT) principles for Business³²

Ο εν λόγω σύνδεσμος δημιουργήθηκε το 1986 από επιχειρηματίες που προωθούν την ηθική στο χώρο της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το 1994 ο σύνδεσμος διαμόρφωσε τις 7 αρχές ηθικής, οι οποίες έχουν ως εξής:

i. Η επιχείρηση οφείλει, στο πλαίσιο άσκησης των δραστηριοτήτων της, να σέβεται πέραν των μετόχων της και το υπόλοιπο οικοσύστημα (πελάτες, εργαζόμενοι, προμηθευτές, ανταγωνιστές, κοινωνία των πολιτών).

ii. Η επιχείρηση οφείλει να συνεισφέρει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

iii. Η επιχείρηση οφείλει να αναπτύξει εμπιστοσύνη με τους αντισυμβαλλόμενους πέραν των ορίων τήρησης του θεσμικού πλαισίου.

iv. Η επιχείρηση οφείλει να σέβεται τους κανόνες και τις διεθνείς συμβάσεις.

v. Η επιχείρηση οφείλει να υποστηρίζει την ανάπτυξη υπεύθυνης παγκοσμιοποίησης.

vi. Η επιχείρηση οφείλει να σέβεται το περιβάλλον.

vii. Η επιχείρηση οφείλει να αποφεύγει παράνομες δραστηριότητες.

Αντίστοιχα, ο σύνδεσμος έχει αναπτύξει αρχές υπεύθυνης και ηθικής συμπεριφοράς για τις κυβερνήσεις, τους πολίτες, τους πλούσιους πολίτες, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Το σύνολο των αρχών που έχει αναπτύξει ο σύνδεσμος για τις διάφορες πτυχές της κοινωνίας έχουν ως στόχο την ηθική λειτουργία των επιμέρους πτυχών της κοινωνίας και θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι αποτέλεσαν έναν από τους προπομπούς της βιώσιμης ανάπτυξης (sustainability).

- Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)³³

³² <https://www.cauxroundtable.org/principles/>

³³ <https://eiti.org>

Αποτελεί πρωτοβουλία για τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εξόρυξη πετρελαίου, φυσικού αερίου και εν γένει πρώτων υλών. Η βασική παραδοχή της πρωτοβουλίας αυτής αποτελεί το γεγονός ότι οι πρώτες ύλες που βρίσκονται σε μία χώρα αποτελούν πλούτο και ιδιοκτησία όλων των πολιτών της χώρας αυτής. Συνεπώς, η εξόρυξη πρώτων υλών θα πρέπει να πραγματοποιείται με διαφάνεια και λογοδοσία. Στην εν λόγω πρωτοβουλία συμμετέχουν 53 χώρες ενώ στο Διοικητικό Συμβούλιο συμμετέχουν εκπρόσωποι 20 χωρών μαζί με εκπροσώπους των εταιριών και της κοινωνίας των πολιτών με στόχο να λαμβάνονται υπόψη όλες οι πλευρές.

Στο πλαίσιο της διαφάνειας και λογοδοσίας έχουν αναπτυχθεί 7 βασικές αρχές όπου τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν οφείλουν να τηρούν:

i. Έλεγχος των εταιριών από το σύνολο των συμμετεχόντων στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα περιλαμβανομένου των κυβερνήσεων και της κοινωνίας των πολιτών. Η αρχή αυτή περιλαμβάνει τη δέσμευση των κυβερνήσεων, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας των πολιτών στην τήρηση των αρχών της ΕΙΠΙ αλλά και στην ενεργή συμμετοχής τους.

ii. Διαφάνεια στον τρόπο διαχείρισης των εταιριών εξόρυξης ώστε οι μέτοχοι και οι πολίτες να κατανοούν το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με τις εξορύξεις, τον τρόπο απόκτησης συμβολαίων εξόρυξης από τις επιχειρήσεις και τον ρόλο της πολιτείας. Ειδικότερα, η αρχή αυτή περιλαμβάνει τη διαφάνεια στον τρόπο απόδοσης στις επιχειρήσεις συμβολαίων εξόρυξης, την ύπαρξη ξεκάθαραυ θεσμικού πλαισίου αναφορικά με τα εν λόγω συμβόλαια, την καταχώρηση αυτών και την ανακοίνωση των πραγματικών δικαιούχων καθώς και τυχόν συμμετοχή δημοσίων επιχειρήσεων (επιχειρήσεων που συμμετέχει το κράτος) θα πρέπει να γίνεται με διαφανή τρόπο.

iii. Διαφάνεια στον τρόπο εξόρυξης και δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες εξόρυξης, παραγωγής και εξαγωγών.

iv. Δημοσίευση πληροφοριών αναφορικά με τις δαπάνες των επιχειρήσεων και τα έσοδα του κράτους από τις δραστηριότητες εξόρυξης.

v. Δημοσίευση πληροφοριών αναφορικά με τα έσοδα του κράτους και τον τρόπο κατανομής τους.

vi. Δημοσίευση πληροφοριών από τις επιχειρήσεις αναφορικά με τις δράσεις τους και τη συνεισφορά τους στην κοινωνία και στο περιβάλλον.

vii. Δημοσίευση πληροφοριών με τρόπο που να γίνεται κατανοητό από τους λοιπούς συμμετέχοντες στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα. Οι

πληροφορίες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες στο κοινό και με τρόπο που να γίνεται κατανοητό.

- Transparent Agents and Contracting Entities (TrACE)³⁴

Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη δράση αυτή έχουν ως στόχο την άσκηση δραστηριοτήτων τους με βάση τους κανόνες ηθικής και σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης της απάτης. Στόχος της δράσης είναι η υποβοήθηση των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη των κατάλληλων συστημάτων εταιρικής συμμόρφωσης με στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση φαινομένων απάτης.

- World Bank institute fighting Corruption initiative

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελεί έναν από τους πρωτοπόρους οργανισμούς στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη στην πρόληψη και καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς και απάτης. Μάλιστα, θεωρεί ότι η διαφθορά αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες φτώχειας, καθώς σύμφωνα με μελέτες της, οι πιο φτωχοί φέρουν το μεγαλύτερο οικονομικό κόστος φαινομένων διαφθοράς. Για το λόγο αυτό η καταπολέμησή της αποτελεί βασικό παράγοντα προκειμένου να καταπολεμηθεί η φτώχεια σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό η Παγκόσμια Τράπεζα για πάνω από 20 χρόνια εργάζεται συμβουλευτικά προς τις χώρες προκειμένου να αναπτύξουν δράσεις για την πρόληψη και καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς. Συγκεκριμένα, έχει αναπτύξει διεθνείς κανόνες και πρακτικές και συμβουλεύει τις χώρες σχετικά με την υλοποίηση αυτών. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Αρχές συμμετοχής των πολιτών στις δημοσιονομικές πολιτικές (Principles of Public Participation in Fiscal Policies)

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι προϋπολογισμοί των κρατών θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στους πολίτες, να παρέχουν πλήρη στοιχεία, να αφορούν το σύνολο των πολιτών χωρίς διακρίσεις, να δίνεται η δυνατότητα υποβολής προτάσεων από τους διάφορους κοινωνικούς εταίρους, να δίνεται επαρκής χρόνος για διαβούλευση, να παρέχεται το σύνολο της πληροφόρησης πίσω από κάθε δημοσιονομική απόφαση, να εξασφαλίζεται η αναλογικότητα και η βιώσιμη ανάπτυξη, να εξασφαλίζεται η διαφάνεια των συστημάτων λογοδοσίας, καθώς και να αναφέρονται τα συμφέροντα των διαφόρων κοινωνικών εταίρων που λαμβάνουν μέρος στη διαβούλευση.

³⁴ <https://www.traceinternational.org>

- Ανοικτά δεδομένα για τις δημόσιες συμβάσεις (Open Contracting Data Standard)

Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να υπάρχουν στη δημοσιότητα πλήρη στοιχεία και υποστηρικτικά έγγραφα των δημοσίων συμβάσεων που καταρτίζονται. Σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι δημόσιες συμβάσεις αγγίζουν τα 9,5 τρις. δολάρια ετησίως. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα από το 2010 έχει υιοθετήσει ανάλογη πρωτοβουλία αναπτύσσοντας το ηλεκτρονικό σύστημα ‘Διαύγεια’ στο οποίο αναρτάται το σύνολο των δαπανών και λοιπών κανονιστικών αποφάσεων της δημόσιας διοίκησης.

Πέρα των ανωτέρω, η Παγκόσμια Τράπεζα βοηθά τα κράτη στη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες και δράσεις αναφορικά με τη διαφάνεια και τη λογοδοσία στην εκμετάλλευση των πρώτων υλών μιας χώρας προς όφελος των πολιτών της, όπως η πρωτοβουλία EITI, που περιγράφεται ανωτέρω, η πρωτοβουλία ‘Publish what you pay’³⁵, η οποία και αυτή αναφέρεται στη διαφανή αξιοποίηση των πρώτων υλών μιας χώρας και η πρωτοβουλία Fisheries Transparency Initiative³⁶, η οποία αναφέρεται στην βιώσιμη εκμετάλλευση της αλιείας.

Επιπλέον, η Παγκόσμια Τράπεζα βοηθά τα κράτη μέλη στην εκπόνηση μελετών ανάλυσης κινδύνου προκειμένου να καταγραφούν οι τομείς υψηλού ρίσκου εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς ενώ σε συνεργασία με το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC) έχει αναπτύξει την πρωτοβουλία StAR (Stolen Asset Recovery Initiative) με σκοπό την ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών και την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων από φαινόμενα διαφθοράς. Η πρωτοβουλία αυτή έχει αφενός σκοπό να βοηθήσει τα κράτη να δημιουργήσουν τις κατάλληλες δομές και διαδικασίες για την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων από υποθέσεις διαφθοράς και αφετέρου χρησιμεύει ως πλατφόρμα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών.

Το 2016 η Παγκόσμια Τράπεζα ανανέωσε τις Αρχές της στο πλαίσιο της Συνόδου για την καταπολέμηση της διαφθοράς που έλαβε χώρα στο Ηνωμένο Βασίλειο ανακοινώνοντας τα κάτωθι:

³⁵ <https://www.pwyp.org>

³⁶ <http://fisheriestransparency.org>

- Θα συνεχίσει την παροχή τεχνογνωσίας στα κράτη προκειμένου να αναπτύξουν δράσεις για την ενίσχυση της διαφάνειας και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

- Θα ενισχύσει την πρωτοβουλία StAR για την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων από υποθέσεις διαφθοράς ενώ θα ενισχύσει την παροχή τεχνογνωσίας στα κράτη για την αποτελεσματική υλοποίηση των δράσεων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, σύμφωνα με τις συστάσεις της Financial Action Task Force (FATF).

- Θα διευρύνει την έρευνα στους τομείς της φορολογικής αναμόρφωσης για μεγαλύτερη διαφάνεια, της καταπολέμησης των παράνομων χρηματοροών, της μεταρρύθμισης των δημοσίων συμβάσεων και της αποτροπής εταιριών που εμπλέκονται σε υποθέσεις διαφθοράς από τη συμμετοχή σε δημόσιους διαγωνισμούς.

Ταυτόχρονα, το 2018 στο 18^ο Διεθνές Συνέδριο κατά της διαφθοράς που έλαβε χώρα στη Δανία, η Παγκόσμια Τράπεζα, πρόσθεσε και τις κατωτέρω δεσμεύσεις:

- Ενίσχυση της δημόσιας πληροφόρησης και των ανοικτών δεδομένων προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια και η λογοδοσία προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στις κυβερνήσεις, εκμεταλλευόμενοι τις τεχνολογικές εξελίξεις.

- Θα διευρύνει τις μελέτες της στα κράτη προκειμένου να καταγραφούν οι ιδιαιτερότητες κάθε χώρας προκειμένου να αναπτυχθούν τα κατάλληλα συστήματα αντιμετώπισης διαφθοράς.

- Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στην ανάπτυξη των κατάλληλων εργαλείων για την πρόληψη φαινομένων διαφθοράς στον τομέα των υποδομών.

- Έμφαση επίσης θα δοθεί στην ανάπτυξη του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

- Θα ενισχυθεί η εκπαίδευση των ενδιαφερομένων μερών στην πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς.

- Θα ενισχυθεί η ανάπτυξη συστημάτων κανονιστικής συμμόρφωσης ιδιαίτερα για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τις αναδυόμενες αγορές.

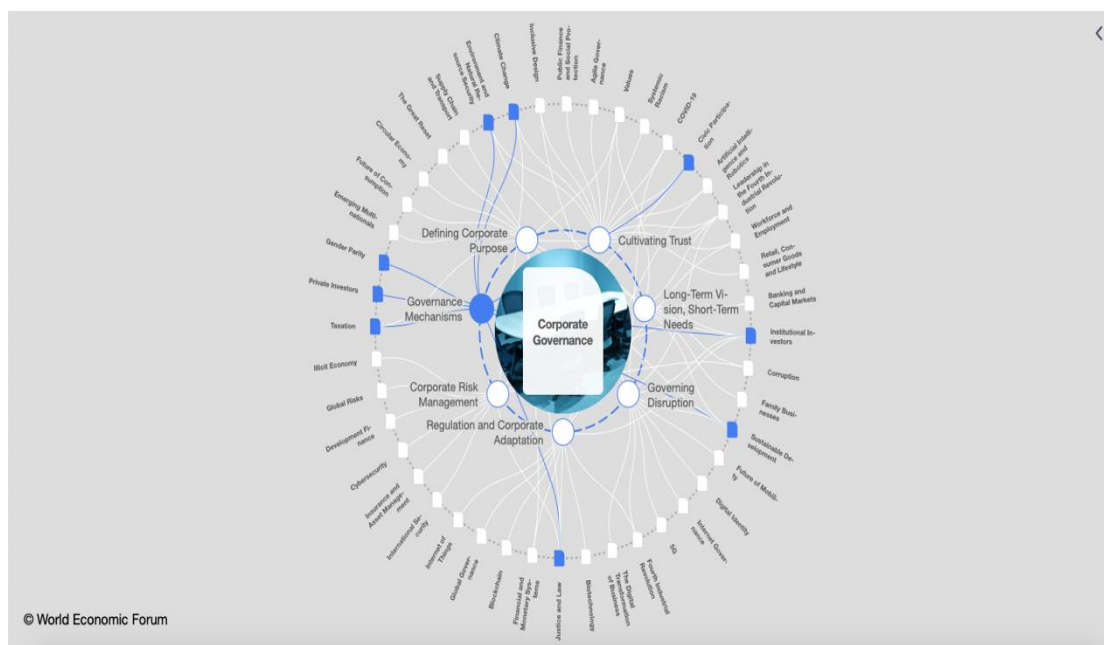
- World Economic forum-partnering Against Corruption initiative (pACi)³⁷

³⁷ <https://www.weforum.org/communities/partnering-against-corruption-initiative>

Η πλατφόρμα ιδρύθηκε το 2004 και αποτελεί έναν από τους πιο γνωστούς οδηγούς των διοικήσεων των επιχειρήσεων στην καταπολέμηση της διαφθοράς και η οποία πραγματοποιεί τέσσερα (4) συνέδρια ετησίως, στα οποία οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα ανταλλαγής ιδεών και καλών πρακτικών σε όλους τους τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, τον Ιούνιο του 2020 δημοσιεύτηκε ο οδηγός ολοκληρωμένης εταιρικής διακυβέρνησης λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις που προκάλεσε η πανδημία covid-19 σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και τις εξελίξεις που φέρνει η βιομηχανική επανάσταση 4.0, οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης, η στροφή της εταιρικής διακυβέρνησης στον προσδιορισμό μετρήσιμων στόχων της διοίκησης για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων έναντι βραχυπρόθεσμης, ενοποιώντας και ευθυγραμμίζοντας τα συμφέροντα των μετόχων και των λοιπών ενδιαφερομένων μερών μέσω των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα που πραγματοποίησε για λογαριασμό του World Economic Forum το πανεπιστήμιο IESE και το πανεπιστήμιο Navarra σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την εταιρική διακυβέρνηση, σύμφωνα με το σχήμα που ακολουθεί:

Σύμφωνα με την έρευνα των πανεπιστημίων, η εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό μοντέλο ενώ ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι οι μηχανισμοί διακυβέρνησης επηρεάζονται από: α) φορολογία, β) παρουσία ιδιωτών επενδυτών στο μετοχικό κεφάλαιο, γ) παρουσία και των δύο φύλλων στη διοίκηση, δ)

διασφάλιση φυσικών πηγών και πόρων, ε) κλιματική αλλαγή, στ) συμμετοχή κοινωνίας πολιτών, ζ) παρουσία θεσμικών επενδυτών στο μετοχικό κεφάλαιο και η) επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.

Πέρα των διεθνών συμβάσεων που υπάρχουν αναφορικά με τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης, η Πράξη Sarbanes-Oxley που τέθηκε σε εφαρμογή στις Η.Π.Α. το 2002 μετά τα σκάνδαλα της Enron και της World Com όπως και ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης που θεσπίστηκε το 1992 στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον Sir Adrian Cadbury (γνωστή ως Έκθεση Cadbury) αποτέλεσαν επίσης οδηγούς για αρκετές χώρες στην ανάπτυξη των συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης.

8.1. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

Όπως αναλυτικά εκτέθηκε στο Ενότητα 1 (Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας) η διεθνής βιβλιογραφία έχει καταγράψει πλειάδα παραγόντων που επηρεάζουν την αξιολόγηση μια χώρας στο πεδίο καταπολέμησης της διαφθοράς όπως επίσης και τις συνέπειες από το υψηλό επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα. Μεταξύ των παραγόντων που έχουν αναλυθεί είναι κατά πόσο το θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης και οι κανόνες εφαρμογής αυτού επηρεάζουν τη διαφθορά που επικρατεί σε μία χώρα. Ο λόγος που εξετάζεται ο παράγοντας της εταιρικής διακυβέρνησης είναι ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις στην οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας. Με άλλα λόγια, εάν οι επιχειρήσεις ακολουθούν κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης έχει άμεσο αντίκτυπο στο κατά πόσο ακολουθούν ή όχι κανόνες αποφυγής δωροδοκιών στο πλαίσιο άσκησης της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας περιλαμβανομένων και των θυγατρικών επιχειρήσεων. Με βάση τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης στο επίπεδο διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα, αν μάλιστα αναλογιστεί κανείς ότι κάποιες επιχειρήσεις διαθέτουν θυγατρικές εταιρίες και σε αλλοδαπές χώρες.

Ο Wu (2005) αποτέλεσε από τους πρώτους ακαδημαϊκούς ερευνητές που μελέτησαν τη σχέση αυτή. Ειδικότερα, ο Wu αναγνωρίζοντας τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις στη διακοπή εξάπλωσης φαινομένων δωροδοκίας και διαφθοράς, κατέληξε στο συμπέρασμα ύπαρξης σχέσης μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και διαφθοράς. Δηλαδή η βελτίωση του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης οδηγεί σε μείωση του επιπέδου διαφθοράς που επικρατεί σε μία

χώρα. Σε ανάλογα αποτελέσματα σχετικά με τη σχέση εταιρικής διακυβέρνησης και επιπέδου διαφθοράς κατέληξε και ο Kaufmann (2005).

Αντίστοιχα αποτελέσματα βρήκαν και οι Carrillo et al (2019) μελετώντας τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης 198 ευρωπαϊκών εισηγμένων εταιριών, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι ενισχυμένα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης, όπως αυτά εκφράζονται μέσα από την ύπαρξη ανεξάρτητων μελών στο Διοικητικό Συμβούλιο των εταιριών, οδηγούν σε βελτίωση του επιπέδου της διαφθοράς. Ομοίως οι Rabrenovic et al (2018) ανέλυσαν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η εταιρική διακυβέρνηση στον περιορισμό διαφθοράς σε μία χώρα λαμβανομένου υπόψη του ρόλου που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις στον τρόπο που ασκούνται οι επιχειρηματικές δραστηριότητες και εν γένει στην οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας. Ο Mensah (2017) ανέλυσε τη σχέση μεταξύ διαφθοράς και εταιρικής διακυβέρνησης εξετάζοντας δεδομένα από 174 εισηγμένες εταιρίες στη Μποτσουάνα και στη Γκάνα. Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν στατιστικά σημαντική θετική σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και διαφθοράς καθώς οι εταιρίες που εδρεύουν στη Μποτσουάνα, η οποία είναι λιγότερο διεφθαρμένη σε σχέση με την Γκάνα, διακρίνονταν από μεγαλύτερο επίπεδο δημοσίευσης πληροφοριών και διαφάνειας. Αντίθετα, η δημοσίευση πληροφοριών στην Γκάνα ήταν περιορισμένη λόγω συγκεντρωτισμού της σύνθεσης των Διοικητικών Συμβουλίων. Τα ευρήματα αυτά είναι σημαντικά για τις εποπτικές αρχές των κρατών στο σχεδιασμό των πολιτικών τους αναφορικά με τη δημοσίευση πληροφοριών για τις εισηγμένες εταιρίες. Σημειώνεται ότι όσο μεγαλύτερη είναι η πληροφόρηση των επενδυτών και του κοινού αναφορικά με τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης τόσο μεγαλύτερη είναι και η διαφάνεια αναφορικά με τις επιχειρήσεις αυτές.

Επιπλέον, οι Sullivan et al (2009) σημείωσαν και αυτοί τη σημασία της εταιρικής διακυβέρνησης στην καταπολέμηση της διαφθοράς τονίζοντας ωστόσο ότι για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης απαιτείται τόσο η δέσμευση του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας όσο και η μετουσίωση των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης στην καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης. Παράλληλα, επεσήμαναν την ανάγκη συμμετοχής στην καταπολέμηση της διαφθοράς όχι μόνο των εταιριών αλλά και της πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών.

Οι Rasheed και Yazdanifard (2013) προχώρησαν τη διερεύνηση αναφορικά με την επίδραση της εταιρικής διακυβέρνησης στη διαφθορά ένα βήμα παρακάτω, ισχυριζόμενοι ότι δεν επαρκεί μόνο η υιοθέτηση ισχυρού συστήματος εταιρικής

διακυβέρνησης από την πλευρά των επιχειρήσεων αλλά ταυτόχρονα απαιτείται η θέσπιση του αντίστοιχου θεσμικού πλαισίου και η ύπαρξη ενός ανεξάρτητου φορέα που θα επιβλέπει την τήρηση τόσο του θεσμικού πλαισίου όσο και την εφαρμογή των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης. Σε αντίστοιχα συμπεράσματα κατέληξαν και οι Claessens & Yurtoglu (2013) οι οποίοι ανέδειξαν τη σημασία ύπαρξης και επιβολής ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης προκειμένου να είναι αποτελεσματικά τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης σε επίπεδο εταιριών. Με άλλα λόγια, έρευνες έχουν δείξει ότι σε χώρες με χαμηλό βαθμό συμμόρφωσης ή/και αδύναμα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης, η οικιοθελής υιοθέτηση συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης σε επίπεδο επιχείρησης έχει περιορισμένη αποτελεσματικότητα.

Ωστόσο, είναι πλείστοι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχή εφαρμογή κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης. Σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση και εφαρμογή κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης διαδραματίζει το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης, το οποίο συμβάλλει στη διευθέτηση των αντικρουόμενων συμφερόντων. Ειδικότερα, το Διοικητικό Συμβούλιο μιας επιχείρησης συμβάλλει στο να μην εξυπηρετούνται τα συμφέροντα μιας ομάδας εις βάρος μιας άλλης. Σε μια επιχείρηση η μια ομάδα είναι οι μέτοχοι της εταιρίας και η άλλη ομάδα είναι οι ασκούντες τη διοίκηση της εταιρίας, οι οποίοι ενδεχομένως να επιδιώκουν την εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων, μέσω αυξημένων αποδοχών, σε βάρος των συμφερόντων της εταιρίας και των μετόχων.

Ένας από τους βασικούς παράγοντες για την επιτυχή εφαρμογή κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης είναι ο βαθμός ανεξαρτησίας των Διοικητικών Συμβουλίων των εταιριών. Με τον όρο ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου ορίζεται η αναλογία μεταξύ ανεξάρτητων και μη ανεξάρτητων μελών που συμμετέχουν σε αυτό. Σε γενικές γραμμές, τα ανεξάρτητα μέλη δεν έχουν σχέση πλήρους απασχόλησης με την υπό εξέταση εταιρία σε αντίθεση με τα μη ανεξάρτητα μέλη τα οποία, αρκετές φορές, έχουν σχέση πλήρους απασχόλησης με την εταιρία. Ωστόσο, ο χαρακτηρισμός ενός μέλους ως ανεξάρτητου δεν έχει σχέση μόνο με τη σχέση απασχόλησης που έχουν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου με την εταιρία, καθώς π.χ. ένα μέλος μπορεί να μην έχει σχέση πλήρους απασχόλησης και να έχει χαρακτηριστεί ως ανεξάρτητο, μπορεί ωστόσο να έχει συγγενικές σχέσεις ή/και φιλικές σχέσεις με τον Διευθύνοντα Σύμβουλο. Εναλλακτικά, μπορεί μέλη που έχουν χαρακτηριστεί ως ανεξάρτητα να είναι δικηγόροι ή τραπεζίτες οι οποίοι να έχουν σχέση με την

επιχείρηση (π.χ. μπορεί ο τραπεζίτης να προέρχεται από την τράπεζα με την οποία η εταιρία έχει συναλλαγές ή ο δικηγόρος να προέρχεται από τη δικηγορική εταιρία που συνεργάζεται η εταιρία). Οι περιπτώσεις τέτοιων μελών, σύμφωνα με τους Hermalin & Weisbach (1988) αναφέρονται ως «γκρι» ή «συνδεδεμένα» μέλη. Συνεπώς, υπάρχει μεγάλο ποσοστό υποκειμενικότητας στην αξιολόγηση της ανεξαρτησίας ενός Διοικητικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με την έρευνα των Fich & Shivdasani (2006), ο μέσος αριθμός μελών των Διοικητικών Συμβουλίων των μεγαλύτερων εταιριών στις Η.Π.Α. την περίοδο 1989-2005 ανέρχεται σε 12 μέλη ενώ το 55% των μελών αποτελείται από ανεξάρτητα μέλη, 30% από μη ανεξάρτητα και 15% από συνδεδεμένα μέλη. Αντίστοιχα αποτελέσματα βρήκαν και οι Linck, Netter, & Yang (2008) εξετάζοντας μεγαλύτερο αριθμό αμερικανικών εταιριών. Η αυξανόμενη τάση για περισσότερα ανεξάρτητα μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο μιας εταιρίας (στις Η.Π.Α. το ποσοστό των μη ανεξαρτήτων μελών έχει μειωθεί από το 43% το 1935 στο 13% το 2000) μπορεί να εξηγηθεί και από τον κύκλο ζωής μιας επιχείρησης. Ειδικότερα, με την πάροδο των ετών, οικογένειες που διεύθυναν τη λειτουργία παραδοσιακά οικογενειοκρατικών εταιριών αποσύρονται, λόγω της φυσικής φθοράς της ζωής, με αποτέλεσμα στη διοίκηση των εταιριών να εισέρχονται νέα μέλη προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επιβολή στις Η.Π.Α. του νόμου Sarbanes–Oxley το 2002, το οποίο ανάγκασε τις εισηγμένες εταιρίες να ενισχύσουν την εταιρική διακυβέρνησή τους. Παράλληλα, τα σκάνδαλα εταιρικής διακυβέρνησης της Enron και της Worldcom, που αποτέλεσαν τις πρώτες περιπτώσεις σκανδάλων μη τήρησης των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης οδήγησαν τις εισηγμένες στις Η.Π.Α. εταιρίες στη διεύρυνση των Διοικητικών Συμβουλίων τους, στην ενίσχυση με περισσότερα ανεξάρτητα μέλη, καθώς και στην υιοθέτηση περισσοτέρων επιτροπών (ελέγχου, επιλογής Διευθύνοντος Συμβούλου, μελών Δ.Σ., αποδοχών κλπ).

Ένα άλλο ζήτημα που έχει απασχολήσει την ακαδημαϊκή κοινότητα είναι η σχέση της επιλογής Διευθύνοντος Συμβούλου και ανεξαρτησίας του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς και τα αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ Διευθύνοντος Συμβούλου και Διοικητικού Συμβουλίου. Από τους πρώτους ακαδημαϊκούς που διαπίστωσαν το πρόβλημα αντιπροσώπευσης ήταν ο Adam Smith (1776). Σύμφωνα με τους Hermalin & Weisbach (2003), οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι έχουν συμφέρον να ασκούν επιρροή στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας προκειμένου να διατηρήσουν τη θέση τους και τα προνόμια που πηγάζουν από τη θέση αυτή. Από την

άλλη, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου επιθυμούν να συμμετέχουν σε ένα ισχυρό και ανεξάρτητο Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο θα ασκεί έλεγχο στις δραστηριότητες του Διευθύνοντος Συμβούλου και θα έχει τη δυνατότητα να τον αλλάξει σε περίπτωση που η αποτελεσματικότητά του είναι χαμηλή ή/και δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα της εταιρίας αλλά εξυπηρετεί τα δικά του συμφέροντα. Το μοντέλο των Hermalin & Weisbach (2003) προβλέπει οκτώ (8) παράγοντες που επηρεάζουν τη σχέση μεταξύ του Διευθύνοντος Συμβούλου και του Διοικητικού Συμβουλίου εκ των οποίων οι πέντε (5) πρώτοι έχουν αποδειχθεί και με εμπειρικά δεδομένα. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής:

1. Ένας Διευθύνων Σύμβουλος που έχει χαμηλή αποδοτικότητα έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να αντικατασταθεί σε σχέση με έναν Διευθύνων Σύμβουλο που έχει μεγάλη αποδοτικότητα.
2. Η πιθανότητα αλλαγής ενός Διευθύνοντος Συμβούλου έχει θετική σχέση με την ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου. Με άλλα λόγια, όσο πιο ανεξάρτητο είναι ένα Διοικητικό Συμβούλιο τόσο πιο πιθανό είναι να αλλάξει ένα Διευθύνων Σύμβουλο που έχει χαμηλή απόδοση. Άλλωστε, σύμφωνα και με την έρευνα των Borokhovich et al. (1996) και Huson et al. (2000), όταν ένα Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από μη ανεξάρτητα μέλη, τα τελευταία έχουν κίνητρο να μην αλλάζουν τον Διευθύνων Σύμβουλο ή/και να μην ασκούν αποτελεσματικό έλεγχο αφού η επαγγελματική τους εξέλιξη μέσα στην εταιρία συνδέεται άμεσα με την επαγγελματική πορεία του Διευθύνοντος Συμβούλου.
3. Η πιθανότητα αύξησης των ανεξαρτήτων μελών σε Διοικητικό Συμβούλιο αυξάνεται όταν μια επιχείρηση έχει χαμηλή απόδοση.
4. Όσο μεγαλύτερη διάρκεια έχει η παραμονή ενός Διευθύνοντος Συμβούλου τόσο μειώνεται η ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου.
5. Η μεταβολή των οικονομικών μεγεθών αποτελεί καλύτερο παράγοντα εκτίμησης της πορείας μιας επιχείρησης σε σχέση με την απόδοση της χρηματιστηριακής αξίας.
6. Θα πρέπει να υπάρχει μακροχρόνια δέσμευση της επιχείρησης στους κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης.
7. Η αντίδραση της χρηματιστηριακής τιμής μιας επιχείρησης είναι αρνητική όταν η απόλυση ενός Διευθύνοντος Συμβούλου βασίζεται σε προνομιακή πληροφόρηση και θετική όταν βασίζεται σε πληροφόρηση που είναι

διαθέσιμη στο κοινό. Η υπόθεση αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι οι επενδυτές θα επιβραβεύσουν μια επιχείρηση όταν απολύει έναν Διευθύνων Σύμβουλο που δεν έχει ικανοποιητική απόδοση και είναι γνωστή η χαμηλή απόδοση στο επενδυτικό κοινό.

8. Οι αποδοχές ενός Διευθύνοντος Συμβούλου δεν επηρεάζονται από παρελθούσα χαμηλή απόδοση ενώ επηρεάζονται από παρελθούσα υψηλή απόδοση.

Επιπλέον, σύμφωνα με την έρευνα των Baker & Gompers (2003), Boone et al. (2007), Ryan & Wiggins (2004) προκύπτει ότι οι επιτυχημένοι Διευθύνοντες Σύμβουλοι έχουν τη δυνατότητα να διαπραγματεύονται για σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου με λιγότερα ανεξάρτητα μέλη. Η αιτία για το φαινόμενο αυτό έχει να κάνει αφενός με την μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα που έχουν οι πετυχημένοι Διευθύνοντες Σύμβουλοι και αφετέρου με το γεγονός ότι επιθυμούν λιγότερο έλεγχο. Σημειώνεται ότι Διοικητικό Συμβούλιο με περισσότερα ανεξάρτητα μέλη συνεπάγεται και μεγαλύτερο έλεγχο στους ασκούντες τη διοίκηση της επιχείρησης, με προεξέχοντα τον Διευθύνων Σύμβουλο. Ταυτόχρονα, η μείωση της ανεξαρτησίας ενός Διοικητικού Συμβουλίου και η αύξηση της επιρροής του Διευθύνοντος Συμβούλου έχει σαν αποτέλεσμα οι αποφάσεις του τελευταίου να βελτιώνουν τις αμοιβές του και να μην μεγιστοποιούν το όφελος των μετόχων, σύμφωνα με την έρευνα των Hermalin & Weisbach. Βέβαια, η τάση αυτή τείνει να ανακοπεί λόγω του αυστηρότερου θεσμικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης που επιβάλλουν τα κράτη, μετά και τα σκάνδαλα που ξέσπασαν από το 2000 και μετά.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν αρκετές έρευνες μεταξύ των οποίων και των Mace (1971) και Vancil (1987), οι οποίες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι επιχειρήσεις οι οποίες έχουν κακή απόδοση, όπως αυτή μετράται είτε με την μεταβολή της χρηματιστηριακής αξίας είτε με την μεταβολή των οικονομικών μεγεθών, έχει ως αποτέλεσμα την απόλυση του Διευθύνοντος Συμβούλου. Άλλωστε, πρόσφατη έρευνα των Dimopoulos & Wagner (2016) οι οποίοι μελέτησαν 5.300 επιχειρήσεις σε Ηνωμένο Βασίλειο και Γερμανία ανέδειξε ότι Διευθύνοντες Σύμβουλοι με χαμηλή αποτελεσματικότητα (όπως αυτή αποτυπώνεται στην μεταβολή των οικονομικών μεγεθών) έχει σαν αποτέλεσμα την αντικατάστασή τους από επιτυχημένου Διευθύνοντες Συμβούλους. Η αντικατάσταση αυτή οδηγεί σε βελτιωμένα οικονομικά μεγέθη.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την απόδοση μιας επιχείρησης έχει να κάνει με το ύψος της αμοιβής των ανεξαρτήτων μελών. Ειδικότερα, σύμφωνα με την έρευνα του Perry (1999), η παροχή μεγαλύτερων κινήτρων/αμοιβών στα ανεξάρτητα μέλη έχει σαν αποτέλεσμα την μεγαλύτερη απόδοση του Διευθύνοντος Συμβούλου καθώς τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου έχουν μεγαλύτερο κίνητρο να ασκούν τα καθήκοντά τους, ήτοι να εποπτεύουν την αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση του Διευθύνοντος Συμβούλου έχουν απασχολήσει την ακαδημαϊκή κοινότητα. Μεταξύ των παραγόντων που εξετάστηκαν είναι πως επηρεάζεται η απόδοση όταν ο Διευθύνων Σύμβουλος είναι ταυτόχρονα και Πρόεδρος. Σύμφωνα με την έρευνα των Goyal & Park (2002), η συγκέντρωση των δύο θέσεων σε ένα πρόσωπο οδηγεί σε μεγαλύτερη επιρροή του Διευθύνοντος Συμβούλου στο Διοικητικό Συμβούλιο. Σε ανάλογα συμπεράσματα κατέληξαν και οι Adams, Almeida & Ferreira (2005). Για το λόγο αυτό, αρκετά θεσμικά πλαίσια εταιρικής διακυβέρνησης, μεταξύ των οποίων και το πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα, επιβάλλουν διαχωρισμό προσώπων μεταξύ των δύο θέσεων (Προέδρου και Διευθύνοντος Συμβούλου).

Σημαντικό ρόλο στην ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου διαδραματίζει και το γεγονός της απαγόρευσης συμμετοχής του Διευθύνοντος Συμβούλου στην επιτροπή καταλληλότητας (επιλογής) των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με την έρευνα των Shivdasani & Yermack (1999), η ανεξαρτησία ενός Διοικητικού Συμβουλίου μειώνεται όταν ο Διευθύνων Σύμβουλος συμμετέχει στην επιτροπή επιλογής των μελών αυτού. Τα ανωτέρω ευρήματα είναι συμβατά με τα ευρήματα των Baker & Gompers (2003), Boone et al. (2007), Ryan & Wiggins (2004) καθώς οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι τείνουν να επιθυμούν λιγότερη ανεξαρτησία στα Διοικητικά Συμβούλια ώστε να επηρεάζουν τις αποφάσεις προς ίδιο όφελος.

Από τους δείκτες που μετράνε το επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης σε μία χώρα το πιο διαδεδομένο μέτρο είναι αυτό της Παγκόσμιας Τράπεζας και ακολουθούν βαθμολογήσεις χωρών από ιδιωτικές πρωτοβουλίες, όπως της PriceWaterhouse Coopers, της McKinsey και της Credit Lyonnais Securities Asia. Ο δείκτης εταιρικής διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας αποτελεί ένα σύνθετο δείκτη ο οποίος ενσωματώνει την αξιολόγηση κάθε χώρας στους εξής τομείς: α) ελευθερία και λογοδοσία. Ο δείκτης αυτός μετράει την αντίληψη των πολιτών κατά

πόσο μπορούν να εκλέγουν ελεύθερα την κυβέρνηση της χώρας τους και κατά πόσο υπάρχει ελευθερία του τύπου, β) πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας, γ) αποτελεσματικότητα κυβέρνησης. Ο δείκτης αυτός μετράει την αντίληψη των πολιτών σχετικά με την αποτελεσματικότητα των δημοσίων υπηρεσιών και το βαθμό ελευθερίας από πολιτικές πιέσεις, δ) ποιότητα θεσμών. Ο δείκτης αυτός μετράει την αντίληψη των πολιτών αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης στο να διαμορφώσει το κατάλληλο πλαίσιο που να ευνοεί τις ιδιωτικές επενδύσεις, ε) κράτος δικαίου. Ο δείκτης αυτός μετράει τις αντιλήψεις των πολιτών κατά πόσο η χώρα τους αποτελεί ένα κράτος δικαίου, δηλαδή οι θεσμοί της δικαιοσύνης, της αστυνομίας και εν γένει του θεσμικού και νομικού πλαισίου λειτουργούν αποτελεσματικά, στ) διαφθορά. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι, όπως και στους δείκτες μέτρησης της διαφθοράς, έτσι και στο δείκτη εταιρικής διακυβέρνησης, η βαθμολογία κάθε χώρας συντίθεται από τις εκτιμήσεις των πολιτών σε κάθε έναν επιμέρους παράγοντα και όχι από πραγματικά γεγονότα. Σημειώνεται ότι στην έννοια πολίτες περιλαμβάνονται και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και η κοινωνία των πολιτών.

Ο Tingle (2018) πραγματοποίησε αξιολόγηση των διαφόρων δεικτών που μετράνε την αξιολόγηση εταιρικής διακυβέρνησης των εταιριών, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι οι δείκτες που υπάρχουν αντικατοπτρίζουν τις καλές πρακτικές και δεν μετράνε την ακεραιότητα και την επιχειρηματική επιτυχία, οι οποίες, κατά τον ακαδημαϊκό, δεν αποτελούν παράγοντες πρόβλεψης των ανωτέρω. Με άλλα λόγια, ο ακαδημαϊκός αναφέρει πλειάδα παραγόντων, όπως το ανθρώπινο λάθος κατά την αξιολόγηση των παραγόντων (π.χ. μια εταιρία να αξιολογηθεί ότι διαθέτει αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης ενώ δεν έχει), αλληλεπίδραση μεταξύ των επιμέρους παραγόντων που επηρεάζουν το επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης, που κάνει τους δείκτες που χρησιμοποιούνται μη αξιόπιστους. Σε αντίστοιχα συμπεράσματα καταλήγουν και οι Black et al. (2017) αξιολογώντας την αξιοπιστία δεικτών μέτρησης εταιρικής διακυβέρνησης στις εισηγμένες εταιρίες στη Βραζιλία, Τουρκία, Ινδία και Κορέα.

Η στροφή των επενδυτών στην αξιολόγηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως είναι το επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης σε μία εταιρία, γίνεται

αντιληπτό και από την πρόσφατη έρευνα της Ernst & Young³⁸ σύμφωνα με την οποία το 2020 το 72% των ερωτηθέντων πραγματοποιεί συστηματική αξιολόγηση των μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών για τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων έναντι ποσοστού 32% το 2018 και 27% το 2016. Σημειώνεται ότι οι μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες αναφέρονται στις ενέργειες που προβαίνει μία επιχείρηση για τη διαχείριση των περιβαλλοντολογικών (Environmental), κοινωνικών (Social) θεμάτων και θεμάτων διακυβέρνησης (Governance). Η αξιολόγηση των ανωτέρω παραγόντων λαμβάνει ακόμα μεγαλύτερη αξία εάν αναλογιστεί κανείς την κλιματική αλλαγή που έχει επέλθει στον πλανήτη, τις μεγάλες κοινωνικές ανισότητες και την ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων στον εργασιακό χώρο αλλά και των υποθέσεων απάτης και διαφθοράς στις επιχειρήσεις λόγω χαμηλού επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης. Οι ανωτέρω παράγοντες και ο τρόπος διαχείρισής τους από μία επιχείρηση οδηγεί στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα αυτής (sustainability). Έτσι, οι επενδυτές πλέον αξιολογούν όχι μόνο τα οικονομικά αποτελέσματα που πέτυχε μια επιχείρηση αλλά και τις ενέργειες στις οποίες προβαίνει προκειμένου να εξασφαλίσει την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της.

Ωστόσο, η μεγαλύτερη πρόκληση στην αξιολόγηση των μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών αποτελεί η σύνδεσή τους και η αξιολόγηση με τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες. Μάλιστα, σύμφωνα, με την έρευνα της Ernst & Young, οι μισοί σχεδόν ερωτηθέντες (46%) απάντησαν ότι η μεγαλύτερη πρόκληση αποτελεί η σύνδεση των μη χρηματοοικονομικών με τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι οι επενδυτές εκτιμούν ότι οι πληροφορίες αναφορικά με το επίπεδο διακυβέρνησης είναι αυτές που εμπεριέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο σχετικά με την αξιολόγηση μιας επιχείρησης. Συγκεκριμένα, μεταξύ των περιβαλλοντολογικών, κοινωνικών και διακυβέρνησης θεμάτων, οι επενδυτές εκτιμούν ότι ο μεγαλύτερος κίνδυνος υπάρχει στην πληροφόρηση που δίνουν οι επιχειρήσεις στον τομέα της διακυβέρνησης.

Προκειμένου οι μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες να μπορούν να αξιολογηθούν από τους επενδυτές αλλά να υπάρχει και συγκρισιμότητα των πληροφοριών αυτών μεταξύ των εταιριών υπήρξε η ανάγκη να υπάρχει ομοιόμορφος τρόπος παρουσίασης και μέτρησης. Για το λόγο αυτό, το 1997 ιδρύθηκε το Global Reporting Initiative το οποίο αποτελεί τον οργανισμό που δημοσίευσε το 2000 τον

³⁸ How will ESG performance shape your future?, July 2020, https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/assurance/assurance-pdfs/ey-global-institutional-investor-survey-2020.pdf

οδηγό προκειμένου οι επιχειρήσεις να δημοσιεύουν τις μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες με διαφανή κριτήρια και να μπορούν να είναι συγκρίσιμες μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων. Μεταξύ των κριτηρίων που εξετάζονται είναι και οι μέθοδοι πρόληψης της διαφθοράς στην επιχείρηση. Συγκεκριμένα, μία επιχείρηση θα πρέπει στην έκθεσή της να αξιολογήσει τους κάτωθι παράγοντες:

- Τα κριτήρια με βάση τα οποία έχει αξιολογήσει τον κίνδυνο εκδήλωσης φαινομένων διαφθοράς με βάση την τοποθεσία, τον κλάδο και τη δραστηριότητα που αναπτύσσει.
- Τον τρόπο με τον οποίο ανιχνεύει και διευθετεί τυχόν σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ υπαλλήλων και λοιπών συνδεόμενων μερών.
- Διαδικασίες που εφαρμόζει προκειμένου δωρεές και χορηγίες να μην δίνονται αντί δωροδοκίας.
- Εκπαίδευση των υπαλλήλων της σε θέματα διαφθοράς.
- Συμμετοχή επιχείρησης σε συλλογικές δράσεις καταπολέμησης της διαφθοράς και μέτρα υλοποίησης των κατευθυντήριων οδηγιών.

Αναφορικά με τα κριτήρια για την αξιολόγηση του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης αξιολογούνται τα κάτωθι:

- Η δομή εταιρικής διακυβέρνησης και οι επιτροπές που έχουν συσταθεί για τα οικονομικά θέματα, τις περιβαντολογικές και τις κοινωνικές δράσεις της επιχείρησης.
- Ο ρόλος του ανώτατου σώματος λήψης αποφάσεων σε μία επιχείρηση σχετικά με την υιοθέτηση αξιών, κουλτούρας και στρατηγικής. Στις περισσότερες επιχειρήσεις το ρόλο αυτό διαδραματίζει το Διοικητικό Συμβούλιο.
- Οι ρόλοι που έχουν οι ανώτερες επιτροπές αναφορικά με τη διαχείριση του κινδύνου, την δημοσίευση εκθέσεων βιωσιμότητας (sustainability reporting), την αξιολόγηση των οικονομικών πληροφοριών και των πληροφοριών αναφορικά με περιβαντολογικά και κοινωνικά θέματα.
- Διαδικασίες που ακολουθούνται για τις αποδοχές και τα κίνητρα για το ανώτατο σώμα λήψης αποφάσεων και για τα διευθυντικά στελέχη.

Η αυξανόμενη σημασία στη δημοσιοποίηση και στην αξιολόγηση των μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών οδήγησε την Ευρωπαϊκή Ένωση στην έκδοση σχετικής Οδηγίας Δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών

(2014/95/EU), η οποία αναμένεται να αναθεωρηθεί σύμφωνα με τις νέες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Σύμφωνα με την ανωτέρω Οδηγία:

«1. Οι μεγάλες επιχειρήσεις που είναι οντότητες δημόσιου συμφέροντος οι οποίες, κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού τους, υπερβαίνουν τον μέσο αριθμό των 500 εργαζομένων κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, περιλαμβάνουν στην έκθεση διαχείρισης μια μη χρηματοοικονομική κατάσταση που περιέχει πληροφορίες, στον βαθμό που απαιτείται για την κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντίκτυπου των δραστηριοτήτων της, σε σχέση, τουλάχιστον, με περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά θέματα, τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και με θέματα σχετικά με τη δωροδοκία, όπου συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

- α) σύντομη περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου της επιχείρησης·*
- β) περιγραφή των πολιτικών που εφαρμόζει η επιχείρηση σε σχέση με τα εν λόγω θέματα, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζει·*
- γ) τα αποτελέσματα των εν λόγω πολιτικών·*
- δ) οι κυριότεροι κίνδυνοι που αφορούν τα εν λόγω θέματα και που συνδέονται με τις δραστηριότητες της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση και αναλογικά, των επιχειρηματικών σχέσεών της, των προϊόντων της ή των υπηρεσιών της τα οποία είναι πιθανόν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στους εν λόγω τομείς και ο τρόπος με τον οποίο η επιχείρηση διαχειρίζεται αυτούς τους κινδύνους·*
- ε) μη χρηματοοικονομικοί βασικοί δείκτες επιδόσεων που σχετίζονται με τον συγκεκριμένο τομέα επιχειρήσεων.*

Όταν μια επιχείρηση δεν ασκεί πολιτικές σε σχέση με ένα ή περισσότερα από τα εν λόγω θέματα, παρέχεται στην μη χρηματοοικονομική κατάσταση σαφής και αιτιολογημένη εξήγηση για την απουσία των εν λόγω πολιτικών.»

Ενδεικτικό της σημασίας που αποδίδει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα αποτελεί το γεγονός ότι σε Οδηγία έχει συμπεριλάβει όρο ότι μία επιχείρηση θα πρέπει να αναφέρει αιτιολογημένη εξήγηση για την μη υλοποίηση σχετικών πολιτών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 18 Ιουνίου 2020 υιοθέτησε τον Κανονισμό 2020/852 σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088. Για το λόγο αυτό την 1^η Οκτωβρίου 2020 ανακοίνωσε τους 50 συμμετέχοντες από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα που συνιστούν την πλατφόρμα

για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η πλατφόρμα αυτή αποτελεί τον σύμβουλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης αλλά θα παρακολουθεί και τις χρηματοοικονομικές ροές σε επενδύσεις που ευνοούν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί πολύ πρόσφατη έννοια με το Χρηματιστήριο Αθηνών να δημοσιεύει το 2019 τον πρώτο οδηγό δημοσιοποίησης πληροφοριών ESG.

Στην επενδυτική κοινότητα η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης διαδραματίζει ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων. Στο πλαίσιο αυτό έχει δημιουργηθεί η πρωτοβουλία **Principles of Responsible Investment (PRI Initiative)** με περισσότερους από 7.000 συμμετέχοντες από 135 χώρες. Η εν λόγω πρωτοβουλία έχει συσταθεί με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών και στοχεύει στην προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, έχει αναπτύξει έξι (6) αρχές τις οποίες τα μέλη του οφείλουν να υιοθετούν και σύμφωνα με τις οποίες αφενός τα μέλη θα πρέπει να υιοθετούν τις αρχές βιώσιμης ανάπτυξης και αφετέρου θα επενδύουν σε επιχειρήσεις που υιοθετούν τις εν λόγω αρχές.

8.2. Η Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, το πρώτο θεσμικό πλαίσιο για την εταιρική διακυβέρνηση οριοθετήθηκε με το ν. 3016/2002 (ΦΕΚ Α' 110) στον οποίο περιγράφηκαν οι υποχρεώσεις των ανωνύμων εταιριών που είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά. Στην Ελλάδα οργανωμένη αγορά είναι το Χρηματιστήριο Αθηνών και το Χρηματιστήριο Παραγώγων. Αρμόδιο όργανο για την εποπτεία τήρησης των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης, όπως απορρέουν από την εφαρμογή του ανωτέρου νόμου και την επιβολή τυχόν κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης αυτών, είναι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς που συνιστά Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, εποπτευόμενο από τον Υπουργό Οικονομικών.

Ο εν λόγω νόμος προέβλεπε μεταξύ άλλων την μη ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της εισηγμένης εταιρίας σε σχέση με τις δραστηριότητες της εταιρίας ή/και με συνδεδεμένες εταιρίες αυτής ενώ είχε εισάγει την έννοια των εκτελεστικών και μη εκτελεστικών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Ειδικότερα, τα εκτελεστικά μέλη είναι επιφορτισμένα με τη διαχείριση των καθημερινών ζητημάτων της εταιρίας ενώ τα μη εκτελεστικά μέλη δεν μπορεί να είναι λιγότερα από το 1/3 του συνολικού αριθμού των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Η ιδιότητα των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου

ορίζεται από το ίδιο το Διοικητικό Συμβούλιο. Επιπλέον, ο νόμος όριζε επιπρόσθετες υποχρεώσεις για τα ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη ενώ μέσα σε είκοσι μέρες από τη συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου υποβάλλεται πρακτικό της συγκρότησης και απόφαση της Γενική Συνέλευσης περί εκλογής των ανεξάρτητων μελών στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η οποία έχει την αρμοδιότητα ελέγχου τήρησης των διατάξεων. Ταυτόχρονα, ο νόμος όριζε ότι η εισηγμένη εταιρία οφείλει να καταρτίσει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας και να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Τα ανωτέρω αποτελούν υποχρέωση πριν την εισαγωγή μίας εταιρίας σε οργανωμένη αγορά ενώ ο νόμος όρισε καταληκτική ημερομηνία συμμόρφωσης με τις διατάξεις την 30-6-2003 για τις ήδη εισηγμένες εταιρίες. Ειδικότερα, ο νόμος προέβλεπε ότι ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας περιλαμβάνει το οργανόγραμμα της εταιρίας και τα περιγράμματα θέσεων εργασίας, τη ροή των εργασιών μεταξύ των τμημάτων και με τη διοίκηση ενώ κατ' ελάχιστον θα πρέπει να υπάρχουν το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, Εξυπηρέτησης Μετόχων και Εταιρικών Ανακοινώσεων. Παράλληλα, ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας θα πρέπει να περιλαμβάνει τις αρμοδιότητες των εκτελεστικών και μη εκτελεστικών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, τις διαδικασίες πρόσληψης και αξιολόγησης των διευθυντικών στελεχών, καθώς και τις διαδικασίες παρακολούθησης και γνωστοποίησης συναλλαγών που διενεργούν πρόσωπα τα οποία έχουν πρόσβαση σε προνομιακή πληροφόρηση αναφορικά με τις δραστηριότητες και τα οικονομικά στοιχεία της εταιρίας. Σε συνδυασμό με τις ανωτέρω διατάξεις, το άρθρο 44 του νόμου 4449/2017 (ΦΕΚ Α' 7) όρισε ότι κάθε επιχείρηση οφείλει να διαθέτει τριμελή επιτροπή ελέγχου η οποία αποτελείται από μη εκτελεστικά μέλη και μέλη που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση, δηλαδή από ανεξάρτητα μέλη κατά την έννοια των διατάξεων του ν. 3016/2002. Στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι η επιτροπή ελέγχου έχει ως αρμοδιότητα την ενημέρωση του Διοικητικού Συμβουλίου της επιχείρησης σχετικά με το αποτέλεσμα του υποχρεωτικού ελέγχου, την παρακολούθηση και την υποβολή προτάσεων/συστάσεων για την εξασφάλιση της ακεραιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, την παρακολούθηση του ετήσιου ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τη διαδικασία επιλογής ορκωτών ελεγκτών και την παρακολούθηση του έργου τους, ιδίως όσον αφορά την ανεξαρτησία τους και την παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με τα ανωτέρω και σε συνδυασμό με την από 28-4-2017 εγκύκλιο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, τα μέλη της επιτροπής ελέγχου θα πρέπει να διαθέτουν

εμπειρία στον τομέα δραστηριοτήτων της επιχείρησης και τουλάχιστον ένα μέλος αυτής να διαθέτει αποδεδειγμένα επαρκή γνώση στη λογιστική και ελεγκτική. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό η σημασία επιλογής των μελών της επιτροπής ελέγχου αφού παρακολουθεί τη διενέργεια του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης από τους εξωτερικούς ελεγκτές, τη διαδικασία παροχής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, δηλαδή εξετάζει και αξιολογεί τις διαδικασίες που εφαρμόζουν τα επιμέρους τμήματα της επιχείρησης και τη ροή των πληροφοριών προκειμένου να συγκεντρωθεί η χρηματοοικονομική πληροφόρηση, ενώ εξετάζει και τις διαδικασίες που εφαρμόζει το τμήμα εσωτερικού ελέγχου χωρίς να επηρεάζει την ανεξαρτησία του.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς προέβη στις ακόλουθες συστάσεις προς τις επιχειρήσεις:

- Αξιολόγηση εκ νέου της σύνθεσης των υφιστάμενων επιτροπών ελέγχου και τροποποίηση της σύνθεσής τους σε περίπτωση που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου 4449/2017.
- Αξιολόγηση εκ νέου των αρμοδιοτήτων της επιτροπής ελέγχου και επαναπροσδιορισμός αυτών σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στο ν. 4449/2017.
- Κατάρτιση κανονισμού λειτουργίας της επιτροπής ελέγχου.
- Διασφάλιση ότι η επιτροπή ελέγχου έχει πλήρη πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζεται για την επιτέλεση του έργου της καθώς και τους απαιτούμενους πόρους.
- Τήρηση των απαραίτητων στοιχείων και πρακτικών συνεδριάσεων όπου θα καταγράφονται με διαφάνεια οι ενέργειές της και τα αποτελέσματα αυτών.
- Υποβολή αναφορών προς το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης σχετικά με τα αποτελέσματα των ελέγχων της αναφορικά με τη ροή και την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, υποβολή συστάσεων καθώς και παρακολούθηση της ανταπόκρισης του Δ.Σ.
- Ενημέρωση της Γενικής Συνέλευσης από τον Πρόεδρο της επιτροπής ελέγχου για τα πεπραγμένα της.
- Διασφάλιση ότι οι αμοιβές των μελών της επιτροπής ελέγχου ανταποκρίνονται στην πολυπλοκότητα του έργου της, στο χρόνο απασχόλησης, στο βαθμό ευθύνης ενώ θα λαμβάνουν υπόψη και τις αμοιβές των λοιπών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Επιπλέον, ο Νόμος 3016/2002 εισήγαγε την ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών στην άσκηση των καθηκόντων τους και την αναφορά τους μόνο στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας. Ειδικότερα, ο εσωτερικός ελεγκτής εισηγμένης εταιρίας θα πρέπει να είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και επομένως δεν δύναται να τηρεί έννομη σχέση εργασίας και με άλλη εταιρία. Τέλος, ο νόμος στο πλαίσιο της μεγαλύτερης διαφάνειας όρισε την υποχρέωση κατάρτισης κατάστασης αντληθέντων κεφαλαίων σε περίπτωση αύξησης μετοχικού κεφαλαίου καθώς και τη δημοσίευσή της και την υποβολή της στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και στο Χρηματιστήριο Αθηνών προκειμένου οι επενδυτές να γνωρίζουν εάν τα κεφάλαια που αντλήθηκαν διοχετεύτηκαν στους επενδυτικούς σκοπούς της εταιρίας, όπως αυτοί είχαν ανακοινωθεί κατά την απόφαση αύξησης μετοχικού κεφαλαίου. Σημειώνεται ότι θέματα εταιρικής διακυβέρνησης, όπως αυτά που αναλύθηκαν και εισήχθησαν με το ν. 3016/2002, περιλαμβάνονται και στον ν. 4548/2018 (ΦΕΚ Α' 104) που αναφέρεται στην αναμόρφωση του δικαίου περί ανωνύμων εταιριών (εισηγμένων και μη εισηγμένων) και ο οποίος εισήγαγε και νέες υποχρεώσεις όπως τα ίσα δικαιώματα των μετόχων περιλαμβανομένων και των μετόχων μειοψηφίας.

Από το 2002 μέχρι και σήμερα μεσολάβησαν αρκετές περιπτώσεις υποθέσεων παράβασης των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης σε παγκόσμιο επίπεδο³⁹ αλλά και στην Ελλάδα, με μεγαλύτερο αυτό της Follie Follie και της Creta Farm που ανέδειξαν την ανάγκη για ένα αυστηρότερο πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης αλλά και μεγαλύτερης διαφάνειας και λογοδοσίας. Ταυτόχρονα το ενισχυμένο αυτό πλαίσιο επιταχύνθηκε και από την αλλαγή του πλαισίου παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ψήφισε την «Οδηγία (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 2017, για την τροποποίηση της οδηγίας 2007/36/ΕΚ όσον αφορά την ενθάρρυνση της μακροπρόθεσμης ενεργού συμμετοχής των μετόχων» και η οποία ορίζει την υποχρέωση μεταφοράς της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι την 10^η Ιουνίου 2019. Η Ελλάδα έθεσε σε δημόσια διαβούλευση σχέδιο νόμου την 12^η Μαρτίου 2020 με τίτλο «Εταιρική Διακυβέρνηση Ανωνύμων Εταιρειών, Σύγχρονη Αγορά Κεφαλαίου και Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» ο οποίος και ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2020 και πρόκειται για τον ν. 4706/2020 (ΦΕΚ Α' 136). Ο

³⁹ Ενδεικτικά αναφέρονται τα σκάνδαλα της Enron, της Societe Generale, Πυραμίδα Μείντοφ, κατάρρευση Lehman Brothers, Siemens

νέος νόμος αντικαθιστά το ν. 3016/2002 θέτοντας ένα νέο, πιο αυστηρό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης, με έναρξη εφαρμογής την 17.7.2021.

Πιο συγκεκριμένα, ο ν. 4706/2020 αφορά τις υποχρεώσεις των ανωνύμων εταιριών με μετοχές ή άλλες κινητές αξίες εισηγμένες σε ρυθμιζόμενη αγορά στην Ελλάδα, στο πλαίσιο λήψης αυξημένων υποχρεώσεων περί εταιρικής διακυβέρνησης. Εξαίρεση από τις διατάξεις προβλέπεται για την Τράπεζα της Ελλάδος και για τις ανώνυμες εταιρίες που έχουν υποβάλλει αίτηση για εισαγωγή προς διαπραγμάτευση σε Πολυμερή Μηχανισμό Διαπραγμάτευσης⁴⁰ εκτός και εάν οι διατάξεις του καταστατικού της προβλέπουν υποχρέωση υπαγωγής στο δίκαιο της εταιρικής διακυβέρνησης. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας έχει αυξημένες υποχρεώσεις μεταξύ άλλων ως προς τον έλεγχο τήρησης του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης και την υποχρέωση περιοδικής αξιολόγησης ανά τριετία, της αποτελεσματικής λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, τη διαχείριση των κινδύνων (risk analysis) και τη διασφάλιση της ποιότητας και της αξιοπιστίας των στοιχείων που συμβάλλουν στην αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης της εταιρίας. Στο πλαίσιο αυτό, η εταιρία οφείλει να ανακοινώνει τις συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη στο πλαίσιο μεγαλύτερης διαφάνειας. Υπενθυμίζεται ότι η υπόθεση της Folli Follie προέκυψε μετά την αποκάλυψη για εικονικές συναλλαγές μεταξύ της μητρικής εταιρίας και των αλλοδαπών θυγατρικών της. Επίσης, στον εν λόγω νόμο ορίζονται αυξημένα κριτήρια περί της ανεξαρτησίας που οφείλουν να πληρούν τα ανεξάρτητα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, αυξημένες αρμοδιότητες των επιτροπών ελέγχου, αποδοχών και υποψηφιοτήτων⁴¹, δημοσίευση του κανονισμού λειτουργίας της εταιρίας, την υποχρέωση του υπευθύνου του εσωτερικού ελέγχου για διενέργεια ελέγχων με βάση την εκτίμηση των κινδύνων και την υποχρέωση συνεργασίας με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς στο πλαίσιο άσκησης των εποπτικών της καθηκόντων, καθώς και την υποχρέωση κατάρτισης κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης. Επιπλέον, ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των εταιριών με τις διατάξεις.

⁴⁰ Η έννοια του Πολυμερή Μηχανισμού Διαπραγμάτευσης εισήχθη στον ν. 3606/2007 (ΦΕΚ Α' 195) ο οποίος τροποποιήθηκε από τον ν. 4514/2018 (ΦΕΚ Α' 14) και συνιστά «οποιοδήποτε σύστημα ή μηχανισμός στο οποίο πλείονα συμφέροντα τρίτων για αγορά και πώληση χρηματοπιστωτικών μέσων μπορούν να αλληλεπιδρούν στο σύστημα.»

⁴¹ Οι επιτροπές ελέγχου, αποδοχών και υποψηφιοτήτων έχουν θεσπιστεί με τον ν. 4449/2017 (ΦΕΚ Α' 7).

Στο Β' Μέρος του νόμου περιλαμβάνονται οι διατάξεις της ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2017/828 στο εθνικό μας δίκαιο όπου μεταξύ άλλων περιλαμβάνεται και η υποχρέωση της εταιρίας για την εξακρίβωση των στοιχείων των μετόχων της και τη δυνατότητα άντλησης στοιχείων από κάθε φορέα που μεσολαβεί στην κατάρτιση συναλλαγών επί των μετοχών της εταιρίας. Σημειώνεται ότι η διάταξη αυτή συνιστά στην ενίσχυση της διαφάνειας στο πλαίσιο λήψης των αποφάσεων της Γενικής Συνέλευσης αλλά και στον έλεγχο των υποχρεώσεων περί εταιρικής διακυβέρνησης καθώς μία από τις υποχρεώσεις των ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου είναι η μη κατοχή ποσοστού άνω του 0,5% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας. Συνεπώς, η εξακρίβωση των στοιχείων των μετόχων (ultimate beneficial owners) συμβάλλει και στον έλεγχο της ανεξαρτησίας των μη εκτελεστικών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Στον Πίνακα 15 παρουσιάζονται οι βασικές διαφορές και ομοιότητες των δύο θεσμικών πλαισίων:

Πίνακας 15: Βασικές διαφορές νόμων 3016/2002 & 4706/2020

	Νόμος 3016/2002	Νόμος 4706/2020
Πεδίο εφαρμογής	Ανώνυμες εταιρίες που εισάγουν ή έχουν εισαγάγει μετοχές ή άλλες κινητές αξίες τους σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά	Ανώνυμες εταιρίες με μετοχές ή άλλες κινητές αξίες εισηγμένες σε ρυθμιζόμενη αγορά στην Ελλάδα. Δεν εφαρμόζεται σε ανώνυμες εταιρίες με μετοχές ή άλλες κινητές αξίες εισηγμένες σε πολυμερή μηχανισμό διαπραγμάτευσης εκτός και εάν το καταστατικό τους προβλέπει την υπαγωγή στις ρυθμίσεις των άρθρων 1-24 του νόμου.
Διοικητικό Συμβούλιο	Γενική πρόβλεψη περί μη ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων των μελών του Δ.Σ. με τα συμφέροντα της εταιρίας.	Κατάρτιση πολιτικής καταλληλότητας επιλογής μελών Δ.Σ. η οποία εγκρίνεται από τη Γ.Σ. της εταιρίας και αναρτάται στον ιστότοπο της εταιρίας. Προϋπόθεση για την εκλογή στο Δ.Σ. είναι να μην έχει εκδοθεί εντός ενός (1) έτους, πριν ή από την εκλογή του αντίστοιχα, τελεσίδικη δικαστική απόφαση που αναγνωρίζει

		την υπαιτιότητα του για ζημιογόνες συναλλαγές Εταιρίας ή μη εισηγμένης εταιρείας του ν. 4548/2018, με συνδεδεμένα μέρη και για το λόγο αυτό υποβάλλει σχετική υπεύθυνη δήλωση. Όμοια πρόβλεψη υπάρχει και για την ανάθεση εξουσιών διαχείρισης και εκπροσώπησης της Εταιρίας σε τρίτα πρόσωπα.
Μέλη Δ.Σ.	<p>Εκτελεστικά και μη εκτελεστικά μέλη. Ο αριθμός των μη εκτελεστικών δεν μπορεί να είναι μικρότερος από το 1/3 του συνολικού αριθμού των μελών. Από τα μη εκτελεστικά πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον 2 ανεξάρτητα μέλη, τα οποία ορίζονται από τη Γ.Σ.</p> <p>Τα ανεξάρτητα μη εκτελεστικά Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου πρέπει κατά τη διάρκεια της θητείας τους ν α μην κατέχουν μετοχές σε ποσοστό μεγαλύτερο του 0,5% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας και να μην έχουν σχέση εξάρτησης με την εταιρία ή με συνδεδεμένα με αυτή πρόσωπα</p>	<p>Όμοια πρόβλεψη σχετικά με την ποσόστωση των μη εκτελεστικών μελών. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει εκπροσώπηση ανά φύλο τουλάχιστον 25%. Για τα εκτελεστικά μέλη έχει εισαχθεί πρόβλεψη να ενημερώνουν εγγράφως το Δ.Σ. σε περιόδους κρίσεων ή κινδύνων οι οποίες αναμένεται να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική κατάσταση της Εταιρείας. Ο Πρόεδρος προβλέπεται να είναι μη εκτελεστικό μέλος.</p> <p>Όμοια πρόβλεψη για τα ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη αλλά έχουν εισαχθεί περισσότεροι παράγοντες για τους οποίους εξετάζεται η ανεξαρτησία τους.</p>
Επιτροπές Δ.Σ. ⁴²		Επιτροπή αποδοχών

⁴² Με το άρθρο 44 του ν. 4449/2017 (ΦΕΚ Α' 7) έγινε υποχρεωτική η επιτροπή ελέγχου η οποία μεταξύ άλλων:

«α) ενημερώνει το Διοικητικό Συμβούλιο της ελεγχόμενης οντότητας για το αποτέλεσμα του υποχρεωτικού ελέγχου και επεξηγεί πώς συνέβαλε ο υποχρεωτικός έλεγχος στην ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και ποιος ήταν ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου στην εν λόγω διαδικασία,

β) παρακολουθεί τη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και υποβάλλει συστάσεις ή προτάσεις για την εξασφάλιση της ακεραιότητάς της,

		Επιτροπή υποψηφιοτήτων
Εσωτερικός έλεγχος	Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας στον οποίο προβλέπονται οι υπηρεσίες Εσωτερικού Ελέγχου, Εξυπηρέτησης Μετόχων και Εταιρικών Ανακοινώσεων.	Κανονισμός λειτουργίας, Σύστημα εσωτερικού ελέγχου συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και κανονιστικής συμμόρφωσης, Κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης καταρτισμένο από φορέα εγνωσμένου κύρους, Μονάδα εξυπηρέτησης μετόχων, Μονάδα εταιρικών ανακοινώσεων
Υποψήφια μέλη Δ.Σ.		Υποχρέωση ανάρτησης των υποψηφίων στην ιστοσελίδα της εταιρίας με τα βιογραφικά τους σημειώματα
Αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου	Υποβολή έκθεσης από το Δ.Σ. στη Γ.Σ. μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και απολογισμός της χρήσης των κεφαλαίων. Σε περίπτωση απόκλισης χρήσης των αντληθέντων κεφαλαίων θα πρέπει να υπάρξει έγκριση από τη Γ.Σ. και ενημέρωση του Χρηματιστηρίου Αθηνών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και του Υπουργείου Ανάπτυξης	Όμοια πρόβλεψη
Διάθεση περιουσιακών στοιχείων		Σε περίπτωση πώλησης των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας άνω του 51% απαιτείται απόφαση της Γ.Σ.

γ) παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, διασφάλισης της ποιότητας και διαχείρισης κινδύνων της επιχείρησης και, κατά περίπτωση, του τμήματος εσωτερικού ελέγχου της, όσον αφορά τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση της ελεγχόμενης οντότητας, χωρίς να παραβιάζει την ανεξαρτησία της οντότητας αυτής,

δ) παρακολουθεί τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων και ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων ετήσιων και ιδίως την απόδοσή του, λαμβάνοντας υπόψη οποιαδήποτε πορίσματα και συμπεράσματα της αρμόδιας αρχής σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 26 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014,

ε) επισκοπεί και παρακολουθεί την ανεξαρτησία των ορκωτών ελεγκτών λογιστών ή των ελεγκτικών εταιρειών σύμφωνα με τα άρθρα 21, 22, 23, 26 και 27, καθώς και το άρθρο 6 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014 και ιδίως την καταλληλότητα της παροχής μη ελεγκτικών υπηρεσιών στην ελεγχόμενη οντότητα σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014,

στ) είναι υπεύθυνη για τη διαδικασία επιλογής ορκωτών ελεγκτών λογιστών ή ελεγκτικών εταιρειών και προτείνει τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ή τις ελεγκτικές εταιρείες που θα διοριστούν σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, εκτός εάν εφαρμόζεται η παρ. 8 του άρθρου 16 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014.»

		με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία.
Κυρώσεις	Επίπληξη ή πρόστιμο από τρεις χιλιάδες μέχρι ένα εκατομμύριο ευρώ στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή σε όποιο πρόσωπο, μέλος ή μη του διοικητικού συμβουλίου, έχουν τυχόν ανατεθεί οι σχετικές αρμοδιότητες αυτού,	Επίπληξη ή χρηματικό πρόστιμο μέχρι τρία (3) εκατομμύρια ευρώ στην Εταιρεία και, σε κάθε περίπτωση ως πέντε τοις εκατό (5 %) του συνολικού ετήσιου κύκλου εργασιών της, σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις κατά το οικονομικό έτος που αφορά η παράβαση Επίπληξη ή χρηματικό πρόστιμο μέχρι τρία (3) εκατομμύρια ευρώ σε μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή αλλά φυσικά ή νομικά πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

Από τον ανωτέρω Πίνακα γίνεται αντιληπτό ότι το νέο πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης που τίθεται σε ισχύ με το ν. 4706/2020 είναι πιο αυστηρό από το προηγούμενο καθεστώς, καθώς για πρώτη φορά εισάγει: α) κατάρτιση πολιτικής καταλληλότητας επιλογής μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και ποσόστωση τουλάχιστον 25% στο φύλλο. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην εισαγωγή για πρώτη φορά στην υποχρέωση ποσόστωσης στο φύλλο, παράγοντα που έχει αναδείξει ως σημαντικό στην αξιολόγηση συστήματος διακυβέρνησης και η έρευνα που διενήργησαν τα πανεπιστήμια IESE και Navarra για λογαριασμό του World Economic Forum. Μάλιστα, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, που περιλαμβάνονται στην από 2018 έκθεση της Ελληνικής Κυβέρνησης για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, μόλις το 11,3% των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των μεγαλύτερων εισηγμένων εταιριών αντιπροσώπευαν γυναίκες και το 16,5% των διευθυντικών θέσεων καλύπτονταν από γυναίκες (στοιχεία 2017). Άλλωστε, υπενθυμίζεται ότι η ισότητα των φύλων περιλαμβάνεται στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, β) έλεγχος περισσότερων κριτηρίων για την ανεξαρτησία των ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, γ) πρόβλεψη για επιτροπές αποδοχών και υποψηφιοτήτων, δ) ενδυνάμωση εσωτερικού ελέγχου και διασφάλιση ανεξαρτησίας τους καθώς και υποχρεωτική

κατάρτιση κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης από φορέα εγνωσμένου κύρους. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 28 του ν. 4734/2020 (ΦΕΚ Α' 196) που ψηφίστηκε στις 8-10-2020 και αφορά την ενδυνάμωση του θεσμικού πλαισίου για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, προβλέπεται ότι η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει αφενός να εξακριβώνει την εφαρμογή των πολιτικών και διαδικασιών ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και αφετέρου να θεσπίζουν διαδικασίες που επιτρέπουν στους εργαζομένους τους να καταγγέλλουν παραβάσεις εσωτερικά, μέσω ειδικού, ανεξάρτητου και ανωνύμου διαύλου, ε) υποχρέωση ανάρτησης στον ιστότοπο της εταιρίας των βιογραφικών σημειωμάτων των υποψηφίων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, στ) πρόβλεψη για λήψη απόφασης Γενικής Συνέλευσης με αυξημένη πλειοψηφία και απαρτία σε περίπτωση πώλησης περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας άνω του 51% και ζ) αυξημένες κυρώσεις από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς όχι μόνο στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου αλλά και στην ίδια την εταιρία.

Στην Ελλάδα λειτουργεί επίσης από το 2012 το Ελληνικό Συμβούλιο Εταιρικής Διακυβέρνησης (ΕΣΕΔ) υπό την μορφή της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας και αποτελεί μία σύμπραξη του Χρηματιστηρίου Αθηνών με το Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ), την Ελληνική Ένωση Τραπεζών και την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών. Σκοπός του ΕΣΕΔ είναι η προαγωγή των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης, η υποβολή προτάσεων για την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου σύμφωνα με τις καλές πρακτικές, η πραγματοποίηση εκδηλώσεων και σεμιναρίων με σκοπό να βοηθήσουν τις εταιρίες στην υιοθέτηση και εφαρμογή των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό από το 2013 έχει καταρτίσει και δημοσιεύσει τον Ελληνικό Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης, σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τις εισηγμένες εταιρίες και το 2016 κατήρτισε τις Ειδικές Πρακτικές Καλής Διακυβέρνησης για τις μη εισηγμένες εταιρίες. Ο Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης περιλαμβάνει γενικές αρχές που μπορούν να τύχουν εφαρμογής τόσο σε εισηγμένες όσο και σε μη εισηγμένες εταιρίες και ειδικές αρχές που αφορούν μόνο τις εισηγμένες εταιρίες σε οργανωμένη αγορά. Ειδικότερα, στον εν λόγω κώδικα ήδη από το 2013 υπήρχε σύσταση για την ύπαρξη επιτροπής αξιολόγησης της καταλληλότητας των υποψηφίων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, κάτι που είδαμε να γίνεται πράξη το 2020 με την ψήφιση του νέου

θεσμικού πλαισίου. Μάλιστα, προβλέπει και σύσταση για τον αριθμό των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου από 7 έως 15 μέλη.

8.3. Η Εταιρική Διακυβέρνηση των Εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών Εταιριών

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο για την εταιρική διακυβέρνηση οι επιχειρήσεις που έχουν κινητές αξίες σε οργανωμένη αγορά υποχρεούνται να συμμορφωθούν με τις προβλέψεις του νόμου μέχρι τον Ιούλιο του 2021. Στο πλαίσιο αυτό διενεργήθηκε επισκόπηση των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης που ακολουθούν οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρίες προκειμένου να εξεταστεί ο βαθμός ετοιμότητας των ελληνικών εταιριών. Συγκεκριμένα, από τα στοιχεία που αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αθηνών, τις ιστοσελίδες των εισηγμένων εταιριών και τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης προέκυψε ο Πίνακας Α5 του Παραρτήματος. Σημειώνεται ότι δεν εξετάστηκαν οι εταιρίες που βρίσκονται σε επιτήρηση και σε αναστολή καθώς και η Τράπεζα της Ελλάδος λόγω του ιδιοφυούς χαρακτήρα της.

Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν προκύπτουν τα εξής συνοπτικά αποτελέσματα σε σύνολο 122 εισηγμένων εταιριών:

Ο μέσος αριθμός των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων είναι οκτώ (8) μέλη με τον μεγαλύτερο αριθμό να ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) και τον μικρότερο σε τέσσερα (4) μέλη. Από τη διάρθρωση των Διοικητικών Συμβουλίων προκύπτει ότι ο μέσος αριθμός των ανεξαρτήτων μελών ανέρχεται σε τρία (3) μέλη ενώ 72 εταιρίες ήδη καλύπτουν την προϋπόθεση της παρ. 2 του άρθρου 5 σύμφωνα με την οποία το 1/3 των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και όχι κάτω από 2 πρέπει να είναι ανεξάρτητα. Συνεπώς, το 59% των εισηγμένων εταιριών καλύπτει την υποχρέωση που απορρέει από το νέο θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με την ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο χαρακτηρισμός της ανεξαρτησίας ενός μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου πραγματοποιείται από την ίδια την εταιρία και θα πρέπει να πραγματοποιηθεί επανέλεγχος των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 9 του ν. 4706/2020.

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που εξετάστηκε είναι η συμμετοχή του φύλλου σε ποσοστό τουλάχιστον 25% στο σύνολο των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 4706/2020. Τα στοιχεία που αντλήθηκαν

για τις 122 εισηγμένες εταιρίες είναι απογοητευτικά καθώς ο μέσος όρος συμμετοχής των γυναικών είναι ένα (1) μέλος με το μέσο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών να ανέρχεται σε 15%. Σημειώνεται ότι μόλις 31 εταιρίες έχουν ποσοστό συμμετοχής γυναικών μεγαλύτερο ή και ίσο του 25% με την μεγαλύτερη συμμετοχή να ανέρχεται σε 75% που διαθέτει μία εταιρία πληροφορικής. Συνεπώς, στο πεδίο αυτό αναμένεται να υπάρξει σημαντική διαφοροποίηση στη σύνθεση των Διοικητικών Συμβουλίων λαμβανομένου υπόψη ότι θα πρέπει να γίνεται και αξιολόγηση του υποψηφίου μέλους αναφορικά με την καταλληλότητα.

Μεταξύ των προβλέψεων του νέου θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση είναι η σύσταση Επιτροπής Υποψηφιοτήτων, Επιτροπής Αποδοχών, Επιτροπής Ελέγχου και Εσωτερικού Ελέγχου καθώς και η κατάρτιση Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης από φορέα εγνωσμένου κύρους. Αναφορικά με τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης, 72 εταιρίες διαθέτουν, 1 εταιρία δεν διαθέτει ενώ για 49 εταιρίες δεν κατέστη εφικτό να ανευρεθούν στοιχεία από την ιστοσελίδα τους. Σε κάθε περίπτωση το σύνολο των εταιριών θα πρέπει να αναμορφώσει τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης καθώς είτε έχουν υιοθετήσει τον Κώδικα του ΕΣΕΔ του 2013 είτε η ίδια η εταιρία έχει καταρτίσει τον κώδικά της. Συνεπώς, καμία εταιρία, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, δεν διαθέτει κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης καταρτισμένο από φορέα εγνωσμένου κύρους.

Παρόλο που οι επιτροπές υποψηφιοτήτων, αποδοχών και ελέγχου έχουν θεσπιστεί με τον ν. 4449/2017 το μεγαλύτερο ποσοστό των εταιριών δεν έχει συμμορφωθεί. Σημειώνεται ότι οι ίδιες επιτροπές προβλέπονται και στο νέο θεσμικό πλαίσιο για την εταιρική διακυβέρνηση. Από το σύνολο των 122 εισηγμένων εταιριών μόλις 39 εταιρίες διαθέτουν επιτροπή αποδοχών ενώ για 63 εταιρίες δεν κατέστη εφικτό να ανευρεθούν στοιχεία. Ενδιαφέρον είναι το στοιχείο ότι 20 εταιρίες αναφέρουν είτε στην ιστοσελίδα τους είτε στον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης που έχουν υιοθετήσει ότι δεν θεωρούν σκόπιμο την ύπαρξη τέτοιας επιτροπής. Ανάλογα αποτελέσματα βρέθηκαν και για την επιτροπή υποψηφιοτήτων. Από το σύνολο των 122 εταιριών 30 εταιρίες διαθέτουν επιτροπή υποψηφιοτήτων, για 69 εταιρίες δεν κατέστη εφικτό να βρεθούν στοιχεία ενώ 23 εταιρίες δεν θεωρούν σκόπιμη τη σύσταση τέτοιας επιτροπής.

Τα στατιστικά στοιχεία είναι καλύτερα για την περίπτωση της επιτροπής ελέγχου και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου όπου τα αποτελέσματα είναι όμοια. Έτσι, από το σύνολο των 122 εισηγμένων εταιριών 80 εταιρίες διαθέτουν επιτροπή

ελέγχου και σύστημα εσωτερικού ελέγχου (ποσοστό 65,57%) ενώ για 41 εταιρίες δεν κατέστη εφικτό να βρεθούν στοιχεία.

Τα παραπάνω αποτελέσματα παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στους Πίνακες 16 και 17.

Πίνακας 16: Διάρθρωση Διοικητικών Συμβουλίων εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιριών

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ Δ.Σ.	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	% ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΜΕΣΟΣ	8	3	35,51%	1	15,34%
ΜΑΧ	15	8	66,67%	6	75,00%
ΜΙΝ	4	1	14,29%	0	0,00%

Πηγή: Χρηματιστήριο Αθηνών, ιστοσελίδες εισηγμένων εταιριών

Πίνακας 17: Επιτροπές ανά εισηγμένη εταιρία

	ΝΑΙ	ΌΧΙ	N/A	ΝΑΙ	ΌΧΙ	N/A
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΠΟΔΟΧΩΝ	39	20	63	31,97%	16,39%	51,64%
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΩΝ	30	23	69	24,59%	18,85%	56,56%
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	80	1	41	65,57%	0,82%	33,61%
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ	80	1	41	65,57%	0,82%	33,61%
ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	72	1	49	59,02%	0,82%	40,16%

Πηγή: Χρηματιστήριο Αθηνών, ιστοσελίδες εισηγμένων εταιριών

Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι αναμένεται να υπάρξουν αρκετές ανακατατάξεις στη διάρθρωση και στη λειτουργία των Διοικητικών Συμβουλίων των ελληνικών εισηγμένων εταιριών ώστε να συμμορφωθούν με τις προβλέψεις του νέου θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση.

9. Συμπεράσματα

Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο είχε σαν αποτέλεσμα την ολοένα και αυξανόμενη σημασία πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς, με αποτέλεσμα το σύνολο σχεδόν των αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών να έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό. Ωστόσο, οι δράσεις που έχουν αναληφθεί από τις χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο διαφέρουν σημαντικά. Ενδεικτικό της σημασίας που θα πρέπει να αποδοθεί στην καταπολέμηση

της διαφθοράς αποτελεί το γεγονός ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται ότι ετησίως το κόστος διαφθοράς ανέρχεται σε 120 δισ. ευρώ όταν ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 169 δισ. ευρώ ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο εκτιμάται ότι το κόστος της διαφθοράς ανέρχεται ετησίως στο 5% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος⁴³ ή 2,6 τρισ. δολάρια.

Έτσι, υπάρχουν χώρες που εδώ και πολλά έτη έχουν αναπτύξει ένα πλαίσιο νόμων και κανόνων ενάντια στη διαφθορά, με αποτέλεσμα να έχει διαμορφωθεί η κουλτούρα και η νοοτροπία των πολιτών τους ενάντια στη διαφθορά. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η Δανία, η Νέα Ζηλανδία και η Φιλανδία. Από την άλλη, υπάρχουν χώρες οι οποίες έχουν συστήσει ένα κεντρικό φορέα για την αντιμετώπιση φαινομένων διαφθοράς, με τις αρμοδιότητες να κυμαίνονται από τη διενέργεια εκπαιδευτικών δράσεων με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών για τις καταστρεπτικές συνέπειες της διαφθοράς μέχρι την ανάληψη ενεργειών για την πρόληψη και καταστολή υποθέσεων διαφθοράς. Μάλιστα, η ολοένα και αυξανόμενη ανάγκη για την καταπολέμηση της διαφθοράς έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη πλείστων Συμβάσεων σε διεθνές επίπεδο αλλά και στην προώθηση των Βιώσιμων Στόχων Ανάπτυξης από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Με άλλα λόγια, η κοινωνική και οικονομική ανισότητα που παρατηρείται μεταξύ των χωρών αλλά και μεταξύ των πολιτών μιας χώρας έχει οδηγήσει τους πολιτειακούς υπευθύνους του κόσμου στο να προτρέπουν τις κυβερνήσεις και τις επιχειρήσεις να πορεύονται με ηθικό τρόπο και να στοχεύουν στην εξάλειψη των ανισοτήτων.

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν καταγραφεί πολλαπλοί παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα. Μεταξύ των παραγόντων έχει καταγραφεί το είδος του πολιτεύματος (τα απολυταρχικά πολιτεύματα ευνοούν την εκδήλωση φαινομένων διαφθοράς), η μειωμένη ελευθερία του τύπου λόγω μειωμένης λογοδοσίας, το θρήσκευμα (ορισμένα θρησκευόμενα περιλαμβάνουν την προσφορά δώρων ως μέρος της κουλτούρας) και το είδος της αγοράς (τα μονοπωλιακά καθεστώτα ευνοούν την ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς). Παράλληλα, μεταξύ των αρνητικών συνεπειών της διαφθοράς έχει καταγραφεί ο υψηλός πληθωρισμός (η διαφθορά έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών), η μείωση της οικονομικής ανάπτυξης και οι μειωμένες ξένες επενδύσεις.

⁴³ World Economic Forum Data

Κοινό σημείο όλων των βιβλιογραφικών ερευνών αποτελεί η αδυναμία εντοπισμού αιτίας και συνέπειας και για το λόγο αυτό η αντιμετώπιση της διαφθοράς αποτελεί ένα πολυσύνθετο πρόβλημα αλλά και δύσκολο στην αντιμετώπισή του. Ενδεικτικό της συνθετότητας αποτελεί το γεγονός ότι παρόλο που χώρες αναλαμβάνουν δράσεις για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς, αυτό δεν αντικατοπτρίζεται αμέσως στην αντίληψη των πολιτών τους σχετικά με το επίπεδο της διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα τους.

Η μέτρηση του επιπέδου της διαφθοράς σε μία χώρα πραγματοποιείται μόνο με την αντίληψη των πολιτών της χώρας σχετικά με το πόσο εκτεταμένη είναι η διαφθορά στη χώρα τους καθώς δεν είναι εφικτή η πραγματική μέτρηση υποθέσεων διαφθοράς. Όσες προσπάθειες έγιναν στη διεθνή βιβλιογραφία εγκαταλείφθηκαν. Για το λόγο αυτό, το σύνολο των ακαδημαϊκών χρησιμοποιούν τρεις βασικούς δείκτες: α) το Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας (CPI Index), β) το Δείκτη Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας και γ) το Δείκτη αξιολόγησης κινδύνου του PRS Group. Ο τελευταίος δείκτης δεν είναι τόσο διαδεδομένος σε σχέση με τους άλλους δύο καθώς τα δεδομένα δεν είναι δωρεάν διαθέσιμα. Η διεθνής ακαδημαϊκή έρευνα έχει αποδείξει ότι ο συντελεστής συσχέτισης των τριών δεικτών είναι κοντά στο 1, επομένως η ανάλυση δεδομένων για την εξαγωγή συμπερασμάτων είναι αδιάφορη από τον δείκτη που θα επιλεγεί. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αδυναμία μέτρησης του πραγματικού επιπέδου της διαφθοράς πηγάζει και από τον πρόσθετο λόγο της δυσδιάκριτης διαφοράς από την πλευρά των πολιτών των διαφορετικών εννοιών οικονομικού εγκλήματος, όπως της διαφθοράς, της απάτης, της φοροδιαφυγής, κλπ.

Η παρούσα διατριβή έχει σκοπό να προσθέσει έναν ακόμα παράγοντα που θα πρέπει να λάβουν υπόψη οι κυβερνήσεις στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της στρατηγικής τους για την πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς. Συγκεκριμένα, στη διατριβή εξετάστηκε κατά πόσο η δημιουργία ενός κεντρικού συντονιστικού φορέα έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση του επιπέδου της διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα. Χρησιμοποιώντας τα δεδομένα του Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας για την περίοδο 1998-2018 και συγκεντρώνοντας δεδομένα για 180 χώρες βρέθηκε ότι η δημιουργία ενός κεντρικού φορέα για την αντιμετώπιση της διαφθοράς έχει στατιστικά σημαντική θετική επίδραση στην μείωση του επιπέδου διαφθοράς που επικρατεί. Μία εξήγηση του ανωτέρω ευρήματος θα μπορούσε να είναι ότι οι πολίτες εκτιμούν ως θετική την ανάληψη πρωτοβουλίας από την

κυβέρνηση για τη σύσταση ενός κεντρικού φορέα για την αντιμετώπιση της διαφθοράς υπό την έννοια ότι οι πολίτες εκτιμούν ότι η κυβέρνηση δείχνει πραγματική θέληση στην αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Στην Ελλάδα συστηματική πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση της διαφθοράς αναλήφθηκε από το 2013 και μετά με τη σύσταση του Εθνικού Συντονιστή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς και τη σύσταση του Εισαγγελέα κατά εγκλημάτων διαφθοράς. Μέχρι το 2013 στην Ελλάδα λειτουργούσαν διάφορα ελεγκτικά σώματα, με αρκετές επικαλύψεις αρμοδιοτήτων, με αποτέλεσμα την μη αποτελεσματική διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς. Ταυτόχρονα, λόγω και της ιδιαιτερότητας στην έρευνα υποθέσεων διαφθοράς δεν υπήρχε εξειδικευμένος εισαγγελικός λειτουργός. Η δημιουργία ενός κεντρικού συντονιστικού φορέα είχε σαν αποτέλεσμα τη βελτίωση της θέσης της Ελλάδας στην κατάταξη του δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας, ωστόσο η χώρα παραμένει ακόμα σε σχετικά χαμηλή θέση (67^η θέση το 2018 σε σύνολο 180 χωρών). Το 2019 δημιουργήθηκε η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η οποία ενσωμάτωσε το σύνολο των ελεγκτικών σωμάτων στην ελληνική επικράτεια, με αποτέλεσμα για πρώτη φορά να υπάρχει στη χώρα ένας πραγματικά κεντρικός συντονιστικός φορέας που να συγκεντρώνει την εκπαίδευση των πολιτών, την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Ήδη, με βάση την έκθεση της Διεθνούς Διαφάνειας η Ελλάδα αναρριχήθηκε στην 60^η θέση το 2019 από την 67^η το 2018. Η σημασία καταπολέμησης της διαφθοράς στη χώρα μας αποτελεί αδήριτη ανάγκη εάν λάβει κανείς υπόψη ότι σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 96% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η διαφθορά είναι εκτεταμένη, καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα, μόλις το 9% των ερωτηθέντων έχει ίδια εμπειρία σε υπόθεση διαφθοράς ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εκτιμά ότι τα πολιτικά κόμματα και οι πολιτικοί αποτελούν την μεγαλύτερη πηγή διαφθοράς. Συνεπώς, απομένει τα επόμενα χρόνια να διερευνηθεί εάν η σύσταση της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας θα οδηγήσει σε περαιτέρω βελτίωση της θέσης της Ελλάδας στους παγκόσμιους δείκτες μέτρησης της διαφθοράς.

Ένας άλλος παράγοντας που εξετάστηκε στην παρούσα διατριβή είναι η εταιρική διακυβέρνηση και ο βαθμός που επηρεάζει το επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα, λαμβανομένου υπόψη ότι οι επιχειρήσεις αποτελούν ένας από τους βασικούς πυλώνες του οικονομικού οικοσυστήματος. Με άλλα λόγια, το θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης και ο βαθμός εφαρμογής του επηρεάζει άμεσα το επίπεδο

διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα, καθώς επηρεάζει τον τρόπο άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Έτσι, χώρες με χαλαρό θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης τείνουν να χαρακτηρίζονται από υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς, καθώς οι επιχειρήσεις είναι επιρρεπείς στην προσφορά οικονομικών ανταλλαγμάτων για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων τους ή/και για την ανάληψη μιας δημόσιας σύμβασης. Ταυτόχρονα, επιχειρήσεις που εδρεύουν σε χώρες με χαλαρό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης τείνουν να διενεργούν συναλλαγές σε χώρες που χαρακτηρίζονται από επίσης υψηλό επίπεδο διαφθοράς. Αντίθετα, σε χώρες με ισχυρό θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης, οι επιχειρήσεις ακολουθούν ισχυρούς κώδικες δεοντολογίας που απαγορεύουν τις συναλλαγές με χώρες που διακρίνονται για υψηλό επίπεδο διαφθοράς. Σε διεθνές επίπεδο, η συζήτηση περί εταιρικής διακυβέρνησης έγινε πιο έντονη την τελευταία εικοσαετία και ιδιαίτερα από το 2000, μετά την αποκάλυψη φαινομένων εταιρικής διαφθοράς, όπως η Enron. Μάλιστα, την τελευταία δεκαετία, οι επιχειρήσεις στις αναπτυγμένες χώρες έχουν στραφεί στην υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, που στόχο έχουν την αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης αναμορφώθηκε μόλις τον Ιούλιο του 2020 με έτος εφαρμογής τον Ιούλιο του 2021 μετά τις υποθέσεις της Folli Follie και της Creta farm. Σημειώνεται ότι το προηγούμενο πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης υπήρχε από το 2002. Ο νέος νόμος 4706/2020 θέτει αυστηρότερες προϋποθέσεις, ιδιαίτερα όσον αφορά τη σύνθεση και την ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου αλλά και την ύπαρξη και λειτουργία επιτροπών ελέγχου και εσωτερικού ελέγχου. Ταυτόχρονα επιβάλλει τη σύνταξη κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης από φορέα εγνωσμένου κύρους. Σημειώνεται ότι μέχρι σήμερα αρκετές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρίες είχαν υιοθετήσει τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του Ελληνικού Συμβουλίου Εταιρικής Διακυβέρνησης, χωρίς ωστόσο να τον παραμετροποιήσουν σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Το γεγονός αυτό μαρτυρά και τη σημασία που έδιναν οι ελληνικές εισηγμένες εταιρίες στην εταιρική διακυβέρνηση.

Στην παρούσα διατριβή εξετάστηκε ο βαθμός ετοιμότητας των ελληνικών εισηγμένων εταιριών στις νέες προϋποθέσεις του νόμου για την εταιρική διακυβέρνηση. Από την εξέταση του συνόλου των εισηγμένων εταιριών και σε όσες ήταν εφικτό να ανευρεθούν στοιχεία, προκύπτει το συμπέρασμα ότι στις

περισσότερες εισηγμένες θα υπάρξουν σημαντικές μεταβολές στη σύνθεση των Διοικητικών Συμβουλίων καθώς δεν πληρούν τις προϋποθέσεις περί ελαχίστου αριθμού ανεξαρτήτων μελών και ποσόστωση στο φύλλο. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο, οι εταιρίες θα πρέπει να εξετάσουν εκ νέου την ανεξαρτησία των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων. Αντίστοιχα ευρήματα προκύπτουν και για τις Επιτροπές Αποδοχών και Υποψηφιοτήτων όπου η πλειοψηφία των ελληνικών εισηγμένων δεν διαθέτει. Παράλληλα, επισημαίνεται και ο μεγάλος αριθμός των εταιριών για τις οποίες δεν κατέστη εφικτό να ανευρεθούν στοιχεία από τις ιστοσελίδες τους, γεγονός που αναδεικνύει την μικρή σημασία που δίνουν στην εταιρική διακυβέρνηση.

Συνεπώς, στο μέλλον και μετά την εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση στην Ελλάδα θα είναι ενδιαφέρον να μελετηθούν οι αλλαγές που θα επέλθουν στις εισηγμένες εταιρίες και πως οι αλλαγές αυτές θα επηρεάσουν την χρηματιστηριακή τους αξία και την μετοχική τους σύνθεση (το αυστηρότερο πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης δύναται να προσελκύσει περισσότερους ξένους θεσμικούς επενδυτές) αλλά και εάν θα επηρεάσουν το επίπεδο διαφθοράς στη χώρα σε συνδυασμό με τις ενέργειες της κεντρικής κυβέρνησης.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Abed, G.T. and H.R. Davoodi (2002), “*Corruption, Structural Reforms, and Economic Performance*”, Governance, Corruption & Economic Performance, ed. by G.T. Abed and S. Gupta, International Monetary Fund, Washington D.C.: 489-537.
- Abed, G.T. and S. Gupta (2002), “*Governance, Corruption and Economic Performance*”, International Monetary Fund.
- Adams, R. B., Benjamin E. Hermalin and Michael S. Weisbach (2010), “The Role of Boards of Directors in Corporate Governance: A Conceptual Framework and Survey”, *Journal of Economic Literature*, Vol. 48, No. 1.
- Adams, R. B. (2003), “*What Do Boards Do? Evidence from Board Committee and Director Compensation Data.*” Unpublished, SSRN.
- Adams, R. B., Heitor Almeida, and Daniel Ferreira (2005), “Powerful CEOs and Their Impact on Corporate Performance”, *Review of Financial Studies*, 18(4): 1403–32.
- Adams, R. B., and Daniel Ferreira (2008), “Do Directors Perform for Pay?” *Journal of Accounting and Economics*, 46(1): 154–71.
- Ades, A. and R. Di Tella (1996), “*The Causes and Consequences of Corruption: A Review of Recent Empirical Contributions*”, Liberalization and the New Corruption, ed. by B. Harris–White and G. White, (Brighton: Institute of Development Studies Bulletin, 27): 6-12.
- Ades, A. and R. Di Tella (1997), “National Champions and Corruption: Some Unpleasant Interventionist Arithmetic”, *The Economic Journal*, Vol. 107: 1023-1042.
- Ades, Alberto and Rafael Di Tella (1999), “Rents, Competition, and Corruption”, *The American Economic Review*, Vol. 89, No 4,. Pp. 982-993.
- Adsera, A., C. Boix and M. Payne (2000), “*Are you being served? Political accountability and quality of government*”, Inter-American Development Bank Research Department Working Paper 438, Washington, DC.
- Aizenman, J. and M. Spiegel (2003), “*Institutional efficiency, monitoring costs, and the investment share of FDI*”, Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper, No. 2003-06.

- Aghion, Philippe, Ufuk Akcigit, Julia Cagé and William R. Kerr (2016), “Taxation, corruption, and growth” *European Economic Review*.
- Aguilera, R. V., Filatotchev, I., Gospel, H., & Jackson, G. (2008), “An organizational approach to comparative corporate governance: Costs, contingencies, and complementarities”, *Organization Science*, 19: 475-492.
- Aguilera, R. V., Talaulicar, T., Chung, C.-N., Jimenez, G., & Goel, S. (2015), “Cross-national perspectives on ownership and governance in family firms”, *Corporate Governance: An International Review*, 23: 161-166.
- Agyemang, O.S., G. Fantini & J. Frimpong (2015), “Does Country-Level Governance Enhance Ethical Behaviour of Firms? An African Perspective”, *International Journal of Law & Management* 57(6): 582-599.
- Agyei-Mensah, B.K. (2017), “The relationship between corporate governance, corruption and forward-looking information disclosure: a comparative study”, *Corporate Governance: The international Journal of Business in Society* 17(2): 284–304.
- Al-Marhubi, F. A. (2000), “Corruption and Inflation”, *Economics Letters*, Vol. 66 (2): 199- 202.
- Alesina, A. and B. Weder (2002), “Do Corrupt Governments Receive Less Foreign Aid?”, *American Economic Review*, Vol. 92 (4): 1126-1137.
- Alderman, Richard (2013), “B20 Task Force on Improving Transparency and AntiCorruption: Development of a Preliminary Study on Possible Regulatory Developments to Enhance the Private Sector Role in the Fight Against Corruption in a Global Business Context”.
- Alemu, Aye Mengistu (2012), “Effects of Corruption on FDI Inflow in Asian Economies”, *Seoul Journal of Economics* 25(4): 387-412.
- Almazan, A., and J. Suarez (2000) “Optimal Corporate Governance Structures”, *Centre for Economic Policy Research*.
- Alon, A., & Hageman, A. (2017), “An institutional perspective on corruption in transition economies”, *Corporate Governance: An International Review*, 25: this issue.
- Ang, Yuen Yuen (2020), “Unbundling Corruption: Revisiting Six Questions on Corruption.” *Global Perspectives 1*.

- Armitage Seth, Wenxuan Hou, Subrata Sarkar, Till Talaulicar (2017). “Corporate Governance Challenges in Emerging Economies”, *Corporate Governance An International Review*, Vol. 25, Is. 3.
- Baker, M., and Paul Gompers (2003) “The Determinants of Board Structure at the Initial Public Offering”, *Journal of Law & Economics* 46, no. 2: 569–598.
- Banerjee, Abhijit V, Rema Hanna, and Sendhil Mullainathan (2012), “Corruption”, *In Handbook of Organizational Economics*.
- Banfield, Edward (1975), “Corruption as a feature of Governmental Organization”, *The Journal of Law and Economics*, 18, pp. 587-605.
- Bardhan, P. (1997) “Corruption and Development: A Review of Issues”, *Journal of Economic Literature*, Vol. 35, No. 3, 1320-1346.
- Baysinger, D. Barry and Henry N. Butler (1985), “Corporate Governance and the Board of Directors: Performance Effects of Changes in Board Composition”, *Journal of Law, Economics, & Organization*, Vol. 1, No. 1, pp.101-124.
- Bernstein, Stern and Hamish van der Ven (2017), “Best practices in global governance”, *Review of International Studies*, Vol. 43, part 3, pp. 534–556.
- Bevan, A. Alan and Saul Estrin (2004), “The determinants of foreign direct investment into European transition economies”, *Journal of Comparative Economics*, 32, pp.775–787.
- Black, Bernard S. and De Carvalho, Antonio Gledson and Khanna, Vikramaditya S. and Kim, Woochan and Yurtoglu, B. Burcin, (2017), “Corporate Governance Indices and Construct Validity”, *Corporate Governance: An International Review*, 2017 Forthcoming, U of Michigan Law & Econ Research Paper, Northwestern Law & Econ Research Paper No. 13-05, European Corporate Governance Institute (ECGI) - Finance Working Paper No. 483/2016.
- Boone, A. L., Laura Casares Field, Jonathan M. Karpoff, and Charu G. Raheja (2007), “The Determinants of Corporate Board Size and Composition: An Empirical Analysis.” *Journal of Financial Economics*, 85(1): 66–101.
- Braun Miguel and Rafael Di Tella (2004), “Inflation, Inflation Variability, and Corruption”, *Economics & Politics*, Vol. 16, pp. 77-100.
- Brent Robert (2009), “Cost-benefit analysis and the evaluation of the effects of corruption on public projects”, working paper.

- Brewster Rachel and Samuel W. Buell (2017), “The Market for Global Anticorruption Enforcement”, *Law and Contemporary Problems*, Vol. 80, No. 193.
- Broadman, H.G. and F. Recanatini (1999), “*Seeds of Corruption –Do Market Institutions Matter?*”, World Bank Policy Research Working Paper 2368, Washington.
- Brown Nerissa C., Jared D. Smith, Roger M. White and Chad J. Zutter (2018), “*Political Corruption and Firm Value in the U.S.*”, working paper.
- Brunetti, A. and B. Weder (2003), “A Free Press is Bad News for Corruption”, *Journal of Public Economics*, Vol. 87 (7-8): 1801-1824.
- Brunetti, A. and B. Weder (1997), “*Investment and Institutional Uncertainty: A Comparative Study of Different Uncertainty Measures*”, International Finance Cooperation, World Bank.
- Byrnes William (2017), “*Background and Current Status of FATCA and CRS*”, Legal Studies Research Paper Series, Research Paper No. 17–75.
- Campante, Filipe R. and Quoc-Anh Do (2014), “Isolated Capital Cities, Accountability and Corruption: Evidence from US States”, *American Economic Review*, 104(8), 2456-81.
- Campos, J. E., D. Lien and S. Pradhan (1999), “The Impact of Corruption on Investment: Predictability Matter”, *World Development*, Vol. 27 (6): 1059-1067.
- Caron, I. M., Dr. Aysun Fiçici, Christopher L. Richter (2012) “The influence of corruption on corporate governance standards: Shared characteristics of rapidly developing economies”, *Emerging Markets Journal*, Vol. 2.
- Carrillo, M. I. Al. , Alba María Priego De La Cruz and Montserrat Nuñez Chicharro (2019), “The Impact of Corporate Governance on Corruption Disclosure in European Listed Firms through the Implementation of Directive 2014/95/EU”, *Sustainability* 11(22):6479.
- Carr, I., and Opi Outhwaite (2011) “Controlling corruption through corporate social responsibility and corporate governance: theory and practice”. *Journal of Corporate Law Studies*, Vol. 11, Is. 2.
- Carter, D. A., Betty J. Simkins and W. Gary Simpson (2003), “Corporate Governance, Board Diversity, and Firm Value”, *Financial Review*, 38(1): 33–53.

- Chabova Kristyna (2017), “Measuring corruption in Europe: public opinion surveys and composite indices”, *Qual Quant* 51, pp. 1877–1900.
- Chhaochharia, V., and Yaniv Grinstein (2009), “CEO Compensation and Board Structure.” *Journal of Finance*, 64(1): 231–61.
- Chang, E. and M. Golden (2005), “Electoral Systems, District Magnitude and Corruption”, *British Journal of Political Science*.
- Chen Nan and Zemin (Zachary) Zhong (2017), “*The Economic Impact of China's Anti-Corruption Campaign*”, working paper.
- Chen, V. Z., Li, J., & Shapiro, D. M. (2011), “Are OECD-prescribed “good corporate governance practices” really good in an emerging economy?” *Asia Pacific Journal of Management*, 28: 115-138.
- Claessens S. and Burcin Yurtoglu (2013), “Corporate governance in emerging markets: A survey”, *Emerging Markets Review*, Vol. 15: 1-33.
- Core, J., R. Holthausen, and D. Larcker (1999), “Corporate Governance, Chief Executive Officer Compensation, and Firm Performance” *Journal of Financial Economics* 51: 371-406.
- Cuervo-Cazurra, Alvaro (2008), ‘The effectiveness of laws against bribery abroad’, *Journal of International Business Studies*, 39, pp. 634–651.
- Cuervo-Cazurra Alvaro (2016), “Corruption in international business”, *Journal of World Business* Vol. 51, Is. 1, pp 35-49.
- Dass Nishant, Vikram K. Nanda and Steven Chong Xiao (2017), “*Geographic Clustering of Corruption in the U.S.*”, working paper.
- Dimopoulos, T. and Hannes F. Wagner (2016), “*Corporate Governance and CEO Turnover Decisions*”, Swiss Finance Institute Research Paper No. 12-16.
- Dincer ,Oguzhan and Michael Johnstony (2016), ‘Political Culture and Corruption Issues in State Politics: A New Measure of Corruption Issues and a Test of Relationships to Political Culture’, *The Journal of Federalism* volume 47 number1, pp.131-148.
- Disch Arne, Endre Vigeland and Geir Sundet (2009), “*Anti-Corruption Approaches: A Literature Review*”, A joint publication by the Asian Development Bank (ADB), the Danish International Development Assistance (Danida), the Swedish Agency for Development Evaluation (SADEV), the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida), the UK Department

- for International Development (DFID), and the Norwegian Agency for Development Cooperation (Norad).
- Dobel J. Patrick (2016), “Integrity and Corruption”, *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*.
- Dreher, Axel, Kotsogiannis, Christos and McCorriston, Steve (2004), “*Corruption Around the World: Evidence from a Structural Model*”, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=555946> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.555946>.
- Dyck, A., Morse, A., Zingales, L., (2010), “Who blows the whistle on corporate fraud?” *Journal of Finance* 65, 2213–2253.
- Elliott, K.A. (1997), “*Corruption as an international policy problem: overview and recommendations*”, in K.A. Elliott (ed.), *Corruption and the Global Economy*, Washington, DC: Institute for International Economics, pp. 175–233.
- Ellis Jesse A., Jared D. Smith and Roger M. White (2015), “*Corruption and Corporate Innovation*”, working paper.
- Eng, L. and Y. Mak (2003), “Corporate governance and voluntary disclosure”, *Journal of Accounting and Public Policy*, 22 (4), 325-345.
- Escresa, Laarni and Lucio Picci (2016), ‘Trends in Corruptions Around the World’, *European Journal on Criminal Policy and Research*, Vol. 22, Issue 3, pp 543–564.
- Faccio, Mara, Ronald W. Masulis and John J. McConnell (2006), “Political Connections and Corporate Bailouts”, *Journal of Finance*, 61(6), 2597-2635.
- Fahlenbrach, Ru. (2009), “Shareholder Rights, Boards, and CEO Compensation.” *Review of Finance*, 13(1): 81–113.
- Fan C. Simon, Chen Li and Daniel Treisman (2009), “Political decentralization and corruption: Evidence from around the world”, *Journal of Public Economics*, Vol 93, Issues 1-2, pp. 14-34.
- Ferwerda, Joras, Ioana Deleanu and Brigitte Unger (2017), “Corruption in Public Procurement: Finding the Right Indicators”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, Vol. 23, Issue 2, pp. 245–267.
- Fjelde, Hanne and Håvard Hegre (2014), “Political Corruption and Institutional Stability”, *Studies in Comparative International Development*, Vol. 49, Issue 3, pp. 267–29.

- Fich, E. M. and Anil Shivdasani (2006), “Are Busy Boards Effective Monitors?” *Journal of Finance*, 61(2): 689–724.
- Fisman, Raymond and Roberta Gatti. 2002. “Decentralization and Corruption: Evidence Across Countries,” *Journal of Public Economics* 83 (3), 325-345.
- Galtung, F. (1997), “*The Social and Economic Implications of Corruption*”, Transparency International (TI) Report 1997 (Berlin: Transparency International), 76-78.
- Gans-Morsea Jordan, Mariana Borgesa, Alexey Makarinb, Theresa Mannah-lanksonc, Andre Nickowd, DongZhang (2018), “Reducing bureaucratic corruption: Interdisciplinary perspectives on what works”, *World Development*, Vol. 105, pp 171-188.
- Gilbert Michael D. (2018), “Transparency and Corruption: A General Analysis”, Public Law and Legal Theory Research Paper Series 2018-09, *Law and Economics Research Paper Series* 2018-03.
- Glaeser, Edward L. and Raven E. Saks. “Corruption In America”, *Journal of Public Economics*, 2006, v90(6-7, Aug), 1053-1072.
- Goel, R.K. and M.A. Nelson (1998), “Corruption and Government Size: A Disaggregated Analysis”, *Public Choice*, Vol. 97 (1): 107-120.
- Gompers, P., J., Ishii, and A. Metrick (2003), “Corporate governance and equity prices”, *Quarterly Journal of Economics* 118, 107–155.
- Goyal, V. K. and Chul W. Park (2002), “Board Leadership Structure and CEO Turnover.” *Journal of Corporate Finance*, 8(1): 49–66.
- Grundler, K. and Niklas Potrafke (2019), “Corruption and economic growth: New empirical evidence”, *European Journal of Political Economy*, Vol. 60.
- Gu Tracy, Xiaoding Liu and Dan A. Simunic (2017), “*Client Corruption Culture and External Auditor Monitoring*”, working paper.
- Gupta, S. L. de Mello, and R. Sharan (2001), “Corruption and military spending”, *European Journal of Political Economy*, Vol. 17 (4): 749-777.
- Gupta, S., H. Davoodi and R. Alonso-Terme (2002), “Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?”, *Economics of Governance*, Vol. 3: 23-45.
- Graycara Adam & Olivia Monaghana (2015), “Rich country corruption”, *International Journal of Public Administration*, Volume 38, Issue 8.
- Habib, M. and L. Zurawicki (2002), “Corruption and Foreign Direct Investment”, *Journal of International Business Studies*, Vol. 33 (2).

- Habib, M. and L. Zurawicki (2010), “Corruption and Foreign Direct Investment: What have we learned?”, *International Business & Economics Research Journal*, Vol. 9 (7).
- Healy, Paul M., and George Serafeim (2019), “How to Scandal-Proof Your Company.”, *Harvard Business Review* 97, no. 4: 42–50.
- Healy, Paul M., and George Serafeim (2016), “An Analysis of Firms' Self-reported Anticorruption Efforts”, *The Accounting Review*, Vol. 91, No. 2, pp. 489-511.
- Hellman, Joel and Jones, Geraint and Kauffman, Daniel and Schankerman, Mark A. (2000), “Measuring Governance, Corruption, and State Capture: How Firms and Bureaucrats Shape the Business Environment in Transition Economies”. *World Bank Institute of Governance, Regulation and Finance*. 2312. Washington D.C.
- Hermalin, B. E. (2005), “Trends in Corporate Governance”, *Journal of Finance*, 60(5): 2351–84.
- Hermalin, B. E., and Michael S. Weisbach (2003), “Boards of Directors as an Endogenously Determined Institution: A Survey of the Economic Literature”, *Economic Policy Review*, vol. 9, issue Apr, 7-26.
- Hermalin, B. E., and Michael S. Weisbach (1991), “The Effects of Board Composition and Direct Incentives on Firm Performance” *Financial Management*, 20(4): 101–12.
- Hermalin, B. E., and Michael S. Weisbach (1988), “The Determinants of Board Composition.” *RAND Journal of Economics*, 19(4): 589–606.
- Holcombe, R.G. & Boudreaux, C.J. (2015), “Regulation and Corruption”, *Public Choice* 164(1), pp. 75-85.
- Hombach Katharina and Thorsten Sellhorn (2018), “*Firm Value Effects of Targeted Disclosure Regulation: The Role of Reputational Costs*”, working paper.
- Hope Ole-Kristian, Heng Yue, Qinlin Zhong (2017), “*China’s Anti-Corruption Campaign and Firm-Level Transparency*”, Singapore Management University School of Accountancy Research Paper No. 2017-56.
- Huang Qianqian, Tao Yuan (2017), “*Does Political Corruption Impede Firm Innovation? Evidence from the United States*”, 30th Australasian Finance and Banking Conference 2017.
- Ivanov Eduard (2018) “*AML/CFT and Anti-Corruption Compliance Regulation: Two Parallel Roads?*”, IACA research paper series no. 02.

- Jesper Johnsen (2014), “*Cost-effectiveness and cost-benefit analysis of governance and anti-corruption activities*”, AntiCorruption Resource Centre.
- Kanyajit Sunee and Tanet Ketsil (2018), “The Development of Anti-Corruption Network Potentiality”, *Asian Political Science Review*, Vol. 2, No. 1.
- Kapoor, Mudit and Shamika Ravi (2012), “Determinants of Corruption: Government Effectiveness vs. Cultural Norms”, *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, Vol. 12, Is. 1, Article 34.
- Kaufmann, D., A. Kraay and P. Zoido- Lobaton (1999a), “*Aggregating Governance Indicators*”, World Bank Policy Research Working Paper No. 2195 (Washington D.C.: The World Bank).
- Kaufmann, D., A. Kraay and P. Zoido-Lobaton (1999b), “*Governance Matters*”, World Bank Policy Research Working Paper No. 2196, October (Washington D.C.: The World Bank).
- Kaufmann, D. (2005), “*Myths and realities of governance and corruption*”, International Monetary Fund.
- Kaufmann, D., Krayy Art and Mastruzzi Massimo (2010) “*The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*”, World Bank Policy Research Working Paper No 5430.
- Kim, Chon-Kyun (2014), “Anti-Corruption Initiatives and E-Government: A Cross-National Study”, *Public Organization Review*, Vol. 14, Issue 3, pp. 385–396.
- Klitgaard Robert (2017), “*Corruption Across Countries and Cultures*”, Lee Kuan Yew School of Public Policy Research Paper No. 17-23.
- Knack, S. and P. Keefer (1995), “Institutions and Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures”, *Economics and Politics*, Vol. 7: 207- 227.
- Krishnamurthy, Prabhakar and D M Nayak, Rangaswamy and Prabhakaran, C. (2011), “*Impact of Corruption on Corporate Governance - An Overview Under the Context of Policy Framework Against Corporate Corruption*” Working paper.
- Kryvoi Yarik (2018), “Economic Crimes in International Investment Law”, *International & Comparative Law Quarterly* Vol. 67, Is. 3, pp. 577-605.
- Kumar Jha Chandan (2018), “Financial Reforms and Corruption: Which Dimensions Matter?”, *International Review of Finance*.

- Kunicova, J. and S. Rose-Ackerman (2005), "Electoral Rules and Constitutional Structures as Constraints on Corruption", *British Journal of Political Science*, forthcoming.
- Kwok Y. David (2018), "The Private Partners in Public Corruption", *Notre Dame Journal of Law, Ethics and Public Policy*, Vol. 32, p. 467.
- Lambsdorff, J. Graf (1999), "*Corruption in Empirical Research – A Review*", Transparency International.
- Lambsdorff, J. Graf and P. Cornelius (2000), "*Corruption, Foreign Investment and Growth*", The Africa Competitiveness Report 2000/2001, ed. by K. Schwab, J.D. Sachs et al., joint publication of the World Economic Forum and the Institute for International Development, Harvard University. Oxford University Press, 70-78.
- Lambsdorff, J. Graf (2005), "*Between Two Evils – Investors Prefer Grand Corruption!*", University of Passau Discussion Paper V-31-05, January.
- Lambsdorff G., Johann (2005) "Consequences and causes of corruption: What do we know from a cross-section of countries?", *Passau* No. V-34-05, University of Passau.
- Lambsdorff, J. Graf (2003a), "How Corruption Affects Productivity", *Kyklos*, Vol. 56 (4) 459-476.
- LaPalombara, J. (1994), "Structural and Institutional Aspects of Corruption", *Social Research*, Vol. 61: 325-350.
- La Porta, R., F. Lopez-De-Silanes, A. Shleifer and R.W. Vishny (1999), "The quality of government", *Journal of Law, Economics and Organization*, 15(1), 222–79.
- La Porta, R., F. Lopez-De-Silanes, A. Shleifer and R.W. Vishny (1997), "Trust in Large Organisations", *The American Economic Review*, Papers and Proceedings, Vol. 137 (2): 333-338.
- Lash, A. Nicolas and Bala Batavia (2013), "Government economic intervention and corruption", *The Journal of Developing Areas*, Vol. 47, No 2, pp. 1-15.
- Lederman, D., N. Loayza and R. Reis Soares (2001), "*Accountability and Corruption. Political Institutions Matter*", The World Bank Working Paper No. 2708.
- Lehn, K., Sukesh Patro, and Mengxin Zhao (2009), "Determinants of the Size and Composition of U.S. Corporate Boards: 1935–2000." *Financial Management*, 38(4): 747–80.

- Leite, C. and J. Weidemann (1999), “*Does Mother Nature Corrupt? Natural Resources, Corruption, and Economic Growth*”, International Monetary Fund Working Paper, 99/85, July.
- Linck, J. S., Jeffrey M. Netter, and Tina Yang (2008), “The Determinants of Board Structure.” *Journal of Financial Economics*, 87(2): 308–28.
- Lipset, S.M. and G.S. Lenz (2000), “*Corruption, culture, and markets*”, in L.E. Harrison and S.P. Huntington (eds), *Culture Matters: How Values Shape Human Progress*, New York: Basic Books, pp. 112–24.
- Liu, X. (2016), “Corruption culture and corporate misconduct”, *Journal of Financial Economics*, Vol. 122, Is. 2.
- Liu Tingting, Barkat Ullah, Zuobao Wei, Lixin Colin Xu (2017), “*The Dark Side of Transparency in Developing Countries: The Link between Financial Reporting Practices and Corruption*”, working paper.
- Lombardi, R., Trequattrini, R., Cuzzo, B., Cano-Rubio, M. (2019) “Corporate corruption prevention, sustainable governance and legislation: First exploratory evidence from the Italian scenario”. *Journal of Cleaner Production*, 217, 666–675.
- Maali, M. Bassam and Ali Al-Attar (2017), “Corporate disclosure and cultural values: a test for multinational corporations”, *The Journal of Developing Areas*, Vol. 51, No 3, pp. 251-265.
- Mace, M. L. (1971), “*Directors: Myth and Reality*”, Boston: Harvard Business School Press.
- Mackey, K. Tim, Jillian Clare Kohler, William D. Savedoff, Frank Vogl, Maureen Lewis, James Sale, Joshua Michaud and Taryn Vian (2016), “The disease of corruption: views on how to fight corruption to advance 21st century global health goals”, Mackey et al. *BMC Medicine*.
- Maher, Maria E. and Andersson, Thomas (2000), “*Corporate Governance: Effects on Firm Performance and Economic Growth*”, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=218490> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.218490>.
- Mamun, A. Md, K. Sohagi and M. Kabir Hassan (2017), “Governance, resources and growth”, *Economic Modelling*, 63, pp. 238-261.
- Mauro, P. (1995) “Corruption and Growth”, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 110, No. 3, 681-712.

- Mauro, P. (1997), “The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure: A Cross-Country Analysis”, *Corruption and the Global Economy*, (Washington D.C.: Institute for International Economics), 83-107.
- Mauro, P. (1998), “Corruption and the composition of government expenditure”, *Journal of Public Economics*, Vol. 69: 263-279.
- Medel-Ramírez Carlos and Hilario Medel-Lopez (2018), “*Public Finances: Transparency, Accountability and Ethics of Responsibility*”, working paper.
- Méon, P.-G. and K. Sekkat (2005), “Does Corruption Grease or Sand the Wheels of Growth?”, *Public Choice*, Vol. 122: 69-97.
- Mikkel J. Christensen (2017), “Crafting and Promoting International Crimes: A Controversy among Professionals of Core-Crimes and Anti-Corruption”, *Leiden Journal of International Law*, 30, pp. 501–521.
- Mo, P. H. (2001), “Corruption and Economic Growth”, *Journal of Comparative Economics*, Vol. 29: 66-79.
- Montinola, G. and R.W. Jackman (2002), “Sources of corruption: a cross-country study”, *British Journal of Political Science*, 32, 147–70.
- Mudambi, Ram, Pietro Navarra and Andrew Delios (2013), “Government regulation, corruption, and FDI”, *Asia Pacific Journal of Management*, Vol. 30, Issue 2, pp. 487–511.
- Mukwembi, R. Thebeth and Simon Mukwembi (2017), “Corruption and its detection: a graph-theoretic approach”, *Computational and Mathematical Organization Theory*, Vol. 23, Issue 2, pp. 293–300.
- Nakpodia, F. and Adegbite, E. (2018), “Corporate governance and elites”, *Accounting Forum*, Vol. 42, pp. 17-31.
- Nguyen Nam, Hieu V. Phan, Thuy Simpson (2018), “*Political Corruption and Mergers and Acquisitions*”, working paper.
- Neudorfer, Natascha S. (2015), “Development, democracy and corruption: how poverty and lack of political rights encourage corruption”, *Journal of Public Policy*, 35:3, pp. 421–457.
- Nguyen Nam, Hieu V. Phan, Thuy Simpson (2018), “*Political Corruption and Mergers and Acquisitions*”, working paper.
- Nupia, Oskar (2007), “Decentralization, Corruption and Political Accountability in Developing Countries”, *Docmento Cede* 2007-17.

- OECD, (2015), *“Principles of corporate governance”*.
- OECD (2013), *“Specialised Anti-Corruption Institutions: Review of Models”*.
- OECD (2004), *“The OECD Principles of Corporate Governance”*.
- OECD (2003), *“Business Approaches to Combating Corrupt Practices”*, OECD Working Papers on International Investment, 2003/02, OECD Publishing.
- Olken B., Pande R. (2012), “Corruption in developing countries”, *Annual Review of Economics*, vol. 4, issue 1, 479-509.
- Ouziel M. Lauren (2018), “The Regulatory Challenge of Public Corruption” *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 108, No. 3.
- Paldam, M. (2001), “Corruption and Religion. Adding to the Economic Model”, *Kyklos*, vol. 54, (2/3): 383-414.
- Panizza, U. (2001), “Electoral Rules, Political Systems, and Institutional Quality”, *Economics and Politics*, Vol. 13 (3): 311-342.
- Pargendler, Mariana (2016), “The Corporate Governance Obsession”, *Journal of Corporation Law*, Vol. 42, No. 2, pp. 359-402.
- Pellegrini, L. and R. Gerlagh (2004), “Corruption’s Effect on Growth and its Transmission Channels”, *Kyklos*, Vol. 57 (3): 429-456.
- Perry, T. (1999), *“Incentive Compensation for Outside Directors and CEO Turnover”* Unpublished, SSRN.
- Persson, T., G. Tabellini and F. Trebbi (2003), “Electoral Rules and Corruption”, *Journal of the European Economic Association*, Vol. 1 (4): 958-989.
- Pevehouse, Jon (2010), *“International Institutions and the Rule of Law: The Case of National Corruption”*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1462198> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1462198>.
- Poirson, H. (1998), *“Economic Security, Private Investment, and Growth in Developing Countries”*, International Monetary Fund Working Paper, 98/4, January.
- PwC. (2008), *“Confronting Corruption: The Business Case for an Effective Anticorruption Program”*.
- Quah Jon S.T., (2017), “Learning from Singapore’s effective anti-corruption strategy: Policy recommendations for South Korea”, *Asian Education and Development Studies*, Vol. 6 Issue: 1, pp.17-29.

- Rabrenovic, M., Husein Elhadi Sherif, Khalid Mohamed Reeh (2018), “The corporate governance mechanism and its role in the reduction of financial and administrative corruption”, *International Journal of Scientific and Research Publications*, Vol. 8, Is. 4.
- Rasheed, E. H. and Rashad Yazdanifard (2013), “Corporate governance as a solution for corruption in the private sector”, *Global Journal of Commerce and Management Perspective*, Vol. 2(6).
- Rauter Thomas (2017), “*Disclosure Regulation, Corruption, and Investment: Evidence from Natural Resource Extraction*”, working paper.
- Rock, M.T. and H. Bonnett (2004), “The comparative politics of corruption: accounting for the East Asian paradox in empirical studies of corruption growth and investment”, *World Development*, 32(6), 999–1017.
- Roe, Mark J. (2004), “*The Institutions of Corporate Governance*”, Discussion Paper No. 488, Harvard Law School.
- Rowbottom, Jacob (2016), “Corruption, transparency and reputation: the role of publicity in regulating political donations”, *Cambridge Law Journal*, 75(2), pp. 398–425.
- Ryan, H. E., Jr., and Roy A. Wiggins III (2004), “Who Is in Whose Pocket? Director Compensation, Board Independence, and Barriers to Effective Monitoring”, *Journal of Financial Economics*, 73(3): 497–524.
- Sachs, J. and A. Warner (1995), “Economic Reform and the Process of Global Integration”, *Brookings Papers on Economic Activity*, Vol. 25 (1): 1-118.
- Sandholtz, W. and M. Gray (2003), “International integration and national corruption”, *International Organization*, 57(4), 761–800.
- Serafeim, George (2014), “Turning a Profit While Doing Good: Aligning Sustainability with Corporate Performance”, *Governance Studies*, The Initiative on 21st Century Capitalism, No. 19, Brookings Institution.
- Serafeim, George (2014), “*Firm Competitiveness and Detection of Bribery*”, Harvard Business School Working Paper, No. 14-012, July 2013. (Revised February 2014, April 2014).
- Shivdasani, A. and David Yermack (1999) “CEO Involvement in the Selection of New Board Members: An Empirical Analysis.” *Journal of Finance*, 54(5): 1829–53.

- Shleifer, Andrei, and Robert, Vishny (1993), "Corruption", *Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 599-617.
- Singh, K. Sunny and Kaushik Bhattacharya (2017), "Does easy availability of cash affect corruption? Evidence from a panel of countries", *Economic Systems*, 41, pp. 236-247.
- Smarzynska, B.K. and S. Wei (2000), "*Corruption and the Composition of Foreign Direct Investment: Firm-Level Evidence*", World Bank Discussion Paper Series no. 2360. Washington, DC: World Bank.
- Spencer, Jennifer and Carolina Gomez (2011), "MNES and corruption: the impact of national institutions and subsidiary strategy", *Strategic Management Journal*, 32, pp. 280–300.
- Sullivan, D. J. (2009), "*The Moral compass of companies: Business ethics and corporate governance as anti-corruption tools*", International Finance Corporation.
- Sullivan, D. J., Andrew Wilson, Anna Nadgrodkiewicz, "*The role of corporate governance in fighting corruption*", Deloitte.
- Sung, H.-E. and D. Chu (2003), "Does Participation in the Global Economy Reduce Political Corruption? An Empirical Inquiry", *International Journal of Comparative Criminology*, Vol. 3(2): 94-118.
- Sung, H.-E. (2002), "A Convergence Approach to the Analysis of Political Corruption: A Cross-National Study", *Crime, Law and Social Change*, Vol. 38 (2): 137-160.
- Straub, Stéphane (2009), "Regulatory Intervention, Corruption and Competition", *Review of Industrial Organization*, Vol. 35, No. 1/2, pp. 123-148.
- Svensson, Jakob. 2005. "Eight Questions about Corruption," *Journal of Economic Perspectives* 19 (3), 19-42.
- Tanzi, V. and H. Davoodi (1997), "*Corruption, Public Investment, and Growth*", International Monetary Fund Working Paper, 97/139.
- Tanzi, V. and H. Davoodi (2001), "Corruption, Growth, and Public Finances" In: *Political Economy of Corruption*, ed. By A.K. Jain (London: Routledge): 89-110.
- Tingle, Bryce (2018), "What Is Corporate Governance? Can We Measure It? Can Investment Fiduciaries Rely on It?", *Queen's Law Journal*, Vol. 43, No. 2.

- Titik Kristanti Farida and Aldrin Herwany (2017), “Corporate Governance, Financial Ratios, Political Risk and Financial Distress: A Survival Analysis”, *Accounting and Finance Review*, 2 (2) 26 – 34.
- Trautman J. Lawrence and Joanna Kimbell (2018), “Bribery and Corruption: The COSO Framework, FCPA, and U.K. Bribery Act”, *Florida Journal of International Law*, Vol. 30, No. 3.
- Trautman J. Lawrence (2018), “*Rapid Technological Change and U.S. Entrepreneurial Risk in International Markets: Focus on Bribery and Corruption*”, working paper.
- Treisman, D. (2000), “The causes of corruption: a cross-national study”, *Journal of Public Economics*, 76, 399–457.
- Treisman, D. (2007), “What have we learned about the causes of corruption from ten years of cross-national empirical research?”, *Annual Review of Political Science* 10, 211-44.
- Van Rijckeghem, C and B. Weder (2001), “Bureaucratic Corruption and the Rate of Temptation: Do Wages in the Civil Service affect Corruption, and by How Much?”, *Journal of Development Economics*, Vol. 65 (2): 307-331.
- Vancil, R. F. (1987), “Passing the Baton: Managing the Process of CEO Succession”, Boston: *Harvard Business School Press*.
- Ulman, S.R., (2013), “Corruption and national competitiveness in different stages of country development”, *Procedia Economics and Finance* 6, 150e160.
- United Nations Convention against Corruption (2010), “*Good practices in the prevention of corruption and regulation models in the public sector*”.
- Weitzel, U., & S. Berns (2006), “Cross-border takeovers, corruption, and related aspects of governance”, *Journal of International Business Studies*, 37(6), 786-806.
- Wei, S.-J. (1997), “*Why is Corruption so Much More Taxing than Tax? Arbitrariness Kills*”, National Bureau of Economic Research Working Paper 6255, Cambridge MA.
- Wei, S.-J. (2000b), “How Taxing is Corruption on International Investors”, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 82 (1): 1-11.
- Wei, S.-J. (2000c), “*Corruption, Composition of Capital Flows, and Currency Crises*”, World Bank working paper No. 2429.

- Welsch, H. (2004), “Corruption, Growth, and the Environment: A Cross-Country Analysis”, *Environment and Development Economics*, Vol. 9: 663-693.
- Weng, W. W., C. K. Woo, Y. S. Cheng, T. Ho and I. Horowitz (2015), “Public trust and corruption perception: disaster relief”, *Applied Economics*, Vol. 47, No. 46, pp. 4967–4981.
- Williams C. Collin, Alvaro Martinez-Perez and Abbi Kedir (2016), “Does bribery have a negative impact on firm performance? A firm-level analysis across 132 developing countries”, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol. 22 No. 3, pp. 398-415.
- World Bank, “*Indices of Public Sector Performance – A brief description*”.
- Wu, X. (2005), “Corporate Governance and Corruption: A Cross-Country Analysis”, *Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions*, 18 (2), 151-170.
- You, J.-S. and S. Khagram (2005), “Inequality and corruption”, *American Sociological Review*, 70(1), 136–57.

Ελληνόγλωσση

- Αργυριάδης Δ., Βαβούρας Γ., Καββαδία Ε., Μανωλάς Γ., Ραϊκος Δ., Ρακιντζής Λ., Συμαρλή Μ.-Ε., Χλέτσος Μ., «*Διακυβέρνηση και Διαφθορά*», εκδόσεις Παπαζήση, 2011.
- Βενετσανοπούλου Μ., «*Κακοδιοίκηση και Διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση-Ελεγκτικοί Μηχανισμοί*», εκδόσεις Σάκκουλα, 2014.
- Γκμπάντι- Καϊφα Μαρία (επιστημονική εποπτεία), «*Οικονομικό έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο*», εκδόσεις Σάκκουλα, 2014.
- Ζιούβας Δ., «*Δίκαιο και Πολιτική κατά της Διαφθοράς*», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.
- Κράμβια - Καπάρδη Μαρία, Τσολάκης Χ., «*Οικονομικά Εγκλήματα στις επιχειρήσεις- Πρόληψη, διερεύνηση, αποτροπή*», εκδόσεις Κριτική, 2011.

Διαδίκτυο

Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου

<http://www.edel.gr/>

Global Reporting Initiative

<https://www.globalreporting.org>

European Anti Fraud Office

http://ec.europa.eu/anti-fraud/home_en

European Commission

http://ec.europa.eu/index_en.htm

Ernst & Young

<http://www.ey.com/gr/en/home>

International Monetary Fund

<http://www.imf.org/external/index.htm>

Principles for Responsible Investment

<https://www.unpri.org/>

PRS Group – The International Country Risk Guide

<https://www.prsgroup.com/>

PwC

<http://www.pwc.com/>

Transparency International

<https://www.transparency.org/>

United Nations Global Compact

<https://www.unglobalcompact.org/>

United Nations Sustainable Development Goals

<https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>

World Bank

<http://www.worldbank.org/>

World Economic Forum

<https://www.weforum.org>

Παράρτημα

Πίνακας Α1: Καταγραφή φορέων ανά χώρα

A/A	Χώρα	Ονομασία Φορέα	Ιστότοπος	Αρμοδιότητες	Κατηγορία	Έτος ίδρυσης
1	Δανία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
2	Νέα Ζηλανδία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
3	Φιλανδία	Υπουργείο Δικαιοσύνης	https://oikeusministerio.fi/en/anti-corruption-activities https://korruptiontorjunta.fi/en/home	Συντονισμός	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	
4	Σιγκαπούρη	Corrupt Practices Investigation Bureau	https://www.cpib.gov.sg	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	
5	Σουηδία	National Anti-Corruption Unit	https://www.aklagare.se/en/contact/public-prosecution-areas/national-public-prosecution-department/national-anti-corruption-unit/	Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	
6	Ελβετία	Interdepartmental Working Group on Combating Corruption	https://www.eda.admin.ch/eda/en/home/foreign-policy/financial-centre-economy/corruption/working-group-combating-corruption.html	Συμβουλευτικό	Συμβουλευτικό	
7	Νορβηγία	ØKOKRIM	https://www.okokrim.no/english.424311.no.html	Καταστολή	Ανεξάρτητο	
8	Κάτω Χώρες	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
9	Καναδάς	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	

10	Λουξεμβούργο	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
11	Γερμανία	BKA- Federal criminal police	https://www.bka.de/EN/Home/home_node.html	Καταστολή	Αστυνομία	
12	Ηνωμένο Βασίλειο	Serious Fraud Office	https://www.sfo.gov.uk	Καταστολή	Ανεξάρτητο	
13	Αυστραλία	Independent Commission Against Corruption	https://www.icac.nsw.gov.au	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1988
14	Αυστρία	Federal Bureau of Anti Corruption	https://www.bak.gv.at/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2010
15	Χονγκ Κονγκ	Independent Commission Against Corruption	https://www.icac.org.hk/en/home/index.html	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1974
16	Ισλανδία	Anti-corruption steering group		Συμβουλευτικό	Συμβουλευτικό	2014
17	Βέλγιο	Office Central pour la Répression de la Corruption (OCRC)	https://www.police.be/5998/fr/a-propos/directions-centrales/office-central-pour-la-repression-de-la-corruption-ocrc-0	Καταστολή	Αστυνομία	
18	Εσθονία	Corruption Prevention Council / Ministry of Justice	https://www.korruptsioon.ee/en	Συμβουλευτικό	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	
19	Ιρλανδία	Department of Justice and Equality	http://www.anticorruption.ie/en/abc/pages/home		Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	

20	Ιαπωνία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	-	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
21	Γαλλία	Agence française anticorruption	https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/fr	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2016
22	Η.Π.Α.	Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs	https://www.state.gov/combatting-corruption-and-promoting-good-governance/	Καταστολή		
23	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα					
24	Ουρουγουάη	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
25	Μπαρμπάντος	Department of Public Prosecutions		Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	
26	Μπουτάν	Anti-corruption Commission	https://www.acc.org.bt	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2005
27	Χιλή	Anticorruption Specialized Unit Public Prosecutor's Office		Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	
28	Σεϋχέλλες	Anti-corruption Commission	http://accsey.com	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2016

29	Μπαχάμες	Integrity Commission	http://www.orgbahamas.com/anticorruption	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2017 (δεν έχει συσταθεί ακόμα)
30	Πορτογαλία	Public Prosecutor	http://en.ministeriopublico.pt	Καταστολή	Δικαιοσύνη- Εισαγγελία	
31	Brunei Darussalam	Anti Corruption Bureau	http://www.bmr.gov.bn/Theme/Home.aspx	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	1982
32	Ταϊβάν	Ministry of Justice Agency Against Corruption	https://www.aac.moj.gov.tw/5791/	Πρόληψη Καταστολή	Δικαιοσύνη- Εισαγγελία	2011
33	Κατάρ	Administrative Control and Transparency Authority	https://www.acta.gov.qa/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2011
34	Μποτσουάνα	Directorate on Corruption and Economic Crime (DCEC)	http://www.gov.bw/en/Ministries-- Authorities/Ministries/State-President/Department-of- Corruption-and-Economic-Crime-DCEC/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1994
35	Ισραήλ	Ministry of Justice	https://www.justice.gov.il/En/about/mankal/BattleBriberyCorruption/Pages/InIsrael2.aspx		Δικαιοσύνη- Εισαγγελία	
36	Πολωνία	Central Anti- Corruption Bureau	https://cba.gov.pl/en	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2006
37	Σλοβενία	Commission for the Prevention of Corruption	https://www.kpk-rs.si/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2010

38	Κύπρος	Coordinating Body against Corruption		Πρόληψη		2003
39	Τσεχία	Police of the Czech Republic Unit Combating Corruption and Financial Crimes		Καταστολή	Αστυνομία	1991
40	Λιθουανία	Special Investigation Service	https://www.stt.lt/en	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1991
41	Γεωργία	Anti-Corruption Agency of the State Security Service	https://ssg.gov.ge/en	Καταστολή	Αστυνομία	2015
42	Λάτβια	Corruption Prevention and Combating Bureau (KNAB)	https://www.knab.gov.lv/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2002
43	Saint Vincent and the Grenadines	Integrity Commission	http://www.oas.org/juridico/PDFs/mesicic4_svg_prev_corr_bill.pdf	Καταστολή	Ανεξάρτητο	2004
44	Ισπανία	Anti-Fraud Office of Catalonia	https://www.antifrau.cat/ca/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2008
45	Cabo Verde	High Authority against Corruption		Καταστολή		
46	Dominica	Integrity Commission	http://integritycommission.gov.dm/index.php	Καταστολή	Ανεξάρτητο	2008

47	Νότια Κορέα	Anti-Corruption and Civil Rights Commission	http://www.acrc.go.kr/en/index.do	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2008
48	Κόστα Ρίκα	General Attorney's Office Of The Republic		Καταστολή	Δικαιοσύνη- Εισαγγελία	2004
49	Ρουάντα	Office of the Ombudsman of Rwanda	https://ombudsman.gov.rw/en/	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2003
50	Αγία Λουκία	Parliamentary Commissioner Auditor General Public Services Commission				
51	Μάλτα	Permanent Commission Against Corruption (PCAC)	https://justice.gov.mt/en/pcac/Pages/home.aspx	Καταστολή	Ανεξάρτητο	1988
52	Ναμίμπια	Anti-Corruption Commission (ACC)	https://acc.gov.na/	Καταστολή	Ανεξάρτητο	2006
53	Γρενάδα	Integrity Commission	http://www.grenadaintegritycommission.org	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2007
54	Ιταλία	Anticorruption Authority (ANAC)	https://www.anticorruzione.it/portal/public/classic/MenusServizio/ENG/Aboutus	Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2012
55	Ομάν	Integrity and Anti-Corruption Commission	http://jiacc.gov.jo/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2016

56	Μαυρίκιος	Independent Commission Against Corruption	https://www.icac.mu	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2002
57	Σλοβακία	Bureau of the Fight against Corruption of the Presidium of the Police Force	https://www.minv.sk › foreign-police	Πρόληψη Καταστολή	Αστυνομία	2004
58	Ιορδανία	Integrity and Anti-Corruption Commission	https://jordan.gov.jo/wps/portal/Home/GovernmentEntities/Agencies/Agency/Integrity+and+Anti-corruption+Commission?current=true&nameEntity=Integrity%20and%20Anti-corruption%20Commission&entityType=otherEntity	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2006
59	Σαουδική Αραβία	National Anti-Corruption Commission (Nazaha)	https://nazaha.gov.sa/en-us/Pages/default.aspx	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2011
60	Κροατία	State Attorney's Office, the Office for the Suppression of Corruption and Organized Crime		Καταστολή	Δικαιοσύνη- Εισαγγελία	2001
61	Κούβα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
62	Μαλαισία	Anti-corruption Commission	https://www.sprm.gov.my/index.php/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1967

63	Ρουμανία	National Anticorruption Directorate	http://www.pna.ro/index.xhtml	Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	2002
64	Ουγγαρία	Corruption Prevention Department	http://corruptionprevention.gov.hu	Πρόληψη	Αστυνομία	2014
65	Sao Tome and Principe	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
66	Vanuatu	Anti-corruption Commission	https://www.acc.org.bt	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2005
67	Ελλάδα	Εθνική Αρχή Διαφάνειας		Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2013
68	Μαυροβούνιο	Agency for prevention of corruption	http://www.antikorupcija.me/en/	Εκπαίδευση Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2001
69	Σενεγάλη	Commission Against Non-Transparency and Corruption		Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2003
70	Μπελαρούς	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας				
71	Τζομάικα	Office of the Director of Public Prosecution	https://dpp.gov.jm/units_and_functions	Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	1962
72	Νησιά του Σολομώντα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας				

73	Morocco	Central Body for the Prevention of Corruption	http://www.icpc.ma/wps/portal	Πρόληψη	Κυβέρνηση	2007
74	Νότια Αφρική	Special Investigating Unit National Director of Public Prosecutions		Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	2001
75	Suriname	Anticorruption Commission	http://www.oas.org/en/sla/dlc/mesicic/docs/mesicic5_suir_annex6.pdf	Πρόληψη	Κυβέρνηση	2017
76	Τυνησία	L'Instance nationale de la lutte contre la corruption (National anti-corruption agency)	https://www.coe.int/en/web/corruption/projects/paii-tac	Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2011
77	Βουλγαρία	Commission for Combating Corruption and the Withdrawal of Illegally Acquired Property	http://www.ciaf.government.bg	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2018
78	Μπουρκίνα Φάσο	Autorité Supérieure de Contrôle d'Etat	https://www.presidencedufaso.bf/autorite-superieure-de-contrôle-detat-et-de-lutte-contre-la-corruption-ascel/	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2015
79	Γκάνα	Commission of Human Rights and Administrative Justice	https://chraj.gov.gh	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1993

80	Ινδία	Anti-Corruption Commission	https://www.acc.org.bt/?q=node/1655	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2005
81	Κουβέιτ	Nazaha	http://www.nazaha.gov.kw/EN/Pages/default.aspx	Εκπαίδευση Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2016
82	Lesotho	Directorate on Corruption and Economic Offences	http://www.commonwealthgovernance.org/partners/directorate-on-corruption-and-economic-offences-lesotho/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή		2003
83	Trinidad and Tobago	Integrity Commission	http://integritycommission.org.tt/New/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2000
84	Τουρκία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας				
85	Αργεντινή	Oficina Anticorrupción	https://www.argentina.gob.ar/anticorrupcion	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1999
86	Μπενίν	National Anti-Corruption Commission				
87	Κίνα	National Supervisory Commission	http://www.ccdi.gov.cn	Καταστολή	Ανεξάρτητο	2018
88	Σερβία	Anti-Corruption Agency	http://www.acas.rs/home-5/	Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2010
89	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Agency for the Prevention of Corruption and the Coordination of the Fight Against	http://apik.ba/Default.aspx?langTag=en-US&template_id=194&pageIndex=1	Εκπαίδευση Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2009

		Corruption				
90	Ινδονησία	Corruption Eradication Commission	https://www.kpk.go.id	Καταστολή	Ανεξάρτητο	2002
91	Σρι Λάνκα	Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption	https://www.ciaboc.gov.lk	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1994
92	Swaziland	Anti-corruption Commission	http://acc.gov.sz/about-us.html	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1998
93	Γκάμπια	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας				
94	Guyana	Integrity Commission	http://www.integritycommission.gov.gy	Καταστολή	Ανεξάρτητο	1997
95	Κόσοβο	Anti-Corruption Agency	https://www.akk-ks.org/en/ballina	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2007
96	Βόρεια Μακεδονία	State Commission for Prevention of Corruption		Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2002
97	Μογγολία	Independent Authority against Corruption	https://www.iaac.mn/?lang=en	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2007
98	Παναμά	Autoridad Nacional de Transparencia y	http://www.antai.gob.pa	Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2017

		Acceso a la Información (ANTAI)				
99	Αλβανία	Minister of State for Local Issues				
100	Μπαχραίν	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	-	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
101	Κολομβία	Secretaría de Transparencia		Πρόληψη	Κυβέρνηση	2011
102	Φιλιπίνες	Presidential Anti Corruption Commission	http://pacc.gov.ph	Καταστολή	Κυβέρνηση	2017
103	Τανζανία	Prevention and Combating of Corruption Bureau	http://www.pccb.go.tz/index.php/en/	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2007
104	Ταϊλάνδη	National Anti-Corruption Commission	https://www.nacc.go.th/main.php?filename=index_en	Καταστολή	Ανεξάρτητο	1999
105	Αλγερία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
106	Αρμενία	Anti-Corruption Council Anti-Corruption Strategy Monitoring Commission	https://www.gov.am/en/anti-corruption-strategy/	Συμβουλευτικό	Κυβέρνηση	2004

107	Βραζιλία	Office of the Comptroller General	http://www.brazil.gov.br/government/ministers/office-of-the-comptroller-general?TSPD_101_R0=cb1fdf589dc839edaa3239edee4ee9acq50000000000000000f2f415effff0000000000000000005dac19fe0076cfbf1908282a9212ab200047a4078489aae252e4d4f0a1e538ce17423cb144a1c7df3d500fe1d286abdaaa089779f7090a2800dbc21c0b61ee4c04826509ecdf8f715b9b9b20146c7b3f239f468203631a8386064ab06c933c40e0	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2003
108	Cote d'Ivoire	Haute Autorité pour la Bonne Gouvernance	https://www.habg.ci/patrimoine.php?ID=1	Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2013
109	Αίγυπτος	National Co-ordinating Committee for Combatting Corruption	http://www.ncccc.gov.eg/Pages_en/Home.aspx	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2010
110	Ελ Σαλβαδόρ	International Commission Against Impunity		Καταστολή	Ανεξάρτητο	2019
111	Περού	High Level Anti-Corruption Commission	http://can.pcm.gob.pe	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2010
112	Τιμορ Λέστε	Anti-corruption Commission	http://cac.tl	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2009
113	Ζάμπια	Anti-Corruption Commission	http://www.parliament.gov.zm/node/831	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1996

114	Εκουαδόρ	International Anti-Corruption Commission		Πρόληψη Καταστολή		2021
115	Αιθιοπία	Federal Ethics and Anti-Corruption Commission		Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2001
116	Niger	High Authority to Combat Corruption and Related Infractions		Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2011
117	Μολδαβία	Centre for Combating Economic Crimes and Corruption	https://www.cceec.md	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2002
118	Πακιστάν	Anti Corruption Wing	http://www.fia.gov.pk/en/acw.php	Καταστολή	Αστυνομία	2008
119	Βιετνάμ	Government Inspectorate	http://www.thanhtra.gov.vn/en/Pages/Functions-and-tacks.aspx	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2012
120	Λιβηρία	Anti-Corruption Commission	http://lacc.gov.lr	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2008
121	Μαλάουι	Anti-Corruption Bureau	http://www.acbmw.org	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	1995
122	Μάλι	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
123	Ουκρανία	National Anti-Corruption Bureau	https://nabu.gov.ua/en	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2014

124	Τζιμπουτί	La commission nationale pour la prévention et la lutte contre la corruption	http://www.anticorruption.dj	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2013
125	Γκαμπόν	Commission nationale de lutte contre l'enrichissement illicite (CNLCEI),		Καταστολή	Κυβέρνηση	2000
126	Καζακστάν	Anti-Corruption Agency	http://anticorruption.gov.kz/en?theme_version=standart	Πρόληψη	Κυβέρνηση	2016
127	Μαλδίβες	Anti-Corruption Commission	https://acc.gov.mv/en/	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2008
128	Νεπάλ	Commission for the Investigation of Abuse of Authority	http://ciaa.gov.np	Καταστολή	Κυβέρνηση	1992
129	Δομινικανή Δημοκρατία	Dirección General de Ética e Integridad Gubernamental (DIGEIG),	https://digeig.gob.do	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2012
130	Σιέρα Λεόνε	Anti-Corruption Commission	https://www.anticorruption.gov.sl	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2000
131	Τόγκο	National Commission for Fighting Corruption and Economic Crime	http://www.haplucia-togo.org	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2015

132	Βολιβία	Ministry of Anticorruption and Transparency	https://www.justicia.gob.bo/portal/index.php	Πρόληψη Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	2009
133	Ονδούρες	Mission to Support the Fight against Corruption and Impunity in Honduras	http://www.oas.org/en/spa/dsds/maccih/new/mision.asp	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2016
134	Κυργυστάν	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
135	Λάος	State Inspection and Anti-Corruption Authority	http://www.acu.gov.kh	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2011
136	Μιανμάρ	Anti-Corruption Commission	http://www.accm.gov.mm/acc/	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2014
137	Παραγουάη	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
138	Γκουινέα	National Agency for Good Governance and the Fight against Corruption	https://issat.dcaf.ch/download/48047/758959/Guinea%20Corruption%20Bodies%20ENG.pdf	Συμβουλευτικό	Κυβέρνηση	2004
139	Ιράν	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
140	Λίβανος	National Anticorruption Commission		Καταστολή	Ανεξάρτητο	2019
141	Μεξικό	National Anti-				2014

		Corruption Commission				
142	Παπούα Νέα Γουϊνέα	National Anti-Corruption Authority		Καταστολή	Αστυνομία	2004
143	Ρωσία	Anti-Corruption Council	http://en.kremlin.ru/events/councils/by-council/12	Συμβουλευτικό	Κυβέρνηση	2008
144	Comoros	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
145	Γουατεμάλα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
146	Κένυα	Ethics and Anti-Corruption Commission	http://www.eacc.go.ke	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2011
147	Μαυριτανία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
148	Νιγηρία	Independent Corrupt Practices and Other Related Offences Commission	https://icpc.gov.ng	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2000
149	Μπαγκλαντές	Anti-Corruption Commission	http://acc.org.bd	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2004
150	Central African Republic	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
151	Ουγκάντα	Inspectorate of Government	https://www.igg.go.ug	Καταστολή	Ανεξάρτητο	1988

152	Αζερμπαϊτζάν	Commission on Combating Corruption	http://www.antikorrupsiya.gov.az/view.php?lang=en&menu=0	Εκπαίδευση Πρόληψη	Ανεξάρτητο	2005
153	Καμερούν	National Anti-Corruption Commission	http://www.conac.cm/en/index_en.php	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2006
154	Μαδαγασκάρη	Independent Anti-Corruption Bureau	https://bianco-mg.org	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2004
155	Νικαράγουα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
156	Τατζικιστάν	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
157	Eritrea	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
158	Μοζαμβίκη	Central Office for Combating Corruption (Gabinete Central de Combate à Corrupção)	http://www.pgr.gov.mz/index.php/gccc	Καταστολή	Δικαιοσύνη-Εισαγγελία	2004
159	Ουζμπεκιστάν	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
160	Ζιμπάμπουε	Anti Corruption Commission		Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2004

161	Cambodia	Anti-Corruption Body	http://www.acu.gov.kh/en_index.php	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2011
162	Δημοκρατία του Κονγκό	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
163	Αϊτή	UNITÉ DE LUTTE CONTRE LA CORRUPTION (ULCC) Anti-Corruption Unit	http://www.oas.org/juridico/pdfs/mesicic4_hti_ulcc_presentation.pdf	Πρόληψη Καταστολή	Κυβέρνηση	2004
164	Τουρκμενιστάν	Anti-Corruption Committee				
165	Αγκόλα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
166	Τσαντ	Ministry for Morality and Good Governance		Καταστολή	Κυβέρνηση	2009
167	Κονγκό	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
168	Ιράκ	Commission of Integrity	http://nazaha.iq/en_default.asp	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2005
169	Βενεζουέλα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	

170	Μπουρούντι	Anti-corruption and Economic Malpractice Observatory	http://www.olucome.bi	Εκπαίδευση Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2002
171	Λιβύη	National Anti-Corruption Commission		Καταστολή	Ανεξάρτητο	2014
172	Αφγανιστάν	High Council on Governance, Rule of Law and Anti-Corruption	https://president.gov.af/en/about-national-high-council-for-rule-of-law-and-anti-corruption/?q=council	Πρόληψη	Κυβέρνηση	2016
173	Equatorial Guinea	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
174	Guinea Bissau	Committee against Corruption	https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/guinea-bissau-overview-of-corruption-and-anti-corruption	Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	1995
175	Σουδάν	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
176	Βόρεια Κορέα	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	
177	Υεμένη	Supreme National Authority for Combating Corruption		Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2007
178	Νότιο Σουδάν	South Sudan Anti-Corruption commission		Πρόληψη Καταστολή	Ανεξάρτητο	2009
179	Συρία	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας		Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	Δεν υπάρχει αποκλειστικός φορέας	

180	Σομαλία	Independent Ethics and Anti Corruption Commission				
------------	---------	---	--	--	--	--

Πίνακας Α2: Αξιολόγηση χωρών από Διεθνής Διαφάνεια περιόδου 2018-1998

A/A	CPI Score																					
A/A	Country	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
1	Denmark	88	88	90	91	92	91	90	9,4	9,3	9,3	9,3	9,4	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,8	10,0	10,0
2	New Zealand	87	89	90	91	91	91	90	9,5	9,3	9,4	9,3	9,4	9,6	9,6	9,6	9,5	9,5	9,4	9,4	9,4	9,4
3	Finland	85	85	89	90	89	89	90	9,4	9,2	8,9	9,0	9,4	9,6	9,6	9,7	9,7	9,7	9,9	10,0	9,8	9,6
4	Singapore	85	84	84	85	84	86	87	9,2	9,3	9,2	9,2	9,3	9,4	9,4	9,3	9,4	9,3	9,2	9,1	9,1	9,1
5	Sweden	85	84	88	89	87	89	88	9,3	9,2	9,2	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3	9,0	9,4	9,4	9,5
6	Switzerland	85	85	86	86	86	85	86	8,8	8,7	9,0	9,0	9,0	9,1	9,1	9,1	8,8	8,5	8,4	8,6	8,9	8,9
7	Norway	84	85	85	88	86	86	85	9,0	8,6	8,6	7,9	8,7	8,8	8,9	8,9	8,8	8,5	8,6	9,1	8,9	9,0
8	Netherlands	82	82	83	84	83	83	84	8,9	8,8	8,9	8,9	9,0	8,7	8,6	8,7	8,9	9,0	8,8	8,9	9,0	9,0
9	Canada	81	82	82	83	81	81	84	8,7	8,9	8,7	8,7	8,7	8,5	8,4	8,5	8,7	9,0	8,9	9,2	9,2	9,2
10	Luxembourg	81	82	81	85	82	80	80	8,5	8,5	8,2	8,3	8,4	8,6	8,5	8,4	8,7	9,0	8,7	8,6	8,8	8,7
11	Germany	80	81	81	81	79	78	79	8,0	7,9	8,0	7,9	7,8	8,0	8,2	8,2	7,7	7,3	7,4	7,6	8,0	7,9
12	United Kingdom	80	82	81	81	78	76	74	7,8	7,6	7,7	7,7	8,4	8,6	8,6	8,6	8,7	8,7	8,3	8,7	8,6	8,7
13	Australia	77	77	79	79	80	81	85	8,8	8,7	8,7	8,7	8,6	8,7	8,8	8,8	8,8	8,6	8,5	8,3	8,7	8,7
14	Austria	76	75	75	76	72	69	69	7,8	7,9	7,9	8,1	8,1	8,6	8,7	8,4	8,0	7,8	7,8	7,7	7,6	7,5
15	Hong Kong	76	77	77	75	74	75	77	8,4	8,4	8,2	8,1	8,3	8,3	8,3	8,0	8,0	8,2	7,9	7,7	7,7	7,8
16	Iceland	76	77	78	79	79	78	82	8,3	8,5	8,7	8,9	9,2	9,6	9,7	9,5	9,6	9,4	9,2	9,1	9,2	9,3
17	Belgium	75	75	77	77	76	75	75	7,5	7,1	7,1	7,3	7,1	7,3	7,4	7,5	7,6	7,1	6,6	6,1	5,3	5,4
18	Estonia	73	71	70	70	69	68	64	6,4	6,5	6,6	6,6	6,5	6,7	6,4	6,0	5,5	5,6	5,6	5,7	5,7	5,7
19	Ireland	73	74	73	75	74	72	69	7,5	8,0	8,0	7,7	7,5	7,4	7,4	7,5	7,5	6,9	7,5	7,2	7,7	8,2
20	Japan	73	73	72	75	76	74	74	8,0	7,8	7,7	7,3	7,5	7,6	7,3	6,9	7,0	7,1	7,1	6,4	6,0	5,8
21	France	72	70	69	70	69	71	71	7,0	6,8	6,9	6,9	7,3	7,4	7,5	7,1	6,9	6,3	6,7	6,7	6,6	6,7

22	United States of America	71	75	74	76	74	73	73	7,1	7,1	7,5												7,5
23	United Arab Emirates	70	71	66	70	70	69	68	6,8	6,3	6,5	5,9	5,7	6,2	6,2	6,1	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
24	Uruguay	70	70	71	74	73	73	72	7,0	6,9	6,7	6,9	6,7	6,4	5,9	6,2	5,5	5,1	5,1	0,0	4,4	4,3	
25	Barbados	68	68	61		74	75	76	7,8	7,8	7,4	7,0	6,9	6,7	6,9	7,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
26	Bhutan	68	67	65	65	65	63	63	5,7	5,7	5,0	5,2	5,0	6,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
27	Chile	67	67	66	70	73	71	72	7,2	7,2	6,7	6,9	7,0	7,3	7,3	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	6,9	6,8	
28	Seychelles	66	60		55	55	54	52	4,8	4,8	4,8	4,8	4,5	3,6	4,0	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
29	Bahamas	65	65	66		71	71	71	7,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
30	Portugal	64	63	62	64	63	62	63	6,1	6,0	5,8	6,1	6,5	6,6	6,5	6,3	6,6	6,3	6,3	6,4	6,7	6,5	
31	Brunei Darussalam	63	62	58			60	55															
32	Taiwan	63	63	61	62	61	61	61	6,1	5,8	5,6	5,7	5,7	5,9	5,9	5,6	5,7	5,6	5,9	5,5	5,6	5,3	
33	Qatar	62	63	61	71	69	68	68	7,2	7,7	7,0	6,5	6,0	6,0	5,9	5,2	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
34	Botswana	61	61	60	63	63	64	65	6,1	5,8	5,6	5,8	5,4	5,6	5,9	6,0	5,7	6,4	6,0	6,0	6,1	6,1	
35	Israel	61	62	64	61	60	61	60	5,8	6,1	6,1	6,0	6,1	5,9	6,3	6,4	7,0	7,3	7,6	6,6	6,8	7,1	
36	Poland	60	60	62	63	61	60	58	5,5	5,3	5,0	4,6	4,2	3,7	3,4	3,5	3,6	4,0	4,1	4,1	4,2	4,6	
37	Slovenia	60	61	61	60	58	57	61	5,9	6,4	6,6	6,7	6,6	6,4	6,1	6,0	5,9	6,0	5,2	5,5	6,0	0,0	
38	Cyprus	59	57	55	61	63	63	66	6,3	6,3	6,6	6,4	5,3	5,6	5,7	5,4	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
39	Czech Republic	59	57	55	56	51	48	49	4,4	4,6	4,9	5,2	0,0	4,8	4,3	4,2	3,9	3,7	3,9	4,3	4,6	4,8	
40	Lithuania	59	59	59	59	58	57	54	4,8	5,0	4,9	4,6	4,8	4,8	4,8	4,6	4,7	4,8	4,8	4,1	3,8	0,0	
41	Georgia	58	56	57	52	52	49	52	4,1	3,8	4,1	3,9	3,4	2,8	2,3	2,0	1,8	2,4	0,0	0,0	2,3	0,0	
42	Latvia	58	58	57	56	55	53	49	4,2	4,3	4,5	5,0	4,8	4,7	4,2	4,0	3,8	3,7	3,4	3,4	3,4	2,7	
43	Saint Vincent and the Grenadines	58	58	60		62	62	62	5,8	0,0	6,4	6,5	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	

44	Spain	58	57	58	58	60	59	65	6,2	6,1	6,1	6,5	6,7	6,8	7,0	7,1	6,9	7,1	7,0	7,0	6,6	6,1
45	Cabo Verde	57	55	59	55	57	58	60														
46	Dominica	57	57	59		58	58	58	5,2	5,2	5,9	6,0	5,6	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
47	Korea, South	57	54	53	54	55	55	56	5,4	5,4	5,5											
48	Costa Rica	56	59	58	55	54	53	54	4,8	5,3	5,3	5,1	5,0	4,1	4,2	4,9	4,3	4,5	4,5	5,4	5,1	5,6
49	Rwanda	56	55	54	54	49	53	53	5,0	4,0	3,3	3,0	2,8	2,5	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
50	Saint Lucia	55	55	60		71	71	71	7,0	0,0	7,0	7,1	6,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
51	Malta	54	56	55	60	55	56	57	5,6	5,6	5,2	5,8	5,8	6,4	6,6	6,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
52	Namibia	53	51	52	53	49	48	48	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,1	4,3	4,1	4,7	5,7	5,4	5,4	5,3	5,3
53	Grenada	52	52	56																		
54	Italy	52	50	47	44	43	43	42	3,9	3,9	4,3	4,8	5,2	4,9	5,0	4,8	5,3	5,2	5,5	4,6	4,7	4,6
55	Oman	52	44	45	45	45	47	47	4,8	5,3	5,5	5,5	4,7	5,4	6,3	6,1	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
56	Mauritius	51	50	54	53	54	52	57	5,1	5,4	5,4	5,5	4,7	5,1	4,2	4,1	4,4	4,5	4,5	4,7	4,9	5,0
57	Slovakia	50	50	51	51	50	47	46	4,0	4,3	4,5	5,0	4,9	4,7	4,3	4,0	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
58	Jordan	49	48	48	53	49	45	48	4,5	4,7	5,0	5,1	4,7	5,3	5,7	5,3	4,6	4,5	4,9	4,6	4,4	4,7
59	Saudi Arabia	49	49	46	52	49	46	44	4,4	4,7	4,3	3,5	3,4	3,3	3,4	3,4	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
60	Croatia	48	49	49	51	48	48	46	4,0	4,1	4,1	4,4	4,1	3,4	3,4	3,5	3,7	3,8	3,9	3,7	2,7	0,0
61	Cuba	47	47	47	47	46	46	48	4,2	3,7	4,4	4,3	4,2	3,5	3,8	3,7	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
62	Malaysia	47	47	49	50	52	50	49	4,3	4,4	4,5	5,1	5,1	5,0	5,1	5,0	5,2	4,9	5,0	4,8	5,1	5,3
63	Romania	47	48	48	46	43	43	44	3,6	3,7	3,8	3,8	3,7	3,1	3,0	2,9	2,8	2,6	2,8	2,9	3,3	3,0
64	Hungary	46	45	48	51	54	54	55	4,6	4,7	5,1	5,1	5,3	5,2	5,0	4,8	4,8	4,9	5,3	5,2	5,2	5,0
65	Sao Tome and Principe	46	46	46	42	42	42	42	3,0													
66	Vanuatu	46	43						3,5	3,6	3,2	2,9	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
67	Greece	45	48	44	46	43	40	36	3,4	3,5	3,8	4,7	4,6	4,4	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2	4,9	4,9	4,9

68	Montenegro	45	46	45	44	42	44	41	4,0	3,7	3,9	3,4	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
69	Senegal	45	45	45	44	43	41	36	2,9	2,9	3,0	3,4	3,6	3,3	3,2	3,0	3,2	3,1	2,9	3,5	3,4	3,3	
70	Belarus	44	44	40	32	31	29	31	2,4	2,5	2,4	2,0	2,1	2,1	2,6	3,3	4,2	4,8	0,0	4,1	3,4	3,9	
71	Jamaica	44	44	39	41	38	38	38	3,3	3,3	3,0	3,1	3,3	3,7	3,6	3,3	3,8	4,0	0,0	0,0	3,8	3,8	
72	Solomon Islands	44	39	42					2,7	2,8	2,8	2,9	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
73	Morocco	43	40	37	36	39	37	37	3,4	3,4	3,3	3,5	3,5	3,2	3,2	3,2	3,3	3,7	0,0	4,7	4,1	3,7	
74	South Africa	43	43	45	44	44	42	43	4,1	4,5	4,7	4,9	5,1	4,6	4,5	4,6	4,4	4,8	4,8	5,0	5,0	5,2	
75	Suriname	43	41	45	36	36	36	37	3,0	0,0	3,7	3,6	3,5	3,0	3,2	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
76	Tunisia	43	42	41	38	40	41	41	3,8	4,3	4,2	4,4	4,2	4,6	4,9	5,0	4,9	4,8	5,3	5,2	5,0	5,0	
77	Bulgaria	42	43	41	41	43	41	41	3,3	3,6	3,8	3,6	4,1	4,0	4,0	4,1	3,9	4,0	3,9	3,5	3,3	2,9	
78	Burkina Faso	41	42	42	38	38	38	38	3,0	3,1	3,6	3,5	2,9	3,2	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0
79	Ghana	41	40	43	47	48	46	45	3,9	4,1	3,9	3,9	3,7	3,3	3,5	3,6	3,3	3,9	3,4	3,5	3,3	3,3	
80	India	41	40	40	38	38	36	36	3,1	3,3	3,4	3,4	3,5	3,3	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	
81	Kuwait	41	39	41	49	44	43	44	4,6	4,5	4,1	4,3	0,0	4,8	4,7	4,6	5,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
82	Lesotho	41	42	39	44	49	49	45	3,5	3,5	3,3	3,2	3,3	3,2	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
83	Trinidad and Tobago	41	41	35	39	38	38	39	3,2	3,6	3,6	3,6	3,4	3,2	3,8	4,2	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
84	Turkey	41	40	41	42	45	50	49	4,2	4,4	4,4	4,6	4,1	3,8	3,5	3,2	3,1	3,2	3,6	3,8	3,6	3,4	
85	Argentina	40	39	36	32	34	34	35	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,8	2,5	2,5	2,8	3,5	3,5	3,0	3,0	
86	Benin	40	39	36	37	39	36	36	3,0	2,8	2,9	3,1	2,7	2,5	2,9	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
87	China	39	41	40	37	36	40	39	3,6	3,5	3,6	3,6	3,5	3,3	3,2	3,4	3,4	3,5	3,5	3,1	3,4	3,5	
88	Serbia	39	41	42	40	41	42	39	3,3	3,5	3,5	3,4	3,4	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
89	Bosnia and Herzegovina	38	38	39	38	39	42	42	3,2	3,2	3,0	3,2	3,3	2,9	2,9	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
90	Indonesia	38	37	37	36	34	32	32	3,0	2,8	2,8	2,6	2,3	2,4	2,2	2,0	1,9	1,9	1,9	1,7	1,7	2,0	

91	Sri Lanka	38	38	36	37	38	37	40	3,3	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1	3,2	3,5	3,4	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0
92	Swaziland	38	39			43	39	37	3,1	3,2	3,6	3,6	3,3	2,5	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
93	Gambia	37	30	26	28	29	28	34	3,5	3,2	2,9	1,9	2,3	2,5	2,7	2,8	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
94	Guyana	37	38	34	29	30	27	28	2,5	2,7	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
95	Kosovo	37	39	36	33	33	33	34	2,9	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
96	Macedonia	37	35	37	42	45	44	43	3,9	4,1	3,8		3,3									
97	Mongolia	37	36	38	39	39	38	36	2,7	2,7	2,7	3,0	3,0	2,8	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,3	0,0
98	Panama	37	37	38	39	37	35	38	3,3	3,6	3,4	3,4	3,2	3,1	3,5	3,7	3,4	3,0	3,7	0,0	0,0	0,0
99	Albania	36	38	39	36	33	31	33	3,1	3,3	3,2	3,4	2,9	2,6	2,4	2,5	2,5	2,5	0,0	0,0	2,3	0,0
100	Bahrain	36	36	43	51	49	48	51	5,1	4,9	5,1	5,4	5,0	5,7	5,8	5,8	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
101	Colombia	36	37	37	37	37	36	36	3,4	3,5	3,7	3,8	3,8	3,9	4,0	3,8	3,7	3,6	3,8	3,2	2,9	2,2
102	Philippines	36	34	35	35	38	36	34	2,6	2,4	2,4	2,3	2,5	2,5	2,5	2,6	2,5	2,6	2,9	2,8	3,6	3,3
103	Tanzania	36	36	32	30	31	33	35	3,0	2,7	2,6	3,0	3,2	2,9	2,9	2,8	2,5	2,7	2,2	2,5	1,9	1,9
104	Thailand	36	37	35	38	38	35	37	3,4	3,5	3,4	3,5	3,3	3,6	3,8	3,6	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,0
105	Algeria	35	33	34	36	36	36	34	2,9	2,9	2,8	3,2	3,0	3,1	2,8	2,7	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
106	Armenia	35	35	33	35	37	36	34	2,6	2,6	2,7	2,9	3,0	2,9	2,9	3,1	3,0	0,0	0,0	2,5	2,5	0,0
107	Brazil	35	37	40	38	43	42	43	3,8	3,7	3,7	3,5	3,5	3,3	3,7	3,9	3,9	4,0	4,0	3,9	4,1	4,0
108	Cote d'Ivoire	35	36	34	32	32	27	29	2,2	2,2	2,1	2,0		2,1								
109	Egypt	35	32	34	36	37	32	32	2,9	3,1	2,8	2,8	2,9	3,3	3,4	3,2	3,3	3,4	3,6	3,1	3,3	2,9
110	El Salvador	35	33	36	39	39	38	38	3,4	3,6	3,4	3,9	4,0	4,0	4,2	4,2	3,7	3,4	3,6	4,1	3,9	3,6
111	Peru	35	37	35	36	38	38	38	3,4	3,5	3,7	3,6	3,5	3,3	3,5	3,5	3,7	4,0	4,1	4,4	4,5	4,5
112	Timor-Leste	35	38	35	28	28	30	33	2,4	2,5	2,2	2,2	2,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
113	Zambia	35	37	38	38	38	38	37	3,2	3,0	3,0	2,8	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	2,6	2,6	3,4	3,5	3,5
114	Ecuador	34	32	31	32	33	35	32	2,7	2,5	2,2	2,0	2,1	2,3	2,5	2,4	2,2	2,2	2,3	2,6	2,4	2,3
115	Ethiopia	34	35	34	33	33	33	33	2,7	2,7	2,7	2,6	2,4	2,4	2,2	2,3	2,5	3,5	0,0	3,2	0,0	0,0

116	Niger	34	33	35	34	35	34	33	2,5	2,6	2,9	2,8	2,6	2,3	2,4	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
117	Moldova	33	31	30	33	35	35	36	2,9	2,9	3,3	2,9	0,0	3,2	2,9	2,3	2,4	2,1	3,1	2,6	2,6	0,0
118	Pakistan	33	32	32	30	29	28	27	2,5	2,3	2,4	2,5	2,4	2,2	2,1	2,1	2,5	2,6	2,3	0,0	2,2	2,7
119	Vietnam	33	35	33	31	31	31	31	2,9	2,7	2,7	0,0	0,0	0,0	2,6	2,6	2,4	2,4	2,6	2,5	2,6	2,5
120	Liberia	32	31	37	37	37	38	41	3,2	3,3	3,1	2,4	2,1	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
121	Malawi	32	31	31	31	33	37	37	3,0	3,4	3,3	2,8	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	3,2	4,1	4,1	4,1
122	Mali	32	31	32	35	32	28	34	2,8	2,7	2,8	3,1	2,7	2,8	2,9	3,2	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
123	Ukraine	32	30	29	27	26	25	26	2,3	2,4	2,2	2,5	2,7	2,8	2,6	2,2	2,3	2,4	2,1	1,5	2,6	2,8
124	Djibouti	31	31	30	34	34	36	36	3,0	3,2	2,8	3,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
125	Gabon	31	32	35	34	37	34	35	3,0	2,8	2,9	3,1	3,3	3,0	2,9	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
126	Kazakhstan	31	31	29	28	29	26	28	2,7	2,9	2,7	2,2	2,1	2,6	2,6	2,2	2,4	2,3	2,7	3,0	2,3	0,0
127	Maldives	31	33	36					2,5	2,3	2,5	2,8	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
128	Nepal	31	31	29	27	29	31	27	2,2	2,2	2,3	2,7	2,5	2,5	2,5	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
129	Dominican Republic	30	29	31	33	32	29	32	2,6	3,0	3,0	3,0	3,0	2,8	3,0	2,9	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
130	Sierra Leone	30	30	30	29	31	30	31	2,5	2,4	2,2	1,9	2,1	2,2	2,4	2,3	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
131	Togo	30	32	32	32	29	29	30	2,4	2,4	2,8	2,7	2,3	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
132	Bolivia	29	33	33	34	35	34	34	2,8	2,8	2,7	3,0	2,9	2,7	2,5	2,2	2,3	2,2	2,0	2,7	2,5	2,8
133	Honduras	29	29	30	31	29	26	28	2,6	2,4	2,5	2,6	2,5	2,5	2,6	2,3	2,3	2,7	2,7	0,0	1,8	1,7
134	Kyrgyzstan	29	29	28	28	27	24	24	2,1	2,0	1,9	1,8	2,1	2,2	2,3	2,2	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
135	Laos	29	29	30	25	25	26	21	2,2	2,1	2,0	2,0	1,9	2,6	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
136	Myanmar	29	30	28	22	21	21	15	1,5	1,4	1,4	1,3	1,4	1,9	1,8	1,7	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
137	Paraguay	29	29	30	27	24	24	25	2,2	2,2	2,1	2,4	2,4	2,6	2,1	1,9	1,6	1,7	0,0	0,0	2,0	1,5
138	Guinea	28	27	27	25	25	24	24	2,1	2,0	1,8	1,6	1,9	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
139	Iran	28	30	29	27	27	25	28	2,7	2,2	1,8	2,3	2,5	2,7	2,9	2,9	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

140	Lebanon	28	28	28	28	27	28	30	2,5	2,5	2,5	3,0	3,0	3,6	3,1	2,7	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
141	Mexico	28	29	30	31	35	34	34	3,0	3,1	3,3	3,6	3,5	3,3	3,5	3,6	3,6	3,6	3,7	3,3	3,4	3,3
142	Papua New Guinea	28	29	28	25	25	25	25	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	2,4	2,3	2,6	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
143	Russia	28	29	29	29	27	28	28	2,4	2,1	2,2	2,1	2,3	2,5	2,4	2,8	2,7	2,7	2,3	2,1	2,4	2,4
144	Comoros	27	27	24	26	26	28	28	2,4	2,1	2,3	2,5	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
145	Guatemala	27	28	28	28	32	29	33	2,7	3,2	3,4	3,1	2,8	2,6	2,5	2,2	2,4	2,5	2,9	0,0	3,2	3,1
146	Kenya	27	28	26	25	25	27	27	2,2	2,1	2,2	2,1	2,1	2,2	2,1	2,1	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0	2,5
147	Mauritania	27	28	27	31	30	30	31	2,4	2,3	2,5	2,8	2,6	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
148	Nigeria	27	27	28	26	27	25	27	2,4	2,4	2,5	2,7	2,2	2,2	1,9	1,6	1,4	1,6	1,0	1,2	1,6	1,9
149	Bangladesh	26	28	26	25	25	27	26	2,7	2,4	2,4	2,1	2,0	2,0	1,7	1,5	1,3	1,2	0,4	0,0	0,0	0,0
150	Central African Republic	26	23	20	24	24	25	26	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
151	Uganda	26	26	25	25	26	26	29	2,4	2,5	2,5	2,6	2,8	2,7	2,5	2,6	2,2	2,1	1,9	2,3	2,2	2,6
152	Azerbaijan	25	31	30	29	29	28	27	2,4	2,4	2,3	1,9	2,1	2,4	2,2	1,9	1,8	2,0	2,0	1,5	1,7	0,0
153	Cameroon	25	25	26	27	27	25	26	2,5	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3	2,2	2,1	1,8	2,2	2,0	2,0	1,5	1,4
154	Madagascar	25	24	26	28	28	28	32	3,0	2,6	3,0	3,4	3,2	3,1	2,8	3,1	2,6	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0
155	Nicaragua	25	26	26	27	28	28	29	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7	2,6	2,5	2,4	0,0	3,1	3,0
156	Tajikistan	25	21	25	26	23	22	22	2,3	2,1	2,0	0,0	2,1	2,2	2,1	2,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
157	Eritrea	24	20	18	18	18	20	25	2,5	2,6	2,6	2,6	2,8	2,9	2,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
158	Mozambique	23	25	27	31	31	30	31	2,7	2,7	2,5	2,6	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	0,0	0,0	2,2	3,5	0,0
159	Uzbekistan	23	22	21	19	18	17	17	1,6	1,6	1,7	1,8	1,7	2,1	2,2	2,3	2,4	2,9	2,7	2,4	1,8	0,0
160	Zimbabwe	22	22	22	21	21	21	20	2,2	2,4	2,2	1,8	2,1	2,4	2,6	2,3	2,3	2,7	2,9	3,0	4,1	4,2
161	Cambodia	20	21	21	21	21	20	22	2,1	2,1	2,0	1,8	2,0	2,1	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
162	Democratic Republic of	20	21	21	22	22	22	21	2,0													

	the Congo																						
163	Haiti	20	22	20	17	19	19	19	1,8	2,2	1,8	1,4	1,6	1,8	1,8	1,5	1,5	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
164	Turkmenistan	20	19	22	18	17	17	17	1,6	1,6	1,8	1,8	2,0	2,2	1,8	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
165	Angola	19	19	18	15	19	23	22	2,0	1,9	1,9	1,9	2,2	2,2	2,0	2,0	1,8	1,7	0,0	1,7	0,0	0,0	
166	Chad	19	20	20	22	22	19	19	2,0	1,7	1,6	1,6	1,8	2,0	1,7	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
167	Congo	19	21	20	23	23	22	26															
168	Iraq	18	18	17	16	16	16	18	1,8	1,5	1,5	1,3	1,5	1,9	2,2	2,1	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
169	Venezuela	18	18	17	17	19	20	19	1,9	2,0	1,9	1,9	2,0	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,7	2,6	2,3	
170	Burundi	17	22	20	21	20	21	19	1,9	1,8	1,8	1,9	2,5	2,4	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
171	Libya	17	17	14	16	18	15	21	2,0	2,2	2,5	2,6	2,5	2,7	2,5	2,5	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
172	Afghanistan	16	15	15	11	12	8	8	1,5	1,4	1,3	1,5	1,8	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
173	Equatorial Guinea	16	17				19	20	1,9	1,9	1,8	1,7	1,9	2,1	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
174	Guinea Bissau	16	17	16	17	19	19	25	2,2	2,1	1,9	1,9	2,2										
175	Sudan	16	16	14	12	11	11	13	1,6	1,6	1,5	1,6	1,8	2,0	2,1	2,2	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
176	Korea, North	14	17	12	8	8	8	8	1,0														
177	Yemen	14	16	14	18	19	18	23	2,1	2,2	2,1	2,3	2,5	2,6	2,7	2,4	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
178	South Sudan	13	12	11	15	15	14																
179	Syria	13	14	13	18	20	17	26	2,6	2,5	2,6	2,1	2,4	2,9	3,4	3,4	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
180	Somalia	10	9	10	8	8	8	8	1,0	1,1	1,1	1,0	1,4	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	

Πίνακας Α3: Κωδικοποιημένα δεδομένα

A/A	Country	Authority (no single authority=1 single authority=0)	Coordination (exists coordination=1 no coordination=0)	Training (training=1 no training=0)	Prevention (exists prevention=1 no prevention=0)	Suppression (exists suppression=1 no suppression=0)	Consulting (exists consulting=1 no consulting=0)	Independent Authority (independent authority=1 no independent authority=0)	Justice- Prosecution (exists =1 other=0)	Police (exists=1 other=0)	Government (exists=1 other=0)
1	Denmark	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	New Zealand	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Finland	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0
4	Singapore	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
5	Sweden	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
6	Switzerland	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
7	Norway	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
8	Netherlands	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Canada	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Luxembourg	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Germany	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
12	United Kingdom	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
13	Australia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
14	Austria	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
15	Hong Kong	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
16	Iceland	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
17	Belgium	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
18	Estonia	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0
19	Ireland	0						0	1	0	0
20	Japan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

21	France	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
22	United States of America	0	0	0	0	1	0				
23	United Arab Emirates										
24	Uruguay	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	Barbados	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
26	Bhutan	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
27	Chile	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
28	Seychelles	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
29	Bahamas	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
30	Portugal	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
31	Brunei Darussalam	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
32	Taiwan	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0
33	Qatar	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
34	Botswana	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
35	Israel	0						0	1	0	0
36	Poland	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
37	Slovenia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
38	Cyprus	0	0	0	1	0	0				
39	Czech Republic	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
40	Lithuania	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
41	Georgia	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
42	Latvia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
43	Saint Vincent and the Grenadines	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0

44	Spain	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
45	Cabo Verde	0	0	0	0	1	0				
46	Dominica	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
47	Korea, South	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
48	Costa Rica	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
49	Rwanda	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
50	Saint Lucia										
51	Malta	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
52	Namibia	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
53	Grenada	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
54	Italy	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
55	Oman	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
56	Mauritius	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
57	Slovakia	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0
58	Jordan	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
59	Saudi Arabia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
60	Croatia	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
61	Cuba	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
62	Malaysia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
63	Romania	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
64	Hungary	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
65	Sao Tome and Principe	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66	Vanuatu	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
67	Greece	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0

68	Montenegro	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
69	Senegal	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
70	Belarus										
71	Jamaica	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
72	Solomon Islands										
73	Morocco	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
74	South Africa	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
75	Suriname	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
76	Tunisia	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
77	Bulgaria	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
78	Burkina Faso	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
79	Ghana	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
80	India	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
81	Kuwait	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
82	Lesotho	0	0	1	1	1	0				
83	Trinidad and Tobago	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
84	Turkey										
85	Argentina	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
86	Benin										
87	China	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
88	Serbia	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
89	Bosnia and Herzegovina	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
90	Indonesia	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
91	Sri Lanka	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0

92	Swaziland	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
93	Gambia										
94	Guyana	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
95	Kosovo	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
96	North Macedonia	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
97	Mongolia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
98	Panama	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
99	Albania										
100	Bahrain	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
101	Colombia	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
102	Philippines	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
103	Tanzania	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
104	Thailand	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
105	Algeria	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
106	Armenia	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
107	Brazil	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
108	Cote d'Ivoire	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
109	Egypt	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
110	El Salvador	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
111	Peru	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
112	Timor-Leste	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
113	Zambia	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
114	Ecuador	0	0	0	1	1	0				
115	Ethiopia	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
116	Niger	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1

117	Moldova	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
118	Pakistan	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
119	Vietnam	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
120	Liberia	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
121	Malawi	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
122	Mali	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
123	Ukraine	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
124	Djibouti	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
125	Gabon	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
126	Kazakhstan	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
127	Maldives	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
128	Nepal	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
129	Dominican Republic	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
130	Sierra Leone	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
131	Togo	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
132	Bolivia	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0
133	Honduras	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
134	Kyrgyzstan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
135	Laos	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
136	Myanmar	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
137	Paraguay	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
138	Guinea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
139	Iran	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
140	Lebanon	0	0	0	0	1	0	1	0		0

141	Mexico										
142	Papua New Guinea	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
143	Russia	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
144	Comoros	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
145	Guatemala	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
146	Kenya	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
147	Mauritania	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
148	Nigeria	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
149	Bangladesh	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
150	Central African Republic	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
151	Uganda	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
152	Azerbaijan	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
153	Cameroon	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
154	Madagascar	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
155	Nicaragua	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
156	Tajikistan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
157	Eritrea	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
158	Mozambique	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
159	Uzbekistan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
160	Zimbabwe	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
161	Cambodia	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
162	Democratic Republic of the Congo	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
163	Haiti	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1

164	Turkmenistan										
165	Angola	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
166	Chad	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
167	Congo	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
168	Iraq	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
169	Venezuela	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
170	Burundi	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
171	Libya	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
172	Afghanistan	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
173	Equatorial Guinea	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
174	Guinea Bissau	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
175	Sudan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
176	Korea, North	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
177	Yemen	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
178	South Sudan	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
179	Syria	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
180	Somalia										

Πίνακας Α4: Έλεγχος πολυσυγγραμικότητας

Variable	authority	Independent_Authority	Justice_Prosecution	Police	Government	Coordination	Training	Prevention	Suppression	Consulting	CPI_score_2018	CPI_Score_2006	igdp	Press_freedom_2018	Democracy_Index_2018	Pauthority	PIndependent_Authority	PJustice_Prosecution	PPolice	PGovernment	PCoordination	PTraining	PPrevention	PSuppression	PConsulting	PCPI_score_2018	PCPI_Score_2006	Pigdp	PPress_freedom_2018	PDemocracy_Index_2018	
authority	1	0.488279095	0.166943943	0.115000301	0.220334794	0.097605957	0.311745267	0.539895678	0.68406837	0.079204495	0.150049616	-0.0030619	0.07363379	-0.214844312	0.233007249			0	0.0320975	0.141329017	0.00445833	0.209525357	0.000041128	0	2.21636624	0.308934991	0.05151	0.970741138	0.357833955	0.00620282	0.00363605
Independent_Authority	0.488279095	1	-0.314073415	-0.216351289	-0.414518191	-0.189583135	0.499487068	0.577169104	0.438719238	-0.153817354	0.0476049	-0.024767	0.024841	-0.010028	0.0523715	0		0.00003989	0.00525307	0.00000031	0.0153577	0	0	0.000000005	0.0499516	0.543732425	0.768257145	0.758986683	0.900805591	0.524457808	
Justice_Prosecution	0.166943943	-0.314073415	1	-0.073971091	-0.141724891	0.172636556	-0.189293989	-0.252294068	0.136354813	0.092896225	0.234315374	0.155339318	-0.287733745	0.288209439	0.0320975	0.00003989		0.345043587	0.069397055	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227		
Police	0.115000301	-0.216351289	-0.073971091	1	-0.097628011	-0.044412	-0.140295712	-0.138093283	0.10953351	-0.036034	0.123275324	0.0580468	0.102684366	-0.142491752	0.124414722	0.141329017		0.00623007	0.345043587	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227		
Government	0.220334794	-0.414518191	-0.141724891	-0.097628011	1	0.092806098	-0.081627056	0.156482666	0.0438	0.0391991	-0.249839448	-0.297499029	-0.187110076	0.142632675	-0.191122836	0.00445833	0.00000031	0.069397055	0.212213058	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227		
Coordination	0.097605957	-0.189583135	0.172636556	-0.044412	0.092806098	1	-0.11902794	-0.213808994	-0.261185197	0.81471939	0.20653489	0.249947977	-0.154837261	0.158387057	0.209525357	0.0153577		0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227				
Training	0.311745267	0.499487068	-0.189293989	-0.140295712	-0.081627056	-0.11902794	1	0.556702214	0.315513027	-0.096587833	0.109689346	0.0528546	0.131847493	0.0093711	0.0137847	0.000041128		0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227				
Prevention	0.539895678	0.577169104	-0.252294068	-0.138093283	0.156482666	-0.213808994	0.556702214	1	0.36526807	-0.173499999	-0.098808851	-0.16483008	-0.085233888	0.0417254	-0.018873	0		0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227				
Suppression	0.68406837	0.438719238	0.136354813	0.10953351	0.0438	-0.261185197	0.315513027	0.36526807	1	-0.211944558	0.082494504	-0.069294019	-0.084191378	-0.109685615	0.152553434	2.21636624		0.000000005	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227			
Consulting	0.079204495	-0.153817354	0.092896225	-0.036034	0.0391991	0.81471939	-0.096587833	-0.173499999	-0.211944558	1	0.182572223	0.221336859	0.179210289	-0.118364272	0.136690049	0.308934991		0.0499516	0.212213058	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227		
CPI_score_2018	0.150049616	0.0476049	0.234315374	0.155339318	-0.287733745	0.288209439	0.0320975	0.00003989	0.345043587	0.069397055	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227											
CPI_Score_2006	-0.0030619	-0.024767	0.234315374	0.155339318	-0.287733745	0.288209439	0.0320975	0.00003989	0.345043587	0.069397055	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227											
igdp	0.07363379	0.024841	-0.010028	0.0523715	-0.024841	0.000041128	0.00003989	0.345043587	0.069397055	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227												
Press_freedom_2018	-0.214844312	-0.010028	-0.287733745	-0.142491752	0.142632675	-0.154837261	0.0093711	0.0417254	-0.109685615	-0.118364272	-0.594987211	-0.543338999	-0.284680459	0.900805591	0.00620282	0.000041128		0.00003989	0.345043587	0.069397055	0.0275464	0.0155178	0.00115808	0.002638161	0.238221263	0.000982356	0.00470243	0.0536023	0.000258118	0.000348227	
Democracy_Index_2018	0.233007249	0.0523715	0.288209439	0.124414722	-0.191122836	0.155837057	0.0137847	-0.018873	0.152553434	0.136690049	0.785939022	0.705591785	0.595776246	-0.795429356	1	0.00363605		0.000348227	0.129287884	0.0191384	0.0552179	0.866147029	0.817486119	0.0606173	0.093111561	1.49934633	0	0	1.16917634		

Πίνακας Α5: Εταιρική Διακυβέρνηση Εισηγμένων στο Χ.Α. εταιριών

ΕΤΑΙΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ Δ.Σ.	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΜΕΛΗ	% ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	% ΓΥΝΑΙΚΩΝ	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΠΟΔΟΧΩΝ	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΩΝ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
CENERGY HOLDINGS S.A.	9	4	44,44%	1	11%	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
CNL CAPITAL E.Κ.Ε.Σ. - Δ.Ο.Ε.Ε.	5	2	40,00%	0	0%	N/A	N/A	ΝΑΙ	ΝΑΙ	N/A
TITAN CEMENT INTERNATIONAL S.A.	15	6	40,00%	3	20%	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΑΒΑΞ Α.Ε.	8	3	37,50%	1	13%	ΝΑΙ	N/A	ΝΑΙ	N/A	ΝΑΙ
AVE Α.Ε.	7	3	42,86%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΑΛΦΑ ASSET MANAGEMENT Α.Ε.Δ.Α.Κ.	6	2	33,33%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΑΔΜΗΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε.	6	4	66,67%	0	0%	N/A	N/A	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΑΛΟΥΜΥΛ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ Α.Ε.	5	2	40,00%	1	20%	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	12	6	50,00%	0	0%	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ALPHA TRUST - ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ Α.Ε.Ε.Χ.	7	4	57,14%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ Α.Ε.	11	3	27,27%	0	0%	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
A.S. ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜ. ΕΤΑΙΡΙΑ Η/Υ & ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ Α.Ε.	8	2	25,00%	2	25%	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

ALPHA ΑΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ Α.Ε.	7	1	14,29%	1	14%	N/A	N/A	N/A	NAI	N/A
ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.	8	2	25,00%	2	25%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΑΤΤΙΚΑ BANK Α.Τ.Ε.	12	6	50,00%	2	17%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΑΤΤΙΚΑ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	7	2	28,57%	0	0%	OXI	NAI	NAI	NAI	NAI
VIOTALCO SA/NV	15	5	33,33%	5	33%	NAI	NAI	OXI	NAI	NAI
ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ Α.Ε.	9	2	22,22%	0	0%	NAI	N/A	N/A	N/A	N/A
UNIBIOS Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	8	4	50,00%	0	0%	OXI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS Α.Ε.	7	3	42,86%	2	29%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
BYTE COMPUTER Α.Β.Ε.Ε.	7	2	28,57%	3	43%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΓΕΝ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	9	2	22,22%	1	11%	N/A	N/A	N/A	NAI	NAI
ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ, ΑΚΙΝΗΤΩΝ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ	13	4	30,77%	1	8%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΔΑΙΟΣ ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΑΒΕΕ	5	3	60,00%	0	0%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΑΕ	10	5	50,00%	1	10%	NAI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΒΕΕΑ - ΔΡΟΜΕΑΣ	6	1	16,67%	1	17%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ ΑΒΕΕ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	5	2	40,00%	0	0%	N/A	N/A	N/A	NAI	N/A
COCA-COLA HBC	13	5	38,46%	4	31%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI

AG										
ΕΚΤΕΡ Α.Ε.	5	2	40,00%	1	20%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΕΛΒΕ ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	7	3	42,86%	3	43%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΕΛΓΕΚΑ Α.Ε.	6	2	33,33%	1	17%	NAI	NAI	NAI	NAI	N/A
ΕΛΙΝΟΙΑ Α.Ε.	7	2	28,57%	1	14%	N/A	N/A	NAI	NAI	N/A
ΕΛΛΑΚΤΩΡ Α.Ε.	9	5	55,56%	2	22%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	13	4	30,77%	0	0%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΕΛΑΣΤΡΟΝ Α.Ε.Β.Ε. - ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	9	3	33,33%	2	22%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΕΛΤΟΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΑΕΒΕ	8	2	25,00%	2	25%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΕΛΒΑΛΧΑΛΚΟΡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΧΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ Α.Ε.	14	3	21,43%	1	7%	NAI	NAI	NAI	NAI	OXI
ΕΝΤΕΡΣΟΦΤ Α.Ε.	9	2	22,22%	3	33%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΕΡΣΙΛΟΝ ΝΕΤ Α.Ε.	9	2	22,22%	2	22%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	12	6	50,00%	4	33%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΕΤ. ΥΔΡΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ Α.Ε.	11	4	36,36%	3	27%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Ε.ΥΔ.Α.Π. Α.Ε.	13	3	23,08%	2	15%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ Α.Ε.Γ.Α.	9	3	33,33%	0	0%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
EUROBANK ERGASIAS ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε.	12	6	50,00%	2	17%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ - ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	13	5	38,46%	4	31%	N/A	N/A	NAI	N/A	NAI
ΙΑΣΩ Α.Ε.	9	2	22,22%	0	0%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε.	7	3	42,86%	2	29%	N/A	N/A	NAI	NAI	N/A
ΙΚΤΙΝΟΣ ΕΛΛΑΣ Α.Ε. - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΑΡΜΑΡΩΝ	7	2	28,57%	3	43%	N/A	N/A	NAI	NAI	N/A
ΙΛΥΔΑ ΑΕ	5	3	60,00%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΙΝΤΡΑΚΟΜ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ Α.Ε.ΤΕΧΝ. ΕΡΓΩΝ & ΜΕΤΑΛ.ΚΑΤ.	9	2	22,22%	0	0%	N/A	N/A	NAI	N/A	NAI
ΙΝΤΡΑΛΟΤ Α.Ε.	8	2	25,00%	0	0%	N/A	N/A	NAI	N/A	NAI
ΟΜΙΛΟΣ ΙΝΤΕΑΛ Α.Β.Ε.Ε.Δ.Ε.	7	2	28,57%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
INTERCONTINENTAL INTERNATIONAL Α.Ε.Ε.Α.Π.	8	3	37,50%	2	25%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΙΝΤΕΡΤΕΚ Α.Ε. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΕΧΝ/ΤΙΕΣ	6	2	33,33%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

INTRAKOM A.E. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	6	1	16,67%	0	0%	N/A	N/A	NAI	N/A	NAI
REDS A.E. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	7	2	28,57%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧ ΑΝΙΑ ΚΑΡΕΛΙΑ Α.Ε.	5	2	40,00%	1	20%	ΌΧΙ	ΌΧΙ	NAI	NAI	NAI
ΚΕΚΡΟΥ Α.Ε.	7	1	14,29%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΜΥΛΟΙ ΚΕΠΕΝΟΥ Α.Β.Ε.Ε.	6	2	33,33%	1	17%	N/A	N/A	N/A	NAI	N/A
Ι. ΚΛΟΥΚΙΝΑΣ - Ι. ΛΑΠΠΑΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ Α.Ε.	7	2	28,57%	2	29%	N/A	N/A	N/A	NAI	N/A
ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝ ΙΑ ΚΑΡΑΜΟΛΕΓΚΟ Σ Α.Ε.	8	2	25,00%	1	13%	NAI	ΌΧΙ	NAI	NAI	NAI
ΑΦΟΙ Χ. ΚΟΡΔΕΛΛΟΥ Α.Ε.Β.Ε.	7	2	28,57%	3	43%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
QUALITY AND RELIABILITY Α.Β.Ε.Ε.	7	2	28,57%	1	14%	ΌΧΙ	ΌΧΙ	NAI	NAI	NAI
QUEST ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε.	11	6	54,55%	2	18%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΚΡΙ-ΚΡΙ ΑΕ	5	3	60,00%	0	0%	NAI	ΌΧΙ	NAI	ΌΧΙ	NAI
ΚΤΗΜΑ ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ Α.Ε.	7	3	42,86%	1	14%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΚΥΡΙΑΚΟΥΔΗΣ Μ.Κ.Ν. Α.Ε.	7	4	57,14%	3	43%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
LAMDA DEVELOPMENT Α.Ε.	11	3	27,27%	1	9%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI

ΛΑΜΨΑ Α.Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ	10	2	20,00%	2	20%	N/A	N/A	NAI	N/A	N/A
ΛΑΝΑΚΑΜ Α.Ε.	6	2	33,33%	2	33%	NAI	N/A	N/A	NAI	N/A
Ν. ΛΕΒΕΝΤΕΡΗΣ Α.Ε.	8	2	25,00%	6	75%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Logismos ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ Α.Ε.	7	4	57,14%	0	0%	N/A	N/A	NAI	NAI	N/A
ΜΥΛΟΙ ΛΟΥΛΗ Α.Ε.	6	2	33,33%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
INFORM Π. ΛΥΚΟΣ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	6	2	33,33%	0	0%	N/A	N/A	N/A	NAI	N/A
ΜΑΘΙΟΣ ΠΥΡΙΜΑΧΑ Α.Ε.	9	3	33,33%	1	11%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΜΕΝΑCO ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚ Η Α.Β.Ε.Ε.	7	2	28,57%	1	14%	N/A	N/A	NAI	N/A	N/A
MEDICON ΕΛΛΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	7	3	42,86%	1	14%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
MERMEREN KOMBINAT A.D. PRILEP	4	1	25,00%	1	25%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
MARFIN INVESTMENT GROUP Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	11	5	45,45%	0	0%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΑΦΟΙ Ι.& Β. ΛΑΔΕΝΗΣ Α.Ε."ΜΙΝΕΡΒΑ" Β. ΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	7	2	28,57%	2	29%	N/A	N/A	NAI	NAI	N/A
ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ	12	3	25,00%	1	8%	NAI	N/A	NAI	NAI	NAI

ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ										
Ν. ΒΑΡΒΕΡΗΣ- MODA BAGNO Α.Ε	4	2	50,00%	1	25%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΔΙΤΡΟΧΩΝ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΩΝ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	9	5	55,56%	1	11%	NAI	N/A	N/A	N/A	N/A
ΕΛ. Δ. ΜΟΥΖΑΚΗΣ Α.Ε.Ε.Μ. & Ε.	8	2	25,00%	1	13%	ΌΧΙ	ΌΧΙ	NAI	NAI	NAI
JUMBO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	7	3	42,86%	2	29%	ΌΧΙ	ΌΧΙ	NAI	NAI	NAI
BRIQ PROPERTIES Α.Ε.Ε.Α.Π.	8	2	25,00%	3	38%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε.	10	6	60,00%	2	20%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΝΑΚΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ	5	2	40,00%	1	20%	ΌΧΙ	ΌΧΙ	NAI	NAI	NAI
ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤ ΟΥΡΓΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ Α.Β.Ε.Ε.	7	3	42,86%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΕΙΔΗΣΕΟΦΩΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Ε.	6	2	33,33%	1	17%	N/A	N/A	NAI	N/A	NAI
ΙΝΤΕΡΓΟΥΝΤ- ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΑ Α.Τ.Ε.Ν.Ε. Ανώνυμος Τεχνική Εμποροβιομηχανική	8	3	37,50%	1	13%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Ναυτιλιακή Εταιρεία										
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε.	10	2	20,00%	0	0%	NAI	N/A	NAI	NAI	NAI
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	10	3	30,00%	0	0%	N/A	N/A	N/A	NAI	NAI
ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ Α.Ε.	7	2	28,57%	1	14%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ Α.Ε.	13	4	30,77%	1	8%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΟΤΕ Α.Ε.	9	2	22,22%	1	11%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΑΥΤΟHELLAS ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	8	3	37,50%	2	25%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Ε. ΠΑΙΡΗΣ Α.Β.Ε.Ε ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ	5	2	40,00%	1	20%	N/A	N/A	NAI	N/A	N/A
ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ ΑΒΕΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩ Ν ΑΓΑΘΩΝ	6	2	33,33%	1	17%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	13	8	61,54%	2	15%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.Β.Ε.	8	5	62,50%	0	0%	OXI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	10	5	50,00%	0	0%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI

Α.Ε.Ε.										
ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS Α.Ε.Β.Ε.	6	2	33,33%	1	17%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	11	2	18,18%	1	9%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
PAPERPACK Α.Β.Ε.Ε.	9	2	22,22%	2	22%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΓΕΚΕ Α.Ε.	6	2	33,33%	2	33%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΠΡΟΝΤΕΑ Α.Ε.Ε.Α.Π.	9	2	22,22%	1	11%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
PROFILE Α.Ε.Β.Ε. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	7	2	28,57%	0	0%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
ΡΕΒΟΪΑ Α.Ε.Ε.Π	7	3	42,86%	0	0%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΓΡ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	9	3	33,33%	1	11%	NAI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟ Ι Κ. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛ ΟΣ Α.Ε.	6	2	33,33%	1	17%	N/A	N/A	N/A	NAI	N/A
CENTRIC ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε.	5	2	40,00%	1	20%	N/A	N/A	NAI	NAI	NAI
SPACE HELLAS Α.Ε.	9	3	33,33%	1	11%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
CPI Α.Ε ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	9	3	33,33%	3	33%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΣΠΥΡΟΥ Α.Ε.Β.Ε.	5	2	40,00%	0	0%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε.	9	3	33,33%	0	0%	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΤΖΙΡΑΚΙΑΝ ΠΡΟΦΙΛ Α.Ε.	7	2	28,57%	3	43%	OXI	OXI	NAI	NAI	NAI

TRASTOR A.E.E. ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	8	2	25,00%	0	0%	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΦΙΕΡΑΤΕΞ ΑΦΟΙ ΑΝΕΖΟΥΛΑΚΗ Α.Ε.	6	2	33,33%	1	17%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
FLEXORACK Α.Ε.Β.Ε.Π.	9	2	22,22%	3	33%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
FOURLIS Α.Ε ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	9	4	44,44%	2	22%	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΧΑΙΔΕΜΕΝΟΣ Α.Ε.Β.Ε.	7	3	42,86%	4	57%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Πηγή: Χρηματιστήριο Αθηνών, Ιστοσελίδες εταιριών (Αύγουστος 2020)